

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN **OKUMA LİSTESİ** ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

30 EYLÜL 2023 / FATİH-İSTANBUL

Mehmet Akif İnan Vakfı

ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİ İÇİN
OKUMA LİSTESİ
ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

30 EYLÜL 2023 / FATİH - İSTANBUL

Editörler

İsmail GÜLEÇ

Neslihan YÜCELŞEN

Volkan ARSLAN

Mehmet Akif İnan Vakfı

İSTANBUL 2 NOLU ŞUBE

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ

Mehmet Akif İnan Vakfı

MAİV YAYINLARI : 3

Mehmet Akif İnan Vakfı Adına Sahibi

Hıdır YILDIRIM

Yönetim Kurulu Başkanı

Yayın Kurulu

Talat YAVUZ

Muammer KARAMAN

Abdülaziz AYDIN

Ali DENİZ

Grafik Tasarım

Ertan GÜLDİBİ

Baskı Yeri & Tarihi

Semih Ofset / Nisan 2024

ISBN: 978-605-72996-0-4

Adres : Hacettepe Mahallesi Hamamönü Sokak No: 28 Altındağ/ANKARA

Tel : 0312 324 25 45 **Faks :** 0312 324 25 46

Web: www.maiv.org.tr - **E-Posta:** maiv@maiv.org.tr

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. İsmail Güleç
 Hıdır Yıldırım
 Dr. Neslihan Yücelşen
 Bilim Uzm. Volkan Arslan

Paydaşlar

Mehmet Akif İnan Vakfı
 Eğitim-Bir-Sen İstanbul 2 Nolu Şube
 İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Katılımcılar

Hıdır Yıldırım	Mehmet Akif İnan Vakfı Başkanı
Prof. Dr. İsmail Güleç	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı	Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Talat Aytan	Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ahmet Benzer	Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Oğuzhan Yılmaz	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Yasin Mahmut Yakar	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Öğretim Üyesi
Dr. Melike Günyüz	Akademisyen, Yayıncı, Yazar, Editör
Dr. Neslihan Yücelşen	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Ahsen Duruş	Türkçe Öğretmeni
Ayşe Saliha Emon	Editör, Yazar
Betül Çağlar	Türkçe Öğretmeni, Doktora Öğrencisi
Çiğdem Akdağ	Türkçe Öğretmeni
Elif Konar Özkan	Öğretim Görevlisi, Yazar, Editör
Emine Gizem Bulut	Türkçe Öğretmeni, Araştırmacı
Furkan Eren	Türkçe Öğretmeni
Gökhan Güneş	Türkçe Öğretmeni, Doktora Öğrencisi
Halil Bekaroğlu	Türkçe Öğretmeni
Hatice Işılak Durmuş	Yayıncı, Değerler Eğitimi Uzmanı
Kevser Yılmaz	Çocuk Kitapları Editörü, Yazar, Grafik-Tasarımcı
Nurgül Bahar	Öğretmen, Yazar,
Ömer Başkara	Türkçe Öğretmeni
Sezanur Sezgin	Editör, Metin Yazarı, Doktora Öğrencisi
Tayfur Esen	Çocuk Kitapları Yayınevi Yöneticisi
Volkan Arslan	Türkçe Öğretmeni, Doktora öğrencisi
Yusuf Dursun	Öğretmen, Çocuk kitapları Yazarı
Yücel Öztürk	Türkçe Öğretmeni, Çocuk Kitapları Yazarı

SUNUŞ

Mehmet Akif İnan Vakfı ve Eğitim-Bir-Sen iş birliği ile düzenlediğimiz üçüncü çalıştayın tutanaklarını da yayımlamış olmanın haklı gururunu yaşadığımızı ifade ederek sözlerimize başlamak isteriz.

Kitabımız üç bölümden oluşuyor. İlk bölümde konuyu anlamamıza yardımcı olacak metinler yer alıyor. Ali Fuat Arıcı “Çocuk kitabı nedir?” başlıklı yazısında bize çocuk kitapları hakkında genel bilgiler veriyor. Volkan Arslan ise yazısında çalıştayda konu edinen yaş grubu çocuklarına uygun eserlerin özelliklerini sıralıyor. Elif Konar Özkan, çocuk kitabı editörlüğünün hassas noktaları ve editör olmanın verdiği sorumluluk üzerinde duruyor. Akil Yağimli, çocuk kitaplarında gözden kaçan bir hususu önümüze getiriyor. Çocuk kitaplarında incelik söylemine dikkat edilmesinin önemini örnekler üzerinden bize gösteriyor. Yasin Mahmut Yakar, çocuk kitaplarının tercüme edilmesi esnasında göz önünde bulundurulması konularında bize uyarılarda bulunuyor. Neslihan Yücelşen resimli çocuk kitapları ile erken çocukluk dönemi arasındaki ilişkiyi kitap örnekleri üzerinden açıklıyor. Kevser Yılmaz çocuk kitaplarının vazgeçilmez unsuru olan resimlerin ve çizimlerin kitaplara kattığı değerleri örnekler üzerinden izah ediyor. Elif Tokkal çok önemli bulduğumuz bir konuya temas ediyor. Geleneksel kodlarımızın çocuklara aktarımının güçlükleri ve nasıl olması gerektiğini özetliyor. Oğuzhan Yılmaz dünyada çocuklar için hazırlanan kitap listelerine değinerek bize farklı bakış açıları sunuyor. Mehlika Karagözoğlu üzerinde durmamız gereken en önemli konulardan okul kütüphanelerine ve kütüphaneci öğretmen meselesine dikkatlerimizi çekiyor.

Kitabın ikinci bölümü çalıştayda yapılan görüşmelerin tutanağından ve bu görüşmelerden çıkan sonuçların maddeler halinde sıralandığı bir sonuçtan oluşmaktadır.

Üçüncü ve son bölümde katılımcıların teklifleri ile hazırladığımız kitap listesi yer almaktadır. Bu liste mutlak olmayıp öğretmenlerimize ve velilerimize yardımcı olmak üzere hazırlanmıştır. Listenin özelliği hepsinin en az iki katılımcı tarafından okunmuş ve biliniyor olmasıdır. Listedeki kitapların hepsi okunmak üzere tavsiye edilmek için sıralanmadı. İçlerinden tercih edilmesi için kitap sayısının fazla tutulmasına çalışıldı.

Hazırlayanların en büyük arzusu ve temennisi kitabın istifadeye mazhar olmasıdır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
AÇILIŞ ve SELAMLAMA KONUŞMALARI	9
1. BÖLÜM	
ÇOCUK KİTAPLARI	
ÇOCUK KİTABI NEDİR?	19
<i>Ali Fuat Arıcı</i>	
11-14 YAŞ İÇİN ÇOCUK KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ	30
<i>Volkan Arslan</i>	
ÇOCUK KİTAPLARI EDİTÖRÜ NEDİR YAHUT EDEBİYATIN AŞÇISI VE GURMESİ OLMAK	44
<i>Elif Konar Özkan</i>	
ÇOCUK KİTAPLARINDA İNCELİK SÖYLEMİ	49
<i>M. Akil Yağımlı</i>	
ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARI YA DA ÇOCUK KİTAPLARINDA ÇEVİRİ	60
<i>Yasin Mahmut Yakar</i>	
RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE	64
<i>Neslihan Yücelşen</i>	
ÇOCUK KİTAPLARINDA RESİMLEME VE GRAFİK TASARIM	79
<i>Kevser Yılmaz</i>	
ÇOCUK VE KUTSAL ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK	94
<i>Elif Tokkal</i>	
DÜNYADA OKUMA LİSTELERİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ	105
<i>Oğuzhan Yılmaz</i>	
NİTELİKLİ EĞİTİMİN TEMEL TAŞI: OKUL KÜTÜPHANESİ VE KÜTÜPHANE ÖĞRETMENİ	125
<i>Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek</i>	

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN OKUMA LİSTESİ ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

BİRİNCİ OTURUM	141
İKİNCİ OTURUM	183
ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU	222
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
TAVSİYE KİTAP LİSTESİ	229
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
FOTOĞRAFLAR	291

İsmail Güleç

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi

Mahmut Akay

Eğitim-Bir-Sen İstanbul 2 Nolu Şube Başkanı

Hıdır Yıldırım

Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

**AÇILIŞ ve SELAMLAMA
KONUŞMALARI**

İsmail Güleç

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Düzenleme Kurulu Adına

Sözlerime selamların en güzeli ile sizleri selamlayarak başlıyorum. Çocuk Edebiyatı dünyasının bir tarafında yer alan çok değerli misafirlerimizle birlikte olmanın verdiği mutluluğu ifade ederek de devam etmek isterim.

Bugün burada malumunuz olduğu üzere özellikle orta okula giden yavrularımıza hangi kitapları okutacağımızı tartışmak üzere toplanmış bulunuyoruz. Böyle güzel bir salonda bir araya gelmemize vesile olan Eğitim-Bir-Sen İstanbul Şube Başkanlığına, Mehmet Akif İnan Vakfı'na ve vakfın değerli başkanı Hıdır Yıldırım'a teşekkür ederim.

Değerli hocalarım ve meslektaşlarım,

Bu tip organizasyonlarda genellikle çağrılan isimler üzerinden bir tartışma yürütülür. Davetliler üzerinden mesele kişiselleştirilir, toplantının amacı ve sonuçları yerine katılımcılar tartışılır. Bu toplantıya ülkemizdeki çocuk kitabı yazarı, öğretmen, editör, yayıncı ve akademisyenlerin hepsini davet edip tartışmak mümkün olmayacağına göre mutlaka bir tercih yapmak zorundaydık. Çalıştay türü toplantıların yapısı itibarı ile az sayıda kişiyle yapıldığını da biliyoruz. Bu durumda bize sınırlı sayıda katılımcı davet etmek düşüyordu. Davetli sayısını otuz olarak belirledik. Davetli seçim ölçütlerimiz tartışılması gereken konular, katılımcıların bu konularla ilgisinin olup olmaması ve temsil ettiği meslek grubunu gerçekten temsil edip etmediği oldu.

Katılımcıları belirlerken izlediğimiz yol hakkında ek bilgi vermek isterim. Önce çocuk edebiyatı dünyasının paydaşlarını yayıncı, editör, yazar, grafiker/resam ve öğretmen olarak belirledik. Veli de bir tarafı ile ilgili ancak birçoğumuzun aynı zamanda veli olduğunu düşünerek ayrıca veli çağırmaya lüzum görmedik. Dolayısıyla otuz kişi ile sınırladığımız katılımcı listesini her meslek grubundan üçer-dörder kişi çağırarak oluşturduk. Sizin de dikkatinizi çekeceği üzerinize davet ettiğimiz kişilerin büyük kısmı ile ilk defa bugün karşılaşılıyor ve tanışıyoruz. Bu konuda gösterdiğimiz hassasiyete dikkatinizi çekmek istedim.

Çalıştayımız öğleden önce ve sonra olmak üzere iki oturumdan oluşuyor. İlk oturumdan önce Dr. Neslihan Yücelşen, ortaokul öğrencileri için tavsiye edilen kitaplardan oluşan ulaşılabilir okuma listelerinden yola çıkarak yaptığımız bir anket çalışmasının sonuçlarını size sunacak. Özellikle vurgulamak istediğim bir nokta var. Bu okuma listelerinin Eğitim-Bir-Sen ve Mehmet Akif İnan Vakfı ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Ankette görüş alınan kitaplar, birden çok şubesi bulunan kimi özel okulların hazırladıkları ve internet sayfalarında kamuoyu ile paylaştıkları listeler ve yine ortaokul öğrencilerinin hedef okur kitlesi olarak seçildiği, okuma eğitimi konulu bilimsel çalışmalarda yer alan kitaplardan oluşmakta. İlk oturumdan önce sonuçları aktarılacak olan anket çalışmasının, öğrencilerin karşılaşma olasılığının yüksek olduğu kitaplar hakkındaki görüşlerle ilgili genel bir çerçeve sunmasını bekliyoruz.

Öğleden sonraki oturumda ise “ortaokul öğrencileri için bir okuma listesi olmalı mı, hazırlanmalı mı, hazırlanacaksa neye göre hazırlanmalı, hazırlanmasına gerek yok ise çocuklara okuma alışkanlığı kazandırabilmek için ne yapılmalı?” sorularının cevabını arayacağız. Sizin değerli görüş ve katkılarınızla da bir sonuca varıp o sonucu da çalıştay sonuç raporu olarak hazırlayacağımız kitabın sonuna ilave edeceğiz.

Sizden küçük bir istirhamımız daha olacak. Çocuklarımıza okutulmak üzere öğretmenlerimize ve velililerimize tavsiye edeceğimiz kitapların listesini istiyoruz; ancak bu listeleri bugün hemen yazmak zorunda değilsiniz. Tavsiye edebileceğiniz kitaplar aklınıza hemen gelemeyebilir. Bir ay süre var önümüzde. O süre zarfında sizlerden listelerinizi göndermenizi istirham ediyoruz.

Sözlerimi tamamlarken hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bu güneşli ve güzel bir havada bizi kırmayıp geldiniz. Eksik olmayınız, var olunuz. Çalıştayımızın hayırlara vesile olması niyazıyla saygılarımı ve muhabbetlerimi sunuyorum.

Mahmut Akay

Eğitim-Bir-Sen İstanbul 2 Nolu Şube Başkanı

Sayın Başkanım,

Çok Değerli Hocalarım,

Sözlerimin başında hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Eğitim-Bir-Sen, sendikacılığı yalnızca eğitim çalışanlarının hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmekten ibaret gören bir sendika değildir. Eğitim-Bir-Sen aynı zamanda, eğitim-öğretim hizmeti, ülkenin geleceğini direkt ilgilendiren bir kamu hizmetidir, o halde bu hizmetin niteliğinin artırılması gerekir düşüncesiyle eğitim sistemimizi masaya yatıran çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede, sendikacılık bağlamında eğitimcilerin bütün zihni melekelerini eğitim hizmetine teksif etmelerine dönük çalışmalar yürütürken eğitimcilerin mesleki yetkinliklerinin artırılmasına dönük çalışmalar da yürütmüştür.

Eğitim-Bir-Sen, kurulduğu günden bu yana eğitimin, eğitim biliminin ortaya koyduğu prensipler doğrultusunda geliştirilmesinden yana olmuş bu çerçevede bilimsel toplantılar organize etmiş, şuralar tertip etmiş, raporlar hazırlamış, araştırmalar gerçekleştirmiş, Millî Eğitim Şuralarına çok ciddi hazırlıklar yaparak iştirak etmiş, şura kararlarına etki etmiş, yön vermiş, tesir oluşturmuş bir sendikadır. Eğitim sistemimizin geçmişte taşıdığı ve ideolojik şirretlikle sırtına yüklenmiş çeşitli ağırlıklardan kurtulmasında Eğitim-Bir-Sen'in akademik çalışmalarının büyük payı vardır.

Son dönemde ise Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi ve Mehmet Akif İnan Vakfı işbirliğiyle düzenlenen, Mehmet Akif İnan Vakfı Eğitim Akademisi başlığıyla

gerçekleştirilen öğretmen ve yönetici eğitimlerinden ülke sathında binlerce öğretmen ve eğitim yöneticisi yararlanmıştı. Bu eğitimlerle eğitime bakışta bir farklılık oluşturmak, eğitim hizmetinin yönetilmesine ve birebir icrasına tesir ederek yeni yöntemler, değişik ve modern nazariyelerle eğitimden daha kısa sürede ve daha olumlu neticeler elde edilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu eğitimlere İstanbul 2 Nolu Şube'miz hizmet sahasından pek çok üyemiz de katılmışlardır.

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezimizin biraz önce ifade ettiğim, akademiye katkı sunan, imkanlarıyla öncülük, önderlik yaparak geniş katılımlı, muhtevalı çalışmalarından hep iftihar ettik ve bu çalışmalara şubeler olarak değer verdik, katıldık. Genel Merkezimizin, Mehmet Akif İnan Vakfımızın tasarladığı çeşitli akademik toplantılara, çalıştaylara, şubelerimizin de ev sahipliği yapmaları, katkı sağlamaları yönündeki kıymetli tavsiyelerine ittibaen, İstanbul'da gerçekleştirilecek "Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı"na ev sahipliği yapmayı, bu anlamlı çalışmanın içerisinde yer almayı uygun bulduk.

"Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı"nın bu alanda büyük bir boşluğu dolduracağına ve önemli bir ihtiyaca cevap vereceğine inanıyorum. Konunun etraflıca tartışılacağı, pedagojik yönünün alanının uzmanı hocalarımız tarafından ortaya konulacağı güzel bir toplantı olacağını, sonuçlarının kitaplaştırılmasıyla birlikte hem öğretmenlerimizin hem de velilerimizin bu toplantının yapılmış olmasından büyük bir istifade sağlayacağını düşünüyorum

Bu toplantıyı tertip eden ve bizi de paydaş kılan Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanımızı Hıdır Yıldırım'a, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İsmail Güleç hocamıza ve değerli katkılarda bulunacak olan siz kıymetli hocalarımıza teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Hıdır Yıldırım

Mehmet Akif İnan Vakfı Başkanı

Çok değerli katılımcılar,

Sözlerimin başında hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Bugün burada, “Ortaokul Öğrencileri için Kitap Listesi Önerisi Çalıştayı”nın düzenleyicisi olan Mehmet Akif İnan Vakfı’nın başkanı olarak bulunmanın yanında asıl, hayatını kitaplar üzerine kurmuş, kitap okumanın insan hayatını nasıl biçimlendirdiğinin somut örneği bir kitap düşkünü olarak da bulunuyorum.

İlkokul yıllarında elime tesadüfen geçen o çağa hitap eden birkaç kitabı okuduğumu hatırlıyorum. Hatta çocuğuna kitaplar almış bulunan bir uzak akrabamızın aldığı kitaplardan birisini bana hediye edişi hala hafızamda tazeliğini koruyor. İlkokuldan sonra yatılı olarak okuduğum Kur’an Kursu tam bir okuma cennetiydi. Teksas, Tommiks, Zagor, Kara Murat, Tarkan, Superman Muhammed Ali’ye Karşı, Sunguroğlu romanları, Agatha Christie romanları ve daha pek çok roman. Tarkan ve Kara Murat’ın haftalık fasikülleri mutlaka alınır, büyükten küçüğe bütün sınıf okurdu. Bütün kitaplar tabiatıyla Kur’an Kursu’nun odunluğunda saklanırdı. Romanların çoğunun sahibi olan ve o yaz hafızlığını tamamlayarak merkeze epeyi uzaktaki bir ilçe olan memleketine dönen arkadaşım, yük etmemek için bir naylon pazar çantası içerisinde bütün kitaplarını bana vermişti. İlk büyük hazinem o kitaplardı.

Ortaokul ve lise yıllarında, bir görevlinin yönetimindeki okul kütüphanesinde, çekmecelerde yer alan karton künyelerden seçilen ve görevliden istenilen kitaplarla okuma serüvenim gelişti. 80’lerde binlerce kitap bulunan, düzenli, kütüphane havası teneffüs edilen, kütüphane kolunun aktif olduğu, kitapların görevli nezaretinde ciltlendiği bir okul kütüphanesi. Ardından kendi kütüp-

hanemi oluşturmak için kitap almaya başladım, zamanla yüzlerin binlere, binlerin birkaç binlere ulandığı bir kitaplık.

Ben eski bir edebiyat öğretmeniyim. 19 yıl edebiyat öğretmenliği yaptım. Görev yaptığım okullarda vaktimi hep kütüphanede geçirdim. Teneffüslerde beni arayan öğrenciler beni hep kütüphanede buldular. Derse hep kitap götürdüm. Masanın üzerinde ders boyunca o derste işlediğim konuyla ilgili kitaplar buldurdum. Meraklı öğrencilere bu kitapları ödünç olarak verdim. Öğrencilerime, yalnızca öğretmeye değil, asıl öğrenmeyi öğretmeye çabaladım. Bunun da kitaplarla gerçekleşeceğine, okul çağının dışında öğrenmenin devam etmesinin de kitaplarla güçlü bağlar kurmakla mümkün olacağına inandım.

Benim kitaplarla olan kişisel tarihim bu şekilde gelişti. Öğretmenlikte yöntemlerimi kendim buldum. Kendi bulduğum yöntemleri iyi niyetle uygulamaya çabaladım. Bu yolda başarı sağladığım, kitaplarla güçlü bağlar kurmalarına vesile olduğum pek çok öğrencim oldu. Onların öğrenim hayatlarındaki gelişimlerini takip ettim. Kitaplar hiçbirini yarı yolda bırakmadı.

Bugün, birlikte okuma kültürü ve neyi nasıl okutacağımızla ilgili bir çalıştay yapacağız. Daha akademik, benim el yordamı bulduğum ve uyguladığım yöntemlerin daha bilimsel bir çerçevede ele alınacağı, öğretmenlerimize ışık olacak, velilerimize, öğrencilerimize rehberlik yapacak kitapların önerileceği, hayırlı sonuçlar doğuracak verimli bir toplantı gerçekleştirileceğine inanıyorum.

Mehmet Akif İnan, okuyan, yazan, konuşan, örgütleyen öncü bir edebiyat öğretmeni idi. Onun adını taşıyan Mehmet Akif İnan Vakfı olarak kitaba ve kültüre hizmet çerçevesinde böyle bir toplantıya öncülük yapmak bizi ziyadesiyle bahtiyar eylemiştir.

Değerli katılımlarınız için hepinize şükranlarımı sunuyorum. Bize ev sahipliği yapan Eğitim-Bir-Sen İstanbul 2 Nolu Şubemize ve toplantının organizasyonunda büyük emekleri olan İsmail Güleç, Neslihan Yücelşen ve Volkan Arslan hocalarımıza da bilhassa teşekkür ediyorum.

1. BÖLÜM

ÇOCUK KİTAPLARI

› ÇOCUK KİTABI NEDİR?

Ali Fuat Arıcı

› 11-14 YAŞ İÇİN ÇOCUK KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ

Volkan Arslan

› ÇOCUK KİTAPLARI EDITÖRÜ NEDİR YAHUT EDEBİYATIN AŞÇISI VE GURMESİ OLMAK

Öğr. Gör. Elif Konar Özkan

› ÇOCUK KİTAPLARINDA İNCELİK SÖYLEMİ

M. Akil Yağımlı

› ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARI YA DA ÇOCUK KİTAPLARINDA ÇEVİRİ

Yasin Mahmut Yakar

› RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE

Neslihan Yücelşen

› ÇOCUK KİTAPLARINDA RESİMLEME VE GRAFİK TASARIM

Kevser Yılmaz

› ÇOCUK VE KUTSAL ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK

Elif Tokkal

› DÜNYADA OKUMA LİSTELERİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Oğuzhan Yılmaz

› NİTELİKLİ EĞİTİMİN TEMEL TAŞI: OKUL KÜTÜPHANESİ VE KÜTÜPHANE ÖĞRETMENİ

Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek

ÇOCUK KİTABI NEDİR?*

Ali Fuat Arıcı**

Bireyin, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini etkileyebilen ve aynı zamanda okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini destekleyen önemli faktörlerden birisi de gerekli ölçütler çerçevesinde hazırlanmış çocuk kitaplarıdır. Çünkü okuma alışkanlığı, bireyin, çocukluktan yetişkinliğe daha sağlıklı biçimde geçmesi için erken yaşlarda doğru biçimde edinmesi gereken davranışlardan birisini oluşturmaktadır. Demircan'a göre (2006) çocuğun erken yaşlarda okuma alışkanlığını kazanabilmesi için ona özgü eserlerin hazırlanması gerekmektedir.

Çocuklar için hazırlanmış eserlerle bir taraftan onlara, keyifli ve yararlı zaman geçirmeleri sağlanırken (Akin, 1998) diğer taraftan çeşitli yönlerden (dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişilik vb.) gelişimlerine imkân verilmektedir (Kuzu, 2002). Yine kitaplar aracılığıyla çocuklar, dünya hakkındaki bilgilerini geliştirdikleri gibi iç dünyalarını (hayal gücü, yaratıcılık, duyarlılık) ve iletişim becerilerini de geliştirebilir; hayata ilişkin deneyim kazanıp içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilirler. Ayrıca ana dilinin iyi örneklerini görme, bunları tatma ve böylece kullanma imkânına kavuşabilirler.

Kitabın oluşmasında öncelikle sorumluluk sahibi olan yazar, çizer ve yayınevleri; çocuk yayınları oluştururken mutlaka çocukların ihtiyaçlarını dikkate almalıdır (Temizyürek, 2014). Bunun için yazar eserini vücuda getirirken yayınevi de yayımlayacağı kitabı hazırlarken çocuk gelişim özelliklerinin farkında olmalı, iyi bir çocuk kitabının hangi özelliklere sahip olması gerektiğini bilmelidir. Çünkü çocuk kitapları büyüklerinkinden farklı bir şekilde çeşitli metinsel ve şekilsel gerekliliklerin yanı sıra birtakım eğitsel ilkelere de uygun olmalıdır.

* Bu yazı, yazarın *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü* adlı kitabından geniş ölçüde yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, e-posta: aricialifuat@gmail.com

Bu gerekliliklerin birbirleriyle tutarlılığı ve bütünlüğü, çocuk kitaplarının niteliğini belirleyen en temel etkenlerdir.

Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuğun kitapla tanışmasında, kitabı sevmesinde, kitapla birlikteliğinin uzun sürmesinde aile, öğretmen, okul ve kurumlara bazı görevler düşmektedir. Çocuğun kitap okuması isteniyorsa öncelikle aile içinde çocuk kitapla tanıştırılmalı, kitap okumaya özendirilmelidir. Kitap okumayan bir ailenin çocuğu da büyük bir olasılıkla kitap okumayacaktır. Aile, çocuğu çevredeki kütüphanelere götürmeli, çocuğun yaşına uygun kitap almalı, ders kitapları dışındaki kitapları okuması için desteklemelidir.

Öğretmen kitap okumalı, öğrencinin düzeyine uygun kitaplar önermeli, öğrenciyi kitap okumaya özendirmelidir. Her şeyden önce öğretmenin kendisi kitaba karşı olumlu bir davranış sergilemeli, çocuklara bu yönüyle model olmalıdır.

Kitaplar, biçim ve içerik dengesini bir arada taşımalıdır, bu iki özellik birbiriyle örtüşmelidir. Kitaplarda bu açıdan bir denge kurulabilmelidir. Kitaplar her iki yönüyle de birbirini tamamlamalıdır. Ancak bu yönüyle işlevsel olabilirler.

Çocuğa göreliliklerine dayalı olarak yazılan kitapların okulöncesinden ergenlik dönemine kadar çocukların dil gelişimi yanında, bilişsel, kişilik ve sosyal gelişimlerini destekledikleri ortak bir kabuldür. Çocuğun dünyası, ilgi ve beklentileri, gelişim düzeyi yazarlar tarafından dikkate alınmalı, eserler bu anlayış doğrultusunda yazılmalıdır.

Çocuk kitapları, bireylerin ilerleyen dönemlerinde okuma alışkanlığı ve tutumlarını da etkiler. Şöyle ki kitapla küçük yaşlarda tanışan bireyler olumlu örneklerle karşılaşır, kitap kavramını zihinlerinde iyi tanımlayabilirlerse yaşamlarının ileriki dönemlerinde iyi bir okuyucu olurlar.

Şirin'e (2007) göre iyi çocuk kitabı okuma davranışı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken, çocukta dil gelişimini hızlandırır, anlama yeteneğini geliştirir, belleği güçlendirir, anlamlandırma ve kavrama yanında edebiyat, sanat ve düşünme boyutunun gelişmesine katkı sağlar. İyi bir çocuk kitabı, çocuğun estetik beğeni ölçütlerini geliştirmeli, çocukta sanatsal bakış açısı oluşturmalı, okumaya yönelik bir zevk ve haz duygusu oluşturabilmelidir.

Çocuk kitapları çocuğa farklı bir dünyanın kapılarını açmalı, onu örnek kahramanlar ve olaylarla tanıştırmalıdır. Çocuğu zihinsel anlamda geliştirmeli, düşünsel olarak da desteklemelidir.

Çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirdiğimiz eserlerin meydana getirilmesinde her şeyden önce “hedef kitleye görelilik ilkesi” ile hareket edilmelidir. Çocuğun gelişim evrelerini dikkate almadan oluşturulacak bir metnin çocuğun dil gelişimine katkıda bulunması mümkün değildir.

Çocuk kitaplarında olması gereken özellikleri iç ve dış özellikler olarak kabaca iki bölüme ayırmak mümkündür. Metinsel özellikler metnin dili, üslubu ve içeriğiyle ilgilidir. Biçimsel özellikler ise kitabın resimleme ve tipografi gibi somut özellikleridir. Erdoğan’a (2008) göre bir eser iç ve dış yapı olmak üzere iki özellikten meydana gelir. İç yapı denilen özellikler; konu, tema, plân, dil ve üslup özellikleridir. Dış yapı ise eserin kapağı, sayfa düzeni, puntoları, noktalama ve yazımı gibi özellikleri kapsamaktadır.

Metinsel Özellikler

Çocuklar, toplumların geleceği açısından son derece önemli bireylerdir. Toplumların geleceklerinin sağlam olması, çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal açıdan kendileriyle ve çevreleriyle uyum ve denge içinde bulunmaları, dolayısıyla sağlıklı bir kişiliğe sahip olmaları ile mümkündür. Çocuğun duyarlı bir düşünce yapısına sahip olmasının çocuk-kitap ilişkisiyle gerçekleştirilebileceği bugün artık tartışılmaz kabul edilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2000). Çocukların sahip olması gereken birçok değerın çocuk kitapları aracılığıyla kazandırılabilceği gerçeğinden dolayı bu kitapların özellikle metinsel özellikleri hayati derecede önemli hale gelmektedir. Yazımızda çocuk kitabında olması gereken özellikler dil, üslup ve içerik yönlerinden ele alınarak değerlendirilip sonunda da genel olarak özetlenmiştir.

Dil. Dil, kitabın içeriğini belirleyen en önemli unsurdur. Dil, bir eserin sesidir. Bu sesle okuyucuya sesleniş gerçekleşir. Çocuk edebiyatının hedef kitlesi olan çocuklar dil gelişimi açısından yetişkinlerden farklı değerlendirilmelidir. Çünkü onların gerek gramer, gerek semantik gerekse fonetik gelişimleri tekâmülünü tamamlayamamıştır. Bu açıdan bakıldığında çocuklar için yazılan eserlerde dile dikkat edilmesi, çocuğun seviyesinin gözetilmesi gerekmektedir. Çocuktaki dil gelişimi konusunda, çocuğun ilk yıllarına dikkat çekilmektedir. Pek çok araştırmanın bulguları da bunu vurgulamaktadır.

Çocuk kitapları çocuğa ne kadar çok yaklaşırsa onun dil gelişimini de o kadar çok etkiler. Karşılıklı anlaşma aracımız olan dilin çocukluk dönemlerinde daha çok geliştiği ve kökleştiği dikkate alınacak olursa, çocuk edebiyatının, çocukta dil gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biri olduğu unutulmamalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2005).

Çocuk kitaplarının dil ve anlatımı sade, kavramlar açık olmalıdır. Anlatımlarda çocukların anlayış seviyelerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramlar kullanılmalıdır. Anlatımda yakından uzağa, somuttan soyuta ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Yazım ve noktalamaya dikkat edilmelidir. Tek özne ve tek yüklem bulunan cümleler kullanılmalıdır. Soyut sözcüklerden çok çocuğa tarif edilebilecek somut sözcükler; cansız eylemlerden çok, canlı eylemler tercih edilmelidir. Eski ve çocukların anlamayacağı sözcükler fazla kullanılmamalıdır. Dilimizde karşılığı bulunan yabancı sözcüklerin de kullanılmamasına özen gösterilmelidir.

Üslup. Çocuk edebiyatı ürünlerinde dil kadar üslup da önemlidir. Dilin nasıl kullanıldığı, hangi edebi tekniklerle çocuğa yansıtıldığı, olay kurgusunun nasıl bir yol izlenerek çocuğa sunulduğu, incelenmesi ve tartışılması gereken noktalardır. Çocuk hikâye ve romanlarında bulunması gereken üslûpla ilgili özellikleri Oğuzkan (1987) şöyle sıralamaktadır:

1. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım,
2. Somut, doğru, fakat düşünceyi dağıtmayan ayrıntılar,
3. Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlemeleri,
4. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler ve konuşmalar,
5. Küçük şeylere (ayrıntılara) karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması.

Güleryüz (2006) ise cümlelerin uzun olmamasıyla birlikte ortak olarak kabul edilen yazım kurallarının kullanılması gerektiğini belirterek şu hususların altını çizmektedir: Çocuklara konuyla ilgili kavratılacak sözcükler parçanın içinde, doğrudan sözcüğü açıklayıcı şekilde değil de cümlenin ya da olayın gelişinden anlaşılabilir şekilde olmalıdır. Biçim olarak güldürücü, eğlendirici, sürükleyici olmalı ve mantıklı bir gerilimle çatışmalar sürdürülmelidir. Ulusal,

evrensel, dinsel değerler ele alınırken çocuğu ana babasıyla hatta toplumla çatışmalara sokacak politik anlayışlara yer verilmemelidir.

İçerik. Çocuk kitaplarının neyi anlattığı çok önemlidir. Kitapların çocuklara kazandırmak istediği bilgi, değer ve estetik zevki kazandırabilmesi için, önce onlar tarafından ilgiyle okunması gereklidir. Kitabın içeriği yetişkinler tarafından ne kadar ilginç ve okunmaya değer görülürse görülsün çocuklar tarafından aynı ilgiyle karşılanmazsa istenilen yarar elde edilemeyecektir. Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klâsik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır. Kendileri için kitap yazılan çocukların, ilgileri ve ihtiyaçlarının iyi bilinmesi gerekir (Oğuzkan, 1987). Çocuk edebiyatını yalnızca yazılı metinler olarak kabul edersek, bu metinlerde çocuğun kendisini ve yaşadığı dünyayı bulması, çocuğun ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve deneyimlerin özenle değerlendirilerek düzenlenmesi gerekir. Özellikle günümüzde çocukların televizyon ve bilgisayar karşısında harcadığı süre göz önünde bulundurulacak olursa, çocuk edebiyatının hayatla ilgili doğru bilgileri, büyük bir ustalıkla ve sanatsal estetikle vermesi gerekmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2005: 17).

İyi bir çocuk kitabı taşıdığı içeriksel özellikler bakımından eğitici niteliklere sahip olmalıdır. Kitabın eğitcilik yönü, onun içeriksel özellikleri kapsamında ele alınabilir. İyi bir çocuk kitabının sahip olması gereken eğitsel özellikler de şu şekilde sıralanabilir:

- ▶ Çocuğun ufkunu ve bakış açısını geliştirici nitelikte olmalıdır.
- ▶ Çocuğun, hayatı, insanlığı ve içinde yaşadığı dünyayı tanıma ve sevmesine yardımcı olabilecek nitelikte olmalıdır.
- ▶ Çocuğun güzellik ve estetik duygularının geliştirilmesine gayret gösterilmelidir.
- ▶ Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici nitelikte olmalıdır.
- ▶ Çocuğun özgün bir kişilik olarak yetişmesine yardımcı olmalıdır.
- ▶ Çocuğun eleştirel düşünmesine imkân verecek nitelikte olmalıdır.

- ▶ Çocuğun okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
- ▶ Çocuğun ana dilinin söz varlığını geliştirmesine imkân vermelidir.
- ▶ Çocuğun ait olduğu kültür ve medeniyetin değerleriyle örtüşmelidir.
- ▶ Çocuğa verilmek istenen ileti/iletiler hissettirilme yoluyla sunulmalıdır.
- ▶ Politik söylem ve yönlendirmelerden arındırılmış olmalıdır.
- ▶ Çocuğa yaparak, yaşayarak öğrenme anlayışı esas alınmalı, öğretim, eğlenme ve düşündürme bir arada olmalıdır.

Biçimsel Özellikler

Biçimsel özellikler, genel olarak kitabın hacmi (kalınlığı), baskısı, ciltlenmesi, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama işaretleri, resimlendirme gibi konulardır. Elbette bunlar çocuğun yaş, sınıf özellikleri dikkate alındığında değişebilmektedir.

Kitabın biçim olarak tasarımı çok önemlidir. Çocuk, kitabı vitrinde gördüğünde beğenmeli ve satın almaya istek duymalıdır. Çınar'a (2009) göre iyi bir çocuk kitabı biçimsel nitelikler açısından şu özelliklere sahip olmalıdır:

- ▶ Kapak resimleri canlı, çekici ve kitabın içeriğiyle uyumlu olmalıdır. Kapak sağlam, kalın ve kaliteli olmalıdır. Ayrıca, hangi yaş grubu ya da sınıf için önerildiği de belirtilmelidir.
- ▶ Kitap dayanıklı ve mat bir kâğıda basılmalıdır.
- ▶ Kitap fazla hacimli olmamalıdır.
- ▶ Harfler gözü yormayacak büyüklükte ve baskısı temiz olmalıdır. Metindeki harflerin boyu birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar için 14 punto; dördüncü ve beşinci sınıflarda ise 12 puntodan küçük olmamalıdır. Sayfalar tek sütun olmalıdır. Cümledeki sözcük sayıları 1-3. sınıflarda 6; 4 ve 5. sınıflarda ise en çok 10 olmalıdır.
- ▶ Okul öncesine yönelik kitaplar bez ya da kalın kartona da basılabilir.
- ▶ Yazım, noktalama, söz dizimi bakımından yanlışsız olmalıdır.
- ▶ Satır araları uygun aralıkta olmalıdır.

- ▶ Çocuğun gelişim basamakları göz önünde bulundurulmalıdır.
- ▶ Metindeki yazılar zemin rengine zıt renkte olmalıdır.
- ▶ Metin yazıları el yazısı biçiminde de olabilir. Bu durum çocukların el yazısını daha kolay öğrenebilmesini sağlayabilir.
- ▶ Kitap adı kısa ve ilgi çekici olmalıdır.
- ▶ Engelliler için yazılan kitaplar ilgili engelli grubunun özellikleri dikkate alınarak yazılmalıdır.
- ▶ Okul öncesi çocukları için hazırlanan kitaplarda her sayfanın $\frac{3}{4}$ 'ü resim, $\frac{1}{4}$ 'ü yazıya ayrılabilir.

Yukarıdaki ölçütlerden yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; biçim yani dış görünüşün öncelikle göze hitap ediciliği bakımından önemli olduğu düşünülebilir. Bu yönüyle kitabı bir sunuş olarak düşündüğümüzde ilk başta, hoş gitme ve beğeni duyguları ön planda olmaktadır.

Resimleme. Biçimsel özelliklerden en önemli olanı resimlemedir. Resim, çocukta estetik beğeni ve duygu oluşumunda önemlidir. Resimlerin usta bir çizer tarafından yapılması gerekmektedir. Bu çizer, çocuğun gelişim özelliklerine uygun hareket edebilmelidir. Resimler sanatsal kaygı taşımalı, çocukların gerçek yaşamla bağ kurabilmesini sağlayarak, hayal gücü oluşumunu destekleyici olmalıdır. Okul öncesi çocuk kitaplarında resimlere ağırlık verilmeli, bu resimlerin metni yorumlama gücüne dikkat edilmelidir.

Şirin'e (2007) göre çocuk kitaplarında resimleme yapılırken şu noktalara dikkat edilmelidir:

- ▶ Resimler metinle uyumlu mu?
- ▶ Resimler yaş düzeyinin algılamasına uygun mu?
- ▶ Resimlerin sanat ve estetik değeri var mı?
- ▶ Resimler çocukların iletişim kurmasına olanak sağlıyor mu?
- ▶ Resimler çocukların duyu algılarını geliştirici özellikler taşıyor mu?
- ▶ Resimler duygu ve düşünce dünyalarını harekete geçirici mi?

“Çocuk kitabı her şeyden önce bir sanat eseridir.” görüşü, çocuk kitabı çizerlerinin uymak zorunda oldukları temel ilke olmalıdır. Bu nedenle, çocuk kitabı çizerlerinin çocuğun dünyasını iyi tanıyan, onun ilgi ve gereksinmelerini iyi bilen usta sanatçılar olması gerekir. Çünkü çocukta resim yapma, resim diliyle iletişim kurma isteğinin uyanması ve kitapla çocuk arasında sevgi bağı oluşması için sanatçı duyarlığı ile yapılmış resimlere gereksinim vardır. Bu duyarlık ile yapılmış resimler, sözcüklerle anlatılanı sanatçının görsel yorumuyla bütünler, metinde anlatılanlara görsel bir renk katar. Yazarın sözel olarak aktaramadığı duygu ve düşüncelerin dışavurumu için öncülük görevi üstlenir. Metnin kurgu özelliğine uygun olarak çocuğu bazen eğlendirir, bazen heyecanlandırır, bazen de düşündürür. Çocuklar bu nitelikli resimlere zevkle bakarak kendilerince yeni öyküler oluşturabilir. Çocuk kitaplarındaki görsellik hem kitaba karşı bir ilgi çekme, hem konunun anlaşılmasını kolaylaştırma hem de çocuklarda görsel estetiği geliştirme bakımından son derece önemlidir.

Tipografi. Tipografiyi kısaca baskı işi olarak tanımlamak mümkündür. Ancak bu kavram bu kadar basite indirgenmemelidir. Sözlüklerde tipografi kavramı, yazılı bir metnin basılmış bir metne dönüşümüdür, diye tanımlanıyor. Temel olarak bu tanıma bir şey eklemek yersiz ama şöyle bir ifadeyle zenginleştirilebilir. Tipografi basılacak bir nesnenin en iyi okunurluğunu sağlamak amacıyla nasıl tasarlanacağını da öğreten bilimdir. Burada sanat, yazı, çizgi, alan, resim gibi tipografik tasarım elemanlarıyla çalışabilmek ve bunları seçilmiş bir formatta uyumlu olarak düzenleyebilmektir” (Siemoneit, 1989). Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi baskı tekniği olarak ortaya çıkan tipografinin sanatsal ve tasarım boyutunun varlığı da ortadadır (Mennanoğulları, 2008).

Üretilen bütün malzemeler gibi kitap da bir tasarım sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İyi tasarlanmış bir kitabın satış şansı yüksek, okuyucuya vereceği mesaj da kalıcı olacaktır. Hâlbuki çoğunlukla kitap tasarımına fazla önem ve özen gösterilmemekte ve tasarım üzerinde fazlaca durulmamaktadır. İyi bir tipografi, bilginin en doğru, en açık ve en mantıklı sunucusudur. Güzellik ve estetik tipografinin yan ürünleridir. Asıl olan, anlaşılabilir bir iletişimdir (Becer, 1999).

Sonuç olarak çocuklar için kitap seçiminde, dikkat edilmesi gereken ölçütlerin neler olması gerektiği önemli bir konudur. Çünkü çocukluk kısa bir dönem olmasına rağmen etkilenmek ve biçimlenmek için yaşamın en uygun dönemidir (Güleç ve Gönen, 1997). Bu bağlamda iyi bir çocuk kitabının genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Çocuklara millî kültür ve değerlerin kazandırılması ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılabilmesini sağlamalıdır. İyi bir çocuk kitabı ideolojik kavramlardan arındırılmalıdır fakat vatan sevgisi, millet sevgisi gibi millî bilinçten mahrum olmamalıdır. Öncelikle bu değerlere sahip olmalı bunun yanı sıra insanlık sevgisi, çalışmanın önemi gibi evrensel değerleri de bünyesinde barındırılmalıdır. Tabii bu değerler kazandırılmaya çalışılırken nasihat verici olmaktan kaçınılmalıdır.
- 2) Çocukların sevebileceği ve kullanışlı bir fiziksel yapıya sahip olmalıdır. Büyüklere bile baktığımızda kitabın dış görünüşüne önem verdiklerini görürüz. Bu dış görünüş ve fiziksel özellik kavramı çocuklar için daha da önemli bir kavramdır. Aynı zamanda özellikle sağlık açısından da bu konu önemlidir. Çocuklar için resimli kapaklar, yaşa göre punto kullanımı gibi kavramları bu madde içinde değerlendirebiliriz.
- 3) Çocuğa göre olmalıdır. Çocuk kitapları çocuğa göre olmalı çocuğun ruh dünyasını yansıtmalı, çocuğun hayat deneyimiyle iç içe olmalıdır. Çocuklar okudukları zaman kendilerinden bir şeyler bulmalıdırlar. Bu konuda çocuk kitabı yazarı Selami Yıldırım'ın söyledikleri etkileyicidir. Yıldırım bir şiirini yazış macerasını şöyle açıklıyor: Bir sabah kalktığında gece gökyüzünde gördüğü yıldızları göremeyen küçük kızım "Yıldızları kim toplamış?" diyerek bende şimşekler çaktırmış ve "Kim Topladı Yıldızları?" adlı şiiri yazdırmıştır. İşte çocuğa görelilik budur.
- 4) Doğrudan öğüt verici olmamalı; iletiyi çocuk metinden çıkarmalıdır. Çocuklara yönelik ilk eserlere bakıldığında Şirin'in ifadesiyle işaret parmağı havada bir öğretmen tavrı sezilmektedir. Ama nasıl büyükler için yazılan edebi kitaplarda doğrudan öğüde yer verilmiyorsa çocuklar için yazılan eserlerde de buna yer olmamalıdır. Konuşmada bile nasihat vermek insanı sıkarken bunun edebi bir eserde yer bulması düşünülemez.
- 5) Estetik yönü ihmal edilmemelidir. Çocuklar için yazılan eserler çocuğun zevkle okumasını sağlamalıdır aksi takdirde çocukta okuma zevki gelişmeyecektir. Oysa çocuk geleceğin büyüğüdür. Daha küçük yaşlarda okumadan bıcarsa sonraki yıllarda bu davranışı kazanması beklenemez. Özellikle belirli günler için yazılan tatsız tuzsuz metinler bu zevki geliştirmeden mahrumdurlar.

- 6) Çocuğun kavram dünyasını ve sözcük dağarcığını geliştirmelidir. Okumanın bir amacı da ilerlemek, gelişmektir. Okunan her kitap insana yeni bir şeyler öğretmeli onu geliştirmelidir. Çocuk kitapları için de bu böyledir. Çocuğa çok zorlamadan yaşına göre yeni kelimeler öğretebilen ve onu araştırmaya sevk eden kitap iyi kitaptır. Unutulmamalıdır ki basitlik demek iyilik demek değildir.
- 7) Sürükleyici olmalı, yeni kitaplara yönlendirmeli ve okuma alışkanlığına katkı sağlamalıdır. Kitaplar akıcı ve sürükleyici olursa çocuklar için daha faydalı olacaktır. Onları okumaya sevk edecektir. Okurlar sıkılmak için okumazlar. Akıcılık ve sürükleyicilik okuyana zevk vermek bakımından da önemlidir.
- 8) Çocuğun yaratıcılığını ve hayal dünyasını geliştirmelidir. İyi bir çocuk kitabı çocuğun hayal gücünü geliştirmeli, çocuğa yeni ufuklar kazandırmalı bilişsel gelişiminde önemli rol oynamalıdır. Şirin'e göre de nitelikli bir çocuk kitabı "Çocukların iç dünyalarını zenginleştirir. Hayat deneyimleri ile iç içe olabilecek kapıyı aralar, yeni ve farklı yaşam deneyimleri ile karşılaşma şansı verir." Çocuklara yeni ufuklar kazandırmayan, onların hayal dünyasını geliştirmeyen eserler nitelikli eser sayılamaz.
- 9) Çocuğun dilsel, zihinsel ve sosyal gelişimine uygun olmalıdır. Bu özellik yaşa görelikle ilgili bir özelliktir. Örneğin okul öncesi çağındaki bir çocukla ilköğretim çağındaki çocukların bildikleri kavram sayısı, konuşabilme düzeyleri aynı değildir. Bu bağlamda bu çocukların okurken zevk alacakları kitaplar da farklılaşmaktadır.

Kaynakça

- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2000). Kitabın Çocuğun Gelişiminde Yeri ve Önemi. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2016). Çocuk Edebiyatı ve Kültürü, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.
- Akın, N. (1998). Okul Öncesi Kurum Öğretmenlerinin Çocuk Kitaplarına Karşı Tutum Ve Davranışlarının İncelenmesi, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Becer, E. (1999). İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara: Dost Kitabevi.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların İç Yapısal ve Dış Yapısal Olarak İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1: 12-27.
- Erdoğan, Y. (2008). Zeynep Cemali'nin Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Güleryüz, H. (2006). Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Ankara: PegemA Yayıncılık
- Güleç-Çakmak, H. ve Gönen-Sofuoğlu, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme Ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. Türk Kütüphaneciliği, 11 (1): 42-53.
- Çınar, İ. (2009). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Bazı Özellikler, Eğitim; 22: 21-30.
- Kuzu, T. S. (2002). Öykünün Çocuğun Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimine Katkısı Bağlamında Öykü Seçimi. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9: 95-105.
- Mennanoğulları, B. (2008). İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Çocuk Hikâye Kitaplarının Tipografik Özellikleri ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oğuzkan, F. (1987). Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ankara: Emel Matbaası.
- Siemoneit, M., (1989), Typographisches Gestalten, Frankfurt: Polygraph Verlag.
- Şirin, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Temizyürek, F. (2014). Çocuk Kitabı Hazırlamadaki Görevlerimiz Üzerine, Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, 756: 244-245.
- Yalçın, A. ve Aytaş G. (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.

11-14 YAŞ İÇİN ÇOCUK KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ

Volkan Arslan *

Giriş

Türkiye’de çocuk kitapları ya da çocuk edebiyatı alanında yapılan her türden akademik çalışmanın son yıllarda giderek arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle bir birey olarak çocuk ve sosyolojik bir unsur olarak çocukluk kavramlarının önem kazanmasının bir sonucu olarak çocuğa görelilik kavramı odağında çocuk bireylerin her türlü gelişimsel ihtiyaçları tespit edilerek çocuk kitaplarının hangi özellikler taşıması gerektiğini sorgulayan araştırmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada, 11-14 yaş grubu için kaleme alınan çocuk kitaplarının özellikleri, çocuk kitapları üzerine yapılan araştırmalardan hareketle tespite çalışılacaktır. Bununla birlikte çalışmanın zeminini oluşturmak ve sıhhatini temin etmek için çocuk, çocukluk, çocuk kitabı ve çocuk edebiyatı, çocuğa görelilik gibi temel kavramlar üzerinde de kısaca durulacaktır.

Çocuk Kimdir, Çocukluk Nedir?

Türk Dil Kurumu *Güncel Türkçe Sözlük*’te çocuk, “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet” olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte tarihsel süreçte çocuk kavramına dair birçok farklı tanımın yapıldığı görülür. Bunda biyolojik, psikolojik, sosyolojik yönleriyle insanın çok yönlü bir varlık olması etkili olmuştur. Öte yandan hukuk karşısındaki konumu da çocuğun kim olduğunu karşılayacak genel geçer bir tanımın yapılmasını güçleştirmektedir, denebilir. Nitekim insanın kültürel bir varlık olması ve kültürel unsurların toplumdan topluma değişiklik göstermesine dikkat çeken Öktem de çocuğun genel bir tanımının yapılamayacağına söyler. (2012: 5) Şirin ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nden hareketle erken yaşta reşit olma durumu hariç her insanın on sekiz yaşına kadar çocuk olarak tanımlandığını belirtmiştir. (2011: 21) Çocuğun kim olduğuna

* Doktora öğrencisi, Türkçe Öğretmeni, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, varslanv@gmail.com

dair yapılan önemli tanımlardan biriye yetişkin kavramının zıddı olarak onun henüz yeterli olgunluğa/erginliğe ulaşmamış, sorumsuz ve her türlü işlemi yapmaya yetkili bulunmayan bir birey olduğu şeklindedir. (Çiçek 2005)

İnsan hayatının belli bir dönemini ifade eden çocukluk ise, çocuk kadar üzerinde durulan bir kavram olmamakla birlikte son yıllarda çocuğa dair düşüncenin değişmesine paralel olarak önem kazanmıştır. Sözlükte; “çocuk olma durumu, insan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi” şeklinde tanımlanan çocukluk; insanın erginleşmesi, sorumluluk üstlenebilecek kadar yeterli ve yetkin duruma gelmesiyle son bulur denebilir.

Çocuk Kitabı ya da Çocuk Edebiyatının Kapsamı

Her ne kadar farklı iki kavram olsalar da çocuk kitabı ve çocuk edebiyatı kavramlarının birbirinin yerine sıkça kullanıldığı görülür. Öte yandan çocuk edebiyatı ve çocuk kitabı hakkında literatürde birçok farklı tanım yapılmıştır. Şirin, çocuk edebiyatını; çocuğun büyüme ve gelişimlerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat (1991: 9) olarak tanımlarken Ciravoğlu aynı kavramı, henüz yetişkin olmayıp eğitilmesi gereken toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü veya yazılı ürünlerin tümü (2009: 9) olarak karşılamıştır. Tuncer ise çocuk kitabını tanımlarken şu ifadelerle yer verir: “Çocuk kitabı, çocuğun ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayan fakat her şeyden önce çocuğun zevkle okuduğu bir eserdir. (1974: 18)

Başka birçok tanım daha bulunmakla birlikte çocuk kitabı kavramının çocuk edebiyatını da kapsayan üst bir kavram olduğu muhakkaktır. Nitekim çocuğun ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan her kitabın edebî nitelikte olması beklenemez. Bu bağlamda çocuklar için hazırlanan bazı eserlerin yazının hiç kullanılmayıp resimlerden ibaret olduğu düşünüldüğünde temelde çocuğun ihtiyaçları ön planda tutularak hazırlanan her türden eserin çocuk kitabı; bunlardan sadece edebîlik vasfı ile ön plana çıkan eserlerin çocuk edebiyatı ürünü olduğu söylenebilir.

Bu incelemenin asıl konusunu 11-14 yaş grubuna yönelik hazırlanan çocuk kitaplarının özellikleri oluşturduğundan iki kavram arasındaki farktan ziyade bu kavramlarla betimlenmek istenen kapsam üzerinde durulması öncelikli meseledir. Bu bağlamda her ne kadar bireyin yasalar nezdinde 18 yaşına

kadar çocuk olduğu kabul edilmişse de çocuk kitabı ya da çocuk edebiyatı kavramlarıyla kastedilen dönemsel edebiyatın, daha çok gelişim psikolojisinin insanı tanımlarken kullandığı çocukluk dönemleriyle ilgili ya da sınırlı olduğu söylenebilir. Buna göre yaş gruplarına bakıldığında 0-2 yaş aralığı bebeklik, 12-18 yaş aralığı ergenlik dönemi olarak adlandırılırken 3-6 yaş aralığı erken çocukluk ya da okulöncesi dönem, 7-11 yaş aralığı ise son çocukluk ya da okul dönemi olarak adlandırılmıştır. (Topal 2023: 59) Literatürden hareketle çocuk kitabı/edebiyatı kavramlarıyla daha çok erken ve son çocukluk dönemlerini kapsayan bir edebiyatın kastedildiği görülür. Nitekim Şirin, çocuk edebiyatının yaş sınırının 12 olarak kabul edildiğini (Şirin 2007: 15) aktarırken Dilidüzgün, 4-12 arası yaşlara yönelik, yazınsal ve düşünsel tabanı olan kitapların çocuk kitapları ya da yazını olabileceğinin (2004: 18) altını çizer. Oğuzkan ise çocukluk dönemleri hakkında çeşitli tanımlamalarda bulunduktan sonra çocuk edebiyatı tabiriyle 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanının anlatılmak istendiği belirtir. (2010: 3) Bununla birlikte çocuk edebiyatı kavramının daha geniş bir yaş aralığını kapsadığını söyleyen araştırmacılar da vardır. Mesela Sever'e göre çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan daha geniş bir yaş aralığını karşılamaktadır. (2008: 17)

Çocuğa Görelilik ve Çocuk Kitaplarının Temel Vasıfları

Çocuğun henüz yetişmekte olan bir birey olması gerçeğinden hareketle onun gelişimsel ihtiyaçlarının yetişkin bireylerden farklı olduğu belirtilmiştir. Bu durumdan hareketle Şimşek, çocuk edebiyatının temel kaygısının çocuğa görelilik olduğunu iddia eder. (2002: 32) Şirin ise çocuklar için edebiyatın nasıl olması gerektiğini yalınlık, çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik kavramlarının belirlediğini (2007: 19) dile getirerek aynı hususa dikkat çeker. Bu ve benzer açıklamalar, çocuk edebiyatı/çocuk kitaplarının temel vasıflarının tespitinde çocuğa görelilik ya da çocuk gerçekliği kavramlarının belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çocuğa görelikle çocuk edebiyatı ürünlerinde yalınlık/basitlik ve içtenlik kavramlarının ön plana çıktığı görülür. Şirin, çocuk edebiyatının çocuğa göre olmasını sağlayan iki temel ilkenin yalınlık ve içtenlik (2002: 17) olduğunu dile getirirken Yılmaz, çocuğa görelilik kavramını “çocuklar için yazılan edebiyat eserlerinin çocuğun fiziksel, bilişsel (zihinsel), ruhsal, sosyal/ahlaksal ve dil gelişim evrelerine ve çocuk edebiyatının iç ve dış yapı özelliklerine uygun olması” şeklinde açıklar. (2021: 2) Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından çocuğa

görelilik ve çocuk gerçekliği ilkeleriyle farklılaştığını belirten Gökmen, bu bağlamda çocuk edebiyatını bütünsel olarak temeli çocuk olan; çocuğun farklı ilgilerini yansıtan, dil ve anlatımı çocuğa göre olan; çocuğun sosyal, sanatsal, dilsel vb. yönlerden gelişmesine katkıda bulunan önemli bir yaşam alanıdır, şeklinde tanımlar. (2017: 24)

Öte yandan yekpare bir dönem olarak tanımlanamayan çocukluğun, çocuğun gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak farklı dönemlere ayrıldığı görülür. Farklı çocukluk dönemlerinde çocuğun farklı fiziksel, bilişsel, duygusal, dilsel ve sosyal ihtiyaçları olması sebebiyle çocuk edebiyatı ya da çocuk kitaplarının da farklı tasarım ve özelliklerde hazırlanması gerekir. Başka bir deyişle 0-2 yaş, 3-6 yaş, 7-11 yaş ve 11 yaş üstü çocuklar için hazırlanan kitapların gerek dış yapı gerek iç yapı unsurlarıyla farklı özelliklerde olması beklenir.

11-14 Yaş Grubu Çocuk Kitaplarının Temel Özellikleri

Çocuklar için hazırlanan kitapların görsel ve dilsel nitelikleri üzerinde duran Sever, çocukların duygu ve düşünce dünyalarında istenilen etkiyi bırakabilmesi adına bazı temel özellikler taşıması gerektiğini vurgular. (2019: 120) Çocuk kitaplarının taşıması gereken özelliklerin “iç yapı” ve “dış yapı” olmak üzere genellikle iki başlık altında incelendiği görülür. Boyut, ciltleme, kapak, kâğıt cinsi, sayfa düzeni ve harfler, resimleme çocuk kitaplarının dış yapı unsurlarını oluştururken konu/tema, ileti, olay örgüsü, mekân ve zaman, karakter, dil ve anlatım (Aydın ve Uzun 2020: 317) gibi öğeler ise iç yapı unsurlarını oluşturur.

Bununla birlikte çocuk kitaplarının temel özellikleri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde 11-14 yaş grubu için yazılan kitaplarda bulunması gereken çocuk kitaplarına özgü niteliklere oldukça az değinildiği görülür. Alanyazında daha çok okulöncesi ve ilköğretim birinci kademe çağındaki çocuklar için yazılan kitapların iç ve dış yapı özelliklerine dair çalışmaların yoğunlaştığı görülür. Bu çalışmada 11-14 yaş grupları için yazılan çocuk kitaplarına odaklandığından bu bölüm, sadece ilgili yaş grubu ve çocuk kitaplarının genel nitelikleri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Dış Yapı Unsurları

Çocuk edebiyatı araştırmacılarının, çocuk kitaplarının dış yapı (biçimsel) özelliklerini incelerken daha çok okul öncesi ve erken çocukluk dönemi için hazır-

lanan çocuk kitapları hakkında görüş belirttikleri görülür. 11-14 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan eserlerin hangi dış yapı (biçimsel) özelliklerine sahip olması gerektiği hakkında söylenenler, oldukça sınırlı ve daha genel geçer niteliktedir. Bu durum, çocuk kitaplarının dış yapı özelliklerinin belirlenmesinde çocuğun daha çok fiziksel ve bilişsel gelişiminin belirleyici olmasıyla açıklanabilir. Nitekim okul öncesi ve erken çocukluk dönemi için hazırlanan kitapların dış yapı özelliklerinin; çocuğun kapağı ilginç bulması, kitabı rahat kavrayabilmesi, cildin sağlamlığı, sayfanın kolay açılabilmesi, harflerin kolay okunur büyüklükte olması, satır arasının genişliği, yazının azlığı, cümlelerin kısalığı, metnin kolay anlaşılabilirliği, resimlerle anlatının somut kılınması gibi çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişiminden kaynaklı ihtiyaçlarına yönelik olduğu görülür. Bu bağlamda 11-14 yaş aralığındaki çocukların kitapla kuracağı ilişkide fiziksel gelişimlerinin bir yetişkin kadar yeterli olmasından ötürü özel bir tasarıma/gereksinime ihtiyaç duymamaları yahut görece daha az duymaları bu yaş grubu için hazırlanan çocuk kitaplarındaki bazı dış yapı unsurları hakkında özel niteliklerin oluşmamasına neden olmuştur, denebilir.

1. Resimleme

Resimleme, çocuk kitaplarında dekoratif bir unsur olmaktan öte metinde işlenen konu ya da düşüncenin açıklığa kavuşturulmasında yahut metni tamamlamada önemli bir işlev görür. Ayrıca çocuğun kitapla kurduğu bağda okuma alışkanlığı edinmesinde de etkili bir unsurdur. Bununla birlikte resimleme, farklı yaş aralığındaki çocuklar için farklı özelliklerle tasarlanması gereken bir unsurdur. Öte yandan renk ve şekillerle çocuk kitaplarındaki resimlerin, çocukların duygu ve düşüncelerini harekete geçirdiği belirtilmiştir. (Sever 2008: 59)

Michael Parsons, Johnston Marilyn ve Durham Robert'a göre 9 yaş ve üstü gelişim devresindeki çocuklar estetik karmaşa evresinde olduklarından onlar için hazırlanan kitaplardaki resimlerin renklerinin bütünüyle gerçek nesnelere uyum içinde olması gerekir. (Karatay 2011) Benzer bir duruma dikkat çeken Karatay ise 10 yaş ve üstü gelişim düzeyindeki çocuklar için kitaplarda gerçekçi görseller kullanılması gerektiğini vurgular ve yaş düzeylerine göre çocuk kitaplarındaki metin-resim oranları açıklarken 9-12 yaş ve üstü için $\frac{3}{4}$ 'ünün yazı, $\frac{1}{4}$ 'ünün resim olması gerektiğini söyler. (2011: 85)

2. Boyut, Kapak, Kâğıt ve Cilt

Çocukların farklı boyutlarda tasarlanmış kitapları okumaktan zevk aldıkları bilinmektedir. (Oğuzkan 2013: 366) Kitapların, çocukları okumaya itecek bir ta-

sarıma sahip olması gerektiğini belirten Okuyan ise, çocukların, kendileri için üretilen kitapların önemini, kitabın tasarımından hareketle anlayabileceklerini söyler. (2009: 135-159) Özellikle kitabın çocuğun dikkatini çekmesinde kitap kapaklarının önemli bir etkisi olduğu bilinir. Tasarım ve renk tercihleri kapağın çocuğun dikkatini çekmesinde önemlidir. (Koyuncu ve Kaptan 2005: 260) Bu bağlamda Karatay, bütün kitaplarda olduğu gibi çocuk kitaplarında da karton kapak kullanılmasına, kapağın kırılma özelliğinin az olmasına, kapaktaki yazı ve resimlerin açık ve belirgin olmasına dikkat çekmiş, yine kitaplarda gözü yormayacak mat kâğıt kullanılması, bir sayfadaki satır uzunluğunun çocuğun görme alanına göre değişeceğini de belirterek ilkökul 5. sınıf sonrasındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda satır uzunluk alanının 9-11 cm olması gerektiğini söylemiştir. Karatay ayrıca iyi ciltlenmiş bir kitabın, çocuğun kitabı uzun süre kullanabilmesine imkân sağlayacağını, bu sebeple kitabın cildinin kolay açılmaması gerektiğini belirtmiştir. (2011: 91)

3. Sayfa Düzeni ve Harfler

Çocuk kitaplarında sayfa düzeni, her şeyden önce kitabın kolay okunabilirliği bakımından önemlidir. Gürel, çocuk kitaplarının sayfa düzeni üzerinde dururken metin ve resimleri sayfa üzerinde konumlandırırken sayfanın alt-üst, sağ-sol kenar ve satır arası boşluklarına özellikle dikkat edilmesi gerektiğini belirtir ve sayfa düzeninin, kitabın kolay okunabilir ve gerektiğinde sayfa kenarına not alınabilir genişlikte tasarlanması gerektiğini söyler. Satır arası boşlukların normalden biraz daha geniş aralıklı olabileceğine dikkat çekerek paragraf uzunluklarının da çocuğun gelişim düzeyine göre ayarlanmasının önemli olduğunu belirtir. (Gürel vd 2007: 35)

Kitabın kolay okunabilirliği hususuna dikkat çeken Karatay, çocukların harfleri sözcük içinde daha rahat tanımaları için harflerin büyüklüğünün (punto) ve tercih edilen yazı karakterinin (font) önemi üzerinde durur. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitapları ve diğer yayınlar için belirlediği harf büyüklüklerini sıralarken 12 yaş ve üstü çocuklar için üretilen kitaplarda 11 punto kullanılması gerektiği aktarır ve 9-12 yaş üstü çocuk kitaplarında 10-12 puntoluk harf karakterlerinin kullanılmasının hızlı okumayı kolaylaştırdığını söyler. (Karatay 2011: 92) Koyuncu ve Kaptan ise bu yaş grubu için daha büyük puntolu harf kullanmanın göz sıçramalarını artırıp gözün daha çabuk yorulacağına, anlam kurmanın yavaşlayıp okunan metne karşı çocuğun dikkat ve ilgisinin azalacağına dikkat çekmişlerdir. Ayrıca süslü yazı karakteri-

rinin (font), karmaşık yapılarıyla okunabilirliği zorlaştıracaklarını belirtmişlerdir. (2005: 259)

İç Yapı Unsurları

11-14 yaş aralığındaki çocuklar dikkate alındığında dış yapı unsurlarında olduğu gibi iç yapı unsurlarında da okul öncesi ve ilk okul dönemi kadar ayırt edici nitelikleriyle ele alınmadığı görülür. Bununla birlikte 11-14 yaş aralığındaki çocukların gelişimsel ihtiyaçları göz önüne alındığında hem daha alt yaş gruplarından hem de yetişkinlerden çok daha farklı gereksinimler taşıdıkları görülür. Bu yaş grubundaki çocuklar için yazılan kitaplarda iç yapı özelliklerinin belirlenmesinde çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimiyle birlikte onun bireysel, sosyal, kültürel gelişimiyle ilgili ihtiyaçları etkili olmuştur, denebilir.

1. Konu / Tema

Çocuk kitaplarında işlenen konunun çocuğun gelişim ihtiyaçlarına göre belirlenmesi gerekir. Özellikle çocuğa görelilik kavramını önemseyen araştırmacılar, çocuğun gelişimsel ilgi ve ihtiyaçlarını önceleyen kitaplar yazılmasına dikkat çekmişlerdir. Dilidüzgün, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almayan kitapların çocukta okuma isteğini azalttığını, çocuğun kitaptan uzaklaşmasına neden olduğunu belirtip çocuğun hayal dünyasının yetişkinlerden çok farklı olduğunu, bu bakımdan çocukların düş kurmaya yetişkinlerden daha fazla ihtiyaç duyduklarını söyleyerek çocuk kitabı konularının ilgi çekici ve düşsel unsurlar taşıyabileceğini açıklar. (Dilidüzgün 2004: 37-38) Sever ise çocuk kitaplarında konu seçiminin çocuğun gelişim süreçleri dikkate alınarak belirlenmesi ve konuların yalın ve anlaşılır olandan karmaşığa, başka bir deyişle somut olandan soyuta doğru bir sıralamaya göre ele alınması gerektiğini belirtir. (Sever 2008:122)

Çocuk kitaplarında konunun orijinal olmasına (Huck ve Kiefer 2003: 16) ve konunun çocuğun ilgisini çekecek şekilde işlenmesine (Özdemir 2002: 19) özen gösterilmelidir. Konular inandırıcı olmalı ve olaylar mantıklı bir örgü içinde birbiriyile tutarlı bir şekilde ilerlemelidir. Ayrıca çocuk kitaplarında konunun, çocuğun kendi dünyasında karşılaşacağı olay, durum ve nesnelere oluşması gerekir. (Tekşan ve Çelenk 2018: 330) Öte yandan seçilen konunun, çocuğun zihinsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlaması beklenir. İnsanoğlu her zaman kendine yakın ve tanıdık olanı benimseme eğiliminde olmuştur. Çocuklar da okuduğu bir kitapta kendinden izler bulduğunda onu daha çok

benimser. Bu bağlamda çocuk kitapları konularının ulusal ile evrenseli bün-yesinde dengeli bir şekilde barındırması; vatan, millet, bayrak sevgisi ya da gelenek göreneklere bağlılık gibi kendi öz değerlerini çocuğa aktardığı kadar, sevme, sevilme, iyi insan olma gibi temel evrensel ve insani özellikleri aşlayan konuları da işlemelidir. (Albayrak 2020: 235)

Gelişim düzeylerine göre çocukların okuma ilgilerinin değişebildiğini söyleyen Karatay'a göre 9-12 yaş gelişim düzeyindeki çocuklar kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi ve fantastik; 12-15 yaş gelişim düzeyindekiler ise sevgi, kahramanlık-tarih, gezi, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku-gerilim konulu kitapları okumaktan hoşlanırlar. (Karatay 2011: 97)

2. Karakter/Kahraman

Çocuk kitaplarında üzerinde durulan en önemli unsurlardan biri de kahramanlardır. Karakterlerin yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözümedeki yeterliliği, amacına ulaşmada izlediği yöntemlerin niteliği ve bu eylemlerin söz ve davranışlarla somutlanması, çocukları kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli kılmaktadır. (Sever 2008: 77)

Çocukların iç dünyaları ve kişilik gelişimleri üzerinde derin etkiler bırakabilecek kahramanların özenle oluşturulması gerekir. Kitap kahramanları, çocuk okurların şiddete yönelik düşler kurmasına imkân tanımamalıdır. (Karagül 2019: 342) Aksine kitaplardaki kahramanları, çocuk okurların yeni düşsel arkadaşlar edinmesini sağlarken çocukların kendileri gibi duyan, düşünen veya kendisi gibi davranan başka çocukların da olduğunu göstererek onlarda güven duygularını geliştirmelidir. (Sever 2008: 76)

Çocuğun kitaptaki olumlu kahramanla özdeşleşmesi, bütünleşmesi ve anlamının içine girebilmesi için kitap karakterinin inandırıcı, güvenilir, günlük yaşamdaki kadar gerçekçi ve çocukla aynı yaş düzeyinden olması gerektiğine dikkat çeken Karatay, çocukların örnek aldıkları kahramanların karakterleriyle kendilerini özdeşleştirdikleri için çocuk kitaplarındaki karakterlerin bazı özellikler taşıması gerektiğini söyleyerek bunları şu şekilde sıralar:

1. Evrensel ve ahlaki değerlere saygılı olmalı
2. İyiliğin ve doğruluğun savunucusu olmalı
3. Barış yanlısı olmalı

4. Çevrenin ve kültürel değerlerin koruyucusu olmalı
5. Adil, çalışkan, özverili, yardımsever vb. olumlu kişilik özelliklerini taşımalı. (2011: 100)

3. Kurgu

Kurgu, çocuğun kitap okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir unsurdur. Konunun ilginçliği kadar kitabın nasıl kurgulandığı da çocuğun kitapla kuracağı ilişkide belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu yüzden kitabın çocuk okurda merak duygusunu sürekli olarak diri tutacak şekilde kurgulanması beklenir.

Çocuk okur için özdeşim kurduğu kahramanın verdiği uğraş önemlidir ve bu uğraşın nasıl sonuçlanacağını önceden bilmek, çocuğu metinden uzaklaştırır. Her sorunun kolayca yanıtlandığı, merak düğümünün zayıf olduğu bir öyküde çocuk için okumayı sürdürmenin gereği de ortadan kalkar. (Sever 2019: 137) Bundan dolayı çocuk kitaplarında çatışmalar, heyecan ögesiyle dengeli olarak gelişmeli ve çözüme kavuşmalıdır. Bununla birlikte olaylar çözümlenirken her yönüyle çözüme kavuşturulmayıp yeni çatışmalara kapı aralanmalıdır. Ayrıca kurguda çatışmalar, okuyucunun taraf olmasını sağlayacak kadar sürdürülerek çocuğun hem öyküde işlenen soruna yoğunlaşması hem de okuma sürecinde dikkatini canlı tutması sağlanmalıdır. (Karatay 2011: 103)

Çocuk kitapları kurgulanırken çocuğun gelişim düzeyine dikkat edilmelidir. Karatay'a göre 7-9 yaşa kadar çocuklar için hazırlanan çocuk kitapları kurgulanırken olaylar neden sonuç ilişkisi ile gelişmeli ve zaman doğrusal olarak ilerlemelidir. Kurguda geri dönüş (flash-back) tekniği kullanılmamalıdır. Zira bu yaş düzeyindeki çocukların kronolojik zaman algıları henüz yeteri kadar gelişmediğinden kurgudaki geri dönüşler, olayın oluş nedenlerini karıştırmalarına neden olabilir. (2011: 103) Buradan hareketle 11-14 yaş düzeyindeki çocuklar için kurgulanan kitaplarda geri dönüş (flash-back) tekniğinin ölçülü bir şekilde kullanılabileceği söylenebilir. Bu tekniğin kullanımı kitaptaki merak unsurunu diri tutmak için önemlidir.

4. Dil ve Anlatım

Çocuk kitaplarında kullanılan dilin, çocukların kolaylıkla anlayabileceği günlük hayattaki gibi doğal olması gerekir. Cümlelerin uzunluğu, sözcüklerin türü ve uzunlukları, günlük hayatta kullanım sıklıkları, mecaz veya gerçek anlamda ol-

maları gibi hususlar çocukların metni anlama düzeyini etkiler. (2011: 109) Etkili bir yaratma; anlatımda duruluk, akıcılık, açıklık, yalınlık, çeşitlilik ve kişisellik gibi özellikleri sağlamanın yanında gereksiz ve bayağı her sözcüğü anlatımın dışında bırakmakla mümkün olur. (Maltepe 2009: 407)

Çocuğun yetişkinden farklı bir varlık olduğuna dikkat çeken Şimşek, çocuğa hitap etme yollarının da farklılığına değinir. (2007: 1) Bununla çocuk kitaplarında kullanılan söz varlığına ve sözün nasıl kullanılması gerektiğine odaklanır. Zira çocuğun söz varlığını geliştirmesine yardımcı öğelerden biri de çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları, çocukların kavram evrenine, söz varlıklarına katkıda bulunarak, anlama ve anlatma dil becerilerinin gelişimini hızlandırır. (2011: 110)

Araştırmalar, birincisi etkin/aktif, ikincisi edilgen/pasif olmak üzere insanın iki türlü söz varlığı kullandığından bahsederler. İnsanın günlük hayatta yaygın olarak kullandığı sözcükler etkin söz varlığını oluştururken anlamını bildiği hâlde sürekli kullanmadığı sözcükler edilgen söz varlığını oluşturmaktadır. (Güleryüz 2002: 13) Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre 10 yaş çocuklarının etkin söz varlığının 5500, edilgen söz varlığının 34300 iken 14 yaş çocuklarının etkin söz varlığının 8500, edilgen söz varlığının 62500 sözcükten oluştuğu belirlenmiştir. (Göğüş 1978: 24) Karatay, insanın konuşurken etkin, okurken edilgen söz varlığından yaklaşık kaç sözcük kullanabildiği göstermesi bakımından bu verilerin, çocuk kitabı yazarlarına ve ilgililerine fikir vermek açısından önemli olduğunu söyler. Bununla birlikte çocuğun söz dağarcığını geliştirelim derken aşırıya kaçılmaması gerektiğinin, çok fazla anlamı bilinmeyen kelimeye yer vermenin yanlış olduğunun ve anlamı bilinmeyen kelimenin anlamına bağlamdan ulaşılabilecek şekilde çocuğu zorlamadan ve onu anlatımdan koparmadan verilmesinin altını çizer. (2007: 147)

Çocuk kitaplarında çocukların gelişim düzeylerine göre cümle uzunluklarına ve cümlede kullanılan kelimelerin karakter sayısına dikkat edilmesini vurgulayan Karatay, ayrıca çocukların ilgisi ve dikkatini dağılabildiği için devrik ve eksilteli cümlelerin çok sık ve bir arada kullanılmayıp metin aralarına serpiştirilmesi gerektiğini söyler. Bununla birlikte 10 yaş üstü çocuklar için öznel olmak kaydıyla karmaşık ve bileşik yapıda cümleler kurulabilir. (2011: 113)

Sonuç

Türkiye'de çocuk kitapları ya da çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır. Bunda birey olarak çocuk ve sosyolojik bir

unsur olarak çocukluk kavramlarının önem kazanması etkili olmuştur, denebilir. Özellikle çocuğa görelilik kavramı odağında çocuk bireylerin gelişimsel ihtiyaçları dikkate alındığında farklı yaş gruplarındaki çocuklar için yazılan kitapların, farklı özellikler taşıması gerektiği belirtilmiştir. Çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri konu alan çalışmalar incelendiğinde 11-14 yaş grubu için kaleme alınan kitapların hangi iç ve dış yapı özellikleri taşıması gerektiğine dair yeterli verinin oluşmadığı görülmüştür. Alanyazında konuya dair yapılan çalışmaların ya çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri genel olarak ele aldıkları ya da daha ziyade 3-6 yaş (okulöncesi) ve 7-12 yaş (ilköğretim I. kademe) çocuk kitaplarının özellikleri üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu da çocuk edebiyatının 12 yaş ile sınırlandırıldığını dile getiren Şirin ve Dilidüzgün'ü doğrular niteliktedir.

9-12 yaş ve üstü için $\frac{3}{4}$ 'ünün yazı, $\frac{1}{4}$ 'ünün resim olması gerektiğini söylenmiştir. Bu da 11-14 yaş aralığındaki çocuklar için kitaplarda resimden çok yazının giderek önem kazandığını göstermektedir. 5. sınıf sonrasındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda satır uzunluk alanının 9-11 cm olması gerektiği düşünüldüğünde bunun neredeyse yetişkin bireyler için üretilen kitaplara yakın özellikte olduğu anlaşılır. Yine 9-12 yaş üstü çocuk kitaplarında 10 puntoluk harf karakterlerinin kullanılmasının hızlı okumayı kolaylaştırdığı dikkate alındığında 11 yaş üstü çocukların, hemen hemen yetişkin bireylerle benzer dış yapı özelliklerine sahip eserleri okuyabileceklerine işaret edildiği anlaşılır. Özetle söylemek gerekirse 11-14 yaş arası çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri 10 yaş altı çocuk kitaplarının özellikleriyle karşılaştırıldığında daha çok yetişkinler için üretilen kitaplara yakın olduğu söylenebilir.

İç yapı özellikleri bakımından 11-14 yaş aralığındaki çocuk kitaplarının ayırt edici özelliklerinin yine geçiş niteliği taşıdığı görülür. Gelişim düzeyleri dikkate alındığında bu yaş grubundaki çocukların okuma ilgilerini sevgi, kahramanlık-tarih, gezi, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku-gerilim konulu kitapların oluşturduğu görülür. Kahraman unsuruna dair 11-14 yaş grubuna yönelik spesifik niteliklerden bahsedilmediği görülmüştür. Eserin kurgulanmasında ise 11-14 yaş düzeyindeki çocuklar için kitaplarda geri dönüş (flash-back) tekniği gibi kitabı daha kompleks hâle getirecek tekniklerden yararlanılabileceğine işaret edilmiştir. Öte taraftan 10 yaş çocuklarının 5500 etkin, 34300 edilgen; 14 yaş çocuklarının ise 8500 etkin, 62500 edilgen söz varlığı kullanabilmeleri ve 10 yaştan itibaren özenli olmak kaydıyla çocukların kar-

maşık ve bileşik yapıda cümleleri anlayabilmeleri dikkate alındığında 11-14 yaş grubu çocuklarının gidererek yetişkinlerin okuduğu eserleri okuyabilecek hâle yaklaştıkları söylenebilir.

Özetle söylemek gerekirse her ne kadar Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde on sekiz yaşına kadar her insan çocuk olarak tanımlanmışsa da 11-14 yaş aralığındaki çocukların erginleşme döneminde yer almaları onlar için alt yaşlardaki çocuklara göre ayırt edici bir edebiyatın ortaya çıkmasına engel olmuştur, denebilir. Böylece bu dönem çocukları için oluşturulan kitapların yetişkinler için yazılan kitaplara yaklaştığı söylenebilir. Bütün bunlarla beraber, çocuk edebiyatını erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan geniş bir yaş aralığında tanımlayan Sever'in sözlerine kulak verecek olursak 11-14 yaş grubundaki çocuk bireylerin gelişimsel özelliklerini dikkate alarak ilgili yaş grubu için yazılacak kitapların hangi dış ve iç yapı özelliklerine sahip olması gerektiği üzerine yapılacak spesifik çalışmalara duyulan ihtiyaç ortadadır.

Kaynakça

- ALBAYRAK, Kadir ve Halime Yeşilyurt, (2020) "Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özelliklerin Umberto Eco'nun Cecü'nün Yer Cüceleri Örneğinde Analizi" *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 24, s.233-248.
- AYDIN İlker ve Merve Uzun, (2020) "(2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (Ö7)*, 315-340.
- ÇELİK, Cemil, (2005) "Çocuk Kavramı ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi" *E-Akademi: Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Dergisi*.
- CİRAVOĞLU, Öner, (2000). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Esin Yayınevi.
- DİLİDÜZGÜN, Selahattin, (2004) *Çağdaş Çocuk Yazını, Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- GÖĞÜŞ, Beşir, (1978) *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Öğretimi*, Ankara: Gül Yayınları.
- GÖKMEN, Büşra, (2017) "Ödüllü Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜLERYÜZ, Hasan, (2002) *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK, "Çocuk" (Erişim:18.11.2023)
- GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK, "Çocukluk" (Erişim:18.11.2023)
- GÜREL, Zeki, Fahri Temizyürek ve Namık Kemal Şahbaz, (2007) *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Kitap.
- KARAGÜL, Sedat, (2019) "Çocuk Edebiyatının Temel İşlevleri: Felski'nin Yaklaşımı Doğrultusunda Bir Değerlendirme" *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, S. 5 C. 2, s.334-351.
- KARATAY, Halit, (2011) "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler" *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (Edt. Tacettin Şimşek), Ankara: Grafiker Yayınları.
- KARATAY, Halit, (2007) "Kelime Öğretimi" *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 27, s.141-153
- KOYUNCU Sevgi ve Ata Yakup Kaptan, (2005) "Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları" *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, s.256-262.
- MALTEPE, Saadet, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri" *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, Cilt:12, Sayı: 21. s.398-412.
- OĞUZKAN, A. Ferhan, *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2013.
- OKUYAN, Hülya Yazıcı, "Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri" *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, s.135-159.
- ÖKTEM, Duygu, (2012) "Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi" *Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, İHOP*, Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları.
- ÖZDEMİR, Emin, (2002) *Yazınsal Türler*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- SEVER, Sedat, (2019) *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*, İzmir: Tudem Yayınları.
- SEVER, Sedat, (2008) *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Tudem Yayınları.

- ŞİMŞEK, Tacettin, (2007) "Çocuklar için Edebiyat ama Önce Çocuk" Özgür Pencere, Sanat ve Edebiyat Derneği.
- ŞİMŞEK, Tacettin, (2002) *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.
- ŞİRİN, M. Ruhi, (2011) *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- ŞİRİN, M. Ruhi, (1991) "Çocuk Edebiyatı Nedir" 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- ŞİRİN, M. Ruhi, (2007). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış, Ankara: Kök Yayınları.
- TEKŞAN, Keziban ve Burak Çelenk, (2018) "Altun Işık ve Kızılma Kitaplarındaki Masalların Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi" *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S. 8 (2), s.327-338.
- TOPAL, Abdullah, (2023) "Çocuk Gelişim Dönemi ve Özellikleri" (Akt. Gizem Karaağaç, Dünder Ali Kılıç) *Education and Technology in Information Science*.
- TUNCER, Nilüfer, (1974) Türkiye'de Yayımlanmış Resimli Çocuk kitapları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- YILMAZ, Burcu, (2021) Çocuk Edebiyatı Bülent Yılmaz'a ait 2020-21 bahar yarıyılı ders notları, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

ÇOCUK KİTAPLARI EDİTÖRÜ NEDİR YAHUT EDEBİYATIN AŞÇISI VE GURMESİ OLMAK¹

Elif Konar Özkan*

Çocuk edebiyatı ve kitapları söz konusu olduğunda yazarlar ve zaman zaman da ressamlar daha ön plandadır. Oysa bir çocuk kitabının yayım sürecinde, bir metin yayıma hazırlanırken editör yapbozun olmazsa olmaz parçasıdır. Editör, yayınevinde hem mutfağı kontrol eden ve döndüren bir aşçı hem de bir gurme gibi olmak zorundadır.

Ülkemizde editörlüğün meslek tanımı çok yakın dönemlere dayanmaktadır. Ulusal Meslek Standardı (Resmî Gazete 11.04.2018) tanımına göre: “Kitap editörü, kalite sistemleri çerçevesinde, yayımlanması için kitap/dosya/eser seçim ve oluşturma süreçlerinde yer alan, metni içerik ve biçim açısından kontrol eden, baskı sürecini yürüten, pazarlama faaliyetleri içinde yer alan ve mesleki gelişimine ilişkin faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir. Kitap editörü, yazar, çevirmen, düzeltmen, grafiker, çizer ve benzeri kişilerle birlikte çalışır.”

Yurt dışındaki kitap yayımlama sistemini incelediğimizde aslında ülkemizde uzun yıllardır alaylı olarak çalışan ve editör olarak sıfatlandırılan kişi hem lektör hem editör hem dizinci hem düzeltmen hem son okumacı gibi hepsi birlikte tek kişi şeklinde görev yapmaktadır.

Editörün yayın sürecinde takip etmesi gereken iş kalemleri şöylece özetlenebilir: Kitabı/eseri/dosyayı incelemek, yayımlanması için önermek, ürün geliştirmek, içerik geliştirmek, yan ve ek metin üretilmesini sağlamak, kitap oluşum sürecinde yazara katkıda bulunmak, kapak ve arka kapak önerisinde

1 İşbu yazı, konu ve bağlam aynı olduğu için 2019 tarihinde Çocuk Yazını, editör dosyasına verdiğim röportaj genişletilerek yazılmıştır: <https://www.cocukyazini.com/Home/PostRead/246?baslik=Elif-Konar-Ozkan-Editorlugun-meslek-tanimi-cok-yakin-donemlere-dayanmaktadır>

* Öğretim görevlisi, Üsküdar Üniversitesi, elif.konarozkan@uskudar.edu.tr

bulunmak ve kapak yazısını yazmak, yazar ile tasarımcı, grafiker, çevirmen vb. arasında iletişimi sağlamak, içerikle ilgili ek materyalleri belirlemek, satış destekleyici ürün önerilerinde bulunmak, kitap adının ve başlıkların belirlenmesinde katkı sağlamak, kitapta yer alacak görsellerin belirlenmesinde katkıda bulunmak, metni içerik bakımından kontrol etmek, metni biçimsel olarak kontrol etmek, metni anlatım, üslup ve dilbilgisi açısından kontrol etmek, metnin diğer kontrollerini yapmak (hukuki, terminoloji vb.), baskı öncesi hazırlık yapmak, baskı provasını ve ozalit kontrolünü yapmak, tekrar baskı faaliyetlerini yürütmek, pazarlama için görüş bildirmek, tanıtım ve pazarlama için materyal üretmek... Bütün bu iş kalemleri editörün sorumluluğundadır. Bunların yanında mesleki ve bireysel gelişimi konusunda çalışmalar yapmayı da unutmamak gerekir. Tahmin edilir ki bu süreçlerin hepsinde sabırlı, hoş görülü, güvenilir, özenli, titiz, ön yargısız, çalışma alanlarında uzman, iş birlikçi ve iş bitirici, lider, dikkatli, problem çözücü, uyumlu, duyarlı, soğukkanlı, yaratıcı, girişimci, yenilikçi vb. pek çok beceri, davranış ve tutumu da bünyesinde bulundurabilmelidir.

Bu bağlamda anlatılmaz yaşanır bir serüvendir yayım süreci. Özellikle çocuğu ve çocuk kitabı konusunu önemseyen yayınevleri sürece azami özenle yaklaşır. Çocuk duyarlılığı, çocuğa görelilik, dil ve kültür bilinci, fitratı/potansiyeli ortaya çıkarabilecek bir ön görüş ön planda tutulmaya çalışılır. En dikkat edilen hususlardan biri de bu ürün/dosya/kitap için ağaç kesilmesine gerek var mı sorumluluğunu da karar mekanizması sırasında hatırdan tutmaktır. Yayınevi süreçlerinde ekip ruhuyla tam kalemler birbirine destek olarak bir düzen tutturmuştur. Üretilen ürünlerin kutsal kitap olmadığının bilincinde ama insani gayretleri aşan bir titizlikle çalışmaya özen gösterir okuru önemli kabul eden kurum ve kuruluşlar. Bu çalışma disiplini içinde editörlük öyle çok mesaisi ve tatili net ve belirgin bir iş değildir.

Çocuk yayınları incelendiğinde her yayınevinin metin yayını konusunda farklı bir üslubu olduğu görülür. Bu farklı tarzlar, her yiğidin farklı yoğurt yiyişi olması gibidir biraz. Dikkatli çalışan yayınevleri, doğru Türkçe ile yaşa uygun cümlelerle, sağlam kurgularla, güzel illüstrasyonlarla, özenli tasarımlarla ve zengin hayal gücüyle oluşturulmuş kitaplarla çocukları buluşturmayı önemser. Alanda kitaba dil hassasiyeti ile yaklaşırken Türk Dil Kurumu kurallarını güncel bir şekilde takip eden kuruluşlar olduğu gibi geçmiş dönemlerden itibaren alışlagelmiş bir stil tuturanlar da mevcuttur. Eğitim ve okul pazarına

yapılan yayınlarda Türk Dil Kurumu ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu sürekli takip edilen mercilerdendir. Belli bir tecrübeyle çocukların ve gençlerin okuma alışkanlığı kazanmasında ilgilerini çeken, zevklerine hitap eden, estetik gelişimlerini destekleyen ve hayal dünyalarını genişleten kitapların önemli olduğu bilinciyle yaklaşanlar bulunduğu gibi genel itibarıyla belli satış politikalarını dikkate alarak çalışanlar da bulunmaktadır. Ayrıca geçmiş ile gelecek, edebiyat ile eğitim arasında köprü olmak gibi bir vazifesi olduğunu düşünenlerin yanında bazı ideolojik yaklaşımlarla ya da sadece satış kaygısı ile yayın sektöründe bulunanlar da vardır. Ortaya koyduğu ürünlerle sektörde öncü ve ilham kaynağı olmaya devam edenler kadar yekûn içinde yıllar içinde elenecek ve olmasa da olurmuş kabilinden ürün yayımlayanlar da görülmektedir.

Çocuk kitapları yanında çocuk edebiyatı kitapları söz konusu olduğunda son dönemlerde metin yazarlığı dışında editörlerin, çizerlerin ve çevirmenlerin de görünür olduğu yeni bir yayın çevresini gözlemlemek mümkün olmaktadır. Metnin anlaşılabilir kabul edilmesinde işin mutfağında yer alan aktörlerin iş birliği içinde ve nitelikli iş çıkarma disipliniyle çalışması hiç kuşkusuz çok önemlidir. Çevirmen hem kendi dilini hem çeviri yaptığı dili iyi biliyor ve edebiyata da hâkim ise metinde 'çeviri tadı/kokusu' hissedilmeden okunabilmektedir. Çizer hem alanında iyi bir sanatçı hem de işinin ehli, sanatını metinle uyumlu hâle getirebilen hatta metne sanatçı gözüyle yaklaşarak metnin niteliğini arttırabilen bir ressam ya da illüstratör ise eseri yıllara meydan okuyabilmektedir. Editör iyi bir gurme ve işinin ehli ise kitap her yaştaki okurdan tam not alabilmekte, yaptığı çalışmalarla sektöre ilham kaynağı olabilmekte ve ne gerek varmış ki ağaçlar boşuna kesilmiş, olmasa da olurmuş eleştirisine maruz kalmadan yıllara dayanabilen iş çıkarabilmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde hem içerik hem yaş grubu hem de hangi pazara hitap ettiği, o ürünün yayım biçimini direkt olarak etkiler. Eğitim ön plandaysa hem çocuğa hem de eğitime uygunluk devreye girer. Kitaplar etkinlik/faaliyet kitabıysa çocuğun anlayıp yapabilmesinin yanında öğretmenin ve ebeveynin çocuğun ne yapmaya çalıştığını anlaması da dikkate alınır. Dolayısıyla içerik, yaş grubuna ve yayının amacına uygun bir biçimde sunulmaya çalışılır. Çıkarılacak ürünlerde biçim özellikleri ile birlikte tek kitap mı set mi olacak gibi nasıl yayımlanacağına dair sorulara da içeriğine bağlı olarak cevaplar aranır ve uygun çözüm yolları göz önünde bulundurulur. Bazen içerik eğitim kitabına

uygunken bazen çocuk edebiyatı ürünü ve sanatsal prestij kitabına uygundur; bu farklar mutlaka iyi irdelenmelidir editör tarafından. Zira kitabın nasıl yayınlanacağına göre tasarım, resimleme, kâğıt cinsi, cildi, boyutu, fiyatı değişiklik gösterir. Biçim özellikleri, içerik ile uyumlu olmazsa ürün, uygun okur ve piyasa ile buluşamayacağı için satışı da beklentileri karşılamayabilir. Yani hepsi birbiriyle ilişkilidir.

Edebiyat zevki ve okuma alışkanlığı kazandırma ile eş değer bir estetik gelişim ve sanat zevki oluşturma önemsenir işinin ehli editör tarafından. Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği dikkate alınırken bir yönüyle de çocuğu ve dolayısıyla okuru/toplumu estetik açıdan da üst seviyeye çıkarabilmek mühimdir zira. Niteliği düşürmek değil aksine çıtayı üst düzeyde tutabilmek maharettir. Çocuğun kendi fitratındaki/potansiyelindeki güzide ve eşsiz nitelikleri ortaya çıkarabilmesinde, yeteneğini, becerisini görünür kılmasında şüphesiz ki erken çocukluk dönemi ve bu bağlamda da resimli çocuk kitapları göz ardı edilmemesi gereken bir değer taşır. Çocukların görsel okumadaki başarısına eş değer bir şekilde kitaplardaki çizimlerin metnin anlamına olumlu ya da olumsuz etkisi kaçınılmazdır. Öyle çizimler vardır ki metindeki ifade gücünü kısırlaştırabilir. Çocuğun ve gencin estetik gelişimine ket vurur. Öyle çizimler vardır ki hem metni anlatır hem de metni besler, metinde kelime kelime ifade edilmeyeni de resimle okurun idrakine sunar. Adeta yazarın hayalindeki, kelime ve cümlelerin arasına sırlanmış olan düşünce, duygu ve davranış kırıntılarını yakalar usta çizimler. Öyle çizimler vardır ki estetik gelişimi, hayal gücünü ve yaratıcılığı pekiştirir. Metnin akılda ve gönülde kalıcılığını, yıllara meydan okumasını ve paylaşım oranını artırır.

Editör, çocuk kitapları ile ilgili çalışırken işte bu ayrıntıların hepsini dikkate alır. Düşüneceği çok ayrıntı, hesaba katacağı pek çok yön vardır ve ne kadar sade görünürse görünsün (basit değil bilakis sade ve yalın) hiçbir çocuk kitabını çalışmak basit ve kolay değildir. Hangi yaş dönemi için ve hangi kategoride ürün çalışılırsa çalışılsın hepsi azami gayret ister. Çalışmaların her aşaması hem maddi hem manevi dikkat/özen gerektirir ve yorucudur. İşin motivasyonu da bunca özen isteyen zorluğundadır belki çünkü hedefe ulaşan her kitap, okuyucusunu ve adresini bulmuş bir mektup gibidir. Editör, ana ve geleceğe birbirinden farklı lezzetler ve çeşniler iletmiş hatta iletilerin en eşsiz yaş grubuna olduğunu bildiği için bütün zorluklara rağmen şevkle, azimle çalışmaya devam etme gücü bulur kendinde. Paulo Coelho ne güzel ifade etmiştir: “Eğer

bir gün yolunuzu kaybederseniz bir çocuğun gözlerinin içine bakın çünkü bir çocuğun bir yetişkine her zaman öğretebileceği üç şey vardır:

Nedensiz yere mutlu olmak...

Her zaman meşgul olabilecek bir şey bulmak...

Elde etmek istediği şey için var gücüyle dayatmak/savaşmak/çalışmak..." İşin özünde gücünü çocuklardan alır çocuk yayınları editörü ve çok şükür ki bu tükenmeyecek bir güçtür.

ÇOCUK KİTAPLARINDA İNCELİK SÖYLEMİ

M. Akil Yağımlı*

Kaynağı çocuk olan, çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan, dilde ve düşüncede çocuğa göre içeriği yalın ve içtenlikle gerçekleştiren, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması ile birlikte sanat ve estetik yönden gelişmesine de katkı sağlayıp çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan (Şirin, 2016: 16) çocuk edebiyatının ürünü olan kitaplar, okul öncesi dönemde başlayıp ergenlik sonrasına kadar devam eden, çocuklara renk ve çizginin estetiği ile anadilin güzelliğini gösteren ilk araçlardır.

Çocuk kitaplarının şekillenmesine yön veren temel ilke çocuğa göreliktir. Çocuğa görelik ilkesi; çocuğa, onun gelişim özelliklerini, ilgilerini, bireysel farklılıklarını, hayat gerçekliğini dikkate alarak hitap edilmesi ve eğitim verilmesi gerektiğini savunan, yazınsal niteliğe sahip her çocuk kitabının uyması gereken ve çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metinlerinin bunlarla örtüştürmesini zorlayan/sağlayan ilkedir (Sever, 2008: 17).

Sever, bir çocuk yapıtının yazılı ve görsel uyaran olarak işlevini yerine getirebilmesini çocuğun coşkusuna, heyecanına, düşüncelerine ve gülmece anlayışına ulaşabilmeyi başarabilmeye bağlamıştır (2008: 197). Çocuk kitaplarını yetişkin kitaplarından ayıran temel özelliğin, çocuğun özel koşullarının dikkate alınması gerekliliği olduğunu söyleyen Dilidüzgün'e göre de "çocuklar için yazmak, yetişkinler için yazmak gibidir ancak aradaki fark, çocuklar için yazmanın biraz daha zor olması"dır (2004: 41).

---

* Dr., Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmeni, Stuttgart/Almanya, makilyagimli@gmail.com

1. İncelik Söylemi

İncelik söylemi; derindeki anlamı görmeye çalışan ve anlamı bağlama göre yorumlayan semiotik ve pragmatik bakış açılarıyla şekillenen bir yaklaşımdır. İlk bakıldığında bir aksaklık yokmuş gibi görünen görsel ve yazınsal metinler, bu bakış açısıyla farklı değerlendirmelere tabi tutulabilmektedir. Semantik olarak kusursuz olan bir metin yapılabilecek çıkarımlarla farklı yorumlanabilmekte, farklı bağlamlarda farklı anlamlar üretebilmektedir. İletişimin tam ve sağlıklı yapılabilmesi, dilin amacına uygun kullanılabilmesi; bu inceliklerin göz önünde tutulması ile doğrudan ilişkilidir.

2. Çocuk Kitaplarının Temel Öğeleri ve Özellikleri

Çocuklar için hazırlanan kitapların sahip olması gereken birtakım nitelikler bulunmaktadır. Bu nitelikler dış yapı, iç yapı ve temel eğitim ilkeleri şeklinde üç başlık altında toplanabilir (Sever vd. 2007). Biçimsel olarak ele alınan dış yapı özellikleri içerisinde boyut, kapak-cilt, kullanılan kâğıt cinsi, sayfa düzeni (mizanpaj), harfler ve resimler yer almaktadır. Muhteva olarak ele alınan iç-yapı özellikleri içerisinde ise konu, ileti/tema, karakter/kişî, dil ve anlatım yer almaktadır. Yazınsal ve eğitsel olarak ele alınan temel eğitim ilkeleri bakımından özellikleri ise kitabın, okurunun çocuk olmasından dolayı özel ilgi ve bilgi gereği ile oluşan/oluşması gereken edebî yönü, pedagojik/eğitimci yanındır. Çocuk kitapları bu bakımlardan birçok incelikleri olan özel bir yayın alanıdır.

2.1. Dış Yapı Öğeleri

Kitabın biçimsel yönü ile ilgili olan tasarım özellikleri çocuğun kitapla ilgili ilk kanaatini oluşturması bakımından büyük önem arz etmektedir. Yazar ile okur arasındaki ilk iletişim kanalı, çocuğun kitapla ilgili ilk ipuçlarını almasıdır. Söylenmek, anlatılmak istenenlerin sunumudur. Kitaplar çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı, çocuklar kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir (Okuyan, 2009).

2.1.1. Boyut

Hacim ve kalınlık bakımından çocuğun kolay taşıyabileceği ve kitaplığına kolay yerleştirebileceği boyutlarda olması gereken kitabın boyutu ile ilgili olarak bir standart belirlemek güçtür. Esas belirleyici faktör olan çocuğun gelişim

özelliklerine uygun olduktan sonra, yapılmak istenene göre, kitabın boyutu stratejik belirlemeye açıktır. Kitabın, bilinçli olarak, sunduğu/sahnelediği gösterinin konseptine uygun yaptığı her tür tercih mümkündür. Ancak burada esas olan bütünsel uyumdur. Bütün ise baştan sona her şeyi kapsar.

Çocuğun kucağına alacağı boyutta büyükçe tasarlanan bir kitap küçük yaş grubu için ilgi çekicidir ancak büyük yaş grubu için çocuksu olması yönüyle uygun değildir. Aynı şekilde çok küçük ebatta olan bir kitap da küçükler için uygun iken büyükler için uygun değildir.

2.1.2. Cilt-Kapak

Ciltlemede uygun görülen, kitabın rahat açılması için dikişli olmasıdır ancak iş gücü ve ekonomik sebeplerle yayınevlerince tel zimba ve yapıştırma tercih edilmektedir. Kitap kolay açılmalı, dayanıklı olmalı, herhangi bir destek kullanılmadan, düz bir yüzeyde okunabilmelidir. Masada açık tutulan kitabın, zımbalanma yerinin baskısıyla sayfalarının kapanması okur gözünde muhatabına ve yapılan etkinliğe karşı özensizliktir.

Kapağın mukavva olması küçük yaş grubu için uygun görülürken daha ileri yaşlar için gerekli değildir. Abartısız bir karton kapak daha yerinde görülmektedir. Mukavva kapak, küçük yaş grubuna büyük bir iş yapabilmiş olma yönünde mutluluk verirken ileri yaş grubu için çocuk muamelesi görmek yönünde rahatsız edici olmaktadır.

Kapak aynı zamanda üzerindeki renk, resim ve yazılarla çocukları kitaba çeken ilk ögedir. Kapak tasarımında kullanılan resimler; kitapta işlenen konu ve olaylar ile ilgili çocuğa ipuçları vermeli, merak, ilgi ve heyecan uyandırmalı, okuma sürecine dair çocuğun ön bilgilerini harekete geçirmelidir. Kapak tasarımının yeteri kadar dikkat çekmemesi, yanlış, eksik ya da abartılı olması, kitabı, içeriğinin çok iyi olması durumunda bile olumsuz etkileyebilecek özelliklerdir. Canlı renklerin, renk uyumu içerisinde uygun görsellerle kullanıldığı bir kapak, daha başlarken kitaba çok şey katacaktır.

2.1.3. Kâğıt

Sayfalar için kullanılacak kâğıdın dayanıklılığı ve göz sağlığına uygun olması temel ölçüttür. Yayınevleri satış ve pazarlama gayesiyle çok nitelikli kâğıtlar kullanabilmektedirler. İlk bakışta göze hoş gelmesi, kalite ve özen hissettirme-

sinden dolayı alıcılar için olumlu görülen bu durum, kullanıcı/okuyucu/çocuk açısından her zaman olumlu görülmebilmektedir.

Bu tür sayfaların yağlı oldukları için boşluk doldurma ya da boyama etkinlikleri için elverişli olmadıkları, parladıkları için de okumayı güçleştirdikleri gözlemlenmektedir. Kullanılacak kâğıdın cinsi ve kalitesi abartılı olmamalı, belirleyici kriter kullanılabilir olmalıdır.

2.1.4. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)

Kitap sayfasında yer alan her bir öge özenle yerleştirilmeli; konumları, sıraları ve sunulma şekilleri, bütünü içerisindeki kompozisyonları ile profesyonellik ve orijinallik hissettirmelidir. Sayfaların görsel tasarımındaki özen, çocukların kitaba sevgi ve saygı oluşturmalarında önemli bir etkidir (Sever, 2007: 45). Kitabın sayfa düzeni, içindeki metnin okunmasını kolaylaştırabilecek şekilde hazırlanmalı, sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalıdır. Çocuğun, yazıları iyi izleyebilmesi için yazı ve resim düzenlenmesinin iyi yapılmış olması önemlidir (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016: 32).

2.1.5. Harf

Yazı karakteri (font) ve büyüklüğü (punto) seçiminde de esas olan, kitabın hitap ettiği yaş grubunun gelişimine uygun olmalıdır. Çocuğun gözünü yormayacak karakterde ve büyüklükte olması, tırnaklı karakterlerin çok fazla tercih edilmemesi, satır araları ve harf aralıklarının sıkışık olmaması her yaş çocuk kitabı için geçerli olan kriterlerdir.

Gelişim özellikleri göz önünde tutulduğunda, küçük yaş grupları için büyük puntolu harflerin, büyük yaş grupları için de daha küçük puntolu harflerin kullanımı yaygın ve ideal olmalıdır. Küçük puntolu ya da sıkışık yazılar küçük çocukları yorar ve okumayı sıkıcı hale getirir. Büyük puntolu ya da ayrı yazılar da büyük çocuklarda göz sıçramalarını artırdığından, gözlerde çabuk yorulmaya, anlam kurmada yavaşlamaya ve okunan metne karşı dikkat ve ilginin dağılmasına sebep olur. Eğik yazı karakterleri daha zarif görümlü olsalar da okunmayı zorlaştırdıkları için tercih edilmemelidirler. Tamamı büyük harfli ifadeler; kısa satırlarda, okuma hızının yavaşlatılması ya da bağlama dikkat çekilmesi gereken durumlarda kullanılmalıdır. Kaligrafik, süslü karakterler, karmaşık yapılarıyla okunabilirliği ve dolayısıyla anlamayı zorlaştırırlar. (Koyuncu ve Kaptan, 2005:259).

2.1.6. Görsel/Resim

Çocuk kitaplarındaki görseller hikâyeyi açıklama, tamamlama ve süsleme amacıyla yapılmaktadır. Açıklayıcı illüstrasyonlar, metinde geçen konuyu somut hâle getirirken tamamlayıcı illüstrasyonlar da konunun resimleme yoluyla daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. Üretilen görseller metin ile uyumlu, sade ve anlaşılır olmalı, çocuğun hayal gücünü desteklemeli, merak uyandırmalı, dikkat çekici, canlı renkli, eğlenceli ve sevimli görünmelidir. Çocuk kitaplarında yer alan illüstrasyonlar gerçek ile birebir aynı olacak şekilde resmedilmemeli ancak kopukluğa ve yanlış anlaşılmaya da sebep olmamasına dikkat edilmeli (Erol, Elhakan ve Burulday, 2021), çocuğu olumsuz yönde etkileyecek davranış biçimlerine ve zihin karışıklığına sebep olacak detaylara ve ürkütücü öğelere yer verilmemelidir. Çocuk kitapları, estetik nitelikleriyle çocukların görsel algılarının gelişmesine de katkıda bulunmalıdır.

Kelimelerin görsel sunumu olan resimler hem metin hakkında ipucu verir hem de metnin daha anlaşılır olmasını sağlarlar. Hikâye ilerledikçe okuyucunun hem bilişsel hem de duyuşsal olarak kitaba daha çok bağlanmasına yarayan bu durum aynı zamanda yazarın da kelimelerine zenginlik ve derinlik katmaktadır (Gönen vd., 2012 :260).

Kitabın kapağında ve sayfalarında kullanılacak görseller; çizgi karakterleri, renk seçimleri, tarz ve doku tercihleri ile kitabın konusuyla ilişkili, hitap edilen yaş grubunun ilgi ve beğenilerine uygun, çocukta okuma isteği uyandıracak nitelikte olmalıdır (Celepoğlu, 2007). Zaman içerisinde yuvarlak hatların daha çocuksu ve sevimli algılanmasından dolayı çocuk kitapları illüstrasyonlarında keskin hatlara artık daha az yer verildiği gözlemlenmektedir. Görsel metinlerdeki çizgilerin nasıl kullanıldığının görsel metnin anlamsal yapısı için çok önemli bir rol oynadığını belirten Sivri (2014), eğrisel ve dairesel çizgilerin sıcaklık ve güvenlik, keskin ve zigzaglı çizgilerin heyecan ve hızlı hareket, yatay çizgilerin sakinlik ve durgunluk, dikey çizgilerin de yükseklik ve uzaklık izlenimi uyandırdığını, baskın şekillerin okuyucunun duygusal reaksiyonlarını harekete geçirmede etkili olduklarını, örneğin, gruplandırılmış büyük şekillerin durgunluğu ya da başarısızlığı simgelerken, açısız şekillerin de heyecanlı ve duygusal tepkileri simgelediklerini ifade etmektedir.

Resimler ya da fotoğraflar metinle doğrudan ilişkili olmalı, resmin yeri de buna göre belirlenmelidir. Metin, resmin üzerine gelip okumayı zorlaştıрма-

malıdır. Resim farklı bir sayfada olacaksa da arka sayfada değil, yan sayfada olmalı; anlam bütünlüğünü bozmamalıdır.

2.2. İç Yapı Öğeleri

Dış yapı unsurları ile iç yapı unsurları birbirlerinin tamamlayıcısıdır. İki-sinden birinin yetersiz olması, eseri noksan kılacaktır. Kitabın muhtevası, ne anlattığı ve nasıl anlattığı ile ilgilidir. Esas niteliği/kaliteyi belirleyen kısımdır. Bir ürün elbette iyi bir sunuma ihtiyaç duyar, iyi bir sunumla/biçimsel özellikle nitelik/kalite/başarı artar fakat içerik bakımından zayıf/iyi olmayan bir kitabı biçimsel özellikleri tek başına kurtarmaya yetmez ancak biçimsel olarak zayıf olmasına rağmen içeriği nitelikli/başarılı olan bir kitap kabul edilebilir.

Okur kitlesinin yaş düzeyini dikkate alarak ve dili seçilen edebî türün özelliklerine uygun kullanarak çocuğun düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirmek, okuma ilgisi ve öğrenme merakı uyandırmak, eğlenceli ve öğretici olmak ile ilgili olan çocuk kitaplarının içeriğini belirleyen unsurlar; konu, ileti/tema, karakter/kişi, dil ve anlatımdır.

2.2.1.Konu

Yazarın bir ana fikir etrafında şekillendirerek aktarmak istediği düşünce ya da duyguların anlatımı olan konular, çocuk kitaplarında kaynağını gerçek yaşamdan alıp düş ve düşünce gücü ile şekillenip yeni bir kimliğe bürünerek okuyucunun karşısına çıkar, verilmesi hedeflenen mesaj için bir araç görevi üstlenirler.

Seçilen konunun hitap edilen yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması en temel içerik kriteridir. Yalçın ve Aytas (2005)'a göre çocuklara yönelik konu seçimi, onların hem yaşlarına hem de cinsiyetlerine bağlıdır. Özellikle ileri yaşlarda, aynı yaşta ancak cinsiyeti farklı olan çocukların ilgi duyacağı konular birbirinden farklı olabilmektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında ele alınan konularda bu farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Seçilen konular çocuğun dünyasına yabancı olmamalı, kültürel, evrensel ve ahlâkî değerleri kazandıracak nitelikte olmalıdır. Hem eğlenceli hem de öğretici olarak çocuğu düşünmeye yönlendirmeli, ona doğru davranış ve beceri kazandırmalıdır. Ancak bütün bunları yaparken didaktik tavırda olmaktan daima sakınmalıdır.

2.2.2. İleti/Tema

İleti, sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsüdür (Sever, 2007: 50). Okuma eylemi sonunda yazarın okura vermek istediği ana düşünce olan iletinin; evrensel değerlere, muhatabın/çocuğun dâhil olduğu kültürel yapıya, inanç çevresine, yaşına, cinsine ve gelişim özelliklerine uygunluğu önemlidir.

Çocuk kitapları, vermeye çalıştıkları iletilerle çocukların yaratıcı düşünme ve problem çözme ile ilgili bilişsel becerilerinin yanında ahlâkî ve kişilik gelişimlerine olumlu katkılar sağlayarak onların doğru sosyalleşmelerine de yardımcı olmalıdırlar. Kitabın iletisi, çocuğun anlam evrenine uygun ve yazarın kafasındaki düşünceyi açıkça ortaya koyar nitelikte olmalı, idealize edilmiş yaklaşımlardan kaçınmalı ve çocuğa belli erdemleri, dünya görüşlerini zorla benimsetmeye çalışmamalıdır. Tavır, yazarın otoriter yaklaşımından arınmış olmalı ve okuruna geniş alımlama imkânları sunabilmelidir. Yazar, çocuğu küçümseyecek şekilde her şeyi bilen bir yetiştikenden çok, okuruyla birlikte düşünen bir konumda olmalıdır (Dilidüzgün, 2004: 97).

Çocuk kitaplarında öğreticilik amacının ön plana çıkması çocuğun okumaktan vazgeçmesine neden olabilir. Çünkü her okur gibi çocuk da yazınsal yapıtı bilgi edinmek için değil, öncelikle eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek için okur. Okuduğu metinde umduğunu bulamayan çocuk, yazınsal yapıtlardan uzaklaşabilir ve bu durum da onun okuma alışkanlığı kazanma sürecini olumsuz etkileyebilir.

2.2.3. Karakter/Kişi

Yetişkinlerden farklı olarak çocuklar için tanıdıkları karakterler olumlu ya da olumsuz örnek teşkil edebilmektedir (Erdem, 2011). Okudukları kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurdukları için, çocuk kitaplarındaki kahraman ve karakterlerin özenle seçilmesi önemlidir. Çocuklar okuyarak tanıdıkları kahramanlardan hareketle tavır, tutum ve davranışlar edinebilmektedirler. Bu durum çocuğun hem duygusal hem de sosyal gelişimi için önem arz etmektedir (Karagül ve İnce Samur, 2017).

Kitaplardaki kahramanlar çocukların düşsel arkadaşlarıdır. Onlar aracılığıyla sorunları tanır, çözümlerine ilişkin fikir edinirler. Farkında olmadan toplumsal

kuralları ve değerleri öğrenir ve özümserler. Bu sebeple seçilen karakterler olumlu kişilik özelliklerini taşımalı, çocuğu doğru beceri ve davranışa yönlentecek şekilde oluşturulmalıdır (Erol, Elhakan ve Burulday, 2021).

2.2.4.Dil ve Anlatım

Dile dayalı anlatımın temel yapılarını sözcük ve cümleler oluşturur. Anlatımda kullanılan sözcüklerin türü, günlük hayatta kullanıma sıklıkları, mecaz veya gerçek anlamda olmaları, cümlelerin yapısı, uzunluğu vb. çocukların okuduğu metni anlama düzeyini etkiler. Çocuğun anlam evrenine uzak sözcüklerin kullanıldığı, seviyesinin altında ya da üstünde olan bir dil ve yaşına göre basit-kısa cümlelerle ya da yaşına göre birleşik-uzun cümlelerle yapılan bir anlatım iletişim kanalının işlevsizliği demektir. Cümlelerin oluşturduğu metinlerin anlaşılır, açık, çocuğun yaş ve seviyesine uygun olmamaları; çocuğun sıkılmasına, ilgisini yitirmesine ve dolayısıyla okuma zevki ve alışkanlığı edinememesine sebep olacaktır.

Çocuk kitaplarında, dilin anlatım olanakları kullanılırken çocukların bilişsel gelişim düzeyleri dikkate alınmalı, buna uygun yalın ve arı bir dil kullanılmalıdır. Unutulmamalıdır ki en basit veya sıradan bir konu bile yazarın anlatım biçimi ve konuyu işleme tarzıyla özgün hale gelebilir, çocukta büyük bir merak ve okuma duygusu uyandırabilir (Karatay, 2011: 105).

Çocuk kitaplarında kullanılan dilin sade, açık ve anlaşılır olması yanında, ağır olmayacak makuliyette mecazlı, süslü ve sanatlı söyleyişlere, deyim ve atasözlerine de yer verilmeli, edebî dille günlük konuşma dili ustaca bir araya getirilmelidir. Söz varlığı ve kültürün bütün öğelerini taşıyan edebî söyleyişlerle okurun duygu ve düşüncesi zenginleştirilmeli, edebî eserin anlam katmanlarına girebilmek, yazarının tam olarak ne söylemek istediğini kavramak için dilin kullanım inceliklerinin ve söz sanatlarının bilinmesi gerektiği hissettirilmelidir. Basit, kısa ve edebî tarzda olmayan cümlelerin okuyucunun söz varlığını ve hayal gücünü geliştirmekte eksik kaldıkları da bilinmelidir.

Normalde kullanılabilecek her kelime, cümle ve ifadenin çocuk kitaplarında kullanılamayabileceği inceliği gözden kaçırılmamalı, çocukların ilgisi ve dikkati çok çabuk dağılabildiği için devrik ve sonu getirilmemiş, eksilteli cümleler çok sık ve bir arada verilmemeli, metin aralarına serpiştirilmelidir. Eski, yabancı ve yaygın olmayan kelimeler tercih edilmemeli, sınırlı sayıda anlamını bilemeyeceği kelimeler, deyimler ve atasözleri kullanılmalıdır. Bunların anlam-

ları çocuğun bağlamdan çıkarabileceği ya da merak edip sözlükten bakmak isteyeceği şekilde metne yerleştirilmelidir.

Kurallı cümlelere daha fazla, devrik cümlelere ise daha az yer verilmelidir. Metni anlamayı zorlaştıracak şekilde kullanılan her türlü gereksiz kelime ve sıfatlardan kaçınılmalıdır. Durağan olmayan bir anlatım biçimi tercih edilmeli, uzun betimlemeler yerine, çocuğu öykünün içine çekecek hareketli olaylar olmalıdır. Çocuk kitaplarında ikilemelerin bulunması metne bir ritim katarken aynı zamanda anlamın zenginleşmesini de sağlamaktadır (Erol, Elhakan ve Burulday, 2021).

Yazarın sahip olduğu dünya görüşü, yaşam biçimi ve yetiştiği çevre gibi etmenlerin etkilediği üslubu çocuk kitaplarına yansımamalı, yazar metin aracılığı ile öğretmek istediklerine odaklanıp dil ve anlatım estetiğinden uzaklaşmamalıdır.

Kurgunun da çocuğun gelişim özelliklerine ve yaşına uygun gerçeklikte oluşturulması önemlidir. Küçük yaş grupları için basit kurgular tercih edilmesi gerekirken, bu ileri yaş için olumsuz bir durumdur. Sever (2008) kuru ve çocuksu şekilde, yapay bir öğreticilikle yazılmış eserlerin çocuğun gereksinmelerine yanıt vermemekle birlikte okuma isteğini de zayıflatabileceğini belirtmektedir. Anlatılanlar orijinal ve inandırıcı olmalı, mantıklı bir olay örgüsü içinde gelişmeli, konu ve olaylar birbiriyle tutarlı bir şekilde ilerlemelidir. Çocuğun okuma ilgisinin canlı tutulabilmesi ve eserin sürükleyici olması iyi yapılandırılmış kurgu ile olabilmektedir. Fazla bilgi barındırma, kurgunun zayıflamasına sebep olan en yaygın durumdur.

2.3.Temel Eğitim İlkeleri

Her çocuk kitabı aynı zamanda bir eğitim aracıdır. Bu bakımdan yazınsal ve eğitsel sorumluluk sahibidir. Baştan sona bütün yaptıklarıyla; çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimini destekleyecek şekilde, çocuğu düşünmeye sevk ederek güzel ve doğru olana yönelmesini sağlayacak nitelikte olmalı; çocuğun sağlıklı bir kişilik ve değerler sistemi oluşturmasına katkıda bulunmalı; dil, tarih, gelenek, görenek ve din gibi bir milleti millet yapan unsurları barındırarak bir tür kültür taşıyıcısı işlevine sahip olmalı, çocukların dil bilinci ve duyarlılığı kazanmalarına yardımcı olmalı, hayatı daha yakından tanıma fırsatı vererek farklı bakış açıları ve farklı sorun çözme yöntemleri sunmalı, yaratıcı düşünmeye ve düş kurmaya sevk edip ufuklarını açıcı olmalı, estetik özellikler taşı-

yarak çocuğa edebiyat zevki aşılama da farkındalık uyandırmalıdır (Arıkan ve İnce Samur, 2020; Barış, 2011).

Sonuç

Çocuk kitabı yazarının en temel kriteri çocuğa görelilik olmalıdır. Yetişkinler için olabileceklerin çocuklar için olamayabileceği inceliği gözden kaçırılmamalıdır. Kitapların, çocukları hem hayata hazırlayan eğitim araçları hem de aynı zamanda onların oyun dünyalarının bir parçası oldukları bilincinde olunmalı, çocuk kitaplarının oluşturulma sürecinde çocuk özeline ait inceliklerin olduğu, çocuğun duygusal ve bilişsel gelişimi ile hayal gücü geliştirilip desteklenirken bu incelikler göz önünde tutulmalıdır.

Kaynakça

- Arıkan, Y. ve İnce Samur, A. Ö. (2020). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 181-202.
- Barış, G. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Celepoğlu, A. (2007). Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar. *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. (Ed.) Ömer Yılar ve Lokman Turan, Pegem-A Yayıncılık. s. 37-66.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını, yazın eğitime atılan ilk adım*. Morpa Kültür Yayınları.
- Erdem, A. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bakış açısıyla çocuk kitaplarında kahramanlar. *3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (613-620). Ankara Üniversitesi.
- Erol, F. Z., Elhakan, G. B. ve Burulday, V. (2021). *3-6 yaş dönemindeki resimli çocuk kitaplarının iç ve dış yapı özelliklerinin incelenmesi*. Akademik MATBUAT, 5(1).
- Gönen, M. vd. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, sayı 196, s.258- 272.
- Karagül, S. ve İnce Samur, A. Ö. (2017). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki karakter özelliklerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 336-352.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. (Ed. Tacettin Şimşek). Grafiker Yayınları. 77-125.
- Koyuncu, S. S. ve Kaptan, A. Y. (2005). Çocuk kitaplarında görsel anlatım ve tasarım sorunları. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104-105, s.256-262.
- Okuyan, H. Y. (2009). Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin okuma saatlerinde kullanılan çocuk edebiyatı ürünlerini seçme ölçütleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, s.135-159.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 04-06 Ekim, Ankara.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem Yayınevi.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sivri, M. (2014). Çocuk edebiyatında görsel metin eleştirisi. *Türk Dili Dergisi*. 576-584.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı, edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX(780), 12-31.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). Çocuk edebiyatı, Akçağ Yayınları.

ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARI YA DA ÇOCUK KİTAPLARINDA ÇEVİRİ

Yasin Mahmut Yakar*

İlk olarak Batı'da ortaya çıkan çocuk kitaplarının çeviri yoluyla ülkemize gelmesi Tanzimat döneminde gerçekleşir. Bu dönemde özellikle İngiltere ve Fransa kaynaklı metinlerin dilimize çevrildiği görülür. Söz konusu kitaplara ilgi arttıkça çeviri faaliyetleri de hızlanacak ve bu noktada bir birikim oluşacaktır. Bu birikim sonrasında süreli çocuk yayınlarının (eski harfli çocuk dergi gazete ve dergileri) da katkısıyla telif çocuk kitapları için de bir temel oluşmasını sağlayacaktır.

Doğal olarak dilimize çevrilen ilk çocuk kitaplarında o dönem o kitapları okuyarak ilgi çekici bulan yabancı dil bilen aydınlarla söz konusu kitapların dilimize çevrildiğinde iyi bir satış rakamı yakalayacağını düşünen yayınevlerinin tercihleri belirleyici olur. Ardından Cumhuriyetin ilanı ile bu konuda farklı devlet kurumları (MEB, Kültür Bakanlığı) sistematik bazı çeviri programlarına başlasalar da bunun uzun soluklu olduğunu söylemek güçtür. Bununla birlikte yazılışlarının üzerinden uzun yıllar geçse de kimi çeviri çocuk kitaplarının hala ilgiyle okunuyor olması bu kitapların başarısının bir yansıması gibi görünse de burada ebeveyn/öğretmen tercihlerinin etkisini göz ardı etmemek gerekir.

Bir kitabın bir dilden başka bir dile çevrilmesi doğası gereği birçok sorunu beraberinde getirir. Konu eğer çocuk kitabıysa bu sorunların tabiri caizse katlandığını söylemek çok da yanlış olmaz. Bu sorunlardan ilki "çeviride sadakat problemi"dir. Çevirmen kitabı birebir mi çevirmelidir yoksa kitabın kurgusu içerisinde bazı değişiklikler çevirmenin tercihi dahilinde mi yer alır? Bu konuda özellikle erken çocukluk dönemi için yazılan kitaplarda bazı isimlerin değiştirilmesi, bunun yanında bazı yansıma hayvan seslerinin hedef dile uygun bir şekilde yer alması en önemli sorunlardan biridir. Burada hem yayınevinin

* Doç. Dr. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, ymyakar@erzincan.edu.tr.

hem editörün hem de çevirmenin uzman görüşü olarak bir karara varması en doğru yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kimi çocuk kitaplarında hedef dile ait kültürde yer almayan unsurların yer alması karşımıza çıkan sorunlardan bir diğeridir. Özellikle anne/baba/yetişkin-çocuk iletişim biçimlerinde yer alan farklılıklar ve bunun yanında bazı farklı somut kültürel unsurlar çeviri çocuk kitapları bağlamında dikkat çeken noktalardan biridir. Bunun yanında günümüzde klasik olarak adlandırılan kimi eserlerde yer alan ve yazıldığı kültüre ait yayılmacı/sömürgeci/dinsel öğeleri barındıran ifadeler sıkıntılı durumlardandır. Örneğin Seksen Günde Devri Âlem isimli kitapta yer yer İngiliz yayılcılığını anlatılmakta, İngilizlerin Hindistan'ı nasıl sömürdüğü, daha açık bir ifadeyle Hindistan'ın niçin sömürülmesi gerektiği anlatılmaktadır. Eserde Sir Francis ve Phileas Fog isimli kahramanlar Hindistan'da insan kurban edilen sözde bir törene denk gelince Phileas Fog isimli kahraman "Nasıl oluyor da böyle vahşice gelenekler buralarda hâlâ yaşayabilir? İngilizler neden kaldırmadılar bunları?" (Jules Verne 2010: 34) diye tepki verir. Buna mukabil Sir Francis ise, "Artık Hindistan'ın birçok yerinde insan kurban edilmiyor. Ama bazı bölgelere, hele hele Bundelkum bölgesine hiç söz geçiremiyoruz" şeklinde Fog'a yanıt verir. Olayın devamında ise kurban edilmek istenen kadın kahramanca (!) kurtarılır (Yılmaz 2014).

Çocuk kitabı çevirisinde önemli konulardan birisi de profesyonellik olarak göze çarpar. Çünkü çocuk kitabı çevirmek sadece kaynak ve hedef dil bilgisini değil estetik ve çocuk gelişimi gibi konularda da bilgi sahibi olmayı gerektiren bir durumdur. Örneğin çocuklar için kaleme alınmış bir şiiri ya da bir tekerlemeyi çevirmek sadece çeviriyi değil kaynak ve hedef kültüre ait bir birikimi de önceler. Bu nedenle meslek olarak çocuk kitabı çevirmenliğini seçmiş, bu işi hobi olarak değil meslek olarak icra eden profesyonellere ihtiyaç vardır.

Çocuk kitaplarının çevirisinde açık ya da gizli sansür de akla gelen sorunlardandır. Yayınevinin/editörün çevrilecek eserleri seçerken farklı kaygılarla tercihlerini belirlemesi ya da çevirmenin yukarıda anlatılan birtakım farklı etkenler nedeniyle çeviride farklı bir tutum sergilemesi sansür konusunda yaşanması muhtemel durumlara örnek gösterilebilir.

Sadece çeviri bağlamında değil genel anlamda da düşünüldüğünde çocuk yayıncılığının önemli sorunlarından biri editörlük olarak karşımıza çıkar. Editörün edebiyatın ve çocuk edebiyatının temel kuramlarından haberdar olması

yetmez bunun yanında hem çocuk gelişimiyle hem de dünyada ve ülkemizde yeni yönelimlerle ilgili mutlaka bilgi sahibi olması gerekir. Bunun yanında çocukların, yayınevlerinin, ebeveynlerin, öğretmenlerin ilgi ve beklentilerini de hesaba katması gerekir. Böyle düşünüldüğünde editörün çocuklar için eser yayıncılığı bağlamında çok önemli bir yere sahip olduğu su götürmez bir gerçektir. Çeviri boyutunda ise editör çevrilecek eserin seçiminde önemli bir konumdadır. Çünkü yukarıda anlatılan değişkenleri takip eden ve bu değişkenler doğrultusunda yayınevi politikasını belirleyen unsur editördür.

Çocuk yayıncılığının en önemli unsurlarından birisi yayınevidir. Son dönemde Ülkemizde sadece çocuklara yönelik yayıncılığı benimseyen yayınevlerinin varlığı son derece değerlidir. Bu, çocuk yayıncılığı konusundaki farkındalık artışının da bir göstergesidir. Çocuklara yönelik yayın yapan yayınevleri aynı zamanda bu alanda bir uzmanlığın gelişmesine ve bir geleneğin oluşmasına da katkı sağlamaktadır. Ancak kimi yayınevlerinin yayınlanacak kitapların seçiminde sadece satılabilirliği ve popülerliği öncelmesi bu konudaki riskli durumlardandır. Eğer yayınevi maddi anlamdaki getiriyi ön planda tutup niteliği ikinci plana atarsa bu hem çocuk edebiyatının Ülkemizdeki gelişimi hem de çocuk okur açısından olumsuz bir yansımayı beraberinde getirmektedir.

Yayınevlerinin çocuk yayıncılığının tabiri caizse lokomotifi olduğu yukarıda belirtilmişti. Bu bağlamda yayınevlerinin yayımladıkları kitaplara ilişkin nitelik kaygıları en başta kitapların sayfa sayılarında kendini gösterir. Örneğin Parıltı Yayınları'ndan (2005) çıkan *Robin Hood* isimli eser 158 sayfayken, Timaş Yayınları'ndan (2012) çıkan eser 96 sayfa, Duru Yayınları'ndan (2010) çıkan eser ise 86 sayfadır. Aynı şekilde İş Bankası Yayınları'ndan (2012) çıkan *Polyanna* isimli eser 203 sayfayken, Duru Yayınları'ndan (2010) çıkan eser 80 sayfadır (Yılmaz 2014). Sadece bu bile özellikle çeviri çocuk kitaplarında yayınevinin rolünü çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Bunun yanında özellikle çocuk klasikleri olarak adlandırılan çeviri çocuk kitaplarında yapılacak küçük bir tarama bile farklılığın sadece sayfa sayısı ile sınırlı olmadığını göstermektedir. Mesela aynı eserin iki farklı yayınevinden çıkan baskılarında metin ortaklığı oranının neredeyse sıfır olduğunu görmek gayet olağan bir durumdur. Elbette bu durum tüm yayınevleri için geçerli değildir. Son yıllarda telif haklarıyla ilgili yaşanan gelişmeler, özellikle yakın tarihli eserlerde bu tür olumsuzlukların asgariye inmesini sağlamıştır.

Çeviri çocuk kitaplarıyla ilgili öne çıkan bir diğer boyut da çocuklar için hazırlanan okuma listelerinde/okuma programlarında çeviri eserlerin yer alıp almaması ya da ne oranda yer alması gerektiğidir. Çeviri çocuk kitaplarında kimi zaman çevirinin niteliğiyle ilgili kimi zaman ise kültürel farklılıklarla ilgili yaşanan sorunlar bu noktada verilecek kararı etkilemektedir. Çocukların okudukları eserlerde yerel kültüre ait unsurlarla muhatap olmasını önceleyen aileler/öğretmenler için çeviri eserler tercih noktasında geri planda kalabilmekte, bunun tersi olarak evrensel kültürü ön planda tutan aileler/öğretmenler için çeviri ağırlıklı eserler daha ön sırada yer alabilmektedir. Bu noktada ailelerin ve öğretmenlerin çocukların da görüşüne saygı duyarak her ikisini de kapsayan bir okuma programını oluşturması en akılcı yol olarak karşımıza çıkar.

İletişimin kolaylaşması, istenen ürüne/esere kolaylıkla ulaşılabilmesi nedeniyle basılan bir kitaba kısa sürede başka bir ülkeden erişebilmek mümkün olabilmektedir. Bu durum çocuk yayıncılığı ve çevirisi açısından sevindirici bir gelişmedir. Çünkü böylece hem Ülkemizdeki yayınevleri yazarlar ve çevirmenler kısa sürede bu eserlere ulaşip onları inceleyebilmekte hem de söz konusu eserlerin çevirileri kısa sürede raflarda yerini alabilmektedir. Son dönemde çok okunan çeviri çocuk kitaplarıyla benzer fiziksel özellikte ve temalarda eserlerin kaleme alınması da bu bağlamda değerlendirilebilir.

Her anne-baba ve öğretmen çocuklarının/öğrencilerinin bir okuma kültürüne sahip olmasını ve düzenli bir kitap okuru olmasını ister. Ancak burada gözden uzak tutulmaması gereken nokta şudur: Anne-baba ve öğretmen kendileri kitap okumadıkça ve çocuklarına/öğrencilerine kitap önermeden söz konusu kitabı önce kendileri okumadıkça bu konuda bir başarı elde etmeleri çok da kolay değildir. Çünkü okuma kültürü edinmek zamana dayalı ve zahmetli bir süreçtir. Bu süreç ana/baba-çocuk ve öğretmen iş birliğiyle ve çocuğun tercihleri öncelenmeden yürütülmediği takdirde başarıya ulaşamaz.

Kaynakça

- Erten, A. (2014). Çeviri çocuk edebiyatının temel sorunları ve çözüm önerileri. Türk Dili, S. 756 s. 354-355. Ankara: TDK.
- Özyer, N. (2014). Ülkemizde çeviri çocuk edebiyatının sorunları. Türk Dili, S. 756 s. 362-364. Ankara: TDK.
- Yılmaz, O. (2014). 100 Temel eser listesi ve bu listenin etkileri. Türk Dili, S. 756 s. 725-736. Ankara: TDK.

RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE

Neslihan Yücelşen¹

Pembe gözlü beyaz tavşanın ardından hiç düşünmeden deliğe atlamasından hemen önce Alice, ablasının okuduğu kitaba bakarak şöyle der: “İçinde resim ve konuşma olmayan bir kitap ne işe yarar ki?” (Carroll, 2013, s. 23). İçinde resim olmayan kitabın Alice’in iç sıkıntısına çare olamaması, on yıllardır yediden yetmişe herkesin keyifle okuduğu, üzerine düşündüğü, tartıştığı; filmler, çizgi diziler ürettiği bir maceranın tetikleyicisi olur. Bir başka bakışla ablası resimli bir kitap okuyor olsaydı Alice, yanından söylenerek geçen aceleci tavşanın farkına varamayabilirdi. Bu yazıda, resimli kitapların “çocuk okurları içine çekme” dışındaki özelliklerinden kitaplardan örnekler sunarak söz etmeye çalışacağım.

Kişinin okuma kültürü kazanmasının temelinin erken yaşlarda atılmasının gerekliliği üzerinde sıklıkla durulur. İşaret edilen erken yaş, kimi kaynaklarda 2 veya 3 olarak ifade edilir. Çocuğun bu yaşlarda resimli kitapla karşılaşmadan önce bir çeşit hazırlık sürecinden geçip kavram olarak kitabı bilmesi faydalı olabilir.

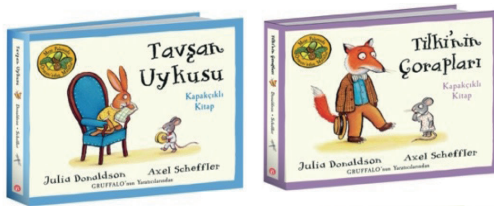
Bebek, nesnelere gözleri ile izleme sürekliliği kazandığı dil öncesi dönemden itibaren kitapla tanıştırılabilir; bununla birlikte 2 yaşına ulaşana değin kitap onun için oyuncak işlevi görür. Nesnelere elleriyle kavramaya başlayacak kadar büyüdüğünde bez kitaplarla oynamaya hazırdır. Pek çok oyuncak firması tarafından üretilen bez kitaplar, bebekte kitap imgesini oluşturmanın yanında sayfalarının yumuşak, sert dokulu veya hissettirici, çingiraklı, aynalı olması gibi özellikleri ile bebeğin duyu yoluyla çevresini algılamasına da yardımcı olur. Banyo kitapları da bebek için sıralanan işlevleri görür.

Bebek bir yaşına ulaştıktan sonra kapakçıklı diğer adlarıyla kulakçıklı ya da hareketli kitaplara ilgi göstermeye başlar. Bu tür kitapların sayfaları genellikle

1 Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, neslihanyuelsen@gmail.com

sert karton yani mukavvadır. Bebekler elleriyle kitap sayfalarındaki kapıları, pencereleri açar, çarkları çevirir veya nesnelere ileri geri hareket ettirir. Hareketli kitaplar bebeğin dil gelişimine katkı sağlar, elleri ile gözleri arasındaki koordinasyonun kurulmasına yardım eder. Oyun yoluyla öğrenmesinin yolunu açar.

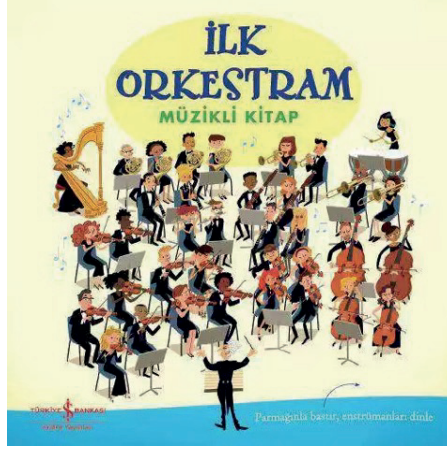
Kapakçıklı kitapların hepsi kavram öğretimini, bir bölümü ise nesnelere arasında ilişki kurma becerisini desteklemeyi hedeflese de bu tür kitaplar genellikle bir olay örgüsü üzerine kurulu değildir. *Meşe Palamudu Ormanından Masallar* serisi, birkaç yönüyle diğer kapakçıklı kitaplardan ayrılır. İlk olarak bu serideki kitaplarda olay örgüsü vardır. Seriyi ötekilerden ayıran diğer bir özellik çocuk okurun problem çözme becerisine katkı sağlamasıdır. Serinin ilk kitabı *Tilkinin Çorapları*'nda çorabını kaybeden bir tilkiyle evin odalarında arama yapılır ve çoraplar bulunur. Bu arama sırasında ev, oda, odalarda bulunan eşyalar ve bu eşyaların kullanım alanlarıyla ilgili sözcükler öğrenilir. *Tavşan Uykusunda* çok uykusu olduğu halde çeşitli gürültülerden dolayı uyuyamayan tavşana uyunacak bir yer aranır ve bulunur. *Postacı Ayı* doğum gününü yalnız kutlamak istemez ve arkadaşlarını davet etmek için kısa bir yolculuğa çıkar. Serinin tüm kitaplarında seçilen konular çocuğun yaşamına çok yakındır (uyku, oyun, doğum günü vb.). Yanı sıra bir kitaptaki hayvan, serinin diğer kitaplarında da kullanılmıştır. Bu da bebekte tanıdık olma duygusu uyandırır ve kitaba olan ilgisini artırır. Serinin başarılı olması ve benzerlerinin önünde olması elbette bir tesadüf değildir. İyi bir seri olması, oldukça başarılı bir çocuk yazarı olan Julia Donaldson ve hem yazar hem de çizer olan Axel Scheffler iş birliğiyle hazırlanmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Resim 1. Meşe Palamudu Ormanından Masallar'dan örnek kitaplar (<https://www.amazon.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

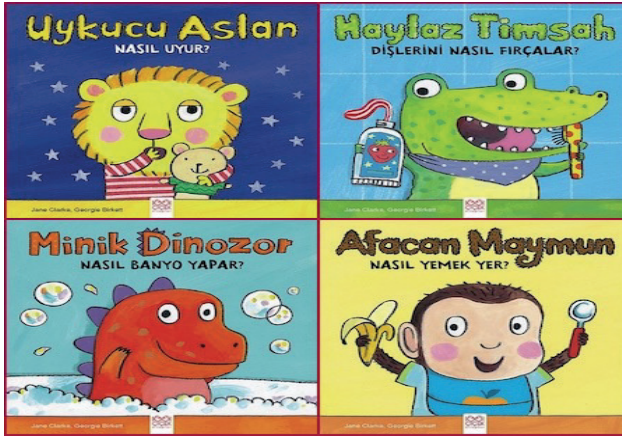
Sesli, müzikli veya diğer adıyla konuşan kitaplar da kapakçıklı kitaplar gibi 2 yaş öncesi çocuklar için ilgi çekicidir. Bu tür kitaplarda metin tuşlar aracılığıyla dinlenebilir veya tuşlara basıldığında konuya uygun şarkılar dinlenebilir. Piktogramlı kitaplardaki sembol ve resimlerin tuşların üzerindeki resimlerle

eşleştirildiği kitaplar da vardır. Bu tür kitaplar bebeğin görsel okuma becerisini ve dikkatini destekleyebilir. Maliyetlerinden dolayı ülkemizde müzikli kitap seçeneği oldukça sınırlıdır.

Resim 2. Sesli kitap örneği (<https://www.iskultur.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

2 yaşına gelip bebeklikten çocukluğa geçiş yaptıktan sonra çocuklar resimli kitapları takip edecek, dinleyecek sabra ulaşmanın eşğine varmış olur. Bu dönemde çocuklara kısa metinli, sayfa sayısı 24'ü geçmeyecek resimli kitaplar okunabilir. 2-4 yaş arasındaki çocuklarda uykuya karşı direnme, yemeye karşı direnme, banyo yapmaya karşı direnme gibi bazı davranışlar görülebildiğinden bu sorunları konu edinen resimli kitapların tercih edilmesi, çözüm için çaresiz kalan anne babaların işlerini kolaylaştırabilir. Resim 3'te ön kapakları bulunan seri, sıralanan konularda başvurulabilecek kitaplara örnek gösterilebilir.

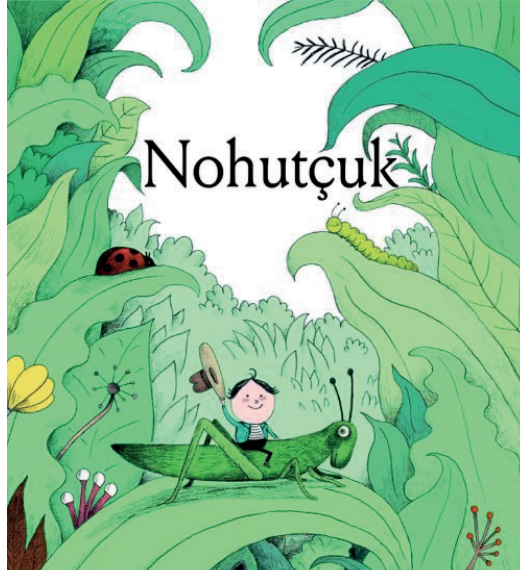
Resim 3. Örnek seri (<https://www.amazon.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Sevilen yazar Eric Carle'in klasik sayılabilecek kitabı *Aç Tırtıl*, bu dönemde okunabilecek kitaplar arasında yer alır. Kitap, yumurtasından karnı zil çalarak çıkan küçük bir tırtılın bir hafta boyunca yediği besinleri sıralayarak çocuğun kavram gelişimine katkıda bulunur, sağlıklı-sağlıksız besin ayrımı yapabilmesine yardımcı olur, tırtılın yaşam döngüsünü öğrenmesini sağlar. Farklı boyut ve tasarımlarda basılan kitabın sert kapaklı ve mukavva sayfalı olan biçimi 3 yaşındaki bir çocuk için en uygun seçim olacaktır.

Resim 4. Aç Tırtıl'dan örnek sayfalar (<https://littlefolkvisuals.com>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Davide Cali'nin *Nohutçuk* adlı kitabı da 3-4 yaşlarındaki çocuklar için ilgi çekici olabilir. Çocuk, kitabın iletisini kavrayamayacak olsa da başkişi olan *Nohutçuk*'un olağanüstü durumu -nohut büyüklüğünde olması ve büyümemesi- kitabın çok kısa bir metninin olması belirtilen yaş grubunun kitabı ilgiyle dinlemesi için yeterli olacaktır. Kitabın sonunda *Nohutçuk*'un dünyaya uymak yerine dünyayı kendine uydurması ve becerilerini keşfedip yaşamını becerilerine uygun biçimlendirmesi, ilerleyen yaşlarda anne-babaların kitap hakkında sorular sorması ile çocuğun kavrayabileceği açıklıktadır.

Resim 5. Nohutçuk kitabının ön kapağı (<https://www.kitapyurdu.com>, erişim tarihi: 25.12.2023).

3-4 yaşa ulaşan ve artık cümleler kurmaya başlayan çocuklar resimlere büyük ilgi gösterdiği ve henüz yazılara ilgi duymadıkları için içinde metin olmayan sessiz kitaplar da tercih edilebilir. Behiç Ak tarafından resimlenen *Doğum Günü Hediyesi*, bu türde yazılmış kitapların en başarılı örneklerinden biridir. Bir diğer başarılı örnek, Ekin Büyükhahin Pöğün'ün *Yağmuru Seven Adam* adlı kitabıdır. Sessiz kitaplar çocukların tek bir kitapla sayısız olay örgüsü kurmasına yardımcı olur. Yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir, görsel okuma becerilerine katkı sağlar.

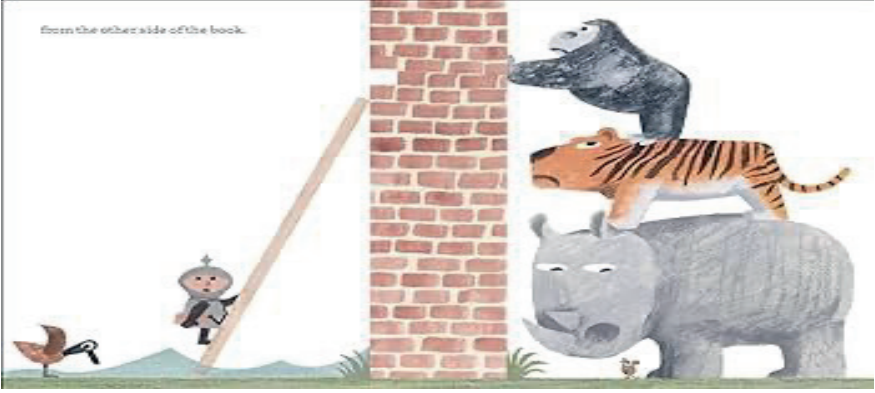
Resim 6. Sessiz kitap örnekleri (<https://www.canyayinlari.com>; <https://www.parasutkitap.com>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Kitaplarda mekânların farklı yönleriyle kullanıldığı kitaplar, erken çocukluk dönemdeki çocuklar için oldukça eğlencelidir. *Neden Çiçek Açmıyorsun?* mekânın farklı kullanımının iyi bir örneğidir. Kitapta geçen olaylar yerin hem altından hem de üstünden aktarılarak okura iki hikâyeye, iki farklı bakış açısı sunulur. Metin yerin üstündeki olayları aktarırken ikinci ve sessiz olan yerin altındaki öykü çocuk tarafından yazılır.

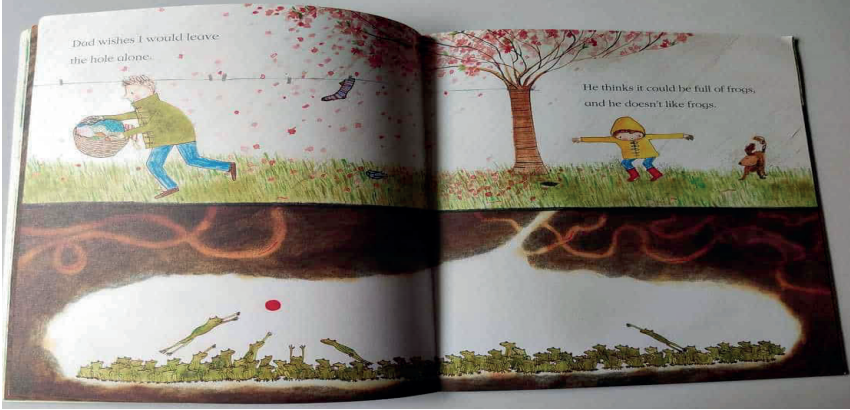
Resim 7. Neden Çiçek Açmıyorsun'dan sayfalar (<https://www.amazon.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

John Agee tarafından yazılmış olan *Kitabın Ortasında Duvar Var*'da ise kitabın kendisi mekân olarak kullanılmıştır. Kitabın sol sayfalarında yaşayan şövalye sağ tarafta çok kötü şeylerin olduğundan ve onu koruyan bir duvar olmasının iyi bir şey olduğundan emindir; fakat umulmadık bir şey olur ve başı belaya girer. Onu bu beladan kurtaran ise duvarın diğer tarafında yaşayan devdir. Önyargıların yıkılmasını konu edinen *Kitabın Ortasında Duvar Var*, çok kısa bir metne sahip olması ve yalın anlatımıyla az konuşup çok şey anlatan bilgi insanları andırıyor.

Resim 8. Kitabın Ortasında Duvar Var'dan sayfalar (<https://www.amazon.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Rebecca Cobb tarafından kaleme alınmış olan *Kimin Yuvası?, Neden Çiçek Açmıyorsun'a* benzer şekilde hem yeraltı hem de yer üstünde akan öykülere sahiptir. Evinin bahçesinde top oynarken topunu ağaçlardan birinin altındaki kovuğa kaçırın çocuğun ve çevresindeki insanların -anne, baba, kardeş, arkadaşlar, dede ve nine- kovukta yaşayanlarla ilgili tahminlerini konu edinen kitapta yer üstü gerçek dünyayken yeraltı düşler diyarıdır.

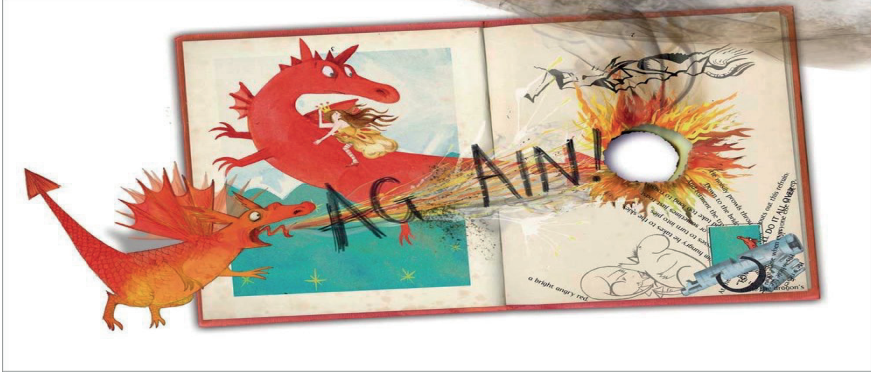

Resim 9. Kimin Yuvası'ndan sayfalar (<https://www.nathanreadingjourney.com>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Emily Gravett'in *Bir Daha!* adlı kitabı, yavrusuna uyku öncesi masal kitabı okuyan anne ejderha ile bir türlü uyumayan ve aynı masalı defalarca dinlemek isteyen küçük ejderhayı anlatmaktadır. Kitap, yavru ejderhanın sinirlenerek ağzından ateş çıkarması, kitabın ortasında açılan delikten masal kahraman-

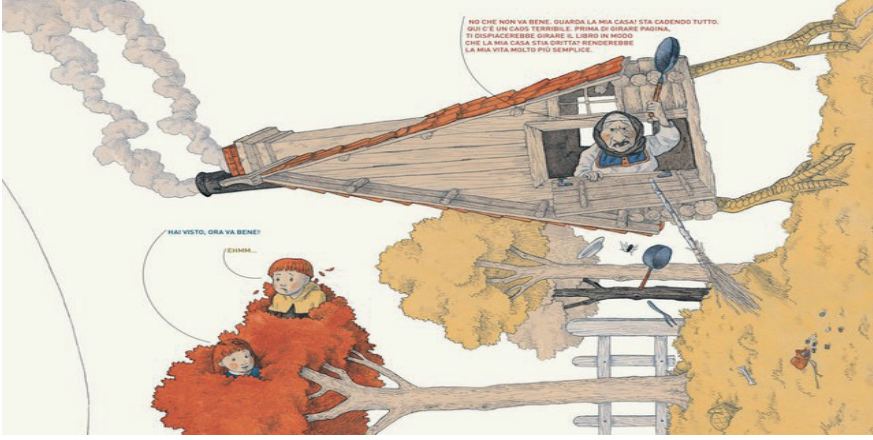
larının kaçması ile son bulmaktadır. Bu kitap da hem mekân kullanımı hem de küçük ejderhanın çocuk okurla benzer özelliklere sahip olmasından dolayı kurulan özdeşimle iyi bir kitaptır.

Resim 10. Bir Daha'dan sayfalar (<https://shop.scholastic.co.uk>, erişim tarihi: 25.12.2023).

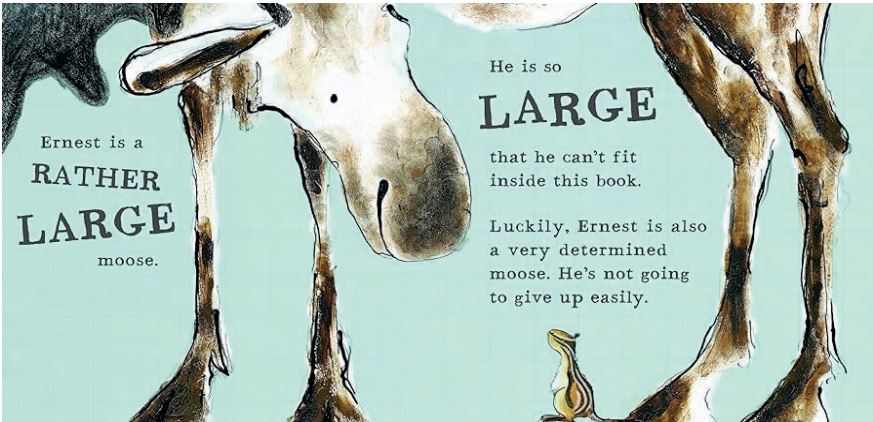
Erken çocukluk dönemdeki çocukların ilgisini çeken bir başka özellik, kitabın okurla etkileşim kurması yani yazarın çocukla konuşmasıdır. Bu özelliği iyi yansıtan kitaplardan biri Daniel Fehr tarafından yazılıp dilimize *Kitap Nasıl Okunur?* adıyla çevrilmiş olan kitaptır. Kitapta iki çocuk (Hansel ile Gretel), okura elindeki kitabı nasıl okuyacağını anlatabilmek için bazı komutlar verir. Kitabı ters çevirmesini isterler örneğin; fakat kitabın çevrilmesi ile yere düşerler, sallanmasıyla deniz çekilir veya evler yıkılır, yeniden oluşur. Çocukların okurla konuşması, okurun kitabı evirip çevirmesi, sallaması, ilerleyen sayfalarda da yaptığı edimin sonucunu görmesi çocuğu eğlendirir. Kitabın dikkat çeken bir özelliği de hem başkışilerin hem de yan kişilerin masallardan seçilmiş olmasıdır. Bu da masal kahramanlarını tanıyan çocuklarda tanınırlık duygusu oluşturur. Tanımayan çocukların masalları dinlemek için heves duymasının yolunu açar.

Benzer bir kitap da *Kayakçı Tavşan*'dır. Claudia Rueda tarafından yazılan kitapta da yazar okura komutlar vererek onunla iletişim kurar.

Resim 11. Kitap Nasıl Okunur'dan sayfalar (<https://shop.scholastic.co.uk>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Farklı tasarımlara sahip kitaplar, bu dönemdeki çocukların favorileri arasına rahatlıkla girer. Catherine Rayner'ın *Koca Roni*'si, kısacık metni ve sürpriz sonu ile oldukça dikkat çekici bir kitaptır. Çok ama çok kocaman bir Kanada geyiği olan Roni, içinde bulunduğu kitaba sığamamaktadır. Başını soksa gövdesi, gövdesini sığdırırsa bacakları dışarıda kalmaktadır. Bu duruma üzülen Roni'ye arkadaşı Mini yardım eder. Birlikte atık kağıtlardan kocaman bir sayfa yaparlar. Dört sayfa boyutundaki son sayfa katlı haldedir. Okur, büyük sayfayı açarak Roni'yi bulur. Kitapta kendini olduğu gibi kabul etme ve farklılıklara saygı duyma, dostluk, yardımlaşma gibi konuların yanı sıra küçük-büyük kavramının öğretimine de yer verilmiştir.

Resim 12. Koca Roni'den sayfalar (<https://www.amazon.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Çocukların kitaplardaki kişilerle özdeşim kurma eğiliminde oldukları birçok kaynakta vurgulanan bir gerçektir. Bununla birlikte çocuklar, gelişim dönemlerinin özelliği olan tek yönlü bakış açısı nedeniyle özdeşim kuracakları kişiler konusunda oldukça seçicidir. Genellikle kahraman özellikler gösteren, güçlü, cesur, akıllı ve becerikli kişilerle özdeşim kurarlar. Bu kişilerin anti kahraman özellikler gösteren kişilerle çatışma halinde olması ve mutlaka onları alt etmesi gerekir. *Süper Patates* ve *Kaçak Bezelye*'de bu tarife uyan bir kahraman vardır. Sue Hendra tarafından yazılan kitap çok beğenilince seriye dönüştürülmüştür ve şimdilik 7 kitabı vardır. Seride *Süper Patates* ve sağlıklı yaşam, spor gibi konularda çatıştığı *Kaçak Bezelye*'nin yanı sıra havuçtan kuşkonmaza, elmadan karpuzla her türlü sebze ve meyve olduğu için sebze meyve yemeyi sevmeyen çocuklar için teşvik edici bir tarafı olduğu da söylenebilir.

Resim 13. Süper Patates'ten kapak örnekleri (<https://www.kitapbahcesi.com>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Dombili, *Tombik Ayı*, *Küçük Bay* ve *Bayanlar* da *Süper Patates* gibi önerilebilecek seri kitaplar arasında yer alır.

Buraya dek anlatılan kitaplarda daha çok çocuk okurların ilgi ve ihtiyaçlarından söz edilmiştir; fakat resimli kitaplarda odak nokta erken çocukluk olduğu için aslında esas okuyucunun yani anne babanın da ihtiyaçları üzerinde durmak gerekebilir. Yüzyıllardan beri tartışılıyor olsa da şüphesiz edebiyatın en temel işlevi okura keyif vermesidir. Bununla birlikte konunun çocuk edebiyatı olması, çocuğun ise yaşamla ilgili deneyiminin oldukça kısıtlı olması, sürekli merak içinde olması, sorular sorması, öğrenme ve anlama peşinde koşması kimi zaman anne babaların çocuklara açıklama yapma konusunda bir yol ara-

yışı içinde olmasına neden olabilmektedir. Zor zamanlarda kurtarıcı rol üstlenen anne baba dostu resimli kitaplar vardır. Bu kitaplar çocuğun bir dönem devam ettireceği uykuya direnme, yemeye direnme, paylaşmaya direnme, her şeye hayır deme gibi kırılması zor davranışlarını konu edinen kitaplar olabilir. Bazı resimli kitaplar, çocukların kırılması zor görünen davranışlarına ayna tutarak anne babaları ile konuşmalarını ve çözüm üretmelerini destekler niteliktedir.

Resim 14. Anne baba dostu kitap örnekleri (<https://www.dr.com.tr>, erişim tarihi: 25.12.2023).

Çocuğun baş edemediği duygularını anlamasına ve bu duygularla ilgili konuşmasına yardımcı olabilecek kitaplar için de anne-baba dostu kitaplar denilebilir. Bu tür kitapların bazıları edebî yönden çok zengin değildir, eğitimciler tarafından yazılmış veya eğitimcilerin tavsiyeleri ile değiştirilmiş olabilirler. Kapaklarında pedagojik olarak onaylandıklarına dair ifadeler bulunabilir. Cornelia Maude Spelman'ın *Nasıl Hissediyorum?* serisi ve Diane Alber'ın *Küçük Nokta* serisi bu tür kitaplara örnek gösterilebilir. İlk serideki kitaplarda kışkırtıcı hayvanlar vardır. Hayvanların duygu ve davranışlarından yola çıkılarak çocuğun duygularını anlatmasına imkân tanınabilir. İkinci seride "Noktacık" karakteri çocuklara duygularını tanımlama konusunda yardımcı olmaktadır.

Benzer bir seri de Tülin Kozikoğlu tarafından yazılmış olan *Leyla Fonten*'dir. Bu seride de hayvanlar kullanılmıştır. Farklı olarak üstteki seride belli durumlardaki duygu durumları ele alınmıştır. *Leyla Fonten*'de ise duygular kişilik özelliği olarak ele alınmıştır ve bu serinin edebî yönü zengindir. Kitapların temel iletisi kişinin kendisini olduğu gibi kabul etmesi gerektiği ve koşulsuz sevgiyi hak ettiğidir.

Anne baba dostu kitaplar içine bazı incelikli konuların işlendiği yapıtlar da eklenebilir. Çocuklar büyüdükçe sordukları sorular da büyümeye başlar. Engelli olmak, ölüm, savaş, göç gibi hassas konular çocukların sordukları sorular arasında yerini alır. Bu zor konularda konuşabilmek her zaman kolay değildir. Bu noktada edebiyatın gücünden faydalanılabilir. *Elveda Bay Muffin, Boşluk, Çıkagelen Semender, Misafir, Farklı ama Aynı* gibi kitaplar bu anlamda önemli birer yardımcıdır.

Resimli kitabın hedef kitlesi olan çocuklar somut işlemler döneminindedir. Bu nedenle soyut bir durumu veya olayı somutlaştırarak anlatan kitaplar çocuğun anlam dünyasına katkı sunar. *Arkadaşım Korku, Bir Problemle Ne Yaparsın?, Kuyruksuz Yalan* bu tür kitaplara örnek gösterilebilir.

Teknolojinin yaşamın her alanına dahil olması, insanla doğa arasındaki mesafenin artmasına yol açmaktadır. Çocukların, özellikle şehirde yaşayanların, doğa bilgisi oldukça kısıtlıdır. *Soso'nun Kompost Kitabı, Küçük Bir Tohumdan Ormana, Küçük Meşe Palamudu* gibi kitaplar çocuğun doğal yaşam hakkında fikir sahibi olmasına yardımcı olur.

Son on yılda çocuk kitabı basan yayınevlerinin sayısında çok önemli bir artış olmuştur. Yalnızca çocuk kitabı çıkaran yayınevlerinin yanında uzun seneler yetişkin kitabı çıkarmış olan yayınevleri çocuk kitabı da basmaya veya tamamen çocuk kitabı basmaya başlamıştır. Bu kitapların büyük bölümü resimli kitaptır. Bu büyük pazar içinde iyi kitaba ulaşmanın en kolay yolu kitabı inceleyerek satın almak olsa da şimdilerde resimli kitapların satışları yapılan reklamlarla doğru orantılıdır. Sosyal medyada, özellikle Instagram uygulamasında sıklıkla paylaşılan, önerilen kitaplar satışlara yön vermektedir. Bu öneriler oluşurken bazı kitaplar yayınevlerinin bazı kitaplar ise yazarlarının ve/veya çizerlerinin tanınırlığından faydalanmaktadır. Bazen yalnız bir kitabı çok iyi olan yazar bu kitabın sağladığı tanınırlıkla çok da iyi olmayan sonraki kitaplarını bastırmaya devam eder, bazen uzun yıllar boyunca iyi kitaplar çıkarmış yayınevine güvenilir ve çıkan tüm kitapların da iyi olacağı düşünülür. Sonuç olarak okur, incelemeyen aldığı kitapta üsttekilerden birine güveniyorsa hayal kırıklığına uğrayabilir.

Resimli kitap seçiminde tercih edilebilecek kitapların özellikleri, üstteki örneklerden de faydalanılarak şöyle sıralanabilir:

Konusunun çocuğun yaşamına yakın olması: Her çocuk biriciktir fakat çocukların tümünün hoşlandığı belli konular da vardır. Oyun, oyuncak, özel günler, kutlamalar, hediyeler bunların başında gelir. Çocuklar, sevdikleri şeyleri anlatan kitaplardan hoşlanırlar. Elbette sevecekleri biçimde yazılmışsa.

Tanıdık gelme duygusu: Burada vurgulanan tanıdıklık çocuğun gerçek yaşamda tanıdığı insanlar veya bildiği durumlarla ilgili değildir. Genellikle seri biçimindeki kitaplardaki kişilerle ilgili tanıdıklıktır. Çocuklar, bir kitapta tanıyıp sevdikleri kişileri başka kitaplarda görmekten de hoşlanır ve kitaba karşı olumlu bir tavır içine girerler. Bu yüzden seri biçiminde yazılmış kitaplardan biri beğenilirse genellikle serinin devamındakiler de beğenilir ve sevilir.

Özdeşim kurabilme imkânı: Çocukların kitaptaki kişilerle özdeşim kurması genellikle iki biçimde olur. İlki, yazıda da belirtildiği gibi kahramanlık özelliği gösteren, yani çocuğun olmak istediği özelliklere sahip kişiler, ikincisi ise kendisine benzer özelliklere sahip kişiler. Çocuğun korktuğu şeylerden korkan bir başka çocuk, tavşan veya domates, çocuğun özdeşim kurması için yeterlidir. Çocuk, kendisi gibi hisseden ve düşünen kişilerin varlığından haberdar oldukça kendini sever ve olduğu gibi kabul eder.

Ebeveyn dostu olması: Resimli çocuk kitabının esas okuru çocuk olsa da okuyucusu yetişkindir. Ebeveynler ve öğretmenler çocuklara açıklamakta zorlandıkları konular için resimli kitapları bir araç olarak kullanabilir, bazen edebî bazen eğitici yönü ön plana çıkan resimli kitapları ihtiyaçlarına göre tercih edebilir.

İlgi çekici biçimde tasarlanmış olması: Kitap tasarımı, çocuk için en önemli uyarıcıdır. İçeriği ne kadar nitelikli olursa olsun çocuğun gözüne güzel görünmeyen kitap okuma sürecine başlamayı güçleştirebilir. Tasarımın iyi olması da tek başına anlam ifade etmeyeceğinden tasarımla desteklenmiş bir içerik sunulmuş olmasının altını çizmekte faydalı vardır.

Okurla iletişim kurması: Çocuklar odak noktası olmayı sever. Bir kitabın onlara seslenmesi, sorular sorması, seçimler yaptırmaya okumaya olan ilgilerini artırır.

Soyut konuları somutlaştırarak sunması: Soyut kavramları ve duyguları tam olarak kavrayamadıkları için bunların somutlaştırarak verildiği kitaplar, çocukların hissettiklerini adlandırmaları açısından faydalı olabilir.

Yaşamla ilgili bilgi vermesi: Edebiyatın en önemli işlevi okurun keyif alması olsa da çocuk kitabı okuyan yetişkin okurun kitaptan öğretici bir beklentisinin olduğu yadsınamaz. Bu “öğreticilik” doğrudan bilgi verme yerine sezdirme yoluyla olursa çocuk yaşam döngüsü, doğa, evren, bilim, anatomi gibi alanlarda bir şeyler öğrenebilir. Bu nedenle sıralanan konularda didaktik yönü ön planda olmayan, az metnin çok resimle desteklendiği kitaplar, çocuğa katkı sağlayabilir.

Yazıda yer almayan genişletilmiş resimli kitap öneri listesi, çalıştay kitabının son bölümüne anahtar sözcükleriyle birlikte eklenmiştir. Bir son söz olarak... Yazı boyunca erken çocukluk dönemiyle ilişkilendirilse de nitelikli resimli kitapların yaşsız olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

Carroll, L. (2013). Alice harikalar diyarında ve aynadan içeri. İstanbul: İthaki.

Yazıda Resimleri Bulunan Kitaplar

- Agee, J. (2018). Bu kitabın ortasında duvar var. İstanbul: Domingo.
- Ak, B. (2022). Doğum günü hediyesi. İstanbul: Can Çocuk.
- Büyükşahin Pöğün, E. (2019). Yağmuru Seven Adam. İstanbul: Paraşüt.
- Cali, D., Mourrain, S. (2018). Nohutçuk. İstanbul: Mikado.
- Carle, E. (2022). Aç tırtıl. İstanbul: Mavi Bulut.
- Clarke, J., Birkett, G. (2021). Uykucu aslan nasıl uyur? Ankara: 1001 Çiçek.
- Clarke, J., Birkett, G. (2021). Afacan maymun nasıl yemek yer? Ankara: 1001 Çiçek.
- Clarke, J., Birkett, G. (2021). Haylaz timsah dişlerini nasıl fırçalar? Ankara: 1001 Çiçek.
- Clarke, J., Birkett, G. (2021). Minik dinazor nasıl banyo yapar? Ankara: 1001 Çiçek.
- Cobb, R. (2022). Kimin yuvası? İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Donaldson, J., Scheffler, A. (2020). Tilkinin çorapları. İstanbul: Beta Kids.
- Donaldson, J., Scheffler, A. (2020). Tavşan uykusu. İstanbul: Beta Kids.
- Fehr, D. (2020). Kitap nasıl okunur? İstanbul: Çınar.
- Gaudrat, M. A., Benogliu, F. (2023). Git buradan öfke. İstanbul: YKY.
- Gravett, E. (2016). Bir daha! İstanbul: Beta Kids.
- Hendra, S., Linnet, P. (2018). Süper patates. İstanbul: Pearson.
- Hendra, S., Linnet, P. (2022). Süper patates 4- kaçak bezelye krallığı. İstanbul: Beta Kids
- Macurova, K. (2017). Neden çiçek açmıyorsun? İstanbul: Mikado.
- Meralli, S., Croüzet, C. (2018). Hayır! Ankara: 1001 Çiçek.
- Rayner, C. (2021). Koca Roni. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Starling, R. (2022). Tırtık tütüyor. İstanbul: Fınal Kültür Sanat.
- Taplin, S. (2017). İlk orkestram. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

ÇOCUK KİTAPLARINDA RESİMLEME VE GRAFİK TASARIM

Kevser Yılmaz*

“Çocuk kitaplarında resimleme ve grafik tasarım” diyerek söze başladık. Ancak bahse konu olan metince hacimli 7 yaş ve üzeri kitaplar olduğunda, başlıktaki sözcük dizimini değiştirmek icap ediyor. Zira söz konusu resimli kitaplar değilse “resimleme ve grafik tasarım” ifadesi yerini “grafik tasarım ve resimleme” ye bırakıyor. Bu küçük çalım ve sıralama değişikliği anlamsız görünse de önemli bir gerçeğe işaret ediyor.

Hedef okur yaşı dolayısıyla, kurgusal karmaşası fazla ve metin hacmi geniş 7 yaş ve üzeri kitaplarda resimlemenin ileti tasarımıdaki payı son derece azalıp yerini büyük oranda tasarımsal unsurlara bırakıyor. Yazı karakteri tercihi ve boyutu, kenar marjları, satır arası boşlukları, hareketli metin düzenlemeleri / tipografik oyunlar, “eşlikçi resim” diyebileceğimiz, daha çok metni ve imgelemi desteklemekle iktifa edip ileti tasarımı daha az pay sahibi resimlemelerin varlığı bunun önemli bir sebebi olarak ifade edilebilir.

İyi bir resimleme ve beraberinde iyi bir grafik tasarımın resimli bir 7 yaş üzeri kitabın niteliğini büyük ölçüde değiştirdiğini söyleyebiliriz. Yine de bu fark resimli çocuk kitaplarıyla karşılaştırıldığında oldukça önemsiz kalabilir.

Resimli çocuk kitapları sanatsal uyarılar ve sembolizm aracılığıyla, yazılı ve görsel olmak üzere iki farklı dille ileti tasarımının somutlaştığı edebi yapıtlardır. Bu yönleriyle de onları yaşsız kitaplar olarak niteleyerek genç ve yetişkin okurları bu hazineden mahrum bırakmamak yerinde olacaktır. Bir etkileşim ve oyun aracı olarak etkileşimli okumanın gücünü de arkasına alarak tecrübe temsiller yaratan bu form, bir taraftan da bir yaşam kılavuzu olma hüviyeti kazanır. Çocuklar ve çocuk edebiyatı meraklısı tüm okurlar için edebiyatı,

* Çocuk kitapları editörü, grafik tasarımcı nobetciblog@gmail.com

sanatı, ileti tasarımı ve görsel tasarım unsurlarını bir araya getirerek kalıcı bir öğrenme sağlarlar.

Zira beyin aslında kelimelerle değil o kelimelerin işaret ettiği imgeler ve bu imgelerin kendi aralarındaki ilişkiyle düşünür. Metaforlar, benzeşim ve somutlama yoluyla, beynin daha önce öğrendikleriyle türlü ilişkiler geliştirir. Sinapslar, yani sinir hücreleri arasında mesaj taşıyan bağlantı noktalarını artıran ve var olanlar arasında yeni bağlantılar kuran metaforlar imgelemi zenginleştirir.

R. N. Caine ve G. Cain'in *Beyin Temelli Öğrenme* başlıklı eserinden şu bölüm dikkate değerdir:

Metaforlar, yeni bilgilerin yapılandırılmasında içseldir ve hissedilen anlamın edinilmesinin temelinde yer alır. Beraberlerinde önceden oluşturulmuş ilişki kümelerinin yanı sıra, olumlu duygusal yaşantılar ve bilginin içine oturtulabileceği zengin bir duygusal bellek oluştururlar. Eğitim açısından doğurgu açıktır. Metafor konusundaki araştırma bulguları farklı yaş grupları için farklı işleyişlere sahip olduklarını gösteriyor olsa da metaforları her konuda kasıtlı olarak kullanmalıyız. (2002: 120)

Sözcükler ve görsel dildeki sembolizm; hayvan karakterlerin kişileştirme yoluyla insan davranışlarını temsil etmesi, zor konulara güçlü ve güven verici başlangıçlar sağlayabilir. Zannediyorum, sorun odaklı çocuk edebiyatı eserlerinde bu tür bir etkinin daha yüksek ölçekte gözlemlendiğini söyleyebiliriz.

Özellikle ayrılık kaygısı, ölüm, savaş, göç, zorbalık, boşanma, ihmal, kayıp, korku, kaygı ve endişeleri konu edinen resimli kitaplarda, kavraması güç soyut meseleleri sanatsal sembolizmin güçlü desteğiyle okura aktarmak mümkün.

Yazarı olduğum, Julian Ariza tarafından resimlenen *Şimdi* isimli resimli kitapta “canavar” ya da sevimli bir yaratık şeklinde temsil olan korkular, kaygılar, endişeler ve çevresel engeller, bu sembolik dile bir örnek olarak görülebilir.

Adı geçen eserde, çocuğun erişmek istediği hayali sembolize eden uzak adanın, çocuğun düşsel evreninde kapladığı alanın daralıp genişlediğini gözlemliyoruz. Karakterin zihninde tasarladığı korku ve endişelerin devleşen mavi yaratıkla somutlaştığı bu mizansene mukabil hayalini kurduğu alanın tasarımsal olarak daraldığını fark ediyoruz. Hayal adası daraldıkça mavi yaratığın karşılıklı iki sayfayı

bütününü kapladığı ve büsbütün devleştiği noktadan galaksinin sonsuzluğuna varıyoruz. Karanlığı takip eden takım yıldızlar, çocuğun boynundaki kolye ve kelebek de iletiyi saran güçlü imgeler olarak karşımıza çıkıyor. İnançla ve çabayla, korku ve kaygılarının elinden tutan çocuk, onunla aynı boyda küçülen mavi yaratıkla birlikte düşsel kapıdan geçiyor. Bu örnekte de görüldüğü gibi, resimleme ve tasarım iç içe iki güçlü unsur olarak ortaya çıkıyor.

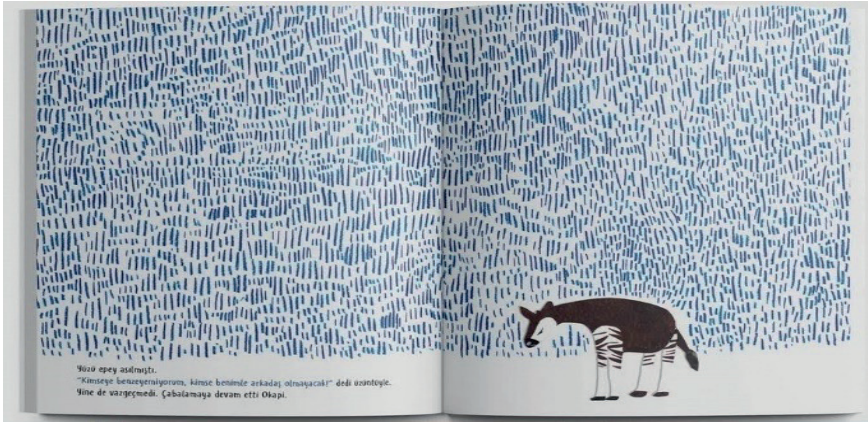

Peki resimleyen için bir sanatçı mı yoksa bir tasarımcı mı demeliyiz? Tam da bu noktada, incelediğimiz resimli kitabın onu resimleyeni nasıl isimlendireceğimizi belirlediğini iddia edebiliriz.

Herhangi bir metin eşliği olmaksızın görsel bir imgeyle karşılaştığımızda dahi beynimiz bazı sözcükler çağırır. Bazı kokular, anılar, kişiler ve mekanlar. Tüm bunların biraradalığı bir hikâyeye oluşturur. Bu tasarlanmış bir hikâyeye olabilir. Öte yandan yapıtı alımlayan sanat okuru tarafından yorumlanmak üzere, ileti tasarımı içermeyen sanatsal bir ürün de olabilir. Bir resimli kitap çizeri için çoğunlukla ilkinin varlığını elzem bulsam da ikincisi de bazen sadece sanatsal dışavurum ve çağrışımlar aracılığıyla bilinçli olarak tasarlanmamış bir iletiyi destekleyebilir. Ya da çok daha fazlası için sanatsal bir ilham kaynağı olabilir. Serbest sanatsal kolajlar, imgelerle örülmüş güçlü soyut resimlemeler bunlara örnek verilebilir. Örneğin Şimal Gültekin'in yazdığı ve Ayşegül Babalı tarafın-

dan kolaj iş birliğiyle resimlenen *Okapi* buna iyi bir yerli örnek olabilir. Tabii, bu öznel çıkarım sanatçının kendi amacını içermeyecektir.

Sanat, nasıl alımlandığıyla ilişkisiz olarak kendiliğinden var olup sanatçının içsel evrenini yansıtırken tasarım bir mesaj iletme kaygısıyla birlikte gelir. İlki için mesaj bir zorunluluk değilken ikincisi için varlığının temel noktadır.

Zannediyorum bu iki eserin örneği; soyut, sanatsal bir resimleme biçiminin iletiden çok duyguları aktarmayı öncelendiğini iddia edebiliriz. Bu noktada çocuğa görelilik ve gelişimsel unsurlar bir arada değerlendirilerek farklı görüşlere varmak elbette mümkün. Nitekim çocuklar için üretilmiş nice resimli kitabın, tam da bu cihetiyle soyut bulunarak çocuğa göreliliği açısından tartışıldığını görüyoruz.

Keskin çizgilerle ayırlamayacak olsa da bir resimli kitap çizerini tasarımcı olarak mı yoksa bir sanatçı olarak mı niteleyeceğimiz sorusuna tekrar dönelim. Bir resimli kitabın nasıl doğduğuyula başlamamız bize başka bir bakış açısı kazandıracaktır.

Farklı yöntem ve tercihlerin varlığıyla birlikte; bir resimli kitap yazarı, anlatmak istediklerinin tümünü sözcüklerle anlatmayandır. Daha az sözcük kullanır ve daha fazla görsel imgeye başvurur. İyi resimli kitaplar bu ikisinin güçlü iş birliğiyle husule gelir. Nitelikli bir iş birliğinde ise bu ekip çalışmasının yazar, çizer ve editörü nerede ayırıp nerede birleştirdiği belirsizleşebilir. Yazar, anlattığı öykünün geçtiği evreni sözcüklerle tasvire girişmek yerine bu noktada sözü çizere bırakır. Ancak ona zihnindeki evreni somutlaştıracak bazı yönergeler verir. Yazarın hikâye evrenine dair çizere verdiği bu yönergeler, çizerin zihnindeki evrenle çarpışır. Bu denkleme editörün zihnindeki evren de eklenir. Üçü de-ve bazen başka paydaşların da dahilyle herkes- tasarlanmış evrenin sahiciliğine ikna olana kadar her küçük detay, iletinin güçlü ve net biçimde okura ulaşabilmesi için özenle gözden geçirilir.

Storyboard yani görsel sinopsis ışığında metin ve görseller eşleştirilir, her sahne üzerinde uzun uzadıya tartışılır ve gerekirse tüm sahneler buruşturulup çöpe atılarak yeniden başlanır. Bazen de metin storyboard ile uyumlu biçimde küçük değişimlere uğrar.

Bazen bu iş birliğinde resimleme başat dile dönüşebilir. Bazen de yazı dili başat rol alabilir. Hangi dilin başat olacağını ise dolaylı yoldan eserin bizzat kendisi belirler. Her iki durumda da aslolan iletinin en güçlü, en katmanlı ve etkili yolla iletilmesi olmalıdır. Nitekim nitelikli resimli kitapların ortak özelliklerini de böyle tanımlamak mümkündür.

Karakter tasarımı ve karakterin devamlılığı, ana çatışma unsuru ve bağıntı, sahneler arası geçişler, örüntü ve görsel ritim ise tüm bunların merkezindedir. Yardımcı karakterler, sessiz ikinci ve üçüncü öyküler, gizlenmiş mizahi öğeler, metinle tezat oluşturan görsel mizahi unsurlar da bu iş birliği içerisinde tasarlanır. Detaylarıyla betimlemeye çalıştığım bu yöntemin uygulayıcısı olan çizeri, bir “görsel yazar” olarak nitelemek pekâlâ mümkündür. Ya da bir “tasarımcı çizer.”

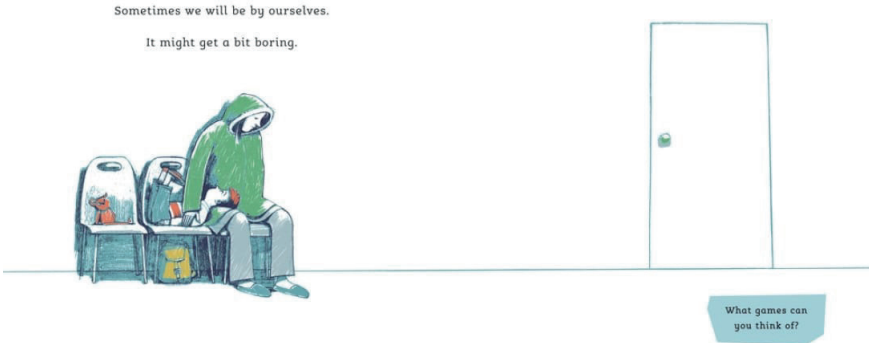
Resimlemenin aşikâr bir metni açıklaması, metne bir süsleme gibi eşlik etmeye indirgenmesi ise ne yazık ki tamamen ilginizin dışında. Böylesi bir resim-

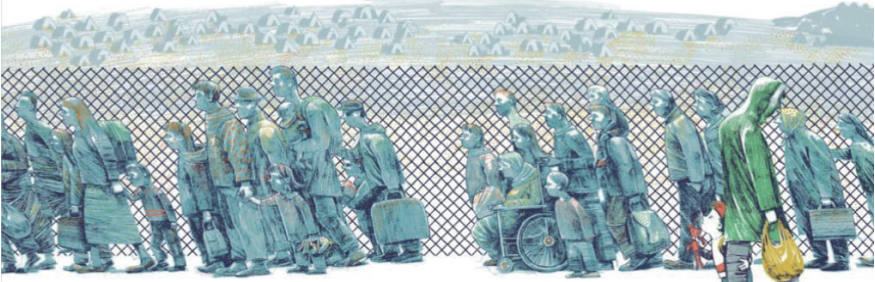
lemenin, resimleyen açısından ne sanatsal ne de tasarımsal bir motivasyonu olamayacağını iddia edebiliriz. Dahası, rahatlıkla bu yöntemin çocuğa bilişsel esneklik kazandıran ilk yöntemin aksine, zihni tembelleştirebileceğini düşünebiliriz.

Resimli kitaplarda metin ve resimleme kadar mühim diğer parametre ise grafik tasarımıdır. Tipografi, infografik yöntemler, geometrik sahne tasarımları, keskin bölümlendirme ve renklendirmeler, monokrom renkler, yakın ve karşı tonlar, güçlü kontrast, kenar marjları, satır arası boşlukları, karakter stili, paragraf stili, dizgi ve mizanpajla kendisini gösteren sayfa düzeni ve yazı düzeni ise grafik tasarımın unsurlarındandır. Boşlukların iletiyi güçlendirecek biçimde tasarlanması da buna dahildir. Hatta zaman zaman tüm bunlardan daha etkili olduğu da görülür.

Örneğin dilimize *Benim Adım Mülteci Değil* ismiyle çevrilen Kate Milner'a ait resimli kitapta özellikle leke ışık ve doku dengesi diyebileceğimiz görsel dengeyi nitelikli bir şekilde sağlayan boşluklara rastlamak mümkün. Belirsizliğin ve yoksunluğun karşılığını güçlü bir imge olarak bizzat boşluğun kendisinde bulunduğu bu kompozisyonu dikkate değer buluyorum.

Tek satırlık yalın ama güçlü bir cümlenin eşliğinde, sonsuzluğu vurgular beyaz, geniş bir boşlukta, bir bekleme salonunda, çalاکalem bir kapı gibi duran çizimi görüyoruz. Bu kapının “mülteci” çocuk için tekrar iyileşeceği oyun kapısı olduğunu güçlü bir görsel dille anlatma gücüne sahip oluşu çok dokunaklı. Sayfanın bunca boşluk içermesi ise elbette manidar. Bu güçlü, sorun odaklı resimli kitaptan bahsin yeri gelmişken “yazarak çizen” Kate Milner gibi isimlerin iki ifade dilinin gücünü de yüksek bir uyumla yanlarına aldığını söyleyebiliriz.

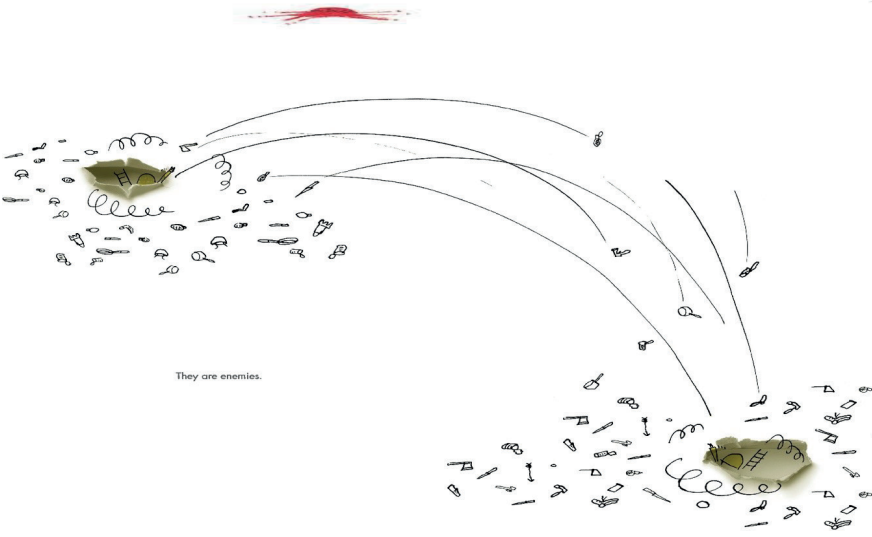
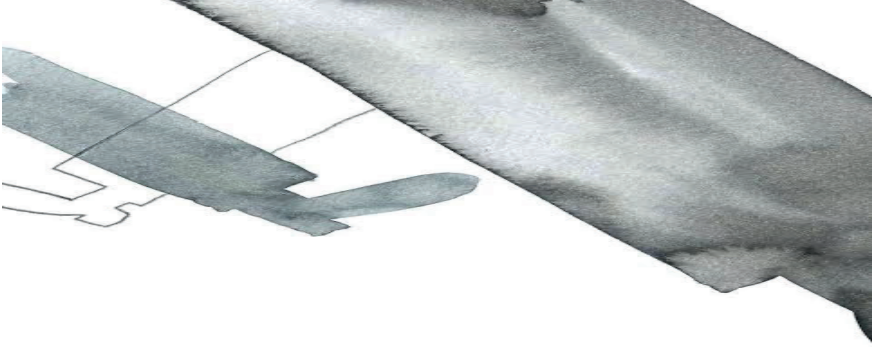
Sometimes we will be with other people.

Do you always hold on to an adult's hand when you should?

Yine Blandino Franco'nun *Öfke*'sinde, Davide Cali'nin *Düşman*'ında ve birçok farklı ve nitelikli örnekte bunu görmek mümkün. *Öfke*'de Franco, kırmızı ve mavi renkleri geniş boşluklar, yakın plan sahneler arasında, öfke ve sağduyuyu temsil eden semboller olarak kullanıyor. Geniş boşlukların ve çizgisel ve yakın planlı tek renk çizimler içinde mavi ve kırmızının işlevinin nasıl da arttığını görüyoruz.

They are enemies.

In the holes, two soldiers.

There's almost nothing left to eat.
All I've got left is some beef jerky and some vitamin bars.
Oooh, I almost caught a lizard.
It came right up to my hole, I could have grabbed it.
But I thought, "if he sees me eating a lizard,
the enemy will think I am desperate."

Fortunately, there's a well I can drink from.
But I have to be careful and remain on guard;
the enemy could poison it.

Düşman'da ise resimleyen Serge Bloch'un grafik tasarım, kolaj ve karma resimleme tekniğini geniş boşluklarla nasıl ustalıkla birleştirdiğinin bir örneğini görüyoruz.

Buraya kadar bir çocuk kitabı yazarı ve editörünün vizöründen yaklaştığım intibaini korumaya çalışmış olsam da aynı zamanda bir grafik tasarımcı ve desen tasarımcıyım. Ve geçmişte de yarı profesyonel bir fotoğraf sanatçısı. Hal böyleyken ve tasarımdan bahsediyorken buraya kadar **Gestalt İlkeleri** dememeyi başarmış olmam mucize.

Bir psikoloji kuramı olan **Gestalt Kuramı**; bütünü onu oluşturan parçaların toplamından fazlası olduğunu savunur. Tıpkı bir resimli kitabın onu oluşturan unsurların toplamından ibaret olmayışı gibi. İyi bir biçim, iyi bir kurgu, iyi bir resimleme ve iyi bir grafik tasarım. Tüm bu iyiler ayrı ayrı iyiyken bir araya geldiklerinde bambaşka bir iyiden, bir sanat yapıtından bahsediyor olduğumuz gerçeği muhakkak ki çok önemli. Bütünü parçalayıp parçalara yakından bakmak, sağlamasını yapmanın bir yolu. Eser hala orada mı, yoksa ayrı ayrı anlamları olan değerli taş parçaları mı görüyoruz? Belki bir taş işçisinin tezgahından dağılan bu parçalar ait oldukları mücevherden izler taşısalar da artık bambaşka ve bağımsızlar.

Temelleri Bilişsel Psikolojiye dayalı görsel algı ilkelerinden oluşan Gestalt Kuramının, tasarımcılar için bir kılavuz olan ilkelerini ise kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. **Figür- Arka Plan İlişkisi** İlke, insanların içgüdüsel olarak bir nesnenin önde mi yoksa arkada mı olduğunu algılayabildiğini söyler. Ön planda algılanan nedir? Ya arka planda? Arka plan tasarımınız, dikkati ön plana çekmeye yardımcı olabiliyor mu? Yoksa bir mesaj karmaşası mı yaratıyorsunuz? Bu soruların yanıtlarını nesnel bir uzaklıktan kendi algılarınız üzerinden gözlemlemeniz mümkün olabilir. Neye yöneldiniz? Dikkatinizi çeken ilk şey neydi? Yöneldiğiniz eylem, tasarımın amacına uygun muydu? Soruların yanıtları, tasarımın başarısını gösteren ipuçları olabilir.
2. **Benzerlik İlkesi** Bu ilkeye göre zihnimiz aralarında benzerlik gördüğü nesnelere gruplayarak görür. Aynı işlevi gördüklerini düşünebilir. Farklı işlevleri, içerikleri ya da anlamları olan bölümlerin farklı biçimlerde tasarlanması; benzer işlev ve mesajlarda olanların ise aynı ya da benzer biçimler ve renklerle sembolize edilmesi, buna örnektir. Bir metinde *italic* ve **bold** olarak yazmayı tercih ettiğimiz sözcüklerin ortak bir işlevlerinin olmasını buna örnek verebiliriz. Benzer biçimde kutucuklar içine aldığımız ve aynı renklerle vurguladığımız yahut tasarımsal bir bütünlükte planladığımız metin alanlarının “bilgi kutucukları” olarak okur tarafından benimsenmesi de buna bir örnek olabilir.
3. **Yakınlık İlkesi** Birbirine yakın olan nesnelere aralarında boşluk olanlara nispetle birbiriyle daha ilişkili görülmesi durumudur. Buna göre, farklı biçimsel özelliklere sahip olsalar da birbirlerine yakın resmedilenler, zihnimiz tarafından birer küme ilişkisinde algılanırlar. Örneğin; karakterin ona yakın olan konuşma balonuyla ilişkilendirilmesi gibi. Ya da birbirinin aynı ikişer biçimsel özellikte metin ve nesnenin birbirlerine fiziksel yakınlıklarıyla ilişkili olarak zihin tarafından kümelenmesi buna bir örnektir. İki köpek ve iki kulübe gördüğümüzde köpekleri yakınlarında durdukları kulübe hangisiyse onunla ilişkilendirerek algılarız.
4. **Ortak Alan İlkesi** Yakınlık ilkesiyle doğrudan bağlantılı bu ilkeye göre aynı kapalı alanda yer alan nesnelere bir grup olarak algılarız. Bir kafesteki farklı türde köpeklerin, türleri farklı olsa da sadece bir grup hayvan olarak algılanabilecek olması gibi. Ya da aynı renk, biçim ve özelliklere sahip iki ayrı nesne grubundan bahsediyor olalım. Bu iki grubu çerçeveler içine aldığımızda, aynı olmalarına rağmen artık A ve B olmak üzere, iki farklı grup olarak algılanabilirler.

- 5. Devamlılık İlkesi** Bu ilkeye göre zihnin devamlılık arayışı renk benzerliğinden daha güçlü bir algı oluşturuyor. Örneğin bir çizgi oluşturacak biçimde yan yana gelmiş şekiller renk olarak güçlü bir şekilde bölünse de zihninizin şekli takip etmeye devam edeceğini söyler. Formun devamlılığı rengin devamlılığına göre algı üzerinde daha etkilidir.
- 6. Tamamlama İlkesi** Bu ilkeyi, karmaşık uyarılara karşı zihnin bir resim üretme, parçalardan bir bütün algılama çabası olarak ifade edebiliriz. Buna göre zihin eksik parçaları olan bir imajı bütün olarak görebilir. Tıpkı sesli harfleri yazılmamış bir metni tamamlaması ya da bir zebraı sadece siyah çizgilerinden tanınması gibi. Deneyime dayalı bir model yaratarak resmi bütünleyen algımız bize tasarımsal bir kılavuz veriyor. Bazen bütünü vermeksizin oluşturduğumuz algının bilişsel fonksiyonları işlevsel kılarak okur yorumuna farklı bir boyut katması şeklinde somutlaşabilen bu deneyimin son derece önemli olduğunu söyleyebiliriz.
- 7. Odak Noktası** İlk birkaç saniye içinde vermek istediğimiz mesajın odakta olduğu, algımızı mesaj karmaşası oluşturacak tüm faktörlerden arındırdığımız bu ilke bize güçlü bir şekilde ve ilk planda vurgulamak istediğimiz objeyi dikkat çekecek şekilde diğer her şeyden farklı tasarlamamızı söyler. Gri bir zeminde kırmızı bir nesne gibi. Gri zeminde yakın ton geçişleriyle çok sayıda nesne ve yazı oluşu bizim ilk önce kırmızı nesneye odaklanmamızı engellemez. Sadece sıralamayı, etkiyi ve eylemin yönünü değiştirir. Bir imza kampanyası sayfasındaki kırmızı “imzala” butonu örneğindeki gibi.

Jon Arno Lawson'ın yazdığı, Sydney Smith'in resimlediği, dilimize *Kaldırım Çiçekleri* ismiyle çevrilen resimli kitapta da tasarım unsuru yönüyle renklerin güçlü birer araç olarak kullanımına örnek görebiliriz. Siyah-beyaz-gri sokaklarda ebeveyni tarafından sürüklenirken renkli çiçekleri fark eden kahramanımız onları birer ikişer yanına almaya başlıyor. Gri kaldırım taşlarından ve çatlak duvar aralarından baş kaldıran renkler, küçük kızın onları fark edip dokunmasıyla yavaş yavaş gri evreni renklerine yeniden kavuşturuyor.

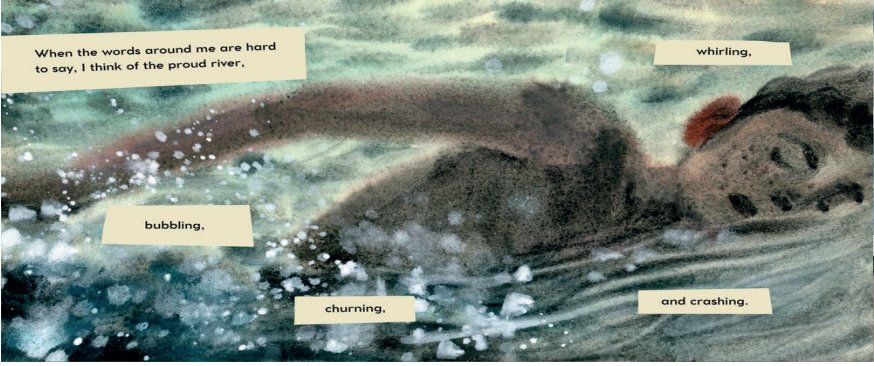

Okur iletinin çiçeklerle ilgili olduğunu, öncelikle ilgilenmesi gerekenin o olduğunu anlıyor. Öte yandan diğer her şeyin renksiz ve asık suratlı oluşu dikkate değer bir “ileti kontrastı” oluşturuyor. İlk mesaja dikkat kesilen okur hikayeyle güçlü bir duygusal bağ kurarak detaylara dikkat kesiliyor.

Resimleme üslupları yönüyle, keskin gözlere sahip bir sanatseverin hemen her nitelikli eserde fark edebileceği şeylerden biri de sanat dili.

Modern resme ve tasarım trendlerine hâkim olan yönelimler bir tarafa, geçmişten bugüne etkisini yitirmeyen sanat akımlarının bugünün sanatçıların üslupları üzerinde hala etkili olduğunu söyleyebiliriz. Gerçi, sanat zaman ve mekanla ilişkili biçimde kategorize edilebilir mi, şüpheliyim. Ya da herhangi biçimde kategorize edilebilir mi? Bir dönem Dadaist sanatçıları kendime çok yakın bulmam tam da bu sorgulamanın bir sonucu. Birden fazla sanatsal akım ya da üslubun izlerini taşıyan resimlemeler bir tarafa, modern çizerlerden Sydney Smith’in üslubuna dikkat çekmek istiyorum.

Değerlendirmemin öznelere, Türkçeye çevrilmiş, resimlediği iki kitabı; *Babamı Beklerken* ve *Nehir Gibi Konuşurum*. Art arda hareketleri, nitelikli boşluklarla ve yakın planlarla, okurda bir kamera obscura heyecanı duyumsatacak biçimde sinematografik biçimde sıralayan Sydney Smith, bu deneyimi eşsiz kılıyor. Expresyonist /dışavurumcu duygusal tasvirleri, bulanıklaşan, ışık hüzmeleri ve lekelerle dönüşen fırça darbeleriyle kendini gösteriyor.

Çocuk kitaplarında mizahi unsurların resimleme ve tasarım ortaklığında doğduğu örneklerden yeterince bahsetmediğimizi fark ettim. Simon Bartram'ın yazdığı ve resimlediği *Ay'daki Adam* yazarın ustalıklı olarak iki ayrı kişiyi oynadığı anlatı diliyle eğlenceli ve dikkate değer bir örnek olarak kendini hatırlatıyor.

Yazar Bartram ısrarla uzaylı diye bir şey olmadığını savunurken çoklu kişilik bozukluğundaki çizer Bartram'ın uzaylıları arkadan okurlara nanik yapıyor. Sağa sola gizlenmiş yeşil, sevimli yaratıkları bulmaya çalışan küçük okurlar, aynı zamanda görsel imgeler yoluyla alt metinde kapitalizm, toplumsal roller

ve kabuller, enformatif bilgi ve manipülasyon hakkında yeni başlıklar not alıyor. Dolayısıyla çocuk okura eşlik eden genç ve yetişkin okurlar da nasiplerini fazlasıyla alıyorlar.

Katherine Rundell'in *Neden Çocuk Kitapları Okumalıyız (Ne kadar Büyük ve Bilge Olursak Olalım)* ismiyle dilimize çevrilen cismen küçük muhteva olarak kocaman kitabı da biz okurlara tam olarak bunu söylüyor.

Bir sanat yapıtı olarak çocuk kitaplarının ve hassaten resimli kitapların tüm yaş gruplarından okurlar için hazineler barındırdığını biliyor olsak da zaman zaman birbirimize ve diğer herkese hatırlatmakta yarar görüyorum.

ÇOCUK VE KUTSAL ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK

Elif Tokkal*

Müslüman dünyada insanlara öğüt verme geleneğinin kaynağı Kuran'dır. Lokman Suresi'nin aşağıdaki ayetleri bu meseleyi ortaya koyma bakımından önemlidir.

“Hani Lokman, oğluna öğüt vererek “Ey yavrucuğum! Allah’a ortak koşma! Şüphesiz ki şirk büyük bir zulümdür.” demişti. Biz insana, ana babasını (onlara güzel davranmasını) emretmişizdir. (Çünkü) annesi onu sıkıntı üstüne sıkıntı ile taşımıştır. Sütten ayrılması (kesilmesi) de iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) “Bana ve ana babana şükret!” diye (emretmiştik). Dönüş, yalnızca banadır. Onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarlarsa onlara itaat etme! Onlarla dünyada iyi geçin! Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonunda dönüşünüz sadece banadır. (O zaman) size (dünyada) yapmış olduklarınızı bildireceğim. (Lokman şöyle demişti:) “Ey yavrucuğum! Yaptığın (iyi veya kötü her) iş, bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu bir kayanın içinde veya göklerde veya yerin derinliklerinde bulunsa yine de Allah onu (karşına) getirir. Şüphesiz ki Allah (detaylarıyla) bilendir, haberdardır. Ey yavrucuğum! Namazı kıl; iyiliği emredip (öğütleyip) kötülükten engelle (sakındır); başına gelenlere de sabret! Şüphesiz ki bu, azmetmeye değer işlerdendir. İnsanlara yanağını bükme (kibirli olma) ve yeryüzünde kibirlenerek yürüme! Şüphesiz ki Allah kendini beğenip övünenleri sevmez. Yürüyüşünde orta hâlli ol, sesini de alçalt! Şüphesiz ki seslerin en çirkini eşeklerin sesidir” (Kuran 57: 13-19).

Ayetlerde öne çıkan meseleler çocuk edebiyatının kutsal ve kutsalla olan ilişkisi bakımından son derece önemlidir. İslam geleneğinde iyi insan olmanın

* Çocuk dergisi editörü, bağımsız araştırmacı, eliftokkal16@gmail.com

birinci şartı, ayette zikredilen “Ey yavrucuğum! Allah’a ortak koşma!” ifade-sidir. Çocuk, ebeveyn ilişkisinin topluma örneklik teşkil etmesi bakımından kural tesis eder. Şöyle ki “insana, ana babasına (onlara güzel davranmasını) emretmişizdir” aile içi ilişkileri düzenleyerek, toplumun ıslahı hedeflenmektedir. Ayetlerle Lokman peygamberin oğluna, Allah’a ortak koşmamasını, ibadetlerini yapmasını, iyiliği emretme ve kötülükten vazgeçirmeyi kurala bağlaması [“Hayra çağıran, iyiliği emredip (öğütleyip) kötülükten engelleyen (sakındıran) bir ümmet olun” (Kuran: 3/104).], zorluklara sabretmeyi ve doğ-ruyu öğütlemeyi [“iyi işler yapanlar, birbirlerine doğruyu tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler” (Kuran:103/3).], kibir, böbürlenme ve insan-lardan yüz çevirmekten sakınılması [“yeryüzünde kibirlenerek yürüme;..., yüz çevirme, sesini de alçalt” (Kuran:31/18-19)].

Hz. Peygamberin fiili ve nakli hadisleri ile de desteklenen öğüt geleneği des-tanlar, masallar, cenknameler, menkıbeler, pendname ve nasihatnamelerle, kimi zaman da siyasetnamelerle aktarıla gelmiştir. Bunlarla hedeflenen kit-lesel olarak fertten başlayarak aile ve toplumu iyiye yöneltmek, hadiste sözü edilen “(İslam) fıtratı üzere doğan”ların ahlâklı ve insanlığa yararlı kişiler ola-rak yetiştirilmesi, devlet yöneticilerini ahlâklı ve erdemli yapmaktır.

Antik dönemden tevarüs eden Yunan, İran, Hint mitolojisi ve İslam öncesi Türk mitolojisinin davranış kalıplarının da alındığı olmuştur. Özellikle Tevrat ve İncil öğretisinin Yahudi ve İsevi inanlı yazarlar tarafından edebi metinlere cesur bir şekilde taşındığı bilinmektedir. Hıristiyanlığın Romalılar tarafından dönüştü-rülmesinden itibaren pagan kültürünün adı geçen inanç mensuplarına aktarıla-rak benimsenmesi, bu alanı ayrıca beslemiştir. İnsanlık hafızasının tüm ortak metinlerinin farklı yorumlarla farklı coğrafyalardaki metinlere girdiğini söyle-mek mümkündür. Gılgamış destanının kimi sözlü kültür verileri tarihin farklı dönemlerinde ortaya çıkan metin, menkıbe ve masallarda karşımıza çıkar.

Müslüman dünyada öğüt vermek, terbiye-edep-ahlâkı esas alan bir eğitim sistemi geliştirmek üzere çalışmalar yapılmıştır. 11. asırda Gazzâlî'nin yaptığı çalışmalar günümüze ulaşmıştır. Kötülükten sakınma ve iyiliği emretme (Gaz-zâlî, 2018: C-6, 359-512), yaşama ahlâkı ve Hz. Peygamberin ahlâkına dair (Gazzâlî, 2018:C-6, 573- 628), nefis terbiyesi, iyi ahlâk, çocuk eğitimi (Gazzâlî, 2018:211-324) bahisleri ufuk açıcı birer metin olarak gözden ırak tutulmama-lıdır.

Bu saha ile ilgili yazılan kadim eserleri hatırlamakta da fayda var. İranlı şair ve mutasavvıf Feridüddin Attar'ın *Pendnâme*'si, Yunus Emre'nin *Risaletü'n-Nushihye*'si ve Güvahî'nin *Pendnâme*'si, Şirazî'nin *Bostan ve Gülistan*'ı ile Beydeba'nın *Kelile ve Dimne*'si öncü eserler olarak zikredilebilir. *Risaletü'n-Nushihye*'de "ruh, akıl, kanaat, gazap" kavramları tasavvufi disiplin esasları ile yazılmıştır. Güvahî kişisel gözlem ve deneyimlerini kısa hikâyeye, nükte, fıkralarla süsleyerek atasözlerini de kullanarak okura tavsiyelerde bulunur. Bu çalışmalarla devlet yöneticilerine saygı, sorumluluk, kardeş sevgisi, evlilik, cömertlik, misafirperverlik, yardımlaşma gibi değerler anlatılır. Metinler, doğrudan çocuklar için olmasa da 11. asırda yazılmış olmaları önem arz eder.

1070'li yıllarda kaleme alınan Yusuf Has Hacıp'in, *Kutadgu Bilig*'i "öğüt vermek", "yaparak ve yaşayarak öğrenmek" ilkelerini eğitim anlayışı olarak öne çıkarır. Çocuğun eğitimine erken yaşlarda başlanması gerektiğini "Diğer bir sebep, çocuk bilgi isterse/Küçükten başlamalı öğrenmeye/ İnsan küçükken bilgi öğrenir/Büyükünce bundan ötürü dileğine erişir" (Turçel, 2019: 168) şeklinde ifade eder. *Ay-Toldî'nin Oğlu Ögdülmüş'le Konuşmasını Söyler* başlığı altında doğruluk, alçak gönüllülük, adalet, iyilik, kötülük, ikiyüzlü insanlardan sakınma, sır saklama, kimseyi kıskanmama, helal-haram, insanlarla ilişkiler ... gibi meselelere yer verilir.

"Yolun doğru olsun, yanıltma kendini/ Allah'a dayan, Gönlünü, dilini küçük tut / Cehenneme karşı iyiliği siper et kendine/ İyilik yap, kötülükten uzak dur/Kötü arkadaşla yanaşma, zarar verir/Her sözü dinle, hemen inanma/Kimseyi kıskanma, çok yiyip içme/Terbiyesiz kişiden uzak dur, kaç/İçki içme, fesata katılma" (Turçel, 2019: 127-131).

Edip Ahmet Yükneki'nin 12. yüzyılda kaleme aldığı *Atebetü'l-Hakayık* da mensubu olduğumuz geleneğin değerlerini anlatır. Eserde "bilginin yararı ve bilgisizliğin zararı, dilin muhafazası, dünyanın dönekliği, cömertliğin methi, hasisliğin zemmi, tevazu ve kibir ile harislik meselelerine yer verilmiş"; insanın bilgisizlikten bilgiye, cimrilikten cömertliğe, kibirden alçak gönüllülüğe, kötü huylardan iyi huylara, boş sözlerden irfani bir dünyaya geçişin önemine dikkat çekilmiş ve "İnsanı Kâmil" olmanın ilkelerine değinilmiştir. İbn Sînâ ve İbn Tufeyl'in *Hay b. Yakzân* metinlerini de burada zikretmek gerek (Kutluer-Katipoğlu, 1997: 16/551-554).

Kadim metinlerde çocuk edebiyatının kutsal ve kutsalla ilişkiler bakımından nasıl anlatıldığıyla ilgili vermeye çalıştığımız bilgilere elbette çok daha fazlaları eklenebilir. Cumhuriyet dönemine kadar kutsalın ve kutsala ait değerlerin nasıl temellendirildiğini anlamak, geçmişi bu anlamda sorgulamak önemli. Çünkü kök metinlerde çocuğa, bir fert/birey olarak değer verilip, toplumun ve topluma ait değerlerin ve inancın aktarılması bir yaşam tarzı olarak verilmeye çalışılmıştır. Yeni bir yüzyıla girerken bu metinleri öncelikle anlamak önemlidir.

Osmanlı Türkçesi ile yazılan metinlere bakacak olursak bu dönemde çocuk eğitimi ve psikolojisi üzerinde durulduğunu, Batı'dan tercüme yapıldığını görürüz. Şair Nabi'nin oğlu Ebulhayr Mehmet için kaleme aldığı *Hayriname/Hayriye* ile Sümbülzâde Vehbi'nin oğlu Lütfullah'a hitaben yazdığı *Lutfiye* doğrudan çocukları merkeze alan metinlerdir. *Hayriye* otuz beş bölüm ve 1665 beyitten oluşmuştur (Bilkan, 1998: 65-66).

“17. yüzyıl Şairi Nâbî'nin 1701'de kaleme aldığı Hayriyye, otuz beş başlıktan oluşmuş olup mukaddime bölümünde Allah'a ve Hz. Peygamber'e hamd u sena ile başlamıştır. Ardından kendi başından geçenleri ve eseri neden yazdığını anlatan iki bölüm yer almıştır. Eserin yazılış amacı, Şairin zaten yaratılıştan güzel bir soya sahip olan oğlu Hayri'nin gönül gözünü sevindirmek ve daha iyi bir yaşam idame ettirmesini sağlamaktır. Şair, bundan sonraki otuz iki başlığın her birinde birçok konuya değinmiştir. İslam'ın Şartlarıyla başlayan öğüt başlıkları kısaca şu şekildedir: İslam'ın şartları, şahadet, namaz, oruç, hac, zekât, ilim, ilahi bilgiler, İstanbul, güzellik, tok sözlülük, yergi-güldürü, lütuf, güzel huy, müzevirlik, remil-müneccim, içki, yüz süsleme, idarecilik, fakire zulüm, yalan-riya, bahar, şiir, sabır, harmancılık, paşalık sevdası, kadılık, oyunlar, memurluk, iksir, hikmet-tıp, dua” (Kalkan, 2012:4).

Kadim/klasik edebiyatta çocuk yetiştirmenin önemine dikkat çekilmiştir. Hatta 18. yüzyılda Sümbülzade Vehbi, Nabi'nin eserinden esinlenerek oğluna bir nasihatname yazmıştır. Sümbülzade Vehbi *Lutfiye*'de “dinî ve ahlâkî kurallar başta olmak üzere çeşitli meslek ve ilim dalları hakkında bilgi vermiş, çağının eğitimini, sosyal yaşantısını ve toplumsal ahlâk kurallarını eleştirel bir yaklaşımla ele almıştır. Eser doksan beş bölüm ve 1181 beyit ihtiva eder” (Bilgin, 2003: 236-237).

Çocuk Edebiyatının, hazırlık sürecinin Tanzimat Döneminde şekillendiği ve bu dönemde yapılan birçok yenilikle de çocuk edebiyatına dair önemli çalış-

malar için temeller atıldığı bilinir. Bu dönemde çocuk düzeyine uygun süreli yayınlara ve metinlere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmış, La Fontaine'den çeviriler yapılmış ve çocuk eğitiminin üzerinde çalışılması gereken özel bir alan olduğu fark edilmiştir. Çocuk Edebiyatı birçok araştırmacı tarafından (bahsettiğimiz nedenlerden olsa gerek) Tanzimat Döneminden itibaren başlatılsa da alanla ilgili çalışmaların çok önceden de olduğuna dikkatleri çekmek isterim.

19. yüzyılda Osmanlı toplumunun hızlı ve köklü değişmelere sahne olması, çocuk terbiyesi yaklaşımının da değişmesini zorunlu kılar. Bir insanın yetişmesinde çocukken aldığı terbiyenin rolü herkesçe kabul edilmeye başlar (Okay, 1998: 46).

Bu dönemde çocuklara örnek alınacak insan tipini gösterme açısından telif eserler yayımlanır. Babalar Oğullar (1888), Hikmet-i Peder (1898), Ana Babanın Evlat Üzerindeki Hukuk ve Vezâifi (1899), Çocuk Melekât-ı Uzviye ve Ruhîyesi (1899), Peder Olmak Sanatı (1899) gibi eserleriyle eğitim üzerindeki araştırma ve incelemelerini bir araya getiren Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) özellikle Kıssadan Hisse (1870) adlı eserinde Ezop ve François Fénelon'dan çevirileri ve yazdığı kısa hikâyeleriyle Doğu kültürüne ait öğüt geleneğini vermeye çalışmıştır. Şinasi, La Fontaine'den yaptığı çevirilerle Türk çocuk edebiyatına önemli katkıda bulunur. Kayserili Doktor Rüştü, Nuhbetü'l-Etfal (1859) adlı eserinde hikâyeler ve fabl çevirileriyle çocukların dünyasına seslenir. Recâizâde Mahmut Ekrem'in (1847-1914), La Fontaine çevirilerine yer verdiği Nâçiz (1886) kitabıyla Muallim Naci'nin (1850-1893) Ömer'in Çocukluğu (1890) adlı eserler de aynı dönemde ortaya çıkmış çocuklara seslenen eserlerdendir. Ahmet Cevat [Emre], Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı (1910) adlı eseriy-le örnek metinler üzerinde durarak çocuk edebiyatıyla ilgili kuramsal bilgiler vermiştir.

Ziya Gökalp de çocuk edebiyatının temellerinin atıldığı bu dönemde öncü isimler arasındadır. Altın Işık adlı eserdeki metinlerin geleneksel formlarda oluşturulması millî ve tarihî yönlerinin ağır basması çocukların farkındalık kazanması açısından önem teşkil eder.

Cumhuriyet Dönemine geldiğimizde ise çeviriler devam ederken bir yandan da özgün metinler üretilmiştir. Nazım Hikmet, Orhan Veli ve Sabahattin Eyuboğlu da *La Fontaine'den Masallar'ı* tercüme etmişlerdir. Özellikle Orhan Veli'nin *La Fontaine Masalları* tercümesi çocuk edebiyatı açısından önemli bir

çalışmadır. Eleanor H. Porter'in *Pollyanna*'sı 1927'de ilk defa Türkçeye aktarılmış; Léon Frapiere'nin *Mektep Çocuğu* 1930'da ve Louisa Alcott'un *Küçük Kadınlar*'ı 1931 yılında tercüme edilerek çocuk klasikleri başlığı ile Türkçe olarak yayımlanır.

Mehmet Akif (1873-1936), *Safahat*'ında Asım kimliği üzerinden inandığı değerler dünyasını yeni nesle anlatarak ideal bir nesil portresi ortaya koyar. Modern zaman insanının inanç, bilim-fen ve dünya ile ilişkisini düşünce dünyası ekseninde tasvir eden Akif, Âsım aracılığıyla inanç ve değerler konusundaki hassasiyetleri öğretmek model insanı dava sahibi öncü bir nesil olarak tarif eder. Bu tarifinde temel kaynak olarak da Kuran'ı işaret eder. "Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhâmı, / Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı" (Akif, 2009: 403).

Tevfik Fikret 1914'te çıkardığı *Şermin*'le *Türk Çocuk* şiiirinin kurucu isimleri arasında yerini alır. Bu eserde ideal çocuk anlatılmaya ve çocuğa dair bir çerçeve çizilmeye çalışılır. II. Meşrutiyet'ten sonra *Haluk'un Defteri* ile oğlu Haluk'a seslenen şair, Haluk aracılığı ile çocuklara ve gençlere ağır bir sorumluluk ve misyon yükleyerek yeni nesli evrensel değerlere (Fikret için Batı ve Batılı değerlerdir) sahip kabul ettiği dünyanın değerlerine çağırır ve onun şahsında Batılı insan tipini yüceltir.

Tanzimat'la başlayan Batılılaşma çabaları I. ve II. Meşrutiyet dönemlerinden itibaren sistematik bir anlayışla kadın ve çocukları da içine alan genişlemeye giderek nesli dönüştürmeye ve geleneğe yaslanan kültürel değerleri olumsuzlamaya başladı. Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleşen devrimler, yerleşik kültürle yeni tercihlerin arasını belirgin bir biçimde daha da açmaya başladı. Doğal olarak her rejim geleceğini garanti altına almak ve bir tehlike karşısında kendisini koruyup kollayarak, yaşatacak nesiller ister. Bunun yolu da yeni doğacak çocukların annelerine yönelik bir eğitim modeli geliştirmek ve çocuğu yetiştirecek anneyi dönüştürmekti. Bu ideallerle yola çıkan Cumhuriyet, kadına ve çocuğa yeni hayat değerleri çerçevesinde pozitif ayrımcılık yaparak işe koyuldu. Eğitimi ideolojik bir zemine oturtan yeni anlayışa uygun nesil yetiştirme projesi devlet kurumları aracılığı ile resmi ve yasal uygulama haline getirildi. Sınırlı okur yazar kitlesine hitap eden dönem medyası da geleneği, kutsalları, geleneği temsil eden toplum önderlerini toplum nezdinde küçük düşürmek için doğru ve yanlışlığına bakmadan her türlü yayını yaptı. Dönem edebi eserleri, dergi ve gazeteleri bu yayın örnekleri bakımından oldukça zengin malzeme sunar.

Cumhuriyet'in ilanından itibaren egemen jakoben anlayışa uygun bir nesil yetiştirilmek üzere özel bir çaba ortaya konulmuştur. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler aracılığı ile başlatılan eğitim-öğretim seferberliği tamamen Batılı değerlere sahip insan tipini yetiştirmeye odaklanmış ve yeni bir insan tipi yetiştirilerek yeni hayat anlayışını yaygınlaştırarak benimsetmek istenmiştir. Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin kimi metinlerinde bu insan tipinin izlerine rastlanır. Bu katı ideolojik dönemin ardından Eflatun Cem Güney, Cumhuriyetin ilk dönem neslinin yönelimlerini daha dengeli bir anlayışla ortaya koymuş, Anadolu masallarını derleyerek çocuk edebiyatında yeni bir kapı aralamıştır.

Çocukluk yıllarını Anadolu insanları arasında geçiren Cahit Uçuk, geleneklerine bağlı Batı eğitim anlayışıyla yetiştirilmiştir. Eserlerinde kullandığı sıcak ve samimi dil onu çağdaşlarından farklılaştırmıştır. Metinlerinde kadın hakları ve kadının toplumdaki yeri konularını işlemesinin yanı sıra çocuk ve çocukluğa dair anlatılarında Hekimhan ve Alanya'da geçen çocukluğundan izlerle karşılaşırız.

Kemalettin Tuğcu kişisel hayatının zorluklarını, yalnızlığını, engelli oluşundan dolayı yaşanmışlıklarını çocuklar için yazarken gelenek ve değerlere yaklaşılarak merhamet, nezaket, paylaşma, yardımlaşma, aile ilişkileri... gibi olguları çocuk edebiyatına taşıdı.

Necip Fazıl ve çağdaşlarının başlattığı inanç merkezli edebiyat oluşumları millî ve mânevi hayatı öne çıkaran yayıncılık 1960 sonrası daha sistematik bir biçim aldı. Sezai Karakoç'un *Diriliş* düşüncesiyle başlayan güçlü ve rafine ses, 1970'li yıllardan itibaren inançlarını ve yaşama biçimlerini ifade etmek üzere yeni edebi mahfillerin dini düşünce ekseninde canlanması üzerine geleneği ve değerleri öne çıkaran çocuk edebiyatı alanındaki boşluk fark edildi. Gelenek, değerler ve Anadolu yaşama motiflerinin, aile ilişkilerinin egemen olduğu anlatılara olan ihtiyaçlardan ötürü başlayan arayışa Cahit Zarifoğlu, Mustafa Ruhi Şirin ve Ahmet Efe gibi isimler bir bakıma karşılık verdiler. Bu isimlerle kutsal ve kutsala ait unsurlar belirgin bir biçimde çocuk edebiyatına taşındı. Cahit Zarifoğlu gelenekten kopmadan ama geleneğin kalıplarını da aşarak modern masal türünün ilk örneklerini verdi ve din büyüklerini, dini vecibeleri yerine getiren kahramanlar üzerinden dini değerleri anlatmak maksadıyla eserlerini inşa etti.

Bu tarih kesitinde (1960-1970) peygamberler tarihini konu alan menkıbelelerin yanı sıra Hz. Peygamberin hayatını ve Hz. Ali cenklerini anlatan çocuklara yönelik metinlerin yayınlandığı da görülür. Mehmet Yaşar Kandemir'in peygamber, din ve iyilik konusunda yaptığı yayınlar da bu bağlamda hatırlanması gereken çalışmalardır.

Çocukluk dönemi, uzmanların da söylediğine göre kutsalın metinlere girmesi bakımından bu dönem, en önemli dönemdir. Çünkü çocukluk döneminde verilen eğitimin çocuğun gelecekteki davranışlarını ve hayatını şekillendirdiği hatta kişilik gelişiminin önemli ölçüde çocukluğun ilk üç yılı içinde tamamlandığı uzmanlar tarafından söylenir (Çağlar, 1981:34). Çocuk birçok alışkanlık ve davranışı da çocukluk evresinde kazanır. Bu sebeple dini ve ahlâkî gelişim açısından bakıldığında, bu dönemde verilecek dini değerler çocuğun yetişkinlikte de sergileyeceği davranışların temelini oluşturmaktadır ve büyük önem arz etmektedir.

Edebiyatın sadece yetişkinlere seslenen bir sanat olduğu, çocuklar için edebiyatın çok büyük önem arz etmeyip küçümsendiği de zaman zaman karşımıza çıkan durumlardandır. Yetişkin için edebiyat ne ifade ediyorsa çocuk için de aynı değerdedir; hatta çocuğun daha saf ve temiz bir dünyası olduğundan yola çıkarak söyleyebiliriz ki yetişkinler için edebiyattan daha büyük önem arz etmektedir. Bütün olumsuz ve kötü hislerden, davranışlardan habersiz yaratılan insan, dünyada gördüklerinden adım adım öğrenmeye başlar. Yalancı, kötülüğü, iyilik, yardımseverlik ve benzeri değerleri insanlardan gördükçe davranış haline getirir. Bu sebeple çocukluk döneminde çocuğun inanç sistemine görsel ve işitsel olarak ne katarsak geleceği de o yönde şekillenecektir. Bu dönemde verilen yanlış bir eğitim çocuğun olumsuz tutumlar sergilemesine sebep olacaktır. Yetişme döneminde okunan kitaplar, anlatılan hikâye ve masallar çocuğun inanç ve değer anlayışının, aidiyet hissinin gelişmesine büyük katkı sağlar.

Ülkemizde çocuk kitaplarının birçoğu dil ve muhteva bakımından Batı'nın değerlerini yansıtmaktadır. Hatta Hıristiyanlığın ve Hıristiyanlığa ait unsurların ön plana çıktığı kitap sayısı tahmin edilenden fazladır. İnsan, çocukluk çağında millî ve manevî değerlerini anlayıp sevmeyi, Selçuklu-Osmanlı mimarisini ve şehirleşme şuurunu, medeniyetinin bilim adamlarını tanımayı, Dede Korkut hikâyelerini dinlemeyi, Evliya Çelebi ile diyar diyar Anadolu'yu gezmeyi, şairlerimizin şiir dünyasını anlamayı, Mehmet Akif'le *Safaha'*ı yaşamayı

öğrenmezse, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu ile anne-babalarının yaşadığı dünyaya tanıklık etmezse çok eksik kalacaktır. Mustafa Ruhi Şirin “Edebiyat, çocuk için medeniyetin en arı sütüdür.” (2002:20) derken de çocuğun millî ve manevî değerleriyle yetişmesinin öneminden bahsetmiştir. Sütün en sağlıklı anne sütü, çocuk için ne kadar faydalıysa, edebiyat da mensubu olduğu medeniyeti, gelenek ve kültürü anlaması için gerekli ve faydalıdır. “Başkalarının kültüründen yararlanılabilir, ama başkalarının kültürüyle çocuk edebiyatı yapılamaz” (Uçan, 2005:19).

Bahsettiğimiz Türk kültür ve edebiyatına ait eserleri ve daha fazlasını çocuklara anlatamazsak; büyük bir zihniyeti ve ideolojiyi dayatmaya çalışan çeviri çocuk kitaplarından öğrenilenlerle gelecek nesilleri inşa etmiş olacağız. Çocuklarımızın eğlence anlayışı Noel Baba ile sınırlı, dini algılama biçimi kiliseye özgü, din adamı imajı papa ile eşdeğer ve medeniyet algısı maalesef sınırlı bir coğrafyaya sığmış hırslarla örülü bir şekilde gelişecektir. Türk kültürünün zengin mimarisinden, atalarının geniş bir coğrafyaya hakimiyetinden, İslamiyet’in nasıl kuşatıcı ve hoşgörülü bir din olduğundan ve bu dinin insanlığın mutabık kaldığı ortak kültürel değerlerle toplumu nasıl zenginleştirdiğinden hatta bir arada yaşattığından habersiz bir şekilde Batı’nın inanç sistemiyle yetişecek bir nesil olacaktır.

Asıl mesele yazar ve şairlerimizin kültürümüze yabancılaşmayıp değerlerimizden uzak bir anlatım metoduyla çocukların dünyasında yer edinmemeye çalışmalarıdır.

“Yazdığı hikâye, roman veya şiir kitabının hiçbir yerinde dini duyarlılık sergilemeyen, ahlâki esaslara ve kendi milletinin adet, töre ve anelerine dair küçük de olsa bir saygı duymayan ve ne yazık ki Batı kültür ve medeniyetine hayranlığı sebebiyle aşağılık kompleksine düşmüş kimselerin istediğimiz edebiyat ürünlerini ortaya koymaları mümkün müdür? Memleketimizdeki yazarlar, çocuklarına öncü olmak yerine köstek olmaya ve onların gerçekten temiz dünyalarını kirlletmeye çalışmaktadırlar. Şüphesiz ki bir genelleme yapmıyor, önemli bir tespitte bulunmak istiyoruz. Elbette yukarıda vasıflarını bildirdiğimiz yazar, çizerlerden ayrı düşünen, sorumluluk sahibi ediplerimiz de vardır. Onlar, itikadi ve ahlâki meselelerde duyarlı davranıp ellerinden geleni yapmaya çalışmaktadırlar ama ne yazık ki, korkunç bir “yalan imparatorluğu” kurmaya çalışan med-

yanın saldırıları altında yokluğa mahkûm edilmek istenmektedir. Nitekim Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in geçmiş uzun yılları içinde dini bir konuyu, çocuklar veya gençlere edebi bir üslup içinde sunmaya çalışan kimseler gerici, bağnaz ve hatta yobaz olarak nitelenerek eserleri görmezden gelinmiştir. Birileri bir kitabın baş kısmına yazılmış 'Besmele'den bile rahatsızlık duymakta, bir metin, Latin alfabesi ile verilirken, yanında Osmanlıca metnin de de verilmesini, geriye dönüş ve bağnazlık olarak görebilmektedir. Bu süreci atlatılabildiğimizi sanmıyorum. Belki yeni ceht, azim ve kararlılıklar gerekiyor" (Efe, 2014:228).

Yaşadığımız modern zamanda İslam dinini ve ihtiva ettiği değerleri anlatmak için yeni bir dil, üslup ve anlayışa ihtiyaç var. Dini vecibe ve kuralları çocuklara geleneğin yerleşik ve müstakil anlatımıyla anlatmaktan ve bu değerlerden bahsetmekten kaçınmamak gerekir. Dini olsun veya olmasın sıralı ve zorlayıcı-buyurgan dilin yeni nesilde olumsuzluk çağrıştırdığını biliyoruz. Dini anlatılarda cehennem vurgusunun korkutma ve uyarma maksadıyla kullanımının da dinleyenlerde etkili olmadığına tanıklık etmişizdir. Burada yanlış bir kanaat sahibi olunmamasını teyit maksadıyla dini hassasiyetleri gözetken, halktan insanların öncülüğünde dini anlatmak elbette kötü değildir, ancak çocuklar için yeni bir üsluba ihtiyaç olduğu göz ardı edilmemelidir. Fakat dinin temsilcileri, bilginleri ve alimleri olan Müslüman din bilginlerinin olumlu olarak çocuklara tanıtılması kutsala ait öğelerin daha iyi anlaşılmasını ve kabulünü sağlayabilir.

20. yüzyılda maruz bırakıldığımız kültürel kırılma sonucu dönemin yazarları, sanatkârları ve karikatür çizerleri ideolojik gerekçelerle din ve dine dair her argümanı, tipi, yapıyı, kurum ve mekânı topluma olumsuz sunarak kötü göstermeyi ilericilik ve modernlik saydılar. Bu yaygın kötüleme sonucu Müslüman, muhafazakâr, milliyetçi ve dindar çevrelerle toplum arasında da bir kırılma, geri çekilme ve küskünlük yaşandı. Bu tespitten hareketle şunu söylemek yerinde olacaktır: Muhafazakâr çevrelerin kültür-sanat-edebiyat ortamından dışlanması aynı zamanda eser verecek nitelikte insanların yetişmesine de mâni oldu. Modernlerle, eser anlamında eşitlenme yolculuğu da meşakkatli ve zor bir süreçti.

Modern anlamdaki kurgular elbette ki çağı yakalama açısından önemlidir. Ama geleneği yaşatmak, kutsalla olan ilişkiyi gelenekle kurmak kurguyu daha da güçlendirir. Bu sebeple klasik metinlerin özünden koparılmadan öze bağlı

kalmak kaydıyla, yeniden yazılması, dönüştürülerek yaşadığımız çağa ve çağ insanına kazandırılması gerekir. Peygambere ait, dine ait ve tarihin önemli kişileri ile geleneği inşa eden değerler, kurallar, mekanlar, olaylar ve olguların yeniden üretilmesine ihtiyaç var. Meselenin anlaşılması için Suriyeli yönetmen Mustafa Akkad'ın 1976 yapımı *Çağrı* filminden örnek vermek doğru olacaktır. İslam'ın doğuşunun, Mekke'deki mücadelenin, Hicret ve ilk ezanın anlatıldığı; Bedir, Uhud ve Hendek savaşları ile Mekke'nin fethinin konu edinildiği film 20. asrın yüz akı işlerinden biri olarak tarihe geçmiştir. Mecid Mecidi'nin 2015 yılında senaryosunu yazarak ve yöneterek çekimlerini gerçekleştirdiği ve peygamberin çocukluğunu anlattığı film de "gelenekli anlatımın yeniden üretilmesine" doğru bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Gelenek dini yaşatmak ister. Geleneği yaşatma ve gelecek nesillere aktarma noktasında bizlere düşen görev, klasik eserleri anlayabilecekleri üslup ve yöntemlerle çocuk dünyasına kazandırmaktır. Bunun Batıdaki ilginç örneklerinden biri de John Ronald Reuel Tolkien'in yazdığı *Yüzüklerin Efendisi* olup kitap ve film olarak dünyayı kasıp kavuran eser, pagan kültürden, orta çağ Hıristiyanlığına, sihir ve büyüye dair pek çok olguyu yoğurarak başarılı bir kurgu ile modern zamana taşımayı başarmıştır. Bu özelliğiyle Batı'nın dünya çocuklarını etkilemede çok başarılı olduğu eserlerden biridir. Hem kitap çocuklar tarafından çok beğenilmiş hem de sinema filmi büyük beğeni toplamıştır. Yayınlandığı ilk günden itibaren çocukların dillerinden düşürmediği kitabın-filmin etkisinden hala bahsedilmektedir. Bu eserde çocukların muhayyilelerini derinden etkileyen bir kurgu yapılmış ve bu kurgu da görsellerle ekranlara aktarılıp eserin kalıcı olması sağlanmıştır. Türk Çocuk Edebiyatı'nda da *Man-tıku't-Tayr* gibi, *Dede Korkut Hikayeleri* gibi eserlerin tekrar yazılıp çocuklara kazandırılması bir kültür ve medeniyet ortamının yeniden inşası, kültür aktarımı, değer aktarımı, kutsalın anlatımı açısından çok daha önemli olacaktır. Çocuklara anlatılan o din büyüğü gelenektir, kültürel motiftir, geçmişimizdir, usuldür, çocukların kendini bulacağı yerdir.

Cumhuriyetimizin yeni yüzyılında bu hassasiyetlerle öznesi çocuk olan küçük ama bir o kadar büyük bir muhayyileye sahip dimağlara hitap eden çocuk edebiyatını bu minvalde yaşanan zamandan kopmadan şekillendirmeye çalışmak, bu zamanın teknolojisiyle, birikimiyle, donanımıyla gelenekten beslenerek, geleneği oluşturan metinleri hatırlatarak çocuk edebiyatına ait türleri inşa etmek yerinde olacaktır.

DÜNYADA OKUMA LİSTELERİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Oğuzhan Yılmaz *

1. Okuma listelerinin kısa tarihi

Okuma listesi kavramının bir terim olarak kullanımı 19. yüzyılın ortalarına dayanır. Kavramın ilk kullanımı eğitim ve ders kitapları ile yakından ilişkilidir. İlk dönemde kavramın anlam evreni, müfredatla, öğrencilere öğretilmeyen konuların öğretmenler tarafından verilecek okuma listeleri aracılığıyla öğretimi ile sınırlı olsa da zaman içinde terim modern hâline bürünmüş (Germano ve Nicholls, 2020) ders kitabına yardımcı kaynak olma düşüncesi hem yetişkin hem de çocuk okur için oldukça tematik bir noktaya evrilmiştir. Öyle ki bugün bir arama motoru üzerinden anahtar kelimeler üzerinden yapılacak bir araştırmayla çocuk okur, spesifik bir konuyla ilgili kişisel ya da kurumsal pek çok okuma materyaline erişim şansı yakalamıştır. Bunun çok güncel bir örneği Şikago'daki "Refugee One" isimli bir sivil toplum örgütü tarafından göçmenlik ve mültecilik deneyimi üzerine hazırlanan bir okuma listesidir. Temel amacı Amerika'ya gelen mültecileri desteklemek ve onlara yardımcı olmak olan organizasyon "Mülteci ve Göçmen Deneyimleri ile ilgili Çocuklar ve Gençler için Edebiyat (*Literature for Children and Adolescents about the Refugee and Immigrant Experience*)" isimli bir okuma listesi hazırlayarak özelde bu tecrübeyi yaşamış çocuk ve gençlere, genelde ise bu konuya ilgisi olan herkese açık bir doküman sunmuş ve bu dokümanın nasıl hazırlandığı ile ilgili kısa bir bilgi de paylaşmıştır (RefugeeOne, 2023).

2. Okuma listelerinin amacı

Dünyada okuma listelerinin ortaya çıkışı temelde Germano ve Nicholls'un (2020) ifade ettiği gibi acı bir fikre dayanmaktadır. Bu fikir öğrencilerin ve öğretmenlerin (özetle okurların) her şeyi okumaya muktedir olamayacağı gerçektir. Bu konuda 2022 yılında toplamda dünyada satılan çocuk kitabı sayısı

* Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, oyilmaz@erzincan.edu.tr

nın 250.76 milyondan fazla olduğu (Wordsrated, 2023) ve sadece Türkiye’de 2020 yılı içinde basılan çocuk kitabı sayısının 9532 olduğu dikkate alındığında ilgili düşüncenin ne kadar doğru olduğu anlaşılmaktadır (Veri Kaynağı, 2021). Ayrıca Weih’in (2015) de ifade ettiği gibi “Her yıl yayımlanan binlerce çocuk kitabı vardır fakat sırf bir kitabın yayımlanmış olması bu kitabın çocukların ihtiyaç duyduğu zevkli ve amaçlı okuma deneyimini sağlayacağı anlamına gelmez.” Bir başka deyişle bir kitabın yayımlanmış olması onun gerekli nitelikleri barındırdığı biçiminde düşünülemez. Dolayısıyla mevcut gerçeklik, okuru seçici olmaya, ilgi alanlarını netleştirmeye, belirli bir plan doğrultusunda okumaya sevk etmektedir. Bu noktada da okuma listeleri okura yardımcı olacak bir araç işlevi görebilmektedir.

3. Neden çocuklar için okuma listelerine ihtiyaç var?

Konunun birden fazla boyutu olmakla birlikte temelde çocuklar için bir okuma listesi hazırlanmasının nedeni zaman açısından çocuk okura avantaj kazandırmak, çocukların perspektifini genişletmek, onların daha fazla yazarla buluşabilmelerini sağlamak ve önleyici bir bakış açısıyla sonucu olumsuz olabilecek örneklerle karşılaşmalarına engel olmaktır. Bu konuda Santora (2013), çocukların kuvvetle muhtemel bir kitabın ırkçı, seksist veya diğer stereotip içeren mesajları anlayamayacağını ifade eder ve ardından “Çocukları sürekli olarak önyargılı temsillere maruz bırakmak tehlikeli sonuçlar doğurabilir; bu tür çarpıtmalar, özellikle de toplumsal önyargılarla pekiştirilmesi durumunda, onların düşüncelerinin bir parçası hâline gelebilir. Bu yüzden listeleri hazırlayanlar ve çocuklar için kitap seçenlerin tüm insanları doğru şekilde temsil eden kitapları seçme sorumluluğunu üstlenmeleri gerekir.” cümlelerini kurarak hem çeşitliliğe (diversity) hem de karşılaşılabilecek olası olumsuz sonuçların telafisine dönük seçicilere mesajlar verir.

Diğer yandan ailelerin ve öğretmenlerin çocuklara kitap önerme noktasında yetersiz olduğu fikri de okuma listelerinin bir ihtiyaç olarak kabul edilmesine zemin hazırlamaktadır. Türkiye özelinden konu değerlendirildiğinde maalesef konuyla ilgili araştırma bulguları iç açıcı değildir. Türkçe öğretmen adayları üzerine 2016 yılında yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının çağdaş çocuk yazarlarını tanımadığı, çocuk kitabı olarak ancak klasikleri bildikleri ve Cemil Meriç’i çocuk yazarı olarak nitelendirdikleri görülmüştür (Yakar, Yılmaz ve Arslan, 2016). Yunanistan’da yapılan bir başka çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin kitap seçim kriterlerinin karşılaştırıldığı çalışmada öğrenciler

kitapları tesadüfi yollarla seçmelerine karşın öğretmenlerin seçimleri ile öğrencilerin seçimleri arasında bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgu esasında çocuk kitapları konusunda öğretmen ve öğrencilerin bilgi düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir (Karpouza, Zampanioti ve Karakitsios, 2014). Dolayısıyla ailelerin ve öğretmenlerin nitelikli kitaba çocuk okurun ulaşma sürecinde rehberlik yapamayacağı kabulü/gerçeği çocuklar için kitap listesi hazırlama düşüncesini güçlendirmektedir. Bu tarz listelere ihtiyaç duyulmasının bir başka nedeni ise zaman zaman eleştirilse de listelerin konunun uzmanları ve ilgilileri tarafından hazırlanıyor oluşudur. Temelde bütün listelerin iddiası hâlihazırda konuyla ilgili ve çocuklara uygun olan en iyi kitapları belirli kriterler doğrultusunda çocuk okurla buluşturmak.

4. Niçin tartışmalı bir alan?

Görünürde okuma listelerinin pek çok faydası olmakla birlikte bir okuma listesi hazırlanmasının gerekliliği üzerine dünyada ciddi tartışmalar da vardır. Bu tartışmaların ilki bu tarz listelerin bir önleyici sansür (preemptive censorship) uygulayabileceği düşüncesidir (Hartsfield ve Kimmel, 2021). Önleyici sansür, liste hazırlayıcıların çeşitli nedenlerden ötürü belirli kitapları görmezden gelmesi ve listeye eklemekten kaçınmasıdır (Givens, 2009). International Literacy Association (ILA, 2018) bu noktada önleyici sansürün öğrencilerin entelektüel özgürlüğüne zarar verebileceğini ve okuma haklarını baltalayabileceğini belirtmiştir. Diğer yandan bu konudaki alan uzmanları, liste hazırlayıcıların tartışmalı konulardan kaçınmasının, çocuk okurların ailelerinin beklentilerine göre kitap seçmelerinin ve zor konulu kitapları görmezden gelmelerinin, kitaplarının içerdiği değer ve fikirlerle yakınlıklarına göre bir seçim işlemi yapmalarının önleyici sansür olduğunu belirtmişler ve bu durumun belirli kitaplara erişimi sınırlayabileceği ifade etmişlerdir. Esasında önleyici sansür özelindeki temel düşünce her seçme kriterinin aynı zamanda dışarıda bırakma kriteri olduğudur. Okuma listelerini hazırlayanların kuşkusuz yayımlanan binlerce kitap içinden kendi bilgileri, birikimleri, beğenileri, politikaları ve düşünceleri doğrultusunda bir amaca dönük olarak kitap seçecekleri fikridir. Dolayısıyla bu seçim ister bilinçli ister bilinçsiz olsun liste dışında kalan eserler açısından bir önleyici sansüre dönüşebilir ve liste dışı kalmak görünürlüğü ve tercih edilmeyi azaltabilir.

Okuma listeleri ile ilgili tartışılan ikinci bir konu ise listedeki eserlerin bir kanon oluşturma tehlikesidir. Bilindiği gibi kanon belirli bir zaman diliminin ve yerin en önemli sayılan bir grup edebi eserini ifade etmek için kullanılan yaygın

bir terimdir (Pryor, 2023). Bu terimin temsil etmeyi amaçladığı şey, kaliteli ve çok yönlü bir eğitim için hangi kitapların bilinmesi gerektiğine ilişkin ortak fikir oluşturma çabasıdır (Barron, 2022). Bir eserin kanonun bir parçası olması için harika olarak kabul edilmesi, zamana dayanıklı olması ve en önemlisi temel bir eser olarak nitelendirilmesi gerekmektedir (Lundin, 2004). Ancak bir eserin temel/gerekli olarak kabul edilmesinin belirli ya da kabul görmüş bir kriteri yoktur. Dolayısıyla bir eserin kanonlaştırılıp kanonlaştırılmayacağı esasında öznel bir karardır ve bu listelerle ilgili ilk tartışmalı mevzudur. Diğer yandan seçme kriterleri kadar seçicilerin vasıfları ve çeşitliliği de kanonla ilgili tartışmaları körüklemektedir. New York Times (2018) makalesinde işaret edildiği gibi kanonların geleneksel olarak bir edebi eseri sevip onu tanrılaştıran bir grup seçkin elit bilim adamı ve eleştirmen tarafından belirlenmesi ve bu konuda çok sesliliğe yer verilmemesi önemli bir eksiklik olarak nitelendirilmektedir. Bu ifade edilenlerle beraber otoriteler kanonun bir edebi esere geçerlilik ve statü kazandırdığını da ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle liste içine bir şekilde dâhil olan eser, kanonlaştırıldığı için geniş çapta incelenen ve saygı duyulan edebi eserlere dâhil edilme statüsü kazanmaktadır. Böylelikle bir edebi eser kendi başına kazanamadığı statü ve saygınlığı bir listeye dâhil edilerek kazanmaktayken, bir başka edebi eser ise kanon dışı kaldığı için eksik ya da zayıf algısıyla karşılaşabilmektedir.

Kanon aynı zamanda ideolojik bir aksiyon olarak değerlendirilmektedir. Van Peer (1996) bu açıdan edebiyat kanonu etrafında gelişen soruların eğitimsel ve estetiksel meselelerden daha çok politik olduğunu ifade eder. Türkiye özelinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan, 2004 ve 2005 yılındaki genelgelerle gündeme gelen 100 Temel Eser Projesi etrafındaki tartışmaları düşününce Van Peer (1996) bu düşüncesinde haklıdır. Örneği biraz daha genelleştirirsek bir dönemin Amerika'sında oluşturulan edebiyat kanonlarına dahil edilen eserlerin neredeyse tamamının beyaz yazarlar tarafından oluşturulması ve bu noktada siyahi yazarların liste dışı bırakılması, kanonlar için seçme kriterlerinin bazen edebiyat dışı ve ideolojik olduğunun bir göstergesidir (Casement, 2003)

5. Dünyada listeler için kitap seçiminde temel ölçütler var mıdır, varsa bu ölçütler nelerdir?

Esasında kanon meselesinde de ifade edildiği gibi dünyada geçerli olan ve herkesin üzerinde ittifak ettiği bir ölçüt listesi yoktur. Hatta uluslararası stan-

dartlara sahip olan birtakım kuruluşların kitap seçimi konusunda öne sürdüğü kriterler, gelenek ve kültür özelinde düşünüldüğünde bir başka ülke için uygun olmayabilir. Söz gelimi ALA (Amerikan Kütüphane Derneği/ American Library Association) dünyanın önde gelen, en eski ve en fazla üyeye sahip organizasyonudur ve bu konuda kayda değer bir efor sarf etmektedir. Ancak ALA'nın (2018) çocuklar için önerilen bir kitapta aradığı “karmaşa yaratmak, dini bakış açısıyla ve geleneksel aile yapısıyla çatışmak” şeklindeki kriterler Türkiye özelinde düşünüldüğünde yapma ve onarmadan daha çok yıkmaya dönük olarak değerlendirilebilir. Bu konuda bir başka örnek ise ALA'nın neredeyse tam tersi biçimde Westside Christian Academy (2020) tarafından yayımlanan kitap seçme kriterleridir. Akademi, bir başka söyleyişle cemaat, yayımladığı bildiriye “Çocuk kitaplarında tartışmalı konulara yer verilmemeli; İncil dışı düşüncüyü yücelten ve sadece eğlence aracı olarak kullanılan eserlerden kaçınılmalı; kitaplar iyiyi, doğruyu, güzeli ele almalı, iyi edebiyatta kötülük ve karanlığın yeri olmamalı; karanlık ancak ışık ve iyilik için bir arka plan olarak kullanılmalıdır.” demektedir ve bu noktada ALA tarafından zikredilen kriterlerden çok ayrı bir yol izlemektedir. Konunun bir başka örneği ise Hindistan'daki kitap seçme kriterleri ile ilgilidir. Nitelikli çocuk kitabı seçmek için kriterler başlığı ile yayımlanan yazıda önerilecek kitapların Hindistan anayasasına karşı olabilecek herhangi bir içerik barındırmaması gerektiğini vurgulanmaktadır (Tata Institute of Social Science, 2017) Dolayısıyla bu anlamda nitelikli kitap anlayışının ve aşağıda belirteceğimiz kriterlerin zaman, kültür ve coğrafyaya göre değişebileceğini önceden ifade etmek gerekir. Bununla beraber konuyla ilgili dünyada öne çıkan ve görece kabul gören genel seçme kriterleri aşağıda ifade edilmiştir.

5.1. Kitaplarla ilgili ölçütler

Liste kapsamına alınacak kitaplarla ilgili ölçütler dünyadaki pek çok kaynak referans alınarak değerlendirilmiş (American Library Association, School Reading Lists, Goodreads, The Canadian Children's Book Centre vs.), bu değerlendirme kriterleri kurmaca ve bilgi verici metinler için farklı olmak üzere iki başlık altında tasnif edilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde konunun odak noktasını dağıtmamak adına bu ölçütlere çok genel olarak hatta bazen ismen değinilmiş, alt başlıklar detaylandırılmamıştır. Zira nitelikli bir kitap seçimi için yüzlerce kriter vardır ve bu yüzlerce faktörü dikkate alarak bir seçimde bulunmak ve seçilen kitabın bu kriterlerin hepsine uygun olmasını beklemek

neredeys e imkânsızdır (Tata Institute of Social Science, 2017). Dolayısıyla kitap seçiminde ana odağı kaçırmamak adına sınırlı sayıda da olsa en önemli olabilecek kriterleri merkeze almak kullanışlı ve faydalı bir yaklaşımdır.

Bu eksen de (ana odak) kurmaca (fiction) nitelikli metinleri seçme ve değerlendirme kriterleri dikkate alındığında literatürde dikkat çeken başlıklar biçim, içerik, dil ve anlatım kavramları etrafında şekillenmektedir. Fakat daha da özelleştirmek gerekirse kitapları değerlendirirken temel vurgu kurgusal nitelikli kitaplardaki olay örgüsü, tema/konu, problem/çatışma, karakter, ileti kavramları gibi içerik özellikleri üzerinedir (Swartz and Hendricks, 2000, Weih, 2015). Biraz detaylandırılırsa, kitaplardaki illüstrasyonların kalıp yargılardan uzak, ilgi çekici ve anlaşılır olması; olay örgüsü ve yapı unsurlarının iyi tasarlanması; konu ve temanın özgün olması ve nitelikli bir şekilde işlenmesi, karakterlerle çocuk okurun özdeşim kurabilmesi; dilin akıcı olup çocuk okurun okuma zevkini, okuma ve anlama yeteneğini geliştirmesi; iletilerin çocuklar için uygun ve dolaylı olup onları düşünmeye teşvik etmesi (Tata Institute of Social Science, 2017) listelere alınacak kitaplarda aranan temel özelliklerdir.

Listelere alınacak kurgusal olmayan (non-fiction) metinler söz konusu olduğunda ise bu eserlerin yapısı gereği değerlendirme kriterleri farklılaşmaktadır. Literatürde kurgusal olmayan eserlerle ilgili temel seçme kriterleri doğruluk ve otantiklik/ kültürel otantiklik olarak öne çıkmaktadır (National Council of Educational Research and Training, 2013). Özellikle kurgusal olmayan kitapların güvenilir kaynaklara yaslanarak doğru ve özgün içerik sunması oldukça önemlidir (ALA, 2018). Bir kitabın doğruluğunu (accuracy) belirlemek için listeyi hazırlayanlar; kitap yazarının konunun uzmanı olup olmadığını, ilgili kitabın güvenilir kaynaklardan oluşmuş geniş bir kaynakçasının bulunup bulunmadığını ve son olarak kitabın yazarı dışında biri tarafından incelenip incelenmediğini tespit edebilirler (Hartsfield ve Kimmel, 2020). Otantiklik (authenticity) bir başka deyişle kurgusal olmayan kitaplar için kültürel otantiklik kriteri referans noktası olarak alındığında ise bir kitabı kültürel olarak otantik yapan ya da yapmayan şey doğrusu tartışmaya açıktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu yazarın tasvir ettiği kültürel grubun içinden olup olmadığı ya da tasvir ettiği kültürel grup hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadığıdır (Leland, Lewison ve Harste, 2018). Dolayısıyla doğruluk ve otantiklikle ilgili tüm bu alt bakış açıları dünyada kurgusal olmayan kitapların okura önerilmesi sırasında ittifakla kabul edilen seçme ölçütleri olarak kullanılmaktadır. Bu

sayılanların dışında kurgusal olmayan kitapları listelere dahil edip etmemek için arka plan perspektifi, grafik, organizasyon, yaratıcılık ve basım gibi birçok ölçüt de işe koşulabilir.

Kurgusal ve kurgusal olmayan kitaplarla ilgili bu genel seçme kriterlerinin ve genel listelerin dışında çok daha özel olarak belirli bir hedef kitleye, temaya, ideolojik bakışa göre oluşturulmuş listeler için spesifik seçme kriterlerinin öne çıktığı çalışmalar dünyada giderek popülerlik kazanmaktadır. Söz gelimi daha 2000 yılında Swartz ve Hendricks özel gereksinimi olan çocukların kitap seçme kriterlerini belirlemeye çalışmış, özel gereksinimi olan çocukların kitap seçerken hangi kriterleri dikkate alıp almadıklarını onların değerlendirmeleri ile vermişlerdir. Diğer bir çalışma ise ön yargısız çocuk kitaplarını seçmek için Derman-Sparks (2016) tarafından oluşturulan rehberdir. Çalışmada ölçüt olarak kalıp yargılar, tokenizm (sözde temsil), farklı yaşam stillerinin temsilleri ve bu konudaki mesajlar, insanlar arasındaki statü ilişkileri, yazar ya da illüstratörün orijini, kültürel arka planı ve perspektifi, kitapların çocukların kişisel ve sosyal benliklerine etkisi ve yüklü kelimeler (loaded words: kimlikleri nedeniyle insanları görünmez ve küçük hâle getiren kelimeler) gibi pek çok özel başlık kullanılmıştır. Dolayısıyla tüm bu söylenenler bizlere ölçütlerin, listelerin kapsamına ve hedef kitlesine göre de değişiklik gösterebileceğini anlatmaktadır.

Son olarak ister kurmaca ister değil ister genel ister özel listeler için olsun çocuk okur mevzu bahis olduğunda kitapların taşınması gereken birtakım ortak özellikler literatürde öne çıkmaktadır. Bu kriterler Hartsfield ve Kimmel'in (2021) tarafından seçilen kitapların müfredatı desteklemesi, çocukların ilgisini çekmesi, onların kişisel gelişimlerine uygun olması, çoklu (diverse) perspektifi yansıtması ve nitelikli olması şeklinde açıklanmaktadır. Spesifik olarak listeye dâhil olan bir kitabın estetik gereksinimleri karşılamaşının yanı sıra eğitimsel bir araç olarak da kullanılabilmesi; çocukların yaş düzeyine, yeteneklerine ve tercihlerine uygunluk göstermesi; sosyal, duygusal ve entelektüel gelişimlerine katkı sağlaması; bazen tartışmalı bile olsa çoklu bir perspektif sunması beklenmektedir. Özellikle çoklu perspektif sunmak (diversity/çeşitlilik) neredeyse yurt dışı kaynaklı bütün listelerde üzerinde ittifakla durulan bir seçme kriteridir. Bilindiği üzere orijinal olarak diversity (çeşitlilik) kavramı kitaplar aracılığıyla farklı çevrelerin, yaşamların, kültürlerin, insanların, olayların, meselelerin, bakış açılarının sunulması anlamına gelmektedir (de Brujin, Emmen

ve Mesman, 2021; Leah ve Foley, 2018) ve ILA (2018) çeşitliliği “çocuklar kendi deneyimlerini yansıtan, başkalarının hayatlarına pencereler açan metinleri okuma hakkına sahiptir” cümlesiyle çocuklar açısından bir hak olarak değerlendirmektedir. Bu açıdan birçok yayıncı, kütüphane ve araştırma merkezi de çeşitlilik kriterini önelemekte, bu kriter özelinde listeler ve kataloglar hazırlamaktadırlar (Michigan Department of Education, 2022). Hatta We Need Diverse Book (2023) örneğinde olduğu gibi misyonu doğrudan “farklı karakterler içeren daha fazla kitabı okurla buluşturmak” vizyonu ise “herkesin kendini kitabın bir sayfasında bulduğu dünya” şeklinde olan sivil toplum kuruluşları kurulmakta ve bu kuruluşlar okurların tümünün hayatlarını yansıtan bir edebiyat üretmeyi ve bu konuda yayıncılık endüstrisini yönlendirmeyi amaçlamaktadırlar.

6. Dünyadaki listeler bize ne söylüyor?

Dünyada okuma listeleri belirlenirken yaygın olarak tartışılan bir diğer konu da listelere dâhil olan ya da hariç bırakılan eserlerin nasıl belirleneceği ve bu belirleme sırasında hangi kaynakların referans alınacağıdır. Listeler için kitap seçmenin bilgi ve uzmanlık isteyen bir alan olduğunu ifade edenlerin yanında seçme işinin bir sanat olduğunu vurgulayan çalışmalar da vardır (Reutzel ve Gali, 1998). Dolayısıyla, yazılan binlerce eser içinden belirli kriterleri esas alarak en doğru olanları çocuk okurla buluşturmak kolay bir iş değildir. Bundan dolayı dünyada okuma listeleri hazırlayanlar listelerin hazırlanması esnasında literatürde de kabul gören ve sıklıkla vurgulanan belirli ilke ve esaslara dikkat etmektedirler. Bu nedenle bir perspektif sunması açısından hazırlanacak okuma listelerinde dünyada kabul gören aşağıdaki önerileri dikkate almak nitelikli bir seçki için yerinde olacaktır.

6.1.1. Öğrenci görüşlerini al!

Listelerin doğrudan muhatabı öğrencilerdir. Dolayısıyla öğrenciler için hazırlanan bir listede ilk elden yapılacak şey öğrenci görüşlerini almak, listelerde onların sesini yansıtmak, bu hususta demokratik bir anlayış benimsemektir. Bu anlamda dünyada hazırlanan pek çok liste de öğrenci görüşünü yansıtmaktadır. Söz gelimi Belçika’da bir kütüphane kitap kataloğuna yeni kitaplar eklemek için çocuk okurların görüşlerine müracaat etmiş ve yaklaşık olarak 12000 öğrencinin görüşünü almıştır. Bu sayı 12.000.000’lük Belçika nüfusuna oranlandığında oldukça dikkat çekicidir. Temsiliyet ilkesi yanında çocukların

kendi seçtikleri kitapları severek okuduklarına dair pek çok çalışma söz konusudur. Veatch (1959) çocukların kendi seçtikleri kitabı okumayı daha çok sevdiğini ifade etmiş, benzer çalışmalar ise öğrencilere kendi okuma materyallerini seçme imkânı vermenin onları okumaya daha fazla motive edeceğini ve eğlenerek okumalarına imkân tanıyacağını vurgulamıştır (Harmes & Lettow, 1986; Jenkins, 1959). Dolayısıyla listeler hazırlanırken öğrenci görüşleri mutlak suretle dikkate alınmalıdır.

6.1.2. Öğretmenlerle görüş!

Kitap listeleri hazırlanırken görüşü alınması gereken önemli paydaşlardan biri de öğretmenlerdir. Öğretmenler öğrencileri ilk elden tanıyan ve bilgi birikimiyle öğrencilere rehberlik edecek kimselerdir. Dolayısıyla çocuk okurlar için hazırlanan pek çok listede onların görüşlerine müracaat edilmiş, tecrübelerinden faydalanılmış, onların seçme kriterleri ile ilgili pek çok yazı kaleme alınmıştır (Weber, 2018; Güldenoğlu, 2020). Zaman zaman bu kriterler eleştirilse de mutlak suretle uzman olarak onların düşünceleri listelerde karşılık bulmuştur. Örnek vermek gerekirse CLPE (Center for Literacy in Primary Education, 2023) İngiltere merkezli çocuk okur yazarlığı ile ilgili bir yardım kuruluşudur. Kuruluşun amacı, kaliteli çocuk kitaplarını öğrenmenin merkezine koyarak okuryazarlık başarısını artırmaya çalışmaktır. Bu noktada konunun odağına gelinirse kuruluş yaptığı birçok çalışmayla birlikte öğretmenlerin de katkıda bulunduğu kitap listeleri hazırlamakta ve bu listeleri resmi internet sayfaları üzerinden paylaşmaktadır (<https://clpe.org.uk>). Kuruluşun icraatının doğruluğunu destekler nitelikte Santora (2013) iyi bir kitap seçiminde öğretmenlerin önemli bir rol üstlendiğini ve öğretmenlerin birçok değişken ışığında kitap seçimine katkı vermesi gerektiğini belirtmiştir. Bu açıdan okuma listeleri oluşturulurken öğretmenlerin katkılarından faydalanmak doğru olacaktır.

6.1.3. Akademisyenlerin/uzmanların bilgilerinden faydalan!

Tıpkı öğretmenler gibi akademisyenler de liste oluşturulurken bilgi ve birikimine müracaat edilmesi gereken kişiler arasında olmalıdır. Zira akademisyenler öğretmenlerden daha farklı olarak yoğun olarak sahada olmasalar da konunun teorisine vakıf, ilgili konuyla ilgili derin okumaları olan kimselerdir ve bu noktada hem yerel hem de genel trendleri okuma konusunda daha mahirdirler. İşte bu nedendir ki çocuk ve genç okurlar için kitap listeleri yayımlayan pek çok organizasyon akademik kurullarında akademisyenlere yer

vermekte ve onların bilgilerinden faydalanmaktadır. Somut bir örnekle The Classroom Bookshelf (2023) amacı her yıl yayımlanan binlerce çocuk kitabı içinden öğretmenler için sınıfta kullanılacak en iyi kitapları seçmek olan bir organizasyondur. Uzun yıllardan beri çocuk okurlar için kitap listeleri yayımlayan ve kitap değerlendirmeleri yapan bu organizasyonun kurullarında çocuk edebiyatı ve okuma konusunda uzman birçok akademisyen yer almakta ve bu uzmanlar doğrudan eser seçim sürecine katkı vermektedir.

6.1.4. Ödüllü kitapları kontrol et!

Bir kitabın ödül kazanması çocuk okurlar için doğru kitap olduğu anlamına her zaman gelmese de (Weih, 2015) titiz seçme kriterlerine sahip ödüller listeler için kitap seçiminde önemli bir kaynak olabilir. Söz gelimi dünyada Caldecott Medal, Charlotte Huck Award, Orbis Pictus Award, Children's Literature Legacy Award, Nottingham Children's Book Award gibi pek çok ödül söz konusudur (Tolkien, 2023). Zaman içinde sansürü ve siyasallaşmayı da kapsayan kimi eleştirilerin muhatabı olan bu ödüller (Kidd ve Thomas, 2016), bütün bu eleştirilere karşın Hartsfield ve Kimmel'in (2021) de ifade ettiği gibi bir kitabın geçerliliği için çok güçlü bir kanıt niteliği de taşıyabilir. Kaliteli bir kaynaktan alınan ödül genellikle bir kitabın öğretmenler, kütüphaneciler, akademisyenler ve çocuk edebiyatı uzmanları tarafından incelendiği ve mükemmelliği nedeniyle not edildiği anlamına gelebilir. Bu açıdan dünyada kitap listeleri oluşturulurken ödül alan kitaplar listeler için değerlendirilmesi gereken bir kaynak olarak düşünülmektedir. Bu ödül organizasyonlarından biri de John Newbery ödülüdür. On sekizinci yüzyıl İngiliz kitap satıcısı John Newbery adına 22 Haziran 1921'de önerilen ödül ALA tarafından 1922 de kabul görmüştür. Ödülün amacı; çocuk kitapları alanında özgün yaratıcı çalışmaları teşvik etmek, çocuk edebiyatına yapılan katkıların takdiri hak ettiğini kamuoyuna vurgulamak, çocuk edebiyatı alanındaki iyi yazıları teşvik etmek şeklinde belirtilmiştir (ALA, 2023). Dolayısıyla tarihi ve işleyişi yüzyılı bulan ve ciddi bir sistematikle çalışan bu ödüllerden kaynak olarak istifade etmek gerekir.

6.1.5. Dergilere/ İnternet sitelerine bak!

Türkiye'de yakın bir zamana kadar İyi Kitap örneğinde olduğu gibi dünyada da çocuklar için kitap tanıtan ve kitaplarla ilgili değerlendirmelerde bulunan Kirkus Reviews, School Library Journal, Horn Book ve Booklist gibi son derece saygın, uzman kurulları olan dergiler vardır. Bu dergiler öyle ki kitap

ödülleri vermekte, kitap listeleri yayımlamakta ve kitaplarla ilgili kapsamlı değerlendirmelere yer vermektedirler. Pek çoğu kitap koleksiyonlarına sahip ve tarihleri bazen 100 yıl önceye dayanan bu dergiler hem genel hem de tematik kitap listelerinin hazırlanması esnasında ciddi bir başvuru kaynağı olabilirler. Tıpkı bu dergiler ve dergilerin günümüz versiyonundaki online karşılıkları gibi dünyada hemen hemen benzer işi yapan ve okurun pek çok kitapla ilgili bilgiye kısa sürede erişebileceği The Brown Bookshelf ve We Need Diverse Books gibi çok popüler olan internet siteleri de vardır. Bu sebeple hem dergilerden hem de internet sitelerinden kitap seçim süreçlerinde yararlanılabilir.

6.1.6. Sosyal ağları hafife alma!

Tıpkı internet siteleri gibi sosyal ağlar da bugün kitap listeleri hazırlayanlar için dünyada kaynak olarak kullanılmaktadır. Goodreads, LibraryThing, BookCrossing, Listy, BookMooch, Online Book Club gibi sosyal ağlar, kitap seçicilere kitaplarla ilgili önemli veriler sağlayabilmektedirler. Örneğin Listy kitap merkezli bir sosyal ağ ve uygulamadır. Listy üyeleri en sevdikleri kitapları değerlendirebilirler, onları paylaşabilirler ve onlarla ilgili tartışıp yorumlarda bulunabilirler. Hatta ve hatta beğenilerine göre kitap listeleri oluşturup düzenleyebilirler. Benzer şekilde Online Book Club, üyelerin favori kitaplarını tartışabileceği, kitap önerebileceği ve kitap eleştirileri yazabileceği bir çevrim içi kitap kulübüdür (Nations, 2020). İlgililer doğrudan kitapları merkeze alarak bu platformlar üzerinden bir ağ oluşturabilir. Bunun yanı sıra Facebook, Instagram, Twitter, Youtube ve TikTok gibi birincil amacı kitaplar üzerinden bir gündem oluşturmak olmayan ancak kitaplarla ilgili içeriklerin paylaşıldığı bireysel sosyal medya hesapları hazırlanacak listeler için bir içerik sağlayabilir. Dünya genelinde bakıldığında çocuk kitapları ile ilgili değerlendirmelerin ve önerilerin yer aldığı pek çok örnek söz konusudur. Kim Duffy (@bookbairn), Charnaie Gordon (@hereweeread), Clarissa Schwieder (@book.nerd.mommy), Rosie (@librarymombooks), Karin (@thechildrenslibrary), A Case for Books gibi örneklerden yola çıkılarak mevcut bilgi birikimi liste hazırlanırken değerlendirilebilir (FeedSpot, 2023).

6.1.7. Blogları ziyaret et!

Tıpkı sosyal ağlar gibi kurdukları bloglar aracılığıyla çocuk kitapları hakkında değerlendirmeler yapan, kitaplarla ilgili kategorilendirmeler yaparak çocuk okurun kendine uygun kitaba daha kolay erişimini sağlayan pek çok blog söz

konusudur. Bahsi geçen bloglar aracılığıyla çocuk kitapları ile ilgili düzenlenen webinarlara, podcastlere, günlük ve aylık kitap değerlendirmelerine erişmek mümkündür. Bu bloglardan bazıları bireysel olarak alana ilgi duyan ilgililer tarafından hazırlanırken bazıları ise bu noktada kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları tarafından yönetilmektedir. Amacı ne olursa olsun oldukça profesyonel olarak hazırlanan bu bloglardan liste hazırlayıcılar azami derecede istifade edebilir. The Children's Book Review, Good Book Mom, Leeand Low Books Blog, Nerdy Book Club, Booktrust bu bloglardan yalnızca birkaçıdır. Özellikle yurt dışı bağlamında düşünüldüğünde kilise bağlantılı dini cemaatlerin de çocuk yayınları ile çok ilgili oldukları ve onun yetiştirilme sürecinde kitaplarının katkısına inandıkları fark edilmektedir. Bu cemaatlerle bağlantılı olarak yönetilen kitap bloglarının varlığını da burada ifade etmek gerekir. Söz gelimi Story Warren (2023) bu tarz bloglardan biridir. Blogun amacı İsa'nın ihtişamıyla çocukların hayal güçlerini beslemektir.

6.1.8. Kitap festivallerini kaçırma!

Kitap festivalleri okurların yeni kitaplarla buluşmalarını sağlayan önemli organizasyonlardır. Festivaller; yeni kitapları listelere eklemek, çocuk edebiyatı konusunda eser veren yazar ve yayınevleri ile ilgili bilgi sahibi olmak, yazarlarla sohbet etmek ve onların çocuklara bakış açısını öğrenmek açısından önemli organizasyonlardır. Bu tarz organizasyonlar genellikle yazarların bazen de yayıncıların kitaplar, yazma süreci ve daha fazlası hakkında yaptıkları konuşmaları içerir. Okuyucular sevdikleri kitaplar ve yazar hakkında daha fazla bilgi edinme şansına sahip olur. İmza etkinliklerinin düzenlendiği festivallerde okuyucu ilgisini görebilmek de liste hazırlayıcılar için bir veri kaynağı olabilir. Bunun yanında festivaller eğlenceli oyunların yer aldığı, yiyecek içecek alanlarının bulunduğu yerlerdir. Festivallerde ana amaç, kitap severleri bir araya getirerek okuma sevincini paylaşabilecekleri eğlenceli bir ortam oluşturmaktır. Portland Kitap Festivali (Portland Book Festival), Uluslararası Edinburgh Kitap Festivali (Edinburgh International Book Festival), Barnes Çocuk Edebiyatı Festivali (Barnes Children's Literature Festival) bu tarz festivallerin dünyada bilinen örnekleridir. Bu tarz festivallere katılım kitap seçicilere bir bakış açısı kazandıracaktır.

6.1.9. Kitap fuarlarına git!

Kitap fuarları ve festivalleri kavram olarak birbirinin yerine kullanılabilir gibi görünse de aslında amaçları itibariyle farklı tarz etkinliklerdir. Kitap fuarları,

kitapseverler için bir buluşma yeri olarak da hizmet verirken, temel amaçları bakımından farklılık gösterme eğilimindedir. Bazı kitap fuarları okuyucuların gelip ziyaret edebilecekleri bir seçeneğe sahip olsa da genellikle söyleşi, imza günü veya hediye gibi etkinlikler yoktur. Bu fuarlar esas olarak yayıncılık alanında çalışan kişilerin kendilerini ve/veya kitaplarını tanıtmaları için düzenlenir. Dünyanın dört bir yanından gelen yayıncılar bilgilerinin ve yeni çıkacak kitaplarının yer aldığı stantlar kurar ve diğer yayıncılarla bir araya gelerek hak alım satımı yaparlar. Dünyanın en büyük kitap fuarı olan Frankfurt Kitap Fuarı gibi fuarların sadece birkaç günü halkın ziyaretine açıktır. Fuarın geri kalanı, edebiyat ajansları, yayıncılar ve editörler arasındaki görüşmeleri kolaylaştırmakla geçmektedir (Davis, 2023). Bu tarz fuarlar genellikle liste hazırlayıcılara çocuk edebiyatı konusundaki genel trendleri okumak, değişimi gözlemek ve entelektüel açıdan katkı sağlamaktadır. Örneğin Bolonya Çocuk Kitabı Fuarı (2023) (Bologna Children's Book Fair) özelinden düşünüldüğünde fuar 60 yıllık bir geçmişe sahiptir. Fuarda başta yayıncılar olmak üzere, çizerler, grafik tasarımcıları, edebiyat ajansları, yazarlar, çevirmenler, mobil geliştiriciler, lisans verenler ve lisans alanlar, paketleyiciler, matbaacılar, dağıtımıcılar, sesli kitap uzmanları, kitapçılar, markalar, kütüphaneciler ve öğretmenler gibi sektörün bütün temsilcileri kitap ve multimedya ürünlerini deneyimlemek için bir araya gelmektedir. Fuarda dünyaca ünlü İllüstratörler Sergisi (Illustrators Exhibition) ve herkes tarafından bilinen BolognaRagazzi ödülleri etkinliği fuarı özel kılan temel unsurlardan bazılarıdır. Bunun yanında özel davetliler, fuarda yapılan tematik konuşmalar, sergiler, etkinlikler çocuk kitapları özelinde liste hazırlayıcılar için önemli bir perspektif sağlayacak kaynak niteliği taşıyabilir.

6.1.10. Yayınevlerini takip et! Editörlerin katkılarını unutma!

Çocuk edebiyatının paydaşlarından biri de yayınevleri ve bu yayınevi politikasına yön veren editörlerdir. Liste hazırlayan uzmanların yayınevlerini, yayınevi politikalarını, editörleri, editörlerin alandaki yeterliliğini ve onların tercihlerini bilmesi bu noktada kitap seçiminde onlara avantaj sağlayacaktır. Sözelimi Lantana İngiltere'de bilinen bir yayınevidir ve yayınladıkları kitapları "Çeşitliliği, kapsayıcılığı, ırksal adaleti, kız çocuklarının gücünü, empatiyi, farkındalığı, refahı, çevresel sürdürülebilirliği ve daha fazlasını teşvik ediyorlar." şeklinde betimlemektedir. Sloganı "Her çocuk kendisini okuduğu kitapta görmeyi hak eder." ifadesi olan yayınevi, bastığı kitaplarla azınlıkların ve baskı altındaki grupların temsilini öne çıkarmayı amaçlar (Lantana, 2023). Dolayısıyla

eğer liste yapımcıların bu tarz kitapları listelerine koymak gibi bir amaçları varsa bu bilgi onların işlerini kolaylaştırabilir, geniş bir alternatif içinden seçme yapmalarına imkân sağlayabilir. Konuyla ilgili diğer bir bakış açısı da listeleri hazırlarken farklı bakış açılarına yer vermektir. Sınırlı sayıdaki yayınevleri öne çıkarılarak kitap seçmek çoğulcu bakış açısına da zarar vermektedir. Bu nedenle liste hazırlayıcıların yayınevi ve editörler açısından da çeşitlilik oluşturması önem arz etmektedir.

6.1.11. Yazar ve çizerlerle ilgini bilgini artır!

Liste hazırlayıcıların çok sayıda yazar/çizer tanıyıp yazarlarla ilgili bilgilerini artırması da listelere girecek kitapların niteliği ve çeşitliliğini artırmak açısından önemlidir. Ayrıca bilindiği üzere her yazarın/çizerin bir kimliği vardır. Profesyonel dünyada spesifik olarak belirli türlere, belirli yaş gruplarına, belirli konulara odaklanan yazarlar/çizerler söz konusudur. Örnek olarak Yangsook Choi Kore asıllı ödüllü bir yazar ve çizerdir. Choi eserlerinde genellikle göçmenlik, mültecilik ve Asyalı insanların Asya ve Amerika'daki görünümüne ilişkin temalara odaklanmıştır. Yazar ve çizer olarak katkıda bulunduğu The Name Jar, Peach Heaven, Good-bye, Landed, This Next New Year, Nim and the War Effort, Earthquake, Rice is Life gibi eserleri de bunun göstergesidir. Dolayısıyla yazarları ve çizerleri tanımak net bir plan çerçevesinde hazırlanan listeler için önemli bir veri sağlayacaktır.

6.1.12. Araştırma merkezlerinin faaliyetlerini incele!

Okuma listeleri için katkı sağlayacak önemli organizasyonlardan biri de araştırma merkezleridir. Bazen müstakil kuruluşlar bazen de üniversiteler tarafından fonlanan bu merkezler çocuk edebiyatı alanında önemli faaliyetler göstermektedirler. Canadian Children's Book Centre, Cooperative Children's Book Center (University of Wisconsin-Madison), Center of Children's Books (University of Illinois), Norfolk Children's Book Centre, World of Words Center of Global Literacies and Literatures (University of Arizona) bilinen araştırma merkezlerinden bazılarıdır. Somut olması açısından Kanada Çocuk Kitapları Merkezi (2023) ve faaliyetleri incelendiğinde (Canadian Children's Book Centre) merkez 1976 yılında bütün Kanadalıların Kanadalı yazarlar ve çizerler tarafından oluşturulan kitapları okuma fırsatına sahip olması inancıyla kurulmuştur. Kâr amacı olmayan bu kuruluş, genç okuyucular için kitapların yazılmasını, resimlenmesini ve yayımlanmasını desteklemeye adanmış ulusal bir

organizasyondur. Organizasyon tarihi, kurgu ve kurgusal olmayan kitaplardan oluşan zengin bir veritabanına sahiptir. Yaş ve tema esaslı birçok öneriyi merkezin sitesinde bulmak mümkündür. Bunun yanında merkez kitap ödülleri vermekte, çocuklar için nasıl kitap seçileceğine ilişkin rehberler yayımlamakta, BookNes ismiyle çocuk kitaplarının değerlendirildiği bir bülten çıkarmaktadır. Bültende kitap incelemeleri, yazar ve çizerlerle yapılan röportajlar, açıklamalı okuma listeleri, okuma hakkında bilgilendirici yazılar ve Kanada'daki çocuk kitapları dünyası hakkında bilgi ve haberleri çıkmaktadır. Dolayısıyla çocuk kitapları üzerine son derece ciddi faaliyetleri olan merkezler, listelere eser seçiminde ciddi bir kaynak olabilir, merkezlerin faaliyetleri liste hazırlayıcılar için bir veri sağlayabilir.

6.1.13. Kütüphaneleri gez!

Çocuk edebiyatı alanında önemli faaliyetler yapan ve çalışanlarının çocuk edebiyatı alanındaki yeterlilikleriyle listeler için kaynak oluşturabilecek diğer bir organizasyon ise kütüphanelerdir. Kütüphaneler seçme kriterleri, seçilen eserleri periyodik aralıklarla güncellemeleri, sürekli sahadaki kurum ve kişilerle eş güdüm içinde çalışmalarından dolayı liste hazırlayıcılara profesyonel şekilde son derece geniş bir veri sağlayabilirler. Bu konuda dünya genelinde çok ünlü ve faaliyetleri ile alanı yönlendiren pek çok kütüphane vardır. Bunlardan en bilineni ve uluslararası çocuk ve gençlik edebiyatı alanında dünyada en büyük olanı Internationale Jugendbibliothek (The International Youth Library, 2023)'tir. 1949 yılında kurulan kütüphane toplama, kataloglama ve yardım çalışmaları yoluyla uluslararası çocuk ve gençlik edebiyatını desteklemektedir. Kütüphanenin temel görevi, yüksek estetik ve edebi kaliteye sahip ve kültürel okuryazarlık için önemli olan küresel çocuk ve gençlik edebiyatını teşvik etmektir. Kütüphanede sergiler, yazar okumaları, atölye çalışmaları, paneller, sunumlar, konferanslar ve uluslararası edebiyat festivalleri düzenlemektedir. Bunun yanında kütüphane her yıl yayımladığı "The White Ravens" kataloğunda 50'den fazla ülkeden ve neredeyse 40 dilde 200 önemli yeni çocuk ve genç yetişkin kitabının kısa açıklamalarına yer vermektedir. Kütüphanenin uluslararası kitap ve tarihi koleksiyonları Almanya'dan ve yurtdışından araştırmacıların bilimsel kullanımına açıktır. Kütüphane yabancı araştırmacılara burs imkânı da vermektedir. Dolayısıyla listeler için kitap seçiminde bulunan uzmanlar bu ve benzeri kütüphanelerin çocuk edebiyatı konusunda ortaya koyduğu birikimi değerlendirebilir.

6.1.14. Kaynak kitaplara/ rehberlere değer ver!

Çocuklar için okuma listeleri oluşturulurken dikkate alınacak bir başka önemli kaynak ise konunun uzmanları tarafından yazılmış kaynak kitaplar ve rehberlerdir. Honey for a Child's Heart ve 100 Best Books For Children gibi kitaplar/ rehberler çocuk kitapları ve onlarla ilgili değerlendirmelere erişmek açısından önemlidir. Diğer yandan çocuk edebiyatı ile ilgili konunun uzmanları tarafından yayımlanan yayınlar da liste hazırlayıcılarının başvurması gereken kaynaklar arasında olmalıdır.

7. Ne yapmalı, nasıl düşünmeliyiz?

İlgili çalışmanın kapsamı dâhilinde dünyada pek çok okuma listesi gözden geçirilmiş, okuma listelerinin dünyadaki tarihi ve amacı ile ilgili bilgi verilmiş, listeler etrafında dönen tartışmalar ana hatlarıyla anlatılmış, listelere eser seçim kriterleri incelenmiş ve listelere kaynak oluşturabilecek faktörler değerlendirilmiştir. Dünyadaki gelişmeler ekseninde çocuklar için okuma listeleri hazırlanırken aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

Dünyada doğudan batıya doğru gidildikçe liste hazırlama sürecinde aktif olan merkezi ve kurumsal yapıların yerini daha sivil organizasyonlara bıraktığı ve tek bir merkezden hazırlanmış dayatma listelerin yerini farklı organizasyon ve kişilerin hazırladığı alternatifli listelerin aldığı görülmüştür. Dolayısıyla ülkedeki kütüphanelerin, araştırma merkezlerinin, sivil toplum örgütlerinin, konu alanı uzmanlarının hatta ebeveynlerin alternatif yaratmak ve okuma eylemini tabana yaymak adına kendi kitap listelerini kendilerinin oluşturması beklenmektedir.

Diğer yandan dünyadaki eğilim, çocuk okur için hazırlanan genel okuma listelerinin yerini daha tematik listelere bıraktığını göstermektedir. Bu açıdan belirli konular (göç, savaş, akran zorbalığı, engellilik, çevre sorunları vs.) ve türler (masal, hikâye, roman, deneme, biyografi vs.) etrafında listeler hazırlamak erişilebilirliği ve okunabilirliği kolaylaştırmak açısından daha verimli olacaktır.

Dünya genelinde hazırlanan listeler dikkate alındığında listelerin oluşumuna (kütüphaneciler, yazarlar, çizerler, editörler, dil uzmanları farklı bölümlerden kitapları farklı yönleriyle değerlendirebilecek akademisyenler, öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynler gibi) farklı uzmanlıkta bireylerin katkı verdiği görülmektedir. Dolayısıyla hazırlanacak listelerin konunun bütün paydaşlarını ilgilendiren bir ekip çalışması ile ortaya çıkması önemlidir.

Listelerin hazırlanması esnasında ne kadar hassas davranılırsa davranılsın bazen listeyi hazırlayan uzmanlar tarafından bazen de okurlar tarafından fark edilecek olan eksik ya da yanlış olan noktalar olacaktır. Bu nedenle yurtdışındaki pek çok listede olduğu gibi okurlar/ebeveyn ve öğretmenler düzeltme ve eleştiri formları vasıtasıyla liste hazırlayıcılara gördükleri eksiklikleri iletebilmelidir. Devamında bu talepler uzmanlardan oluşan bir komisyon aracılığıyla değerlendirilmeli, gerekli görülen hallerde ilgili eserler listelerden çıkarılmalıdır. Bu noktada okuma liste faaliyetinin devingen bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Listeler hazırlanıp yayımlandıktan sonra sürekli olarak gözden geçirilmeli periyodik aralıklarla bu listeler yeni eserlerle güncellenmelidir. Bu güncellenme sürecinde okurun da katkısına başvurulmalı onlardan gelen öneriler değerlendirilmelidir.

Seçilen kitaplar aracılığıyla herkesin beklentisini karşılamak güçtür. Son olarak kaynağı ne olursa her öğretmen ve ebeveyn mutlak suretle çocuklara önereceği eseri öncesinde okumalı ve çocuklara önereceği eserin sorumluluğunu önce kendi üstlenmelidir.

Kaynakça

- American Library Association (ALA). (2020). Top ten most challenged book lists. <https://www.ala.org/advocacy/bbooks/frequentlychallengedbooks/top10/archive>
- American Library Association (ALA). (2018). Selection Criteria. <https://www.ala.org/tools/challengesupport/selectionpolicytoolkit/criteria>
- American Library Association. (2023, Aralık 2). John Newbery Medal. <https://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/newbery>
- Barron, K. (2022). The Literary Canon: What's in it, and who makes the list? <https://www.tckpublishing.com/the-literary-canon/>
- Bologna Children's Book Fair. (2023 Aralık 4). General information. <https://www.bolognachildrenbookfair.com/en/>
- Casement, R. (2003). Changing the face of the children's literature canon. *Michigan Reading Journal*, 36(1), 9-14.
- Center for Literacy in Primary Education (2023, 5 Aralık). About us. <https://clpe.org.uk/about-us>.
- Davis, J. (2023). Book fairs vs. festivals: What's the difference?. <https://jenniferbdavis.com/book-fairs-vs-festivals-whats-the-difference/>
- de Bruijn, Y., Emmen, R. A., & Mesman, J. (2021). Ethnic diversity in children's books in the Netherlands. *Early Childhood Education Journal*, 49, 413-423.
- Derman-Sparks, L. (2016). Guide for selecting anti-bias children's books. <https://socialjusticebooks.org/guide-for-selecting-anti-bias-childrens-books/>
- FeedSpot. (2023, Aralık 7). Top 60 Children's Book Influencers in 2023. https://influencers.feedspot.com/childrens_book_instagram_influencers/
- Germano, W. ve Nicholls, K. (2020, 21 Kasım). Where do reading lists come from? (And why do we love them). <https://lithub.com/where-do-reading-lists-come-from-and-why-do-we-love-them>
- Givens, C. L. (2009). An exploration of pre-censorship of children's books: perceptions and experiences of Canadian authors and illustrators (Doctoral dissertation, University of British Columbia). <https://open.library.ubc.ca/media/stream/pdf/24/1.0067736/1>
- Guldenoglu, B. N. D. (2020). The children's book selection criteria: Evidence from preschool and primary school teachers. *Educational Research and Reviews*, 15(11), 645-661.
- Harmes, J., & Lettow, L. (1986). Fostering ownership of the reading experience. *The Reading Teacher*, 40, 324-333
- Hartsfield, D. E., & Kimmel, S. C. (2021). Supporting the right to read: Principles for selecting children's books. *The Reading Teacher*, 74(4), 419-427.
- International Literacy Association (ILA). (2018). Children's rights to read. <https://literacyworldwide.org/docs/default-source/resource-documents/ila-childrens-rights-to-read.pdf>
- International Youth Library. (2023 Aralık 2). About Us. <https://www.ijb.de/en/about-us/the-international-youth-library>.
- Jenkins, M. (1959). Self-selection in reading. In J. Veatch (Ed.), *Individualizing your reading program* (181-191). New York: G.P. Putnam's Sons.

- Karpouza, E., Zampaniotti, A., & Karakitsios, A. (2014). Children's books in education: teacher's and student's selection criteria. In International Annual Conference The Child and the Book Conference "Time, Space, and Memory in Literature for Children and Young Adults (Vol. 1, pp. 1-9).
- Kidd, K. B., & Thomas Jr, J. T. (Eds.). (2016). *Prizing Children's Literature: The Cultural Politics of Children's Book Awards*. Taylor & Francis.
- Lantana. (2023, Aralık 3). About us. <https://www.lantanapublishing.com/about-us>
- Leahy, M. A., & Foley, B. C. (2018). Diversity in Children's Literature. *World Journal of Educational Research*, 5(2), 172-183.
- Leland, C.H., Lewison, M., & Harste, J.C. (2018). *Teaching children's literature: It's critical!* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Lundin, A. (2004). *Constructing the canon of children's literature: beyond library walls and ivory towers* (Vol. 31). New York, NY: Routledge.
- Mishigan Department of Education. (2022). *Diverse classroom libraries/ Mirrors, windows, and sliding glass doors to lifelong literacy learning*. https://www.michigan.gov/mde/-/media/Project/Websites/mde/Literacy/Equity-in-Literacy/Diverse_Classroom_Libraries.pdf
- National Council of Educational Research and Training. (2013). *Process documentation of selection of children's literature for primary grades*. <https://ncert.nic.in/dee/pdf/ProcessDocument.pdf>
- Nations, D. (2020, Mart 2). 6 Great Social Networks for Book Lovers. <https://www.lifewire.com/great-book-social-networks-3486556>
- Pryor, D. (2023, 5 Kasım). What is a literary canon?. <https://www.languagehumanities.org/what-is-a-literary-canon.htm>
- RefugeeOne. (2023, Aralık 8). *Literature for Children and Adolescents about the refugee and immigrants experience*. www.refugeeone.org/uploads/1/2/8/1/12814267/childrens_book_list_final.
- Reutzel, D. R., & Gali, K. (1998). The art of children's book selection: A labyrinth unexplored. *Reading Psychology*, 19 (1), 3-50.
- Santora, L. A., ve Staff, A. D. L. (2013). Assessing children's book collections using an anti-bias lens. *Anti-Defamation League*, 605, 1-5.
- Smith-D'Arezzo, W. M. (2003). Diversity in children's literature: Not just a black and white issue. *Children's Literature in Education*, 34(1), 75-94.
- StoryWarren. (2023, Aralık 2). About. <https://storywarren.com/about/>
- Swartz, M. K., & Hendricks, C. G. (2000). Factors that influence the book selection process of students with special needs. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 43(7), 608-618.
- Tata Institute of Social Science. (2017). *Guide to good books/ Criteria for selecting quality children's books*. <http://eli.tiss.edu/wp-content/uploads/2017/08/Guide-to-Good-Books-1.pdf>
- The Canadian Children's Book Centre. (2023, Kasım 27). Our Story. <https://bookcentre.ca/our-story>

- The Classroom Bookshelf (2023, Aralık 1). Editors and contributors. <https://theclassroombookshelf.com/>
- The New York Times Magazine. (2018, Mayıs 30). Who gets to decide what belongs in the 'Canon'?. <https://www.nytimes.com/2018/05/30/magazine/who-gets-to-decide-what-belongs-in-the-canon.html>
- Tolkien, T. (2023, Aralık 5). Children's literature awards. <https://libguides.bc.edu>
- Van Peer, W. (1996). Canon formation: Ideology or aesthetic quality?. *The British Journal of Aesthetics*, 36(2), 97-109.
- Veatch, J. (1959). *Individualizing your reading program: Self-selection in action*. New York: G.P. Putnam's Sons.
- Veri Kaynağı. (2021, Ekim 31). Yıllara göre yayımlanan çocuk kitabı sayısı. <https://www.verikaynagi.com/grafik/yillara-gore-yayimlanan-cocuk-kitabi-sayisi/>
- We Need Diverse Books. (2023, Aralık 5). About us. <https://diversebooks.org/about-wndb/>
- Weber, S. (2018). How teachers can guide library book selection to maximize the value of independent reading time. *The Language and Literacy Spectrum*: 28(1) , 1-17.
- Weber. How Teachers Can Guide Library Book Selection to Maximize the Value of Independent Reading Time
- Weih, T. G. (2015). How to select books for teaching to children: Taking a critical look at books through a pedagogical lens. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED554313.pdf>
- Westside Christian Academy (2020). Book selection criteria. <https://westsideacademy.org/wp-content/uploads/2020/10/Book-Selection-Criteria-2.pdf>
- Wordsrated. (2023, Ocak 30). Children's book sales statistics. <https://wordsrated.com/children-book-sales/>
- Yakar, Y. M., Yılmaz, O. ve Arslan, M. A. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarına ilişkin algıları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 17, 95-105.

NİTELİKLİ EĞİTİMİN TEMEL TAŞI: OKUL KÜTÜPHANESİ VE KÜTÜPHANE ÖĞRETMENİ

Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek*

Dünyanın en kadim mesleklerinden olan kütüphanecilik, yazının bulunduğu günlere kadar götürülebilecek uzun bir geçmişe sahiptir. Bilginin yazı ile kayda alınması sonucu oluşan belgelerin ve kitapların saklanması, düzenlenmesi ve gerektiğinde kullanılması amacıyla kurulan arşiv ve kütüphaneler, geçmişten bugüne varlıklarını sürdürmüş ve daima toplumların en saygın mekanlarından biri olmuşlardır.

Teknolojinin bilimi geliştiren ve hayatımızı kolaylaştıran olumlu yanları kadar olumsuzlukları ve tehlikeleriyle de hayatımızda olduğu bu yapay zekâ çağında, düşünülenin aksine, kütüphaneler, eskisinden daha da önemli hale gelmiştir. Halkın üniversiteleri olarak ifade edilen halk kütüphaneleri, bilimsel çalışmaların dayanak noktası olan üniversite ve özel araştırma kütüphaneleri ve her kademedeki eğitim kurumunda varlığının önemi su götürmez bir gerçek olan okul kütüphaneleri, bilinçli ve nitelikli toplumun inşa merkezleridir.

Okuldaki her öğretmen ve öğrencinin uğrak yeri olması beklenen okul kütüphanesi, hem eğitsel, kültürel, bilimsel ve sosyal etkinliklerin merkezi hem de yeni yetkinlikler kazanmak için yol gösterici birçok ögenin keşfedileceği özel bir mekandır. Okul öncesi dönemden lise eğitiminin sonuna kadar tüm çocukların okuma alışkanlığı, bilgi okuryazarlığı, bilimsel yaklaşım, akademik dürüstlük, eleştirel bakış açısı ve teknolojik yetkinlik kazanması, iyi okul kütüphaneleri ve yetkin kütüphane öğretmenleri ile mümkün olabilir.

Bu yazıda, sürekli açık ve etkin tutularak okulun odak noktası olması gereken okul kütüphanelerinin iş ve işleyişleri ile okul kütüphanelerinde çalışacak kü-

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, mehlikakaragozoglul@marmara.edu.tr

tüphane öğretmenlerinin görevleri ve sahip olması gereken nitelikler hakkında bilgiler verilecektir.

Okul Kütüphanesinin Tanım, Amaç ve İşlevleri

Kütüphaneler, amaç ve işlevlerine göre araştırma kütüphaneleri, halk kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Okul kütüphaneleri, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde bulunan kütüphaneleri kapsar.

IFLA Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu'nun, okul kütüphanesinin temel işlevlerini göz önünde bulundurarak yaptığı tanıma göre, "okul kütüphanesi, öğrencilerin bilgiden düşünceye olan yolculuklarında, kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerinin ana unsurları olan okuma, sorgulama, araştırma, düşünme, hayal kurma ve yaratıcılığın olgunlaştığı fiziksel ve sanal mekân"dır (IFLA, 2018, 15).

IFLA'nın UNESCO ile birlikte hazırladığı 1999 bildirgesinde ise "Okul kütüphanesi günümüzün enformasyon ve bilgi temelli toplumunda, başarılı hizmetlerin verilmesi için esas olan enformasyon ve düşünceleri kapsar. Okul kütüphanesi öğrencilerin sorumlu vatandaşlar olmalarını sağlamak yanında onları yaşam boyu öğrenme becerisiyle donatır ve hayal güçlerini geliştirir" denmektedir (IFLA&UNESCO, 2015, 59).

Türkiye'nin saygın okul kütüphanelerinde uzun süre kütüphanecilik yapmış olan Ayşe Yüksel-Durukan'ın okul kütüphanesi tanımı da dikkate değerdir:

"Okul kütüphanesi okulun entelektüel kalbidir, vazgeçilmez bir parçasıdır. Öğrencilerin, öğretmenlerin, okul çalışanlarının ve velilerin ortak öğrenim, çalışma ve üretim alanıdır. Kurumun bulunduğu bölgenin/ çevrenin olduğu kadar tüm ülke değerlerinin ve kültürünün yaşam ve arşiv alanıdır" (2015, 26).

Okul kütüphanelerinin temel olarak iki amacı bulunmaktadır:

1. Öğretmenler ve öğrenciler için eğitim-öğretimi destekleyici kaynakları sunmak ve kullanırmak,
2. Okuma kültürü kazanmış toplumun inşası için öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma ve geliştirmelerini sağlamak.

Okul kütüphanelerinin amaçları, bu konudaki bilimsel çalışmalar ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının rehber ve yönetmeliklerinde daha geniş başlıklarla çeşitlendirilerek de açıklanmıştır. Okul kütüphanesi çalışmalarıyla bu konudaki otoritelerden biri olan ve bundan dolayı sık sık referans gösterdiğimiz IFLA'ya göre bu amaçlar aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır:

- “Okulun görevleriyle birlikte öğretim programında belirtilen eğitim-sel amaçları desteklemek ve ilerletmek;
- Çocuklarda okuma, öğrenme, yaşamları boyunca kütüphane kullanma alışkanlığını ve zevkini geliştirmek ve sürdürmek;
- Bilgi edinme, anlama, hayal kurma ve eğlenme amacıyla bilgiyi kullanma ve yaratıcılığı sağlama deneyimlerini oluşturacak fırsatlar sunmak;
- Toplumdaki iletişim yöntemlerine duyarlı olarak yapıya, biçime veya ortama bakılmaksızın bilgiyi değerlendirmeleri ve kullanmaları için bütün öğrencileri eğiterek beceri kazanmalarını desteklemek;
- Yerel, bölgesel, ulusal ve evrensel kaynaklara erişimi sağlayarak kullanıcıların farklı görüşleri, deneyimleri ve düşünceleri üretebilmelerinde gerekli olanakları tanımak;
- Sosyal ve kültürel olayların farkında olmayı ve bunlara önem vermeyi sağlayan faaliyetler düzenlemek;
- Okulun görevlerini başarıyla yerine getirmesi için öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve velilerle birlikte çalışmak;
- Etkin ve sorumlu vatandaş olarak demokrasiye katılmak için düşünce ve bilgiye erişim özgürlüğünün gerekliliğini benimsetmek;
- Okul kütüphanesinin kaynaklarını, hizmetlerini ve okumanın gerekliliğini okulun tamamına ve ilgili olabilecek herkese anlatmak” (IFLA'dan akt. Yılmaz, 2015, 8).

Okul Kütüphanesinin Temel Unsurları

Bilimsel olarak bir kütüphanenin var olması, beş temel unsurun varlığına bağlı tutulmuştur. Bunlar, mekân, bütçe, koleksiyon, kullanıcı ve personeldir. Kü-

tüphanenin fiziksel olarak bir mekâna; işlemlerini yürütmek ve masraflarını karşılamak için bir bütçeye; kitaplar, dergiler, elektronik kaynaklar ve kitapdışı materyallerden oluşan bir koleksiyona, bu koleksiyonla hizmet sunulacak bir kullanıcı/okur kitlesine ve kütüphanenin tüm yönetim ve hizmet süreçleriyle birebir ilgilenecek bir personele ihtiyacı vardır.

Okul kütüphanelerinin temel unsurları ve hizmetleri hakkındaki temel standartlar, ilgili uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli yönergeler ile belirlenmiştir. IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi'nde, IFLA&UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi'nde, CILIP İlkokul Kütüphanesi Rehberi'nde, ALA AASL Amerikan Kütüphaneler Derneği (çatısı altında kurulan) Amerikan Okul Kütüphanecileri Derneği Standartları'nda ve dünyada okul kütüphaneciliğinin etkin bir savunucusu olan IASL Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği metinlerinde bu standartlar belirlenmiştir. Türkiye'deki kütüphaneler içinse Okul Kütüphanecileri Derneği tarafından Okul Kütüphaneleri için İlke ve Standartlar Çalıştayı düzenlenmiş ve gerekli standartlar Sonuç Bildirgesi başlığı altında yayınlanmıştır (OKD, 2012, <http://www.okd.org.tr/index.php/tr/sts>). 2024 Ocak ayında ise Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı münasebetiyle dernek çatısı altında buluşan özel eğitim kurumları kütüphanecileri tarafından Okul Kütüphaneciliği Rehberi hazırlanmıştır. (OKD, 2024, http://okulku-tuphanecileri.org/index.php?option=com_content&view=article&id=156:rk&catid=46). “Rehberin amacı, okul kütüphanecilerine ve adaylarına örnek yönergeler sağlayarak çalışmalarında yol gösterici olmaktır. Rehberin hazırlanmasında, ulusal ve uluslararası okul-halk kütüphaneleri el kitapları, yönergeler ve çalışmalar referans kaynak olarak kullanılmıştır. Okul topluluğunun kütüphane hizmetlerinden en üst seviyede yararlanabilmesi için geliştirilen bu çalışmanın” (A.g.e.) faydalı bir başvuru kaynağı olacağı açıktır.

Bu yazıda, söz konusu rehber ve bildirgelerin önemi ve dikkate alınması gerektiği vurgulanarak okul kütüphaneciliğindeki temel noktalara ve yapılması gerekenlere kısaca değinilecektir.

Kütüphane Mekânı

Okul kütüphanesi mekanının okulun merkezi bir noktasında, mümkünse giriş katta ve herkes tarafından kolaylıkla fark edilebilecek bir noktada olması tercih edilir. Kütüphane, salt okuma ve araştırma yapılan bir mekândan ziyade, Bilgi Okuryazarlığı derslerinin, sosyal ve kültürel etkinliklerin yapılacağı

bir ortak nokta olacağı için geniş bir toplanma alanına sahip olması faydalı olacaktır. Bunun yanında, öğrencilerin kişisel kütüphane kullanımlarını teşvik etmek için tek/şahsi kullanımlık alanlar da hazırlanmalıdır.

Okul kütüphanesi, ergonomik, işlevsel ve öğrencilerin yaş gruplarına hitap edecek şekilde tasarlanmalıdır. Anaokulları için daha renkli tasarımlar yapılırken lise öğrencileri için onların zevk ve ihtiyaçlarına uygun tasarımlar tercih edilmelidir. Mekân hazırlanırken okulun türüne ve amaçlarına göre ufuk açıcı tasarımlar da yapılabilir. Ayrıca, engelli bireylerin de sorun yaşamayacağı standartlarda bir düzenleme yapılması hem insani hem de kanuni bir sorumluluktur. Okul kütüphanesinin ideal fiziksel detayları, Okul Kütüphaneciliği Rehberi'nde ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Kütüphane Bütçesi

“Kütüphaneyi var eden ana etmenlerden biri olan bütçe, yokluğu halinde kütüphanenin varlığını tehlikeye düşürecek kadar önemli bir unsurdur. Bütçe olmazsa kütüphane yeni eserlerle beslenemez ve gelişemez” (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2017, 73). Okul kütüphanelerinde bütçe genellikle idare tarafından yönetilir, bu bir sorun değildir ancak doğru iletişim ve iş birliği ile bütçenin doğru şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Okul kütüphanesi “sürekli büyümeyi ve gelişmeyi sağlayacak açık bir politika ve plan çerçevesinde” (IFLA) yönetilmeli ve bütçe de bu doğrultuda kullanılmalıdır.

Derme: Kütüphane Koleksiyonu

Temel amaçları okuma alışkanlığı kazandırmak ve öğretimi desteklemek olan bir kütüphanenin koleksiyonunun, kullanıcı kitlesinin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gereklidir. Okul müfredatının kaynaklarını güçlendirmek yanında, bireysel projeleri ve kişisel gelişimi desteklemek, bilimsel araştırmaları ve edebiyat okumalarını teşvik etmek üzere basılı, görsel-ışitsel ve dijital yayınlar derlenmeli; literatür sürekli takip edilerek kütüphane koleksiyonundaki çeşitlilik, güvenilirlik ve güncellik korunmalıdır. Bu konu, kütüphane öğretmeni tarafından yönetici ve öğretmenlerle iş birliği içinde hazırlanacak bir “derme geliştirme politikası” çerçevesinde ele alınmalıdır. Derme geliştirme yahut bir başka ifade ile “koleksiyon yönetimi politikası, müfredat, özel ihtiyaçlar, okul camiasının ilgi alanları ve okul dışındaki camianın çeşitliliği göz önüne alınarak oluşturulmalıdır. Öğrencilerin eğitim sürecinde ihtiyaç duyacakları bilgilerin saptanarak meydana getirilecek kütüphane koleksiyonu

için öğretmenlerin iş birliği önemlidir. Ayrıca okul kütüphaneleri, okul camiası üyelerinin yerli, dilsel, etnik, kültürel ve tüm diğer özelliklerini göz önünde bulundurarak koleksiyona yansıtmalıdır” (IFLA, 2018, 7).

Okul kütüphanelerinin çeşitli bilimsel, kültürel ve popüler dergiler ile birkaç gazeteye abone olması, öğrencilerin hem süreli yayın okuma alışkanlıklarını geliştirecek hem de kütüphaneye devamlılıklarını kolaylaştıracaktır.

Okul kütüphanesi koleksiyonunda ödünç verilmek üzere kitap ve dergi gibi basılı kaynaklar, müzik ve film CD ve DVD’leri, tablet, dizüstü bilgisayar, kulaklık, mikrofon, harici bellek gibi teknolojik aletler yanında elektronik kaynaklar da bulunmalıdır. Okul kütüphanelerinin kullanıcı kitlesinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanan veri tabanları, dijital ansiklopediler, elektronik danışma kaynakları, intihal programları da kullanıma sunulmalıdır.

Kullanıcı: Kütüphane Okuru

Okul kütüphanesinin kullanıcıları öğrenciler ve öğretmenler başta olmak üzere okuldaki diğer personel ile velilerdir. Kütüphane, öncelikli kullanıcı grupları olan öğrenci ve öğretmenleri kendine çekecek donanım ve koleksiyona sahip olmalı, kullanıcı hizmetlerini buna göre planlamalıdır.

Okul kütüphanesi, öğretmenlerin ders hazırlıklarında konuları hakkında kaynaklık edecek zengin ve güncel bilimsel koleksiyonlar ile kişisel gelişimlerinde faydalanacakları edebiyat, eğitim ve kültür-sanat içerikli yayınları bulabildikleri, okul dışındaki bir kütüphaneye gitmek zorunda kalmadan yaptıkları işle ilgili tüm bilimsel ve kültürel kaynaklara erişebildikleri bir yer olmalıdır.

Kütüphane, öğrencilerin sadece ders kitabına bağlı kalmak yerine aldıkları eğitimle ilgili çok çeşitli kaynaklara erişebilmelerine, teneffüslerde ilgi duydukları farklı alanlarla ilgili araştırma ve okuma yapabilmelerine, okuma alışkanlığı kazandıracak nitelikli edebiyat eserlerine ve güncel dergilere ulaşabilmelerine imkân sağlamalıdır.

Personel: Kütüphane Öğretmeni

Var olabilmek için mekân, bütçe, kullanıcı, koleksiyon unsurlarına sahip olması gereken okul kütüphanesinin bu unsurları yaşatıp geliştirecek olan en önemli unsuru personeldir. Kütüphane personeli, kütüphanenin teknik hizmetleri ile kullanıcı/okur hizmetlerinin tümünden sorumlu olması beklenen kişidir ve

görev aldığı okulun kural ve tercihlerine bağlı olarak kütüphaneci, kütüphane uzmanı, okul kütüphanecisi veya kütüphane öğretmeni unvanlarından birini kullanabilir. Bu çalışmada, aynı kavramı ifade etmek gayesiyle kütüphane öğretmeni ifadesi tercih edilecektir.

Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu'nun (IFLA) tanımına göre kütüphane öğretmeni, "okuldaki herkesle birlikte çalışan, halk kütüphanesi ve diğer kütüphanelerle bağlantı kuran, okul kütüphanesinin planlama ve yönetiminden sorumlu olan, yardımcı personel ile mümkün olduğunca desteklenen ve mesleki uzmanlık niteliklerine sahip görevlidir" (IFLA, 2018, 24).

Kütüphane öğretmenin, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünde dört yıllık Kütüphanecilik eğitimi almış mezunlardan seçilmesi önceliklidir. Nitekim, okul kütüphaneleri konusunda oldukça gelişmiş bir durumda olan Amerika Birleşik Devletleri'nde kütüphane öğretmeni olabilmek için hem okul kütüphaneciliği branşından mezun olmak hem de pedagojik formasyona sahip olmak gerekmektedir (Yüksel-Durukan, 2019, 178).

Ancak Türkiye'deki devlet okulları için beklenen Kütüphaneci atamasının hala yapılmamış olması, yapıldığında da ülkemizdeki yaklaşık 46000 okulun her birine bir kütüphaneci atanmasının gerçekleştirilemeyecek olması, bu konuda alternatif çözümler üretmeyi gerektirmektedir. Bu noktada, okul kütüphanelerinde görev almak isteyen öğretmenlerin Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yüksek lisans yapmaları ve okul kütüphaneciliği üzerine araştırmalarda bulunarak tez hazırlamaları faydalı olacaktır. Ancak şu da belirtilmelidir ki sadece Bilgi ve Belge Yönetimi öğrenimi görmek de kütüphane öğretmeni olmak için yeterli değildir. Okul kütüphanesinde görevlendirilecek personelin şu yeterliklere sahip olması önem taşımaktadır:

- Kitap okumayı sevmek ve okuma kültürü sahibi olmak,
- İyi bir diksiyona ve genel kültüre sahip olmak,
- Çocukları ve gençleri sevmek, onlarla iyi iletişim kurabilmek,
- Sabırlı, hoşgörülü, anlayışlı bir kişiliğe sahip olmak,
- İdealist, çalışkan, yaratıcı, iş bitirici ve güler yüzlü olmak,
- Liderlik ve organizasyon yeteneğine sahip olmak,

- Okul yönetimi ve zümre grupları ile doğru iletişim sağlayabilmek ve iş birliği yapmak,
- Kütüphanecilik ve eğitim camiasıyla etkileşim içinde olmak,
- Formasyon eğitimine sahip olmak ve ders verme/öğretme konusunda yetenekli olmak,
- En az bir yabancı dili iyi derecede bilmek.

Bir kütüphane öğretmeni, kütüphane teknik hizmetleri ile kullanıcı hizmetlerinin tümünden sorumludur. Bununla birlikte yapılan iş ve işlemlerde ilgili kişiler ile iş birliği içindedir. “Okul kütüphanelerinde hizmet veren gönüllüler dahil tüm personel, birbirleri ve okul camiasındaki diğer bireyler ile etik ilkeler çerçevesinde ilişkilerini yürütür; kullanıcılarının haklarını kendi konfor ve çıkarlarının önünde tutarak uğraş verirler. Kütüphane hizmetlerini sunarken kendi kişisel tutum ve inançlarının oluşturduğu önyargıdan uzak hareket ederler. Çocuk, genç ve yetişkin tüm kullanıcıların bilgiye erişimleri ve özel bilgilerinin saklı kalması konusunda herkese eşit davranırlar” (IFLA, 2018, 8).

Bilgi Okuryazarlığı Dersi

Kütüphane öğretmeninin okul içindeki en önemli sorumluluklarından biri de her sınıfa haftada iki saat Bilgi Okuryazarlığı dersinin verilmesidir. Bu derse, Bilimsel Araştırma Teknikleri, Kütüphane Okuryazarlığı ya da Kütüphane dersi gibi bir başka isim de verilebilir.

Ders kapsamında, öğrencilerin yaş, sınıf ve bilgi düzeylerine göre bilgiye ihtiyaç duyma, bilgiyi arama, bulma, kullanma ve ondan yeni bilgi üretebilme yetkinliklerinin bir bütünü olan bilgi okuryazarlığı; bunun yanında araştırma teknikleri, kütüphane kullanımı, dijital okuryazarlık, bilimsel etik ve eleştirel okuma gibi konularda bilgiler verilir. Ders yılı sonunda öğrencilerin,

- ▶ Okumayı bir yaşam biçimi hâline getiren / okuma kültürü kazanmış ve etkin okur kimliği edinmiş,
- ▶ Öğrenmeye ve araştırmaya açık, bilimsel araştırma ve yazma konusunda -kendi yaş düzeyinde- yetkin, bilimsel etik konusunda bilgi sahibi ve intihal konusunda duyarlı,

- ▶ Bilimsel düşünebilen, ödevlerini ve derse hazırlık çalışmalarını nitelikli ve güncel farklı kaynaklardan faydalanarak bilimsel bir yaklaşımla hazırlayabilen,
- ▶ Teknoloji çağının gereklerini yerine getirebilen, teknolojinin sunduğu öğrenme ve kendini geliştirme imkanlarını bilen ve etkin şekilde kullanabilen, teknolojinin barındırdığı tehlikelerin farkında olan, bu konuda kendine ait bilgi ve belgeleri korumayı bilen,
- ▶ Geleneksel basılı bilgi kaynakları ile teknoloji çağının yeni formattaki bilgi kaynakları olan elektronik veri tabanları, elektronik kitaplar, elektronik dergiler ile dijital görsel-işitsel ders materyallerine ihtiyaç duymayı, bunları aramayı, bulmayı, kullanmayı, bunlardan yeni bilgi üretmeyi bilen; yani bilgi okuryazarlığı kazanmış bireyler olması beklenmektedir.

Kütüphaneciler, Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerindeki dört yıllık üniversite öğrenimleri sırasında burada yapacakları uygulama ve etkinlikler konusunda detaylı eğitim almışlardır. Ayrıca, okul kütüphanelerinde çalışan personel için özel olarak tasarlanmış Bilgi Okuryazarlığı dersi uygulama ve etkinliklerini içeren standart plan ve programlar OKD Okul Kütüphanecileri Derneği web sayfasında herkese açık olarak erişilebilir durumdadır.

Okul Kütüphanesinde Verilen Hizmetler

Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler, Teknik Hizmetler ile Kullanıcı Hizmetleri olmak üzere ikiye ayrılır (Tablo 1). Güncel bilimsel eserler, danışma kaynakları ile çocuk ve gençlik edebiyatının nitelikli eserlerinin kütüphaneye kazandırılmak üzere seçilmesi, sağlanması, kataloglanması, konusal olarak sınıflanması, yerleştirilmesi, korunması ve bakım/onarım işlemlerinin takibi gibi işlemlerden oluşan Teknik hizmetler ile kütüphanedeki tüm materyallerin fiziksel işlemleri gerçekleştirilir. Kullanıcı (Okuyucu) hizmetleri ise kütüphane kullanıcılarının 'hizmet alanlar' olarak dahil olduğu süreçleri kapsamaktadır.

<i>Kütüphane Hizmetleri</i>	
<i>Teknik Hizmetler</i>	<i>Kullanıcı Hizmetleri</i>
Kütüphane kaynaklarının; a) Seçimi, b) Sağlanması, c) Kataloglanması, d) Sınıflanması, e) Yerleştirilmesi, f) Değerlendirilmesi, g) Korunması, h) Ayıklanmasıdır.	Kütüphane kullanıcılarına; a) Danışma hizmeti verilmesi, b) Ödünç verme hizmeti verilmesi, c) Kullanıcı eğitimi verilmesi, d) Etkinlikler düzenlenmesi, e) Bilgi okuryazarlığı/kütüphane dersinin verilmesidir.

Tablo 1. Kütüphane hizmetleri

Okul Kütüphanelerinde Teknik Hizmetler

Kütüphanelerde verilen teknik hizmetler, dört yıllık bir lisans öğrenimi sonucunda kazanılabilecek yetkinliklerden oluşmaktadır ve ne birkaç haftalık bir kurs ile öğretilebilecek ne de birkaç paragrafta anlatılabilecek kadar basit değildir. Bununla birlikte hizmetler hakkında kısaca bilgi vermek yararlı görünmektedir.

Kütüphane koleksiyonuna katılacak her bir materyal (kitap, dergi, kitapdışı derme vb.) kütüphanenin yazılı derme geliştirme politikasına göre, kütüphane öğretmeni, okul idaresi ve branşlarına göre öğretmen zümrelerinin iş birliği ile seçilir ve listelenir. Bu materyaller, satın alma, değiş-tokuş veya bağış yöntemlerinden biri tercih edilerek sağlanır, yani kütüphaneye kazandırılır. Kütüphaneye gelen bu materyaller, kayıt altına alınmak için kataloglanır. Kataloglamada çeşitli otomasyon sistemleri kullanılabilir. Okul kütüphaneleri, Yordam, Sirsi Dynix ve benzeri ücretli programlar yanında Kitapi adı verilen ücretsiz okul kütüphanesi yazılımını da kullanabilirler. Kataloglanan her bir kütüphane materyali Dewey Onlu Sınıflama sistemine göre sınıflanır, yani her kitaba bir konu numarası verilir. Sınıflama numaranın detay düzeyi, kütüphanenin politikasına göre değişebilir. Kataloglama ve sınıflama işlemleri tamamlanan materyal etiketlenerek raflara yerleştirilir. Yerleştirme, geliş sırasına göre (aksesyonel –numerik), konusuna (sınıflama numarasına) göre veya kabaca gruplarına göre, üç şekilde yapılabilir. Genellikle konusal sınıflama tercih edilir. Materyallere sınıflama numarası verecek yetkili personel yoksa,

materyal geliş sırasına göre, birbirini takip eden sayılar verilip art arda dizilerek de yapılabilir ancak bu sistemde rafta aynı konudaki yayınları görme ihtimali düşük olacaktır. Kataloqlama, sınıflama ve yerleştirme işlemi bitmiş materyal kullanıcı ile buluşmaya hazırdır. Kütüphane öğretmeni belli zaman aralıklarıyla kütüphane dermesini gözden geçirir ve değerlendirir. Bu süreçte veya ardından zarar görmesi muhtemel olan nadir kitapları korur. Gerek mekânın gerekse koleksiyonun restorasyon süreçlerini takip eder. Çok uzun süre kullanılmayan, talep görmeyen, kütüphane koleksiyonu içinde gereksiz iş yükü ve masraf oluşturan materyaller ise ayıklanır.

Okul Kütüphanelerinde Kullanıcı Hizmetleri

Kütüphane kullanıcılarına hizmet sunmak üzere verilen yüz yüze veya online hizmetlerin tamamı kullanıcı hizmetidir. Kütüphane öğretmeni, kütüphaneye araştırma yapmak üzere gelen kullanıcılara nasıl araştırma yapacakları konusunda bilgi verir ve yardımcı olarak onları basılı ve elektronik danışma kaynaklarına yönlendirir. Kullanıcılara kütüphane öğretmeni tarafından kütüphane ve veri tabanı kullanımı gibi seminerler verilebilir. Bu seminerlerin genel adı kullanıcı eğitimidir. Kütüphanenin politikasına göre kütüphane materyalinin ne kadar süre ile ödünç verileceği konusu belirlenir. Bilgi okuryazarlığı/kütüphane dersinin verilmesi de esasında bir kullanıcı hizmetidir. Bu konuya kütüphane öğretmeni ile ilgili başlıkta yer verilmiştir.

Okul kütüphaneleri, *planlı, plansız ve rutin etkinlikler* oluşturabilirler. Kütüphane öğretmeni, okuldaki öğrenci, öğretmen ve velilerin ihtiyaçlarına göre okuryazarlık ve okumaya özendirme, medya okuryazarlığı, sorgulamaya dayalı öğrenme, eleştirel düşünme, teknolojiye uyum ve bilinçli kullanma, mesleki gelişim, bilim-teknik ve kültür-sanat gibi alanlarda etkinlikler düzenler. Okul çıkış saatleri, öğle tatilleri, teneffüsler ve planlanmış özel zaman aralıklarında seminerler, konferanslar, yazar söyleşileri, şiir dinletileri, sergiler, atölyeler, yarışmalar, okuma grubu buluşmaları ve benzeri etkinlikler düzenleyerek okuldaki herkesin okuma ilgisini etkin tutmayı amaçlar.

Kütüphane öğretmeni, öğrencilerin kitap ödünç alma işlemlerine yardımcı olur. Bu süreçte, kütüphanenin düzenini muhafaza ederken öğrencilerin okuma ilgilerini de birebir takip etme olanağı bulur. Öğrencilerin ilgi alanlarına uygun nitelikli kitapları önererek onların edebiyat, sanat ve bilimle buluşmasına aracılık eder. Otomasyon sistemi aracılığı ile istatistikleri tutar ve öğrencilerin ne kadar kitap okuduğu, hangi tür kitapları tercih ettiği hususlarını takip eder.

Kütüphane öğretmeni, diğer öğretmenler ve branş zümreleri ile iş birliği halinde çalışır. Öğrencilerin araştırmaya dayalı, bilimsel zemine oturmuş bir eğitimden geçmesi ve öğrenilenlerin kalıcı kazanımlara dönüşmesi için ortak planlamalarda bulunur. Öğretmenlerin verecekleri araştırma ödevlerinin yapılmasında, müfredatla uyumlu olarak kurgulanacak bütünleyici kaynakların erişimi ve bu kaynaklardan yararlanılmasında ilgili öğretmenlerle koordineli olarak öğrencilere rehberlik eder. Okul yönetimi ve öğretmenlerle iş birliği halinde, örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitimin de niteliğinin artırılarak öğrencinin kişisel gelişiminin üst düzeye taşınması için öğrencilerin diğer kütüphane türlerini tanıması ve kullanması için planlama yapar ve uygulanmasının takibi sorumluluğunu üstlenir.

Okul kütüphanesi ve kütüphane öğretmeni, okul müfredatının verimli biçimde işlenmesi ve öğrencilere okuma alışkanlığı, bilimsel dürüstlük, dijital okuryazarlık gibi yetkinliklerin kazandırılması için em önemli unsurdur.

Kaynakça

- CILIP İlkokul Kütüphanesi Rehberi. (2002). (The Chartered Institute of Library and Information Professionals -İmtiyazlı Kütüphane ve Bilgi Uzmanları Enstitüsü).
- IASL (International Association of School Librarianship - Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği) web sayfası
- IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi. (2018) <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-tr.pdf>
- IFLA/ UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi. Çev. İnci Önal. 25.08.2015 tarihinde <http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/slm-tr.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Karagözoğlu Aslıyüksel M., “Okul Kütüphaneleri Dünyamızın Geleceğini Güzelleştirebilir Mi?”, *Uluslararası Maarif Dergisi*, cilt.3, sa.9, ss.54-57, 2022.
- Karagözoğlu Aslıyüksel M., “Okul Kütüphanelerini Önemsemek Zorundayız.”, *Yenişafak Gazetesi Düşünce Günlüğü*, 1.12.2022, ss.14.
- Karagözoğlu Aslıyüksel, Mehlika. (2020). Çocuk edebiyatında okuma kültürü: Resimli kitaplar üzerinden tematik bir değerlendirme, *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, XII/34, ss.38-54.
- MEB Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001). *Resmî Gazete*, Tarih: 22.8.2001; Sayı: 24501.
- Okul Kütüphanecileri Derneği Okul Kütüphaneleri için İlke ve Standartlar Çalıştayı Sonuç Bildirgesi (2012) <http://www.okd.org.tr/index.php/tr/sts>
- Okul Kütüphanecileri Derneği Okul Kütüphanesi Rehberi, (2024). http://okulkutuphanecileri.org/index.php?option=com_content&view=article&id=156:rk&catid=46
- Yılmaz, Erol. (2015). “Eğitimde okul kütüphaneleri: Türkiye’de durum”, *Millî Eğitim Dergisi*, 208, 259-286. <https://dergipark.org.tr/pub/milliegitim/issue/36142/406098>
- Yüksel-Durukan, A. (2015). Neden kütüphane öğretmenine ihtiyacımız var? *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 46-49.
- Yüksel-Durukan, Ayşe. (2019). “Okul kütüphaneleri”, *Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler Arşivler Müzeler*, Hiperkitap, 2019.

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN OKUMA LİSTESİ ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

› OTURUM TUTANAKLARI

› BİRİNCİ OTURUM

› İKİNCİ OTURUM

› ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

OTURUM TUTANAKLARI

BİRİNCİ OTURUM

İsmail Güleç

Pek kıymetli misafirlerimiz, hepiniz hoş geldiniz. Sözlerime başlamadan önce güzel ve güneşli bir hafta sonunda, yapacak tonlarca işiniz olmasına rağmen buraya teşrif edip sorunumuzla ilgilendiğiniz için hepinize tekrar ve tekrar ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Bugün çalıştığımız iki oturumda gerçekleştireceğiz. İlk oturumda Dr. Neslihan Yücelşen, çalıştay öncesinde yaptığımız bir çalışmanın sonuçlarını sizinle paylaşacak. İlk oturumda bu sonuçları tartışmak istiyoruz. Öğleden sonraki oturumda da kitap listeleri konusunu konuşup tartışacağız.

İlk olarak Neslihan Yücelşen bize hali hazırda kimi okullarda okutulan kitap listeleri üzerine yaptığımız araştırmanın sonuçlarını sunacak. Kendisi araştırma hakkında bilgi vereceği için sözü daha fazla uzatmadan Neslihan Yücelşen'e bırakıyorum.

Mevcut Okuma Listeleri Üzerine Bir Değerlendirme

Neslihan Yücelşen^{*}

Saygıdeğer hocalarım, öğretmen arkadaşlarım, değerli katılımcılar... Bireyin okuma kültürüne sahip olabilmesi, okuma alışkanlığı kazanmış olmasını koşullar. Alışkanlık kazanmasının koşulu ise eylemin sürekliliğidir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanabilmesi için yaşlarına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ih-

^{*} Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, neslihan.yucelsen@medeniyet.edu.tr.

tiyaçlarına uygun kitaplarla karşılaşip okumayı yaşamlarının bir parçası haline getirebilmeleri gerekir. Okuma listeleri, çocukları için nitelikli kitap arayışında olan anne babalara ve öğretmenlere sunulan bir “reçete” gibi karşılanabilmekte veya okuma materyallerinin sınırlandırdığı için eleştirilere neden olabilmektedir.

Bu araştırmada hazırlanan okuma listesi, gün boyu tartışılması planlanan okuma listeleri konusuna bir başlangıç noktası oluşturabilmek amacıyla ortaokul öğrencilerinin okuma durumlarını odak alan bilimsel çalışmalarda (MEB, Ak-Başıoğlu, 2018; Karagöz, 2018; Kemiksiz, 2018; Görmez ve Şen, 2021; Güven ve Aytaş, 2023) ve ülkemizde birden çok şubesi bulunan özel okulların (TED Koleji [Adana, Kuzey Kıbrıs, Çorum, Karabük, İstanbul], Işık Okulları, Hisar Okulları) internet sayfalarında yayımladığı listelerde yer alan kitapların sıklıklarına göre sıralanması sonucunda oluşmuştur. Liste, çalıştay düzenleme kurulu üyelerinin veya alan uzmanlarının görüşleriyle değiştirilmemiş, mevcut durumun görünümünü temsilen olduğu gibi sunulmuştur.

Okuma listesi oluşturulduktan sonra listede yer alan kitapların ortaokul öğrencilerine önerilme durumları hakkındaki görüşlerin alınabilmesi için bir anket hazırlanmıştır. Anket formunun yapısı Resim 1’de gösterildiği gibidir:

Çocuk Şiirleri - İbrahim A. Gövsa *

Öneririm.

Önermem.

Kitabı okudum; çocuklara önerme konusunda kararsızım.

Kitabı okumadım, bilgim yok.

Bu eseri önermememim nedeni....

Uzun yanıt metni

Resim 1. Anket formunun yapısı

Anket, Google Formlar aracılığıyla başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere hedef grupla çalışma imkânı olan öğretmenlere, yazarlara, çizerlere, editörle-

re, okuma eğitimi konusunda çalışmalar yürütmüş olan akademisyenlere ve benzer meslek gruplarına iletilmiştir. Anketi 362 kişi doldurmuştur. Katılımcı grubun meslek dağılımı Tablo 1'de gösterildiği gibidir:

Katılımcıların meslekleri	f	%
Türkçe öğretmeni	161	%43,1
Türk dili ve edebiyatı öğretmeni	69	%19,6
Branş öğretmeni	43	%12,2
Akademisyen	36	%9,9
Sınıf öğretmeni	23	%6,6
Yazar	22	%6,4
Muhtelif	8	%2,2

Tablo 1. Ankete katılanların meslekleri

Katılımcıların mesleki deneyimleri Tablo 2'ye işlendiği gibidir:

Katılımcıların mesleki deneyimleri	f	%
0-5 yıl	44	%12,2
6-10 yıl	65	%18
11-15 yıl	80	%22,3
16 yıl ve üzeri	173	%47,5

Tablo 2. Ankete katılanların mesleki deneyimleri

Ankette 30 yerli kitapla ilgili görüş alınmıştır. Bu kitaplar şunlardır:^{2*}

- *Sevda Bulut* - Nazım Hikmet
- *Dedemin Bakkalı* - Şermin Yaşar
- *Dede Korkut Hikâyeleri*
- *Karagöz ile Hacivat*
- *Vatan yahut Silistre* - Namık Kemal
- *Çocuk Şiirleri* - A. İbrahim Gövsa
- *Gururlu Peri* - Mehmet Seyda
- *Sait Faik Abasıyanık Öyküleri*
- *Az Gittik Uz Gittik* - Pertev Naili Boratav

2 * Bu ve bundan sonraki listelerin Eğitim-Bir-Sen ve Mehmet Akif İnan Vakfı ile ilgisi olmayıp farklı eğitim kurumları tarafından hazırlanan listelerden bulunma sıklığına göre belirlenmiştir.

- *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi* - Cemal Süreya
- *İnci'nin Maceraları* - Orhan Kemal
- *Aldı Sözü Anadolu* - Mehmet Önder
- *Tanrı Misafiri* - R. Nuri Güntekin
- *Tekerlemeler*
- *Nasrettin Hoca Fıkraları*
- *Günüşiğine Yolculuk*- Adnan Binyazar
- *Patenli Kız* - Zeynep Cemali
- *Süper Gazeteciler* - Aytül Akal
- *Yalnız Efe* - Ömer Seyfettin
- *Esrarengiz Kelimeler* - Almila Aydın
- *Pera Günlükleri* - Delal Arya
- *Mo'nun Gizemi* - Gülten Dayıoğlu
- *Hababam Sınıfı* - Rifat Ilgaz
- *Memleket Şiirleri Antolojisi* - Osman Atilla
- *Evvel Zaman İçinde* - Eflatun Cem Güney
- *Ege Kıyılarından Eski Zaman Masalları* -Ahmet Ünver
- *Masal Masal İçinde* - Ahmet Ümit
- *Kapiland'ın Kobayları* - Miyase Sertbarut
- *Şimdiki Çocuklar Harika* - Aziz Nesin
- *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği* - Behiç Ak

Katılımcı görüşlerine göre bu kitaplar arasında ortaokul öğrencilerine okumaları için tavsiye edilebileceklerin başında gelenler Tablo 3'te gösterilenlerdir:

Kitap adı	f	%
Nasrettin Hoca Fıkraları	333	%92
Karagöz ile Hacivat	328	%90,6
Dede Korkut Hikâyeleri	326	%90,1
Tekerlemeler	308	%85,1

Tablo 3. Sunulan okuma listesinden ortaokul öğrencileri için en fazla tavsiye edilen yerli kitaplar

Katılımcıların 333'ü Nasrettin Hoca fıkralarını hedef yaş grubundaki çocuklar için önerebileceğini ifade etmiştir. 328 katılımcı Karagöz ve Hacivat'ın, 326 katılımcı Dede Korkut Hikâyelerinin, 308 katılımcı ise tekerlemelerin önerilebileceği görüşündedir.

Ankette yer alan yerli kitaplar arasında ortaokul öğrencilerine okumaları için tavsiye edilme oranı en düşük olanlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Kıtap adı	f	%
Hababam Sınıfı	52	%14,4
Şimdiki Çocuklar Harika	38	%10,5
Mo'nun Gizemi	22	%6,1
Vatan yahut Silistre	20	%5,5

Tablo 4. Sunulan okuma listesinden ortaokul öğrencileri için en az tavsiye edilen yerli kitaplar

Katılımcılardan önermedikleri yerli kitapları neden önermediklerini bildirmeleri beklenmiştir. Bununla birlikte az sayıda katılımcı kitapları neden önermediğine dair bilgi girişı yapmıştır. *Hababam Sınıfı* adlı eserin hedef yaş grubundaki çocuklar için önerilmeme nedenlerine Tablo 5'te işaret edilmiştir:

Hababam Sınıfı'nın önerilmeme nedenleri	f
Kıtapta çocuklara kötü örnek olabilecek durum ve davranışların yer alması	13
Ortaokul öğrencilerinin yaşına ve gelişimsel özelliklerine uygun olmaması	3
Kıtapta Türk kültürü ve Türk eğitim sistemiyle uyuşmayan durum ve davranışların bulunması	3
Konusunun çocuklar tarafından cazip bulunamayabileceği	1

Tablo 5. Hababam Sınıfı'nın ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

Katılımcıların *Hababam Sınıfı* ile ilgili görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

“Rıfat İlgaz dönemin eğitim sistemini eleştirmeye çalışıyordu kitapta. Hababam'ın bütün haylazlıkları aslında sistemdeki açıkları gösteriyordu. Ancak gerek kitap gerek film ne kadar eğlendirici olsa da ortaokul çocukları eleştirel okuma becerisini kazanmadıkları için kitap günümüz eğitim sisteminde zararlı etkiler oluşturuyor. Büyük disiplin sorunları meydana geliyor okullarımızda.”

“Kitap eğlenceli ve dikkat çekici fakat haylazlığın övüldüğü bir eser olarak ergenliğe yakın dönemde bulunan ortaokul öğrencileri için uygun olduğunu düşünmüyorum.”

Şimdiki Çocuklar Harika'nın önerilmeme nedenleri	f
Yazarın görüşlerinin çocuklar için uygun bulunmaması.	15
Kitabın yazıldığı dönemdeki çocuk kavramının günümüzde karşılığının olmaması	2
Kitapta argo sözcükler bulunması	1

Tablo 6. *Şimdiki Çocuklar Harika*'nın ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

Katılımcıların *Şimdiki Çocuklar Harika* ile ilgili görüşlerinden örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

“Günümüz çocuklarının ilgi alanlarından biraz uzak olduğunu düşünüyorum. Tek kararsızlığım bu.”

“Kitap içerik olarak güzel, okuması da zevkli olsa da yazarın düşünce yapısı ve siyasi düşünceleri edebi kimliğinin önüne geçebiliyor.”

“İçinde geçen argo kelimeler.”

Mo'nun Gizemi'nin önerilmeme nedenleri	f
Kitapta çocuklara kötü örnek olabilecek durum ve davranışların yer alması	8
Ortaokul öğrencilerinin yaşına ve gelişimsel özelliklerine uygun olmaması	3
Dil ve anlatım açısından yetersiz olması	2
Çocukların kitabı sıkıcı bulması	1
Metnin ana fikrinin belirsiz olması	1

Tablo 7. *Mo'nun Gizemi*'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

Katılımcıların *Mo'nun Gizemi* ile ilgili görüşlerinden örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

“Genetik mühendisliği konusunu ele alması güzel ancak aşk temasının ağır basması ortaokul öğrenci seviyesine uygunluğu konusunda tereddüt etmeme neden oldu.”

“Anlatım dili, ifade biçimi bakımından çok daha nitelikli eserlerin okunması gerektiğini düşünüyorum.”

“Gülten Dayıoğlu, bu kitabında bir ana fikir bulmakta zorluk yaşamıştır.”

Vatan yahut Silistre'nin önerilmeme nedenleri	f
Ortaokul düzeyine uygun olmaması	7
Konusunun çocukların ilgisini çekmemesi	6
Çocuklar için yazılmamış olması	1
Değiştirilmemiş metnin çocuklar için anlaşılabilir olması	1

Tablo 8. *Vatan yahut Silistre*'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

Katılımcıların *Vatan yahut Silistre* ile ilgili görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

“Türk edebiyatının ilk roman örneklerinden olduğu için ortaokul düzeyi öğrencilerinin ilgisini çekme açısından zayıf kaldığını düşünüyorum. Lise de okutulması daha uygun olacaktır.”

“Çocuklar için yazılmış bir eser değil.”

“Aynı mesajı veren günümüze yakın kitaplar daha verimli olur çocuklar bu kitapları sıkıcı bulup okumaktan soğuyor”

“O yaş grubuna ağır.”

Katılımcıların okumadıkları için görüş belirtmekten kaçındığı yerli kitapların başında gelenler Tablo 9'da gösterilmiştir:

Kitap adı	f	%
Pera Günlükleri	297	%82
Esrarengiz Kelimeler	267	%73,8
Günışığına Yolculuk	256	%70,7
Gururlu Peri	253	%69,9

Tablo 9. Katılımcılar tarafından okunmadığı için görüş alınamayan yerli kitapların başında gelenler

Ankette 43 çeviri kitap hakkında görüş alınmıştır. Bu kitaplar şunlardır:

- *Küçük Prens* - Antoine de Saint-Exupery
- *Şeker Portakalı* - Jose Mauro de Vasconcelos
- *Momo* - Michael Ende
- *İnsan Ne ile Yaşar?* - Leo Tolstoy
- *Ölümsüz Aile* - Natalie Babbitt
- *Heidi* - Johanna Spyri
- *Sol Ayağım* - Christy Brown
- *Yağmur Yağdıran Kedi* - Marcel Aymé
- *Gilgamış Destanı* - Yiyun Li
- *Oliver Twist* - Charles Dickens
- *Define Adası* - Robert Louis Stevenson
- *Alice Harikalar Diyarında* - Lewis Carroll
- *Gulliver'in Gezileri* - Jonathan Swift
- *Robin Hood* - Howard Pyle
- *Tom Sawyer* - Mark Twain
- *Üç Silahşörler* - Alexander Dumas
- *Pinokyo* - Carlo Collodi
- *La Fontaine Masalları*
- *İnci* - John Steinbeck
- *Peter Pan* - James Matthew Barrie
- *Uçan Sınıf* - Erich Kastner
- *Martı* - Richard Bach
- *Pollyanna* - Eleanor Porter
- *Simyacı* - Paulo Coelho
- *Yağmur Yağdıran Kedi* - Marcel Aymé
- *Pal Sokağı Çocukları* - Ferenc Molnar
- *Erik Çekirdeği* - Lev Nikolayeviç Tolstoy
- *Çocuk Kalbi* - Edmondo De Amicis
- *Uçan Sınıf* - Erich Kastner
- *Haritada Kaybolmak* - Vladimir Tumanov

- *Siyah Lale* - Aleksander Dumas
- *Savaş Atı* - Michael Morpurgo
- *35 Kilo Tembel Teneke* - Anna Gavalda
- *Çizgili Pijamalı Çocuk* - John Boyne
- *Seksen Günde Devr-i Alem* - Jules Verne
- *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* - Grigoriy Petrov
- *Beyaz Diş* - Jack London
- *Beyaz Yele* - Rene Guillot
- *Dağın Ay'la Buluştuğu Yer* - Grace Lin
- *Hayvan Çiftliği* - George Orwell
- *Mutlu Prens* - Oscar Wilde
- *Genç Yazarın Seyir Defteri*
- *Kelile ve Dimne* - Beydeba

Katılımcı görüşlerine göre çeviri kitaplar arasında ortaokul öğrencilerine okumaları için tavsiye edilebileceklerin başında gelenler Tablo 10'da gösterilmiştir:

Kitap adı	f	%
Seksen Günde Devr-i Âlem	336	%92,8
La Fontaine Masalları	317	%86,5
Beyaz Diş	314	%86,7
İnsan Ne ile Yaşar?	313	%85,1

Tablo 10. Sunulan okuma listesinden ortaokul öğrencileri için en fazla tavsiye edilen çeviri kitaplar

Ankette yer alan çeviri kitaplar arasında ortaokul öğrencilerine okumaları için tavsiye edilme oranı en düşük olanlar şunlardır:

Kitap adı	f	%
<i>Hayvan Çiftliği</i>	53	%14,6
<i>Simyacı</i>	27	%7,5
<i>Şeker Portakalı</i>	27	%7,5
<i>Beyaz Zambaklar Ülkesinde</i>	24	%6,6

Tablo 11. Sunulan okuma listesinden ortaokul öğrencileri için en fazla tavsiye edilen yerli kitaplar

Katılımcılardan önermedikleri çeviri kitapları neden önermediklerini bildirmeleri beklenmiştir. Bununla birlikte az sayıda katılımcı kitapları neden önermediğine dair bilgi girişi yapmıştır. *Hayvan Çiftliği*'nin önerilmeme nedenleri, Tablo 12'ye işlenmiştir:

<i>Hayvan Çiftliği</i>'nin önerilmeme nedenleri	f
Ortaokul düzeyine uygun olmaması	23
Politik iletilerinin olması	3
Türk kültürüyle örtüşmeyen durumların bulunması	1

Tablo 12. *Hayvan Çiftliği*'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

“Kitapta verilmek istenen mesajın anlaşılması için okuyanın belli bir birikime sahip olması gerekiyor. Dolayısıyla bu yaş grubundaki çocuklar için ağır olacağını düşünüyorum.”

“Arka planında siyaset olduğunu düşünüyorum daha ileri yaşlarda okunmalı.”

“Ortaokul değil lise için uygun olduğunu düşünüyorum.”

<i>Sımyacı</i>'nin önerilmeme nedenleri	f
Ortaokul düzeyine uygun olmaması	21
İçeriğinin özgün olmaması	1
Pedagojik açıdan sorunlar içermesi	1

Tablo 13. *Sımyacı*'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

“Konusu ve anlatımıyla ortaokul düzeyine uygun değil. Lise öğrencilerine okutulabilir.”

“Pedagojik açıdan sakıncalı.”

“İleri düzey okur olan öğrencilerimiz anlasa da verilen mesaj bu yaş grubunda anlaşılıyor bence.”

<i>Şeker Portakalı</i>'nin önerilmeme nedenleri	f
Kitapta çocuklara kötü örnek olabilecek durum ve davranışların yer alması	7
Ortaokul düzeyine uygun olmaması	3
Çocukların kitabı sıkıcı bulması	1
Pedagojik açıdan sorunlar içermesi	1

Tablo 14. *Şeker Portakalı*'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

“Evet çok iyi bir eser fakat ortaokul düzeyine uygun değil, anlatımı açık ve anlaşılır ama küfürlü ve argo ifadeleri çok fazla. Kötü örnek teşkil etmekte.”

“Pedagojik açıdan sakıncalı.

“Lise için daha uygun.”

Beyaz Zambaklar Ülkesi'nin önerilmeme nedenleri	f
Ortaokul düzeyine uygun olmaması	18
Çocukların kitabı sıkıcı bulması	1
Çocuklar için yazılmamış olması	2
Kitapta çocuklara kötü örnek olabilecek durum ve davranışların yer alması	1

Tablo 15. Beyaz Zambaklar Ülkesi'nin ortaokul öğrencilerine önerilmeme nedenleri

“Dili ortaokul çocuğu için ağır olabilir. Bu yaşta daha çok olaya dönük eserler okuması kanısındayım. Olayın ve kurgunun içinde mesaj verilmelidir.”

“Çocuklar için uygun olmayan ifadeler barındırıyor.”

“Çocuk kitabı değil.”

Katılımcıların okumadığı için görüş belirtmekten kaçındığı yabancı kitapların başında gelenler Tablo 16'ya işlenmiştir:

Görüş Bildirilmeyen Kitaplar	f	%
<i>Dağın Ay'la Buluştuğu Yer</i>	273	%75,4
<i>Genç Yazarın Seyir Defteri</i>	259	%71,5
<i>Yağmur Yağdıran Kedi</i>	258	%71,3
<i>Ölümsüz Aile</i>	256	%70,7

Tablo 16. Katılımcılar tarafından okunmadığı için görüş alınamayan çeviri kitapların başında gelenler

Yapılan araştırmada ulaşılabilecek sonuçlar aşağıda sıralandığı gibidir:

Anket listesinde yer alan kitapların yarısından çoğu (f=39) MEB'in 100 Temel Eser Listesinde yer almaktadır. Bu durum, 2005-2018 yılları arasında tavsiye edilen kitapların etkisinin devam ettiğini göstermektedir.

Çocuk edebiyatının temel kaynakları halk edebiyatı ürünleri, yetişkinler için yazılıp çocuklar için değiştirilen metinler ve çocuklara göre yazılan metinlerdir. Katılımcılar genellikle halk edebiyatı ürünlerini ortaokul öğrencilerine önerebileceklerini ifade etmişlerdir. Bunun nedeni halk hikâyesi, tekerleme, fıkra gibi türlerin içerikleri gereği daha “güvenilir” bulunması olabilir.

Katılımcıların görüş belirtmekten kaçındığı yerli kitapların çocuk okur kitlesini hedef alan yazarlarca kaleme alınmış olması dikkat çekicidir. Ülkemizde çocuk edebiyatının bir tür ve bir kavram olarak uzun süre tartışılmış olması ve çocuklar için yazma konusundaki tereddütlerin bir sonucu olarak geç gelişen bir tür olması, katılımcıların yakın zamanlarda yazılmış kitapları okumamış olmasının nedeni olabilir.

Yabancı kitaplar arasında en fazla önerilenler halk edebiyatı ürünleri ve dünya klasikleridir. Çocuklar için yazılmamış çeviri kitapların önerilme oranları genel olarak düşüktür. Ek olarak yerli kitaplarda olduğu gibi çeviri kitaplarda da çocuklar için yakın dönemlerde yazılmış kitapların yetişkinlerce okunma oranı düşüktür.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim. Verimli bir toplantı olmasını dilerim.

Kaynaklar

- Ak-Başoğul, D. (2018). Türkçe Öğretmenlerinin ve Önerdikleri Kitapların Söylemleri Bağlamında Okuma Kültürü Anlayışı: Bir Durum Çalışması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Görmez, E. ve Şen, E. (2021). Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarından Farklı Disiplinlerde Yararlanma (Sosyal Bilgiler Dersi İçin Bir Yazınsal Okuma Önerisi). Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 1724-1770.
- Güven, B. ve Aytas, G. (2023). Ortaokul Öğrencileri İçin Türkçe Derslerinde Tavsiye Edilen Okuma Kitaplarında Yer Alan Aforizmaların İncelenmesi, Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 10 (1), 114-129.
- Kemiksiz, Ö. (2018). Türkçe Derslerindeki Temalarda Öğrencilere Okumaları Tavsiye Edilen Kitaplar Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (10), 42-61.
- Oryaşın, M. (2018). Türk ve Dünya Klasikleriyle Yapılandırılmış Dil ve Edebiyat Öğretimi Tasarısı: Okulöncesinden Yükseköğretime. Ankara: Eğiten.

İsmail Güleç

Teşekkür ederim Neslihan Hanım.

Evet, sevgili hocalarım, Neslihan Hanım'ın sunumunu hep birlikte dinledik. Tartışma hakkında görüşlerinizi sırayla dinlemek isteriz. Ancak konuşmanıza başlamadan önce adlarınızı söylemeniz bizim daha sonra kayıtları çözerken kimin konuştuğunu anlamamızı kolaylaştıracaktır. Buyurun.

Ahsen Duruş

Benim adım Ahsen Duruş. Türkçe öğretmeniyim. Benim özellikle dikkatimi çeken şu oldu. Bazı kitapların pedagojik açıdan uygun olmadığı, içerisinde argo kelimelerin bulunduğu belirtilmiş. Biz yeni bir kitap listesi belirleyeceğiz. Benim sadece bir soru bu kafama takılan... Kitapları belirlerken... Argoya çocuk ailede veya dışarda maruz kalıyor. Biz kitapları belirlerken kitapta verilen mesaj olumlu olsa, sonunda kötü karakter iyi bir karaktere dönüşse de bu kitabı listelerimizden çıkarmamız mı gerekiyor? Bu noktada kararsız kalıyorum. Ben *Şeker Portakalı*'ni okudum. Orada kötü bir aile yapısından gelen çocuğun umut dolu yolculuğu ele alınıyor. Aynı zamanda kitapta küfürler de var. Bu konuda ne yapmamız gerektiğini bence bugün burada bir konu başlığı olarak ele almamız gerekiyor. Bunun dışında sunumda belirtilenlere katılıyorum. Yakın zamanda yazılmış eserleri pek bilmiyoruz. Biz daha çok klasikleri ve eski tarihli çocuk kitaplarını biliyoruz.

Melike Günyüz

Merhaba, ben Melike Günyüz. Erdem Yayınları yöneticisiyim. Bu liste ile ilgili değerlendirmemi söylemek istiyorum: Öğretmenlerimiz satışta olan kitaplara erişemiyor ya da kitapların içeriklerine tam anlamıyla hâkim değiller. Geçen yıl bu ülkede yaklaşık 17.000 yeni çocuk ve gençlik edebiyatı kitabı yayımlandı. Tabii bunun içinde okul öncesi kitaplar, çeviri resimli kitaplar, aktivite kitapları var. Bu listeyi edebiyat kategorisi bağlamında daraltmaya çalıştığım da en kötü ihtimalle elimizde 500 tane edebi ve estetik değeri yüksek kitap kalabilir. Her yıl 500 iyi kitap yayımlandığında bu on yılda 5000 kitap eder. Hiçbir öğretmenimizin bu kitapların tamamına erişmesi mümkün değildir.

Bu listeye baktığımda ayrıca şunu da merak ediyorum: Listede neden Gülten Dayıoğlu, Reşat Güntekin, Nazım Hikmet var? Onların varoluşunun bence yeğâne sebebi Türk edebiyatında sağdan veya soldan varlıklarını edebi olarak ispat etmiş yazarlar olmasıdır. Bir öğretmen edebiyat kanonunda yer alan bir yazarı hazırladığı okul listesine koyduğunda artık bu listeye gelebilecek eleştirilerin de önüne geçmiş olur. Yani Gülten Dayıoğlu metinlerinin kitap listelerinde neden var olduğunu çok iyi analiz etmek gerekir. Neden sağ ya da sol görüşlü tüm okulların listesinde Gülten Dayıoğlu var? Çünkü kendisi her kesim tarafından akredite olmuş bir yazardır. Edebiyat ideolojik bir alandır. Bu realiteyi göz önüne alarak tartışmaya başladığımızda bu çalıştaydan çıkacak listenin de bu ülkenin belli bir kesimi tarafından kabul görececek bir liste olacağını kabul etmek zorundayız.

1. Neşriyat Kongresini Türk çocuk edebiyatı tarihi açısından çok önemserim. Çünkü 1. Neşriyat Kongresi bu ülkenin çocuk ve gençlik edebiyatının yol haritasının çizildiği kongredir. Orada masalların çocuklara okutulup okutulmaması tartışılır. Pertev Nail Boratav der ki aslında bizim masallarımız bizim yıktığımız padişahlık ve vezirlik sistemini eleştirir, dolayısıyla masallara alan açmalıyız. Böylelikle masallar kendilerine yeni sistemde varlık alanı bulurlar. Malumunuz okullarda okutulacak edebiyat eserleri 2005 yılına kadar Talim ve Terbiye Kurulu tarafından sıkı bir denetime tabi tutularak belirlenir, milli eğitim politikalarına uymayan eserlerin okullara girişine engel olunurdu. 2005 yılında dönemin Millî Eğitim Bakanı “Benim öğretmenim sınıfında ne okutacağını bilir.” diyerek bu uygulamaya son verdi. Bunun faydası ne oldu ülkeye? Özgürlük ortamı birçok kitabın yayınlanmasına imkân tanıdı, birçok yeni yazar kitap yayınladı, birçok yeni yayınevi kuruldu. Bu yasa hâlâ yürürlükte olsa idi belki Yusuf Dursun Hocamın kitapları bu kadar yaygınlaşmayacak ya da Bestami Yazgan Hocamın kitapları okullarda okutulmayacaktı. Çünkü ideolojik bir aygıt olarak edebiyat, cumhuriyetin başından bugüne kadar işlevini sürdürmektedir. Dolayısıyla bu listeyi analiz ettiğimde ben şunu soruyorum: Biz neye göre kitap seçeceğiz? Siz birtakım gerekçeler söylediniz. Bu gerekçelerin hepsini de çok anlamlı bulmakla birlikte çocukların dünyaya bu kadar açık olduğu, bu kadar yazarın bu kadar çok kitap ürettiği ülkede sınırlı eserlerle ortaya konmuş bir listenin işlevinin ne kadar etkili olabileceğini sorguluyorum. Bu arada çocuk edebiyatı ve ilk gençlik edebiyatını tartışmaya açıyor olmanızı değerli buluyorum ve önemiştir. Esas olan sürekliliktir, hazırlanan listelerin güncellenmesidir ve bakış açılarının zenginliğidir.

Yusuf Dursun

Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Ben Yusuf Dursun. Öncelikle bu programı tertip eden heyete teşekkürlerimi sunuyorum. Listeye şöyle bir baktığımızda bir emek çekilmiş ama hoca hanımın da ifade ettiği ve Melike Hanım'ın da söylediği gibi gerçekten günümüz yazarlarının az tanındığı kanaatine varıyoruz. Burada ne yapılabilir konusu üzerinde duralım. Her yazarın herkes tarafından bilinmesini beklemek biraz zor. Bu beyaz perde olsa, televizyon olsa, insanların yüzü görünse tanınırlık daha kolay oluyor ama bu imkânı bulunmayan yazarlar çok da kaliteli eser verdikleri hâlde tanınmaları bir talihsizlik olsa gerek. Bu kanaatteyim. Yanımda oturan Halil Bey'le ben bugün tanıştım. Konuşmamız sırasında beni sevindiren ve düşündüren bir şey oldu. Hocam ben sizin şiirleriniz 2000li yıllardan beri okuyorum, seviyorum, ajandama da kaydediyorum, dedi. Ama kendi okulumuz için hazırladığımız nesir listesinde sizin adınız yok, çünkü ben sizin düz yazılarınız olduğunu bilmiyordum, dedi. Haklı. Gayet normal, bilmiyor olabilir. Şimdi burada bize düşen ne? Demek ki biz kendimizi bir şekilde tanıtmak durumunda olacağız. Bu, ayrı bir konu olabilir.

Kitap listesi için ise ben şunu söyleyeyim. Gerçekten birtakım kırmızı çizgilerimiz olması gerekli diye düşünüyorum. Şahsen benim öncelikli kırmızı çizgim edebi eserinde dilidir, Türkçeyi düzgün kullanmasıdır. Herhangi bir eseri elimize aldığımızda eserde anlatım bozukluklarını gördüğümüz anda okuma zevkimiz tamamen kırılıyor. Anlatım bozukluklarından arınmış, Türkçenin bütün imkanlarının kullanıldığı eserlere öncelik verelim diye düşünüyorum. Ayrıca biz bir devlette yaşıyoruz. Bir devletimiz var. Öyleyse biz bu devletin varlığını devam ettirecek eserlere öncelik vermek zorundayız. Bölücülüğe, fitneye, fesada yer veren eserler bizim ajandamızda olmamalı diye düşünüyorum. Hoca hanım demin bir şey söyledi. Sonunda iyi kahramanın kötü kahramanı yendiği ama içinde argo da kullanılan eserler olmasın mı? Ben bir kitap okuyorum. İsmi de vereyim. Ahmet İşler'in *Topkapı'nın Esrarı* adlı eseri. 300 sayfalık bir eser. Romanın yaklaşık 200 sayfasından şarap, meyhane, bar kültürü anlatılıyor ama bir yerden sonra Mevleviliğe geçti. Belli ki o kahraman zaman içerisinde bir dönüşüm geçirecek. Güzel de... Şimdi bahsettiğimiz argo, şarap kültürü eserin ne kadarında olmalı? Argo var, argo var... Bir çocuğun arkadaşına "oğlum" veya "kanka" demesi artık yadırganacak bir şey değil. Ama insanın gündelik hayatta kullanamayacağı kelimeler varsa ne kadar edebi değeri olsa

da bir kenara bırakmalıyız. Bunu bu şekilde değerlendirmek lazım diye düşünüyorum. Liste güzel ama çok eskide kalmış. İnşallah kendimizi tanıtabiliriz, birbirimizi daha iyi anlarız. Bu tür fırsatları değerlendirmek lazım. Geldik, koşu koşu geldik. Kardeşimle ben yeni tanıştık, okuluna gideceğim. Hocam diyor ki ben sizleri tanımıyorum. Haklı...Gayret edelim. Eskilerin biz sözü vardı: Gayret bizden tevfik Allah'tan. Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Halil Bekaroğlu

Halil Bekaroğlu. Üsküdar Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yapıyorum. Buraya gelişim de biraz garip oldu. Ben kısaca izah edeyim isterseniz. Mesaj yoluyla listeler önümüze düştüğü zaman ben listeyi açıp inceleyerek ankete katılan 362 kişiden bir tanesiyim. Tabii görünce açıkçası ben biraz şok geçirdim. Çünkü netice itibariyle biz Eğitim-Bir Sendikasını temsilen bu listeyi gündeme alıyoruz. Dolayısıyla bizim camiamızdan isimlerin ön planda olmasını beklerken Nazım Hikmet'in orada olduğu halde Cahit Zarifoğlu'nun ya da Yusuf Bey'in dediği gibi yeni yazarlarımızdan kimsenin olmaması... Yahut Aziz Nesin var mesela... Aziz Nesin'le çocukları tanıştırmayı düşünüyoruz ama bizim kendi insanlarımızla tanıştırmayı düşünmemişiz diye düşünerek sendika temsilcimize bir sitem mesajı attım. Bu listenin beni temsil etmediğini ifade ettim. Dedim ki hocam böyle bir liste oluşturmuşsunuz ama bu liste beni temsil etmiyor. Bunu ifade ettim. Kendisi de hocam çalıştaya katılın, derdinizi orada anlatırsınız, dediler. O şekilde biz buraya gelmiş olduk. Yoksa gelişimizin başka bir şeyi yok.

Burada birkaç hususu hemen söyleyeyim. Ondan sonra çok uzatmadan diğer maddelerde de gene konuşuruz. Bence başlangıç hatalı başlamış. Heyeti böyle bir çalışma yaptıkları için takdir ediyorum o ayrı mesele ama başlangıcı hatalı. Siz böyle bir şeyi oluşturacaksanız diğer özel okulların, filancaın falan değil... Mesela ben şahsen bir liste oluşturmuşum. Biz bir sivil toplum kuruluşunda da bu tür çalışmaları yürütüyoruz, Yedi Hilal, ismini de vereyim, öyle bir çalışma da yürütüyoruz. Böyle bir liste orada da oluşturmuştuk. Hatta 5'ten 12. sınıfa kadar listeler oluşturmuşuz. Keşke sivil toplum kuruluşlarına da ulaşılsaydı. Bize de bir şekilde önceden ulaşılsaydı. Zannederim böyle bir liste çıkmazdı. Mesela Melike Hanım dediler ki Gülten Dayıoğlu... Benim listemde yok mesela. Benim okulun listesinde de yok. Bu tercihte bulunduk biz. Biraz

daha farklı bir liste oluşturalım, dedik. Zannederim başlangıcın bana göre hatalı olması gibi bir şey söz konusu. Bir de toplantı ilerlemeden... Bize yaka kartlarıyla iletilen bir iki şey vardı, ben ön eleştirimi yapayım. Belki toplantıya faydası olur, bilmiyorum. Eserlerin türlere ayrılması ve üçer kitap tespit edilmesi gibi bir sınırlama var. Bu sınırlamayı ben doğru bulmuyorum. Daha rahat, geniş konuşabilmeliyiz. Tür ayırımına gitmeden daha rahat konuşmalıyız. Burada ayırma gideceksek daha önce sizin de söylediğiniz gibi yaş ayırımına gitmeliyiz. 5. sınıf öğrencisine okumayı sevmeyi yönelik bir çaba olmalı. Orada ele alınacak eserler öyle olmalı. 6. sınıfta derinleştirebilirsiniz metinleri, 8. sınıfta çok daha yoğun metinler olabilir. Bahsettiği gibi Yusuf Hoca'mınızın biraz önce söylediği gibi edebi niteliği kesinlikle kanıtlamış olmalı bu eserler. Açıkçası eleştiriye de çok fazla açık olmaması da lazım. Bir zaman sonra bunu temin etmek de lazım. Bir de eserlerden birkaçı, Vatan yahut Silistre... Konuşulurken birkaç hususa değinildi, metnin ders kitabında olduğuna değindi bir arkadaşımız. Orada da şunu da söylemek lazım. Vatan yahut Silistre'nin yazılış gayesi de atlanıyor. Namık Kemal bu metni niçin yazdı? Bu tiyatronun oynanmasından sonra Sultan Abdülaziz'le alakalı bir gösteriye oradan tiyatrodan çıkanların ulaşmaları metnin önemini gösteriyor. Bence biz kendi ideolojimizi ortaya koymalıyız. Dolayısıyla metinleri de her yönden, hem ideolojik olarak bence biz kendi ideolojimizi ortaya koymalıyız. Eksen bu olmalı. Yerlilik, millilik, dini hassasiyetler... Bu hassasiyetler ekseninde yine tarih, kültür... Bizim oluşturduğumuz listeler var onları da dilerseniz paylaşabiliriz sizinle. Teşekkür ediyorum.

İsmail Güleç

Hocalarım, bu konu ilgili görüş bildirmek isteyen var mı?

Oğuzhan Yılmaz

Öncelikle nazik davetiniz için teşekkür ederim. Kitap konulu bir toplantıda bulunmak şahsım için çok önemli. İsmim Oğuzhan Yılmaz. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinde öğretim üyesiyim. Genel olarak çocuk edebiyatı özel olarak çocuk kitaplarında problem odaklı konular üzerine çalışıyorum. Okuma listeleri dünyada olduğu gibi Türkiye'de de tartışmalı bir alan. Benim daha

önce Türk Dili Dergisinde 100 Temel Eser Listesi ile ilgili yazmış olduğum bir yazı vardı. Gelirken uçakta şöyle bir okuyayım, dedim. Bazı yerlerini de esasında biraz sert buldum. Sadece yıllar değil bazen düşünceler de değişiyor.

Öncelikle yeni bir liste hazırlanırken 2004 ve 2005 yıllarında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan bir genelgeyle hazırlanan eski listedeki yanlışlara düşmemek gerekiyor. Bu yanlışlar alanın uzmanları tarafından bugüne kadar çok fazla tartışıldı. Belki burada ana hatlarıyla bazı eksiklikleri ifade etmek yeni liste ve listeler için de bir çıkış yolu da sağlayabilir. Eski listelerde hâlâ klasik masallar vardı. Bizim bu masalların dönüştürülmüş, çocuğa görelilik ilkesine göre uyarlanmış güncel formlarına ihtiyacımız var. Kaynaklardan yararlanma bir başka deyişle. Bu düşünceyle yazılmış çok iyi örnekler var. Tacettin Şimşek'in *Kara Koncolos*'u aklıma geldi mesela. Yılların ortaya koyduğu birikimi değerlendirmek ama aynı zamanda bu birikime yeni bir nefes katmak.

Yeni listeler aracılığıyla çocuk okurlar yeni yazarlar tanıyabilmeli, yazar bilgilerini geliştirebilmeli. Eski listede üzerinde anonim, heyet, komisyon yazan pek çok eser vardı. Bu tarz bir yaklaşımla okurların medeniyetlerinin gelişimine hizmet eden bir anlamda kültürel bir değer olan kalemlerini bilmelerine imkân yok.

Benzer bir yaklaşımla listeye dahil edilen kitapların hiçbirinde çevirmen ismi yoktu. Oysa çeviri eseri değerli kılan çevirmenin o konudaki uzmanlığı. Kitaplar üzerinde mutlaka çevirmen ismi olmalı ve okur çeviri bir eseri okuyacaksa çevirmen ismine de dikkat etmeli. Piyasada çeviri diye satılan eserlerin pek çoğu kısaltma. Hatta kısaltma değil maalesef özetleme. Eserler kuşa döndürülmüş. Ben bu durumdan 100 Temel Eser Listesi üzerine yazdığım çalışmamda da bahsetmişim. İki farklı yayınevini aynı eseri nasıl bastığına baktığınızda durumun vahametini daha iyi anlıyorsunuz. Neredeyse aynı ebatlarda, aynı puntuyla farklı yayınevleri tarafından basılmış iki kitaptan biri 250 sayfanın üzerindeyken diğeri 80 sayfa bile değil. Çünkü biri çeviri, diğeri ise özet. Dolayısıyla listeler için çeviri eserleri seçerken ayrıca hassasiyet göstermemiz lazım

Listeler hazırlanırken en çok konuşulan mevzulardan biri değerler/ değerlerimiz. Elbette böyle bir bakış açısı olabilir. Estetik eğitime feda edilmeden çocuk okurun evrensel ve kültürel değerleri edinmesi için çaba sarf edilebilir. Ama bir önceki listede olduğu şekliyle değil. Mesela önceki listede 'Seçmeler'

vardı. Bu seçmelerden biri de Çehov'dan *Seçmeler*'di. Ben farklı yayınevleri tarafından basılan Çehov hikayelerine baktığımda eserlerde neredeyse ortak diyebileceğimiz tek bir hikâye yoktu ve bütün bu hikayelerin teması farklıydı. Dolayısıyla farklı eserlerle aynı değerleri kazandırmak mümkün değil. En azından bu konuda bir sistematik varsa da ben fark edemedim. Diğer ilginç kısım ise amaçlarından biri de millî değerler edindirmek olan 100 Temel Eser Listesinde yer alan *80 Günde Devr-i Alem* kitabıydı. Bilindiği üzere eser İngiliz sömürgeciliğini konu ediyor. Eserde Hindistan'da kurban edilmek üzere olan bir insan kahraman iki İngiliz (!) tarafından kurtarılıp ilkel Doğudan modern Doğu'ya götürülüyor. Daha da acısı Hindistan'da bu tür ilkel adetlerin devam etmesinin gerekçesi olarak İngilizlerin henüz bu bölgeye nüfuz edememesi görülüyor. Belli ki eserin tamamı okunmamış. Gözden de kaçabilir. Ancak sonrasında düzeltmeye ilişkin bir adım da atılmadı. Bence listeler devingen olmalı. Seçilen kitaplar sürekli revize edilebilmeli. Eleştiriler ve öneriler dikkate alınmalı. Dünyadaki örnekleri de böyle zaten.

Okur sesi ile bağlantılı olarak listeler hazırlanırken güncel eğilimler de eser seçiminde gözetilmeli. Dünyada neler basılıyor, neler okunuyor, çocukların ellerindeki kitaplar ne? Çocuklara ve onların tercihlerine rağmen listeler şekillendirilmemeli. Mutlak suretle onların düşünceleri listelerde ses bulabilmeli. Bazen bizim onlar için uygun gördüklerimiz onlar tarafından tercih edilmeyecektir. Bu durumun doğal olduğu kabul edilmeli. Diğer yandan, okuma listeleriyle ilgili dünya literatüründe çalışmalar var. Mesela Kanada'dan bir çalışmaya bakmıştım. Orada okuma listelerinin her 5 yılda bir güncellenmesi gerektiğini ifade etmişler. Bizde bazı eserlerin yazılışı üzerinden 100-150 yıl geçti ama hâlâ bugün listelerin vazgeçilmezleri. Korkum o ki 100 sene sonra da okuma listelerin ana iskeletini oluşturacaklar. Burada ilgili eserlerin niteliksiz ve işe yaramaz olduğunu iddia etmiyorum tam tersine belki yıllara meydan okuyorlar. Benim kastım yeni eserlerle kendimizi güncelleyememiz. Yeniye değersiz olarak görmemiz. Yeniye karşı ön yargılı olmamız. Ya da konfor alanımızı bozmamak, okuma eziyetine katlanmamak için onları görmezden gelmemiz. Biraz önce Melike Hanım bir istatistik paylaştı. Ben de bir istatistiğe ulaşmıştım. 10.000'e yakın yeni çocuk kitabı basılıyor bu ülkede her yıl. Amerika'da bir yılda satılan toplam çocuk kitabı sayısı ise 280 milyon civarı. Dolayısıyla bizim çocuğa görelilik ilkesini merkeze alarak ilk okuru çocuklar olan güncel eserleri biraz daha yakından takip etmemiz ve onlara listelerde yer vermemiz lazım.

Uzatmamak adına son olarak listelerin için eser seçiminde katı ideolojik kriterler olmamalı. Katı ideoloji diyorum zira her seçimin ideolojik bir aksiyon olduğunu biliyorum. Listeler ile amaç sadece belirli bir bakış açısını yansıtan kitaplar okutmak değil, onlara okumayı sevdirmek, soran sorgulayan bir nesil inşa etmek ve dolayısıyla onların çocukluklarına değer vermek (Belki de bu da bir ideolojidir). Burada bizim referans noktalarımızı net olarak belirlememiz lazım ama referans noktalarımızı belirlerken bu referansımız liste dışındaki eserler için ideolojik bir sansür olmamalı. Bu açıdan seçme kriterleri netleştirilmeli, dünyada da niteliğe ilişkin kabul gören genel ilkeler esas alınmalı.

Belki uygulama ve sürece ilişkin bir tespit İsmail Hocam da söyledi ne olursa olsun listeler için eser önerecek arkadaşların önerecekleri kitapları ayrıntılı bir şekilde okuması. Okunmayan kitabın tavsiye edilmemesi. Bu vesileyle davetiniz için tekrar teşekkür ederim. Umarım bu çalıştay ülkemiz ve çocuklarımız açısından güzelliklere vesile olur.

Yasin Mahmut Yakar

Ben Doçent Doktor Yasin Mahmut Yakar. Ben de Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinden geliyorum. Çalışma alanım çocuk edebiyatı. Öncelikle böyle bir toplantıda bizleri buluşturduğunuz için çok teşekkür ederim. Tabii söylenene söylenen geliyor, ben aldığım notlardan söylenenleri çıkararak anlatmaya çalışacağım. Böyle bir toplantının varlığı, diğer katılımcıların da değiştiği gibi tek başına çok değerli. Burada dikkatimi çeken şeylerden biri şuydu: Yerli kitaplar içerisinde en az tercih edilen kitapların varlığı ya da isimleri daha doğrusu aslında çocuk edebiyatı alanında bir nebze de olsa mesafe kat ettiğimizi, bu konudaki farkındalığın artmaya başladığını gösteriyor. Bu açıdan açıkçası sevindirici. Tabii yayınların çoğunun 100 Temel Eser'den geliyor olması az önceki hocamın tespitini de doğruladı. Bunun dışında benim dile getirmek istediğim şeylerden birisi de şu... Biz burada çocuklar için alternatif bir okuma listesi oluşturmak için toplandık. Bununla ilgili buradaki katılımcıların yetkinliğinden de kimsenin şüphesi yok. Bunu da kabul ediyorum. Bugün Belçika'nın nüfusu 11,5 milyon. Belçika, okuma listelerini hazırlamak için her yıl 12 bin çocuğa kitap okutuyormuş. Biz gittiğimizde öğrendik, temmuz ayında. Bunun üzerinden bir liste hazırlanıyor. 11,5 milyonda 12 bin çocuğa okutuluyor. Biz 85 milyonluk bir ülkedeyiz. Bilmiyorum hocam matematiğim çok iyi

değil ama ülkemiz açısından düşündüğümüzde epey bir sayı yapıyor. Böyle düşünülünce öncelikle çocukların bu konudaki fikirlerinin alınması gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğer değinilmesini düşündüğüm konu... Mesela listede hiç çizgi roman yok ama dünyada çizgi romanlar muazzam bir trend halinde ilerliyor. Bu, benim çok dikkatimi çekmişti. Bir diğeri de Kültür Bakanlığının farklı kütüphaneler üzerinden ya da bakanlığın genel kütüphanelerinden en çok ödünç alınan çocuk kitaplarıyla ilgili ki biz geçen hafta Oğuzhan Hoca'mla Erzincan'daki çocuk kütüphanesine de gitmiştik. Orada sorduk hangi kitapların okunduğunu. Bazı kitapların ankete konu olan listede hiç olmadığını gördük. Bazıları var ama bazıları da yok. Bu noktada da benim aklımda soru işareti oluştu, diyebilirim. Onun dışında bu listenin güncelliğiyle ilgili, özellikle anonim kitaplar ve çeviri kitaplarla ilgili katılımcıların tespitlerine ben de katılıyorum. Şu anda dediğim gibi... Mesela ben en son İzmir'de çocuk kütüphanesinin en çok okunan kitapların listesine ulaşmıştım. Orada yer alan kitapların birçoğu bu listede yok.

Melike Günyüz

Neler var hocam hatırlıyor musunuz en çok ödünç alınan kitaplar arasında?

Mahmut Yasin Yakar

En çok okunan kitaplar Mustafa Orakçı'nın *Levent* serisi. *Saftirik*, *Harry Potter*, Birsen Ekim Özen'in *Şirin* serisi var. *Tavşancan ile Faresu* var, Axel Scheffler'ınmış. *Abartma Tozu* var, Şermin Yaşar'ın. İzmir'in 2022 yılının en çok ödünç alınan kitaplar listesiydi. Erzincan'daki kütüphanenin listesinde de hemen hemen bu isimlere ulaştığımızı söyleyebiliriz. Bazılarını burada görmemek beni şaşırttı. Bu noktada aslında bu söylediklerim daha önceki birçok katılımcının söylediklerini de doğruluyor. Son olarak şunu da söyleyeyim... Az önce sizin usulde bahsettiğiniz, liste oluşturduktan sonra kitapların tek tek okunması ve bununla ilgili önerilerin somutlaştırılması ve buradaki katılımcılardan isteyenlerin kitapları okuması önerisini ben belki bu toplantının kendisinden de daha değerli bulduğumu ifade etmek istiyorum. Bunun mutlaka yapılması

gerekiyor. Hatta biz gelmeden Oğuzhan Hoca'mla da konuşmuştuk. Belki şu bile olabilir. Mikro okuma grupları oluşturulup her kitap çaprazlama şekilde değerlendirilip puanlama bir liste oluşturulabilir. Böyle bir toplantı düzenleyip bizi de davet ettiğiniz için tekrar çok teşekkür ederim, sağ olun.

Talat Aytan

Kıymetli hazirun, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Talat Aytan, Yıldız Teknik Üniversitesinden. Böyle, silsile hâlinde konuşmalar devam edince söyleneceklerin daha önceden söylenmiş olmasının getirmiş olduğu bir kısıtlama da oluyor. En azından aldığım birkaç notu paylaşmak isterim. Özellikle ideoloji konusunda Oğuzhan Hoca'ma katılıyorum. Cemil Meriç ideolojiler, idraklere giydirilen deli gömleklidir, der. İdeolojiden ziyade biraz daha çocukları evrensel anlamda iyi, güzel ve doğruyla karşılaştırmak gerekiyor. Hep verdiğim bir örnek vardır. Abdülaziz Bekkine Hazretleri ile Mahatma Gandhi arasında bir karşılaştırma yaparım. Kendisi sadece bir çift ayakkabısı olduğu için camiye gitmek için eşinin pazardan gelmesini bekler. Çünkü ikinci bir ayakkabı alacak parası yoktur. Mahatma Gandhi de bir gün trende giderken terliğinin birini düşürünce diğerini de arkasından atar. Niye attığı sorulunca, bari bulunca bir garibanın işini görsün, der. Aslında baktığınızda biri İslam kültür dairesiyle ilişkilendirilebilecek bir şeyken birisi Hint Budizm'i ya da felsefesiyle açıklanacak bir şeydir fakat çıktı olarak baktığınız zaman çocuklara vereceği etkinin çok da farklı olmadığını görmek mümkün.

Çocuklar için bir okuma listesi tavsiye etmenin gerekliliği konusunda hemfikiriz...Herhâlde Spinoza'nın bir sözü... Her belirleme aynı zamanda bir sınırlamadır. İster istemez bir liste yaptığınızda içeride kalanlar kadar dışarıda kalanlar da olacak. Tabii bu listelerin uzun süre tedavülde kalması, bir kanonlaşma riskini de taşıyor. Bunun yerine belli aralıklarla listeleri yenilemenin, ekleme yapmanın ya da alternatif listeler oluşturmanın daha etkili olduğu kanaatindeyim. Bir de az önce Melike Hoca'mlar, Yusuf Hoca'mlar paylaştılar. Birçok kitap basılıyor ama en büyük problemimiz, belki biz eğitimin içinde olan paydaşlar olarak ister istemez bu kitapların birçoğunu okuma gibi bir fırsatımız olmuyor... İster istemez şunu da göz ardı etmemek lazım... Bizdeki veli profili düşünüldüğünde... Veli size gelir der ki hocam bize bir liste ver, biz hangi kitapları alalım? Bizim verecek bir listemizin olması gerekiyor.

Ama dediğim gibi bu yeni çıkan kitaplar meselesi noktasında daha derin düşünmeliyiz bence. Kitaplar hakkında fikrimizin olabileceği bir alan inşa etmek gerekiyor. Son olarak şunu söyleyeceğim. Çocuk kitaplarının basımıyla ilgili bir denetleyici kurum var mı? Burada yayın dünyasından gelen hocalarım da var... Bir kitabın çocuk kitabı olduğunu belgeleyen akreditasyon sistemimiz, bir kurumumuz var mı? Özel bir yayınevi ya da kuruluşumuz var mı? Belki de en önemli hususlardan bir tanesi de bu.

Melike Günyüz

Olmalı mı?

Talat Aytan

Bence olmalı. Buradaki mesele az önce bahsettiğimiz eserin edebî yönü, en önemli hususlardan bir tanesi. Pedagojik yönü elbette ki önemli. Az önce yine hocalarımın bahsettiği, birtakım farklı ideolojik endoktrinasyona yönelik ifadelerin olmaması önemli. Pipo resminin üzerine “bu bir pipo değildir” yazan meşhur örnek geldi aklıma... Üzerinde her çocuk kitabı yazan kitap, çocuk kitabı mıdır, diye düşünmek lazım. Yaş kategorilerini 7-9, 11-13 yaş yazıyoruz da mesela bunları neye göre yazıyoruz? Bunların üzerinde biraz düşünmemiz lazım. Son olarak aslında kültürel iktidara yaptığınız yatırım... Yani bunun sermaye boyutu üzerine de bence biraz düşünmek gerekiyor. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Ahmet Benzer

Herkese merhabalar... Ahmet Benzer, Marmara Üniversitesinden. Benim de birkaç notum var, onları sizinle paylaşayım. Az önceki listeden hareketle şöyle bir tavsiyede bulunabiliriz. 100 Temel Eser var Millî Eğitim’in. O 100 Temel Eser Listesi olmalı mı olmamalı mı diye bir tartışmamız vardı. Benim kanaatim şu yönde... 100 Temel Eser Listesi veya 100 değil de daha fazla bir eser listesi olmalı. Teorik olarak çok sınırlıyor bizi kabul ediyorum ama genel bir realite var. Öğretmen olarak kendinizi koyduğunuz zaman bir kitap tavsiye ettiği-

nizde karşınıza veli dikiliyor. Bu kitap şöyle, böyle, diyor. Öğretmen kendini garantiye almak istiyor. Bu Reşat Nuri'lerin varlığının sebebi de bu. Herkes tarafından kabul edilmiş.

Bir gün okulda bir kitabı denk geldi Reşat Nuri'nin, adını hatırlayamıyorum. İlk sayfasını okudum, okudum anlayamıyorum. Bir tane öğretmenimize verdim. Bir okuyun, dedim, anladım, dedi. Burada ne diyor dedim, orayı anlamadım ben, dedi. Yani kitap zor. Reşat Nuri anlaşılır gibi geliyor ama anlaşılmıyor. Riske etmek istemiyor. Birkaç tane öğretmenle görüştüm. Şunu yazdım ve soruşturma geçirdim, dedi. Bundan sebep mi, dedim, bundan sebep, dedi. Ben öğretmen olsam listede olmayan bir kitabı öğrenciye önermem, riske atmam kendimi. Şimdi bu sebeple yapmak lazım. Ha listeye dair bu çalıştayda eleştiriler getirebiliriz.

Mesela yıllar önce bir yazarımız söylemişti. Kulaklarımda çınlar sesi. Dedi ki benim ders kitaplarında yer alabilmek için ölmem mi lazım? Yazar haklı. Ben ders kitabı yazarı olsaydım belki o yazarımıza kitapta ben de yer vermeyebilirdim. Korkum da şu olurdu. Yarın siyasi bir söylemde bulunursa yazar, bu sefer kitap yazarını etkiliyor. Belki de bunun bir ölçüsü, bir teorisi gibi maddeler koyabilmek lazım. 100 Temel Eser'le sınırlı kalmamalı, genişlemeli, yaşayan yazarlara da yer verilmeli gibi tavsiye notları oluşturabiliriz.

Benim çocuğum ortaokuldaydı, öğretmenine kitaplarımı verdim. Hı, mı, dedi, geçti. Sonra bakanlığın kitap listesi yayımlandı, iki kitabım da orada yer almış. Öğretmen, tebrik ederim, çocuklara tavsiye edeceğim, dedi. Bizim bir kendi teorik dünyamız var ama uygulamada riski görmek istiyor öğretmen. Öğretmen riski görünce tavsiye edeceğim çocuklara, kitabınızı aldıracağım, dedi. O liste olmamış olsa sıkıntı...

Volkan Arslan

Ben kısa bir açıklama yapma gereği hissettim. Volkan Arslan. Her şeyden evvel şunu belirtmek isterim. Belki kendimizi yeterince iyi ifade edemedik. Biz mevcut listeyi oluştururken kamusal alanda paylaşılmış listelere özellikle ulaşmak istedik. Mesela benim de çalıştığım bir kurum var. Kalem Okullarında çalışıyorum. Söylememin bir sakıncası yok. Ben, bizim okulumuzda okuduğumuz listeyi buraya dahil etmedim. Çünkü biz bu listeyi kamusal alana sunmadık, kendi kurumumuz içinde bunu okutuyoruz fakat bu listelere isteyen

herkes ulaşabiliyor. Öğretmenler ihtiyaç hissettiği zaman bakıyor. Hazır bir şey arıyor ve bu listelere ulaşıyor. Mesela hocamın da çok kıymetli bir listesi vardır, eminim; fakat biz araştırma yaparken ulaşamadık. Demek ki kamusal alana açık değil. Özellikle bunu belirtmek istedim. Bir Türkçe öğretmenin veya bu yaş grubuna ait bir velinin hızlıca çocuğuma ya da öğrencime ne okutayım dediği an ulaşabileceği listelere yöneldiğimizi ben özellikle vurgulamak istedim. Kendi düşüncelerimi belki en son paylaşıyorum. Teşekkür ediyorum.

Yücel Öztürk

Herkese merhaba, Yücel Öztürk. Millî Eğitim'de edebiyat öğretmeniyim. Aynı zamanda kitaplarım var. Çocuk edebiyatı yazarı olarak burada bulunuyorum. Daveti için Volkan Hoca'ma ve kurula teşekkür ediyorum. Ben de birtakım notlar aldım. Tekrara düşersen affola. Tekrar düşmemek için gayret göstereceğim. Ben öncelikle burada bir sendika toplantısı olduğunu düşünmüyorum. Farklı duruş, tarz ve görüşlere değer verileceği ümidiyle burada bulunuyorum. Dolayısıyla ideolojik ön kabulde liste hazırlama teklifini çok da makul ve doğru bulmuyorum. Günümüzde öğretmenlerin güncel edebiyattan çok uzak olduğu görüşüne de katılmıyorum. Çünkü bu liste neyin listesi mesela? Hocam söyledi, kamusal alanda paylaşılmış, ulaşılabilir liste. Biraz da ideoloji tembeli öğretmenlerimizin hazırlayıp hemen el altında bulundurduğu liste. Ama günümüz okuma gerçekliğini yansıtmıyor bence. Yansıtmıyor olsaydı günümüzdeki birçok yayınevini batması lazımdı. Ama on binlerce kitap yazılıyor, basılıyor, okunuyor. Yazarları takip ediyoruz, şehir şehir dolaşıyorlar. Kitapları defalarca baskı yapıyor. Benim hiç reklamı olmayan *Buz Çetesi*, *Orhan Yazıtları* kitaplarım var. *Buz Çetesi* geçen yıl 10. baskıyı yaptı, ben de şaşırdım. Hiç öyle reklam falan yaptığımdan değil ama öğretmenler bana ulaşıyor gerek yüz yüze gerek online söyleşiler yapıyoruz. Bu sadece benim adıma değil. Birçok yazar arkadaşımın bu konuda büyük kitlelere ulaştığını düşünüyorum. Yani bu listeyi Türkiye'deki çocuk edebiyatı tek belirleyicisi olarak görmek doğru değil. Aynı zamanda gerçekçi de değil. Kendi gözlemlerim ve içinde bulunduğum durum böyle. Liste dışında okutulan çok kitap var. Bir de ideolojik açıdan baktığımızda bizim hitap ettiğimiz tüm öğrenciler muhafazakâr ailelerin çocukları mı? Ben bir öğretmenim. Benim karşımda her türden insanın çocuğu var. Eşitlikçi davranmam gerektiği için kendi okuttuğum listelerde her tarzdan kitap olmasına dikkat ediyorum.

Kırmızı çizgiden bahsetti Yusuf Hoca'm, çok değerli. Türkçenin güzel olması, bölücü unsurların yer almaması, abartılı müstehcenlik, insana hakaret eden ifadelerin yer almaması benim için yeterli. Her tarzda kitabı tanınması çocuğun kendisini tanıması açısından da önemli, ben böyle düşünüyorum. Listeyi hazırlarken de o yüzden daha geniş açıdan düşünelim. Oluşacak liste sadece muhafazakâr ailelerin çocuğu okusun diye mi yoksa Türkiye genelinde bu kitaplar okutulsun mu teklifi olacak? Belki de bunun belirlenmesi lazım. Ben daha genel olması taraftarıyım. Hocam 100 Temel Eser Listesi'nden bahsetti. O, işimizi kolaylaştırıyor aslında öğretmen olarak ama onun farklı bir boyutu da tartışılıyordu o yıllarda. Melike Hanım da bilir belki. Yayınevlerinin rekabeti açısından. Mesela aynı yayınevinin 10 tane kitabı orada bulunup da büyük yayınevleri olarak adlandırılanların hiç bulunmaması veya değişen hükümet ortamlarına göre listelerin yenilenip belli yayınevlerine ağırlık verilmesi... Bu açıdan, ekonomik açıdan da bir risk taşıyor. Çocuk kitaplarının içinde bembeyaz bir dünya mı olmalı? Çocuk metrobüse bindiğinde, minibüse bindiğinde böyle bir dünyayla mı karşılaşılıyor? Buradaki sınırlar ne olmalı? Sınırların çizilebileceğini düşünmüyorum. Burada 30 kişiye 30 farklı fikir çıkar. Bu da doğal bir şey. O yüzden ana sınırlara dikkat ederek daha geniş düşünmek lazım. Birkaç küfür geçiyor diye çocuk küfürbaz olmaz. Büyü geçiyor diye çocuk büyücü olmaz. Böyle düşünüyorum. Buraya davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Herkese iyi toplantılar diliyorum.

İsmail Güleç

Tayfur Bey, bir şey söyleyecektiniz galiba?

Tayfur Esen

Merhaba. Ben Tayfur Esen. Yayıncıyım. Nar Çocuk Yayınları yöneticisiyim. 1990'dan beri İstanbul'dayım ve yayın sektörünün içindeyim. 2 yıl Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaokulda öğretmenlik yaptım, sonra istifa ettim. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunuyum.

Şu masanın etrafında yapılan konuşmaları dikkate alırsak yayıncının işi çok zor. Bir öyle bakıyoruz, bir şöyle bakıyoruz. Neyi dikkate alarak yayıncılık yapacağız? Gerçekten çok zor bir işimiz var.

Her yayıncı sahip olduğu entelektüel ve ekonomik birikimle bir yayıncılık gerçekleştiriyor. Yaptıkları her şey ortada. Üstlendiği riskler var. Sizden istirhamım eleştiri yapacaksak, yayıncıyı anlayıp bilerek eleştiri yapmamız. Çünkü Kur'an'ın dışında tartışılmayacak hiçbir kitap yok.

Kitap dediğimizde kişisel olarak nereden baktığınız, nasıl baktığınız, hangi kaynaklardan beslendiğiniz, ne beklediğiniz, bütün bunlarla çok alakalı bir materyalden bahsediyoruz.

Bugün bu masanın dikkatini çekmek istediğim nokta şu: En büyük eksikliğimiz, işlerin takibinin yapılmaması. Bir şey konuşuluyor, takdir ediliyor, olumlu karşılanıyor fakat o, orada kalıyor. Bugüne kadar burada yapılmak istenen bir kitap listesi ilanını gerçekleştirmek niyetiyle birçok adımlar atıldı. Soru şu: Bu masaya gelmeden oradaki konuşmalardan, alınan kararlardan ne kadar istifade ettik? Onları ne kadar dikkate aldık? Onlarda nasıl bir eksiklik bulduk ya da o bulduğumuz eksiklik neydi de şu an onu burada tamamlarsak bir sonraki aşamaya geçebiliriz?

Bence bunları özellikle ajandamızda tutmak gerekiyor. Çünkü hatırlarsanız en son diyebileceğimiz genel liste çalışması, Emine Erdoğan Hanım'ın himayelediğinde ve o dönemin Talim Terbiye Kurulu başkanının inisiyatif olarak yaptığı Kitap Sarrafı Projesi Çalıştayı olmuştu. Her düşünceden, her gruptan yazar, yayıncı, editör ve konu ilgisi insanla yürütülen bir çalışmaydı Kitap Sarrafı. İşte bu Kitap Sarrafı Projesi Çalıştayı bir şey yapıldı: Kitap Değerlendirme Kriterleri belirlendi. Maksat 100 okula kurulması düşünülen 1000 kitabın hangi kriterlere göre belirlendiğini ortaya koymaktı.

İşte bizler bu çalıştay öncesi gerçekleşmiş Kitap Sarrafı Projesi Çalıştayı başta olmak üzere atılan son adımları bilerek ve eksik kalan ne ise onun peşine düşerek buraya gelmeli ve belirlenmiş kriterlere uyan bir liste oluşturmamız talep edilmeli idi. Böylece burada belirlenip listeye alınan kitapların hangi kriterlere göre belirlendiği kamuoyunca bilinmiş olacak, varsa bir eleştiri kriterlerimize dönük olacaktır. Bu kriterler eğitimcimize, öğretmenimize, annemize, babamıza ve okura hitap etmeli; ona yol göstermeliydi.

Mesela bir kitapta hiç argo geçer mi geçmez mi? Kur'an'ı Kerim'de Rabbiniz buyuruyor ki: "Allah kötü sözün açığa vurulmasını sevmez; ancak haksızlığa uğrayan başka. Allah her şeyi işitmekte ve bilmektedir." (Nisa Suresi, 148. ayet) Affedersiniz canınız yanmış... Küfredersiniz. İnsanın neticede... Acı

çekmişsin, derdin var. Bir kitap yazıyorsun, o kitapta bir acının yansıması bir şekilde geçecek fakat olması gerektiği kadarıyla, dozajında.

Açık erişimde olan listelerden bahsettiniz. Bu listeleri kim oluşturuyor ve kim ilan ediyor? Listeleri oluşturup kim ilan etmiyor? Ben yıllardır özel okullarımızı ziyaret ettiğimde ısrarla şunu vurgularım. Çayımızı, temizliğimizi organize edecek bir personeli dâhi istihdam ediyoruz fakat okulumuzda okuyacak kitapları belirlemek için sadece bu işle uğraşacak bir uzman istihdam etmiyoruz... Oysa bir yılda çıkan yeni kitap çeşitliliği çok fazla. Tür olarak da fazla. Yani ben şimdi Türkçe öğretmeni diye sadece bir öğretmene sorumluluk verip “masal, hikâye, roman, tiyatro, şiir, deneme, çizgi roman, tarih, bilim, sanat, internet vb alanlarda yayınlanan kitapların tamamını takip edecek, okuyacak, değerlendirecek ve hangisi uygunsa çocuklarımıza tavsiye edeceksin” diyebilir miyim? Bir tek öğretmenden isteyebilir miyiz bunu? Ayrıca derse giren bir öğretmen bu! Yahut Türkçe öğretmeni çağrılıp, “Hocam, çocuklara kitap tavsiye edeceğiz, lütfen bir liste oluştur,” deniliyor. Hoca bir liste oluşturuyor, idarenin önüne koyuyor. Bir süre sonra velilerden bir tanesi sabahın erken saatinde kapıyı çalıyor. “Hocam, siz çocuklara bu kitabı nasıl tavsiye edersiniz? Şuna bir bakar mısınız?” İdareci, Türkçe öğretmenini çağırıyor. “Kıymetli hocam, biz sana güvendik, bir iş verdik. Sen nasıl bir liste oluşturdu böyle?” diye hesaba çekiyor. Çünkü müdürümüz bilmiyor kitapları ve listeyi. Veli haklı mı haksız mı bilmeden, öğretmenin yanında yer alamıyor. Öğretmenin o kitabı neden tavsiye ettiğini bilmiyor. Sonra mesele sorumlular tarafından birilerine havale edilerek geçiştiriliyor.

Kısacası ben özel okul sahibi veya yetkilisi hocalarıma şunu söylemiştim: Hocam, Özel Okullar Derneği kuruldu değil mi? Bu dernek üyesi okullarımız bir zümre, öğretmenler kurulu veya kültür işleri sorumlusu oluştursunlar kendi aralarında ve onların tek bir görevi olsun: Fuarlara gelsinler, yazarları tanısinlar. Fuarlara gelsinler, yeni kitapları görsünler. Yayıncıları ziyaret etsinler. Yazarlarla buluşsunlar. Kültür sanat adına yapılan etkinlikleri takip etsinler. Yayıncılar olarak yeni kitaplarımızı incelensin diye fazlasıyla hediye ediyoruz. Hediye edelim, alsınlar, okusunlar. Sonra bir araya gelsinler kısa periyotlarla, mesela iki ayda bir ve değerlendirmelerini yapsınlar.

Önemli? Lütfen lgbt+'yı öven, dini değerlere açıkça hakaret eden, pornografik içerikli kitaplar dışında hiçbir kitabı, hiçbir nedenle sınırlamayalım ancak her kitabın röntgenini çekelim. Oluşturduğumuz kriterlere göre, artısıyla eksisiyle

şeffaf bir şekilde, kitabı ortaya koyacak bir değerlendirme tablosu oluşturulmuş. Biliyorsunuz Goodreads ve benzer platformlar bunu yapıyor. Biz de yapalım, kitabın karnesini verelim ve takdiri okuyucuya bırakalım. Bir öğretmen bir kitap tavsiye etmek istediğinde girsin o kitabın karnesine, değerlendirmelere baksın. Argo var mıymış, kaç argo varmış, bu argo metinde nasıl geçmiş, tolere edilebilir miymiş, edilemez miymiş vs. vs...

Ben okuma çeşitliliğinin sağlanması ve kategorize edilmesi gerektiği kanaatindeyim. Sabah kahvaltı yapacağımızda masayı donatıyoruz. Belki sadece zeytin ve peynir yiyip kalkıyoruz, değil mi? Fakat sofrada bir alternatif olarak peyniri görmek de önemli. Reçeli görmek de tahini görmek de önemli... “Şiirden hoşlanmıyor, çocuk şiir sevmez? Çizgi roman zaten olmaz, boş iş. Romanlarda şöyle şöyle şeyler var. Şu tarz kitaplar okusun...” Gelin çocuğu sınırlamayalım. Onun önüne yiyebileceği, içebileceği kahvaltılıkları nasıl koyabiliyorsak geniş bir yelpazeden oluşan meşru kitap türümüzü de bütün edebi çeşitliliğiyle önüne koyalım, takdiri çocuğun kendisi yapsın. Biz o masanın üzerine koyduklarımızdan eminsek, hiçbir sıkıntı yaşamadan bu çocukların önüne çıkarılabilecek bir türse, gönül rahatlığıyla tavsiye edebilecekseniz daha ne olsun?

Düşünün, bir yazarı takdir ediyor, güveniyor fakat onun farklı türdeki kitabını masada bulundurmuyorsunuz. Neden bu kitaplara sahip çıkmıyoruz sahiden?

Bu toplantıdan da beklenen bir sorumluluk olarak tavsiye edebileceğim şey şu olabilir: Çocuğun muhakkak tanışması/okuması gereken metinlerimiz, kitaplarımız varsa masada/listede bunlar da muhakkak olmalı. “Bu çocuk bu gıdayı, bu vitamini almalı” diyebileceğimiz kitaplar listesi millî telif eserlerden oluşmalı. Çünkü popüler kültürün önümüze koyduğu kitaplar çocuklar zaten bir şekilde ulaşıyor.

Türkiye’de bizim camiamızın en büyük eksiklerinden bir tanesi de ödül veren kurumlarımızın ödüllerinin arzu edilen bir karşılığının olmaması. Bir Nobel ödülü dünyayı sarsıyor. Bizim Türkiye’yi sarsan bir ödülümüz yok maalesef. O kadar çok ulusal ödül verilen yazarın, kitabın olduğu ülkemizde ertesi gün Türkiye’nin gündeminde hiç yer etmemesi manidar değil mi? Nerede hata yapıyoruz? Çünkü ödüllerimizin kamuoyuyla paylaşılmış net kriterleri olmadığı gibi kamuoyu vicdanında karşılık bulan bir etkiye sahip değil... Hiçbir etkisi, hiçbir karşılığı yok okuyucuda. O hâlde biz bazı şeylere de itibar-ı iade yap-

malıyız. Ödül alan kitap gerçekten toplumda karşılığı olacak, takdir edilecek kitaplar olmalı. Bu noktada Mehmet Akif İnan Vakfımız gerekiyorsa bundan sonra gelenekselleşecek bir adım atabilir. Her yıl bir çocuk edebiyatçısına, bir gençlik edebiyatı yazarına, bir yetişkin edebiyatı yazarına ya da her kategoride üçer isme veya esere ödül verebilir. Şayet böylesi bir çalışma 10 yıl önce başlamış olsaydı günün sonunda 30-40 kitaplık bir liste önümüzde olacaktı. Hiç yıldırım liste oluşturma gayretine de girmeyecektik çünkü biz o kitapları daha önceden belirlediğimiz kriterlere göre seçmiş olacaktık.

100 Temel Eser konusuna gelince. 100 Temel Eser uygulamasını -elbette listedeki kitaplara ve tamamı vefat etmiş yazarlardan olmasına dair bir şeyler söylenebilir- ben anlamlı buldum çünkü o güne kadar bu tarz toplu ve yaygın bir liste yoktu. Ancak şöyle denilmeliydi: Bu liste 5 yıllık bir listedir, bir başlangıçtır. Türkiye genelini kapsar. Beş yıl sonra yenilenecektir. Neden biliyor musunuz? Bugün ülkemizin filan bölgesinde şu problemlerden, gündemlerden bahsederken falan bölgede de başka problemlerden bahsediyoruz. Hatta aynı ilde, mesela İstanbul'daki 34 ilçede her birindeki sakinlerden dolayı farklı gündemler var. O zaman gelin merkezîyetçilikten uzaklaşıp daha özelde ihtiyaca karşılık verecek listeler oluşturulmasına izin verelim. Falan ilçede bir kitap listesi belirlerken listeye şu kadar adet de o bölgede yaşanan problemlere, gündemlere ışık tutan kitapları ekleyelim; orada yaşayan yazarların kitaplarını okutalım. Belediye başkanını, kaymakamı, yerel yönetimleri daha yetkili kılalım derken konu kitaba gelince Ankara'dan bir liste belirliyor Türkiye'nin her tarafında tastamam bu olsun, diyoruz. Oysa bırakın Van il millî eğitim de bir inisiyatif alsın, listeye bir şeyler ekleyebilsin, çıkarabilsin. Bırakın öğretmenler okulundaki gündemden dolayı çocuklara uygun gördüğü bir kitap tavsiye edebilsin.

Eğer bunları yapmazsak hepimiz şu tür uygulamalarla karşılaşmaya devam edeceğiz -tıpkı başlangıçta ifade ettiğiniz gibi:

- Hocam, benim çocuk 5. sınıfa gidiyor, acaba bana 30 kitaplık bir kitap listesi gönderebilir misin?
- Dostum okula kütüphane kuruyoruz, şu işe bir el atsana.
- Vakit olmadığı için bir liste yapamadım. Çocuklara okutabileceğim on kitap ismi verebilir misin?

- Belediye olarak kütüphane kuracağız fakat bir listemiz yok! Yardımcı olur musun?

Dolayısıyla değerlendirme kriterleri kamuoyuyla paylaşılmış, okuyucunun ilgisini çekecek, temel kaygıları ve beklentileri karşılayacak, her daim revize edilebilir bir listenin hazırlanması hedeflenmelidir.

İsmail Güleç

Çok teşekkür ederim. Çok önemli noktalara temas ettiniz. Sizden istirhamım, yemek saatine yaklaşıyoruz, toparlayalım arkadaşlar.

Ahsen Duruş

Kısa bir şey hocam. Az önce beyefendinin söylediklerine birkaç şey eklemek istiyorum. 100 Temel Eser mevzusunda... Gerçekten biz öğretmenler çok sıkıntı yaşıyoruz. Her sene başında veliler bize gelerek kendilerine kitap listesi vermemizi bekliyorlar. 100 Temel Eser Listesinden tavsiye ediyoruz. O listeyi panolara asıyor, okul gruplarına gönderiyoruz; ancak veliler istemiyor. Çünkü veli diyor ki benim çocuğum bunu okudu, bunu da okudu. Çocuğa soruyoruz diyor ki hocam o çok sıkıcı... Yani yıllardır aynı kitapları duymaktan ve okumaktan dolayı artık sıkıldıkları için yenilere ihtiyaç var. Biz de kendi çapımızda kendi okuduğumuz kitapları tavsiye ediyoruz fakat bazı girişimlerimiz olsa da endişelerimiz olabiliyor. Örneğin *Şeker Portakalı* listede vardı, sonrasında çıkarıldı. İçinde sakıncalı şeyler olabilir diye endişelenebiliyoruz. Elimizi taşın altına koymalıyız. Umarım bu çalıştay bize bu konuda fayda sağlar.

Çiğdem Akdağ

Merhaba, ben Çiğdem Akdağ. Üsküdar Sultantepe'de Türkçe öğretmeniyim. Ben bir öneride bulunmak istiyorum, özellikle yayınevi sahiplerine. Bizim yaşadığımız en büyük sorunlardan biri yerel yazarlarımızı tanımamamız. Burada da şunun eksikliğini görüyorum. Neden yayınevleri... Bazı yayınevleri bunu yapıyor. Özellikle yerel yazarları bizimle buluşturuyorlar ya da kataloglarla

okullara dönem başında veya dönem sonunda gelip hocam okuma listelerine bunları da ekler misiniz diyerek tanıtım yapıyorlar bize. Benim meslekte 19. yılım. Gerçekten bir iki yayınevinden ciddi ölçüde faydalandım. Kaç tane yazarla tanıştık, söyleşiler yaptık. Pandemiye bile ben 5-6 yazarla Zoom aracılığıyla söyleşi düzenledim. Çocuklar söyleşiden çok etkileniyorlar, o yazarı tanımak onlara çok iyi geliyor. Bir de gerçekten bizim kültürümüzden insanların kitaplarını okumanın onları çok etkilediğini düşünüyorum. Bu konuda yayınevlerinin bizlere yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum. Her okula ulaşmak zor. Mesela İl Millî Eğitim her sene zümre başkaları toplantısı yapar. Neden zümre başkanları toplantısında bunlar yapılmıyor? Okullara katalog göndermek çok mu zor?

Furkan Eren

Furkan Eren. Ben de Türkçe öğretmeniyim. Bir eğitimci olarak ben öncelikle listelerden bahsetmek istiyorum. Burada dünyanın en güzel listesi hazırlansa bile o listenin okunmasından çok nasıl okunduğu önemli bence. Buradaki liste özel okullardan alınan bir liste. Bir yılda çocuğunun eğitimine ortalama 100 bin lira ayırabilen ailelerin çocuklarının okudukları liste. Bu listeden çok memnun değilsek devlet okullarında yani ülkenin çoğunluğunda neler okunuyor, bunu düşünmemiz lazım.

Listede önerilmeyen iki kitap üzerinden konuşmak istiyorum. Birincisi *Vatan yahut Silistre*. Bu metin 5. sınıf ders kitabında var. Ama öyle bir kısaltılmış ki öğrenciler Zekiye'nin kılık değiştirdiğini anlayamıyorlar. Çünkü 5. sınıf öğrencileri... Ders kitaplarına çok girmeyeyim ben burada ama... Sosyal bilgilerde nüfus, coğrafya özellikleri işlenirken burada bu metin işleniyor. Ama burada işlenmesi yerine sosyal bilgiler dersiyle ortak bir şekilde işlenseydi, ders kitaplarında düzenlemeye gidilseydi çok daha etkili olabilirdi.

İkinci *Hayvan Çiftliği*. Sunuma göre bu da önerilmeyen bir kitap ama ben geçen sene 8. sınıf öğrencilerine bu kitabı okuttum. O sınıf çok da başarılı bir sınıftı. Okutmamın sebebi, öğretmenler etliye sütlüye pek karışmamaya çalışıyor burada da konuşulduğu gibi. Ama bu çocuklar sosyal medyada bazı sayfalara üye oluyorlar. Ekonomik şartlardan ötürü bir kısmı liberal bir kısmı komünist sosyal medya fenomenlerini takip ederek oradan ideolojileri öğrendiklerini düşünüyorlar. Öğretmenler de hiçbir şeye karışmadıktan sonra

çocuklar tamamen yanlış dünyalara karışıp bambaşka yerlere savruluyorlar. Ondan sonra farklı gruplara, örgütlere katılıyorlar. Hepsinin bir görüşünün olması çok normal ve olması istenilen bir şey ama yanlış öğrenmeler sonucunda kayboluyorlar. Bu yüzden ben öğretmenlerin kitap seçimi konusunda daha cesur davranmaları, aktif olmaları gerektiğine inanıyorum. Bu yüzden bu tarz çalıştaylarla öğretmenlere daha çok ulaşılması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkürler.

Kevser Yılmaz

İsmim Kevser Yılmaz. Bir ortaokullu çocuk ebeveyniyim. Çocuk kitabı yazarım. Çocuk kitabı editörüyüm. Aslında uzun süredir de çocuk kitabı okuyorum. Çok büyük keyifle okuyorum çocuk kitaplarını. Kendim için okuyorum. Çocuğuma kılavuzluk yapmaktan ziyade ben çok keyif aldığım için okuyorum. Buna rağmen yayımlanmakta olan kitapların çok küçük bir kısmını okuyabiliyorum. Belki de aranızda güncel kitapları en çok okuma fırsatı bulan, buna tutkuyla bağlı olan biri olduğum halde çok azı hakkında size “Bu kitap hiçbir sıkıntı içermez.” garantisi verebilirim.

Kitapları okurken altını çizerim. Sıkıntılı olabileceğini düşündüğüm şeyleri paylaşıyorum. Bir çocuk kitabı değerlendirmesi yazdığım zaman -ki paylaşıyorum Nöbetçi Blog isimli bir blog hesabım var- bu vasıta ile da ebeveynlere kılavuzluk sağlamaya çalışıyorum ama şunu söyleyemiyorum mesela, bu kitap zararlıdır. Çünkü okuma dediğimiz şey çok bireysel bir yolculuk. Birçoğumuzun temas ettiği gibi her ebeveynin, her çocuğun okuma yolculuğu farklı, okuma zemini farklı. Neye hazırlıklı olduğu farklı. O kadar bireysel ki...

Burada bir liste oluşturmak için buluşmuş olsak da listeler konusunda her zaman çok çekimser ve sıkıntılıyım. Bununla ilgili yazan, çizen biri olarak hem ebeveynler hem de öğretmenler bana sürekli liste isteğiyle gelirler. Bunun üzerine her yıl bazı listeler oluştururum. Ancak belli bir süre sonra bu listelerin çok büyük bir kısmı tedavülden kalkıyor. Çünkü bazı kitaplar tekrar basılmıyor. Orada büyük bir şevkle önerdiğimiz kitapların çok büyük bir kısmı basılmıyor tekrar. Dolayısıyla aslında o listeler yok oluyor. Biz 100 Temel Eser'e dönüp duruyoruz ya... Bunun bir sebebi de aslında garanticiliğimiz, evet. Çünkü mecburuz, sistem bizi buraya getiriyor. Ebeveynlerin eleştirileri, okul idaresinin eleştirisi... Herkes eleştiriden kaçındığı için. Öte yandan bir de

şu var işin içinde. Basılmaya devam eden kitaplar, her zaman birçok yayınevinden ulaşılabilen kitaplar bunlar.

Ama bir yandan da şunu düşünüyorum: Klasikler çocuklara çok küçük yaşta okutulmaya başlanmamalı. Zaten sıkıntının büyüğü burada. Klasik, klasiktir. Yaş geldiğinde, zamanı geldiğinde belki lisede, belki daha sonrasında okunmalı. Biz bu kitapları kırdığımızda, adapte ettiğimizde daha erken yaşta tanıştırdığımızda çocuk aslında o kadim metinlere dönüşmüş kitaplarla ilgili merakını da yitiriyor. Çok kıymetli metinler, zamanı geldiğinde okusa aslında çok istifade edecek. Ama biz o zamanı kaçırdığımızda merakını yitirdiği kitaplara dönüşüyor. Kıymetsizleşiyor. Bunu biraz üzücü buluyorum doğrusu. Klasiklerin klasik olmalarının bir sebebi var. Devam etmeliler de...

Biz, mevcut yerli çocuk kitaplarında şuna rastlıyoruz. Çok fazla çeviri dili etkisi var. Diyoruz ya Türkçe meselesi... Ben Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çocuk dergisi Aile ve Çocuk Dergisi editörlerindenim. 8. sayımız için bir atasözü ve deyimler eki, oyunu tasarladık. Oturdum, atasözleri ve deyimleri listeledim. Editör arkadaşlarımızla bu liste üzerine müzakereler yaptık. Ne yapsak? Hangi atasözü ve deyimlere yer versek? Yarı yarıya argo ve belki de kötü ileti barındırabilecek atasözleri söz konusu. Mesela “büyük balık küçük balığı yutar” bir gerçeklik yani... Ama buna bile yer verirken kaçınıyoruz. Öyle çekincelerimiz var ki. Hele de kurum işi yaparken. Biz de burada nihayetinde kurumların dikkate alacağı bir liste üzerinde konuşuyoruz. O sınırlayıcılıklar o kadar fazla ki bu kadar basit bir şeyde bile biraz çekimser davranabiliyoruz. Malum, atasözü ve deyimler çok büyük oranda argo içeriyor. Halbuki argo sağaltıcıdır aslında. Çocuklarımız bugün niçin manga okuyorlar? Absürt mizaha neden bu kadar meraklılar? Çünkü sahiciliğe ihtiyacımız var. Ben bir yetişkin olarak hayatımın büyük bölümünde argodan kaçındım, kabalığı hiç sevmem. Ama bir taraftan öfke barındırmadığı müddetçe espri için, kendimi rahatlatmak için, bir meseleyi anlatırken argo kullanırım gündelik hayatımda. Geçmişte alışkanlık edinmesinden endişe ettiğim için evladımın yanında kullanmaktan da kaçınıyordum. Ama şu anda geldi 8. sınıfa. Hayatlarında doğal olarak var. Oğlum tam anlamıyla bir manga okuru şu anda. Manga izleyicisi aynı zamanda. Şimdi, hocamın ifade ettiği gibi bu güncel trendleri, evrensel trendleri de takip etme zorunluluğumuz var ama yapmıyor da değiliz bunu da ifade etmek istiyorum.

Şu anda özellikle manga, çizgi roman yayımlayan, bu alanda adımlar atan çok önemli yayıncılar var. Çok sayıda yayın hem çeviri olarak hem de yerel olarak okurlarla buluşuyor. Hatta ben de iki tane çizgi roman kaleme aldım, biyografik bir dizide. Sadece çizgi roman yayıncılığı üzerine doğmuş yayıncılar görüyorum. Bence burada da sıkıntımız büyük. Her gün yeni yayıncılar ortaya çıkıyor, beni de şaşırtan şekilde. Ama bir taraftan da çok ciddi maliyet problemleri var yayıncılıkta, öyle değil mi? Mümkün olduğunca mali kısmı düşünüldüğü için sanatsal kısmı, estetiğe yönelik, çocuğun belki ilk sanatsal buluşmasını sağlayacak kitapların sanatsal niteliği düşüyor. Ben bir grafik tasarımcıyım. Aynı zamanda metin yazarıyım. Uzun yıllar çalıştım.

Dolayısıyla işin tasarım boyutuna çok kıymet veriyorum. Bunun günümüz okuruna ulaşmanın en büyük etkenlerinden bir olduğunu düşünüyorum. Ama çizgi roman gibi bugünün okurunun fazlasıyla teveccüh gösterdiği bir alanda grafik tasarım ve resimleme maliyetleri boyumuzu aşıyor gibi görünüyor. Hakeza yerli diğer eserler için de aynı sanatsal kaygıyı taşıyorum. Özellikle de sanatsal sembolizmin beyin temelli öğrenmedeki etkisini bilir-ken artan şekilde.

Bugün ortaokul öğrencileri için okuma listelerini çok boyutlu olarak tartışıyoruz. Muhtemeldir ki bu öneriler arasında hiç resimli kitap olmayacak. Yeri gelmişken resimli kitapların bu denklemin dışında kalışını da bir kayıp olarak yorumladığımı söylemeliyim.

Resimli kitaplar sanatsal sembolizm yoluyla okul öncesi çocuklarından yetişkinlere dek geniş bir aralıkta büyük etki gücüne sahip edebi yapıtlardır. Metin olarak hacimli kitapları merkeze alıyor ve okuma ve anlama hızıyla niteliğini bunlarla ölçüp değerlendiriyoruz. Ancak nitelikli bir okuma ve anlama, muhakkak ki resimli kitaplar yoluyla ortaokulda ve lisede de dahil olmak üzere resimli kitaplarla pratik edilmeye çok uygun. Özellikle de etkileşimli okumanın, biblioterapinin, oyunlaştırmanın ve çeşitli sanat etkinliklerinin de yardımıyla.

İsmail Güleç

Teşekkür ederim bu önemli değerlendirmeniz için. Bu oturmda son olarak Ali Fuat Hoca'mıza söz veriyoruz.

Ali Fuat Arıcı

Sayın başkan, değerli katılımcılar, konuşmama başlamadan evvel hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle böyle önemli bir konuda çalıştay düzenlemesinden dolayı İsmail Bey'e ve Hıdır Bey'e teşekkür ediyorum. Bendeniz Ali Fuat Arıcı, Yıldız Teknik Üniversitesinden. Bana göre meseleye iki taraftan bakmak lazım. Bunlardan bir tanesi liste yapmak gerekir mi? Çünkü burada çoğunluk liste yapılması gerektiğine inanıyor ama listenin olmaması gerektiğini düşünen arkadaşlarımız da var. Bence onları da ikna etmeliyiz genel anlamda. İkincisi de bir liste yapılacaksa bunu neye göre yapmalıyız? Bununla ilgili hocalarımız, arkadaşlarımız çok şey söylediler. Ben de birkaç hususa değinmek istiyorum. Bir kere okuma meselesini, çocuk edebiyatı meselesini en ciddi bir şekilde ele almamız gerekiyor. Hatta günümüzün moda deyimiyle Türkiye Yüzyılı aslında burada başlıyor. Çünkü okuma becerisi bir dil becerisinden çok daha fazlası. Her dersin temelini atıldığı ve başarısının ona bağlı olduğu, insanların hayalleri, beklentileri ve hayata bakışlarını değiştirdiği, nihayetinde hayatımızın temeli olan bir şeyden bahsediyoruz.

Sevgili arkadaşlar, okuma listesinin yapılması gerektiği düşüncesindeyim. Ancak bir liste yapalım, hiç değişmesin, ömür boyu sürsün diye düşünemeyiz. Hatta tam tersine... Her kurumun her hocanın, öğretmenin birer listesi olması gerekir. Bana göre 100 Temel Eser listesinin kaldırılması yanlış olmuştur. Bunun yerine 500 kitaba 1000 kitaba çıkarılması daha iyi olurdu. Alternatif olarak başka listeler oluşturulabilirdi. Bir ülkede kitap listesinin olması demek, kitapların konuşulması demektir. Kitapların konuşulmasından daha faydalı ne olabilir? Dolayısıyla mutlaka olması, çok sayıda olması gerekir. Bana göre tüm öğretmenlerin birer kitap listesi olması gerekir. Özellikle orada yer alan kitaplar hakkında kısa bilgilerle birlikte sürekli eklemeler yapılması, her dönem başında öğretmen tarafından okunarak kitapların hatırlanması önemlidir, diye düşünüyorum. Hocam niye bu kadar önemsiyorsunuz, dersiniz, bunu sadece biz değil dünya önemsiyor. Literatüre baktığımız zaman kitap okuma gerçekçeleri, dünyanın her yerinde tavsiye üzerine kitap okunduğunu gösteriyor. Neredeyse ilgili tüm araştırmalarda insanların kitapları nasıl seçtiğine ilişkin olarak, ilk üç sırada illaki öneri üzerine kitap okuyoruz, cümlesinin geçtiğini görüyoruz. Dolayısıyla insanların öneri üzerine kitap okuduğuna dair bir gerçek var. Yapmaya çalıştığımız şey, aslında bilimsel olarak yapmamız gereken bir şey.

Kıymetli hocalarım, geçmişe baktığımız zaman, tarihe baktığımız zaman Türkiye’de ne kadar liste yapılmışsa mutlaka topluma, muhataplarına katkısı olmuş. Mesela 100 Temel Eser listesi üzerine benim makalem var. Aynı zamanda üniversite birinci sınıfa gelen öğrenciler üzerine derslerde yaptığım gözlemler var. Listenin etkisinin devam ettirdiği yıllarda üniversite öğrencilerinden o listeyi duymayan, bilmeyen olmadığını görüyoruz. Bana göre sadece bu bile önemli bir şeydir. Türkiye’de herkesin okuması gereken kitaplar olduğunu, öğrencilerin duymuş, konuşmuş olması bile önemli bir şeydir, gündem oluşturma bakımından.

Liste veya buna benzer çalışmaların geçmişine baktığımız zaman 1940’lı yıllarda kitaplarla ilgili bu çalışmaların başladığını görüyoruz. Hasan Âli Yücel ile beraber Batı klasiklerinin Türkçeye çevrilmesi ve muhataplarla buluşturmasının Türkiye’nin entelektüel hayatında çok önemli bir yerinin olduğunu görüyoruz. Bunun canlı şahitleri var. Mesela Prof. Dr. Orhan Okay hatıralarında bundan bahseder. Kaldı ki burada liste değil daha ilerisi var. Bugün devlet bu konuda bir şey yapacaksa Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı veya Aile Bakanlığının daha ileriye gitmesi lazım. Liste, yetmez ama evet, diyebileceğimiz bir şey olmalı. Bunların büyük karşılıkları var Türkiye’nin entelektüel hayatında. 1950li yıllarda dönemin Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri’nin başlatmış olduğu Şark klasikleri çalışması yine aynı şekilde. 1960ların sonlarına doğru 1000 Temel Eser çalışması var Kültür Bakanlığının. Kültür Bakanlığı bunu başaramayınca Tercüman Gazetesi 1001 Eser çalışmasını başlatıyor. Bunların tamamı yayımlamayla ilgili faaliyetler. Kültür Bakanlığı 1990’lara doğru Türk büyükleriyle ilgili seri çalışması yapmıştı. Ben o dönem lise öğrencisi olmama rağmen belki o kitaplar üniversite öğrencileri için daha uygundu, ama biz onları harçlığımızla alıp kendimize kitaplık oluşturmaya başlamıştık. Dolayısıyla bunların toplumdaki karşılığı tecrübeyle sabit. Bütünüyle belki hedeflenen yere gelememiş bu çalışmalar ama hepsinin çok büyük faydaları olmuş. En azından kütüphaneler bunlarla dolmuş, öğretmenler bunları okumuş, okutmuş. Öbür taraftan demin hocam da bahsetti. Örneğin Amerika’da Uluslararası Okuma Derneği, şimdi Uluslararası Okuryazarlık Derneği oldu adı, 50-60 yıldır bunu yapıyor. Öğrenci tercihleri, öğretmen tercihleri, yetişkinlerin tercihleri gibi sürekli güncellenen bir okuma listesi yayımlanıyor.

Muhterem hazırun, okuyan insanlar için tabii ki kitap önermek çok doğru olmayabilir. Zaten kitaplar insanı kitaba götürür. Ama memleketimizdeki araş-

tırmalara baktığımızda ki en son Oku-Yay Platformu bir araştırma yaptı 2019 yılında. Ona göre Türkiye’de 42.3’lük düzeyde okuyan bir kitle var. Ama buna kimse inanmıyor. Ben bunu derslerde öğrencilerime anlatamıyorum. Toplumda kitap okunmadığına yönelik bir algı var. Acayip bir problem. Hâsılı bütün bunlar bizim liste yapmamızın gerekliliğini ortaya koyuyor.

O zaman şöyle bir soru çıkıyor karşımıza; liste yapılacaksa neye göre yapılacak? Burada bana göre en önemli meselelerden biri ölçüt meselesi. Bir kere iyi ya da kötü bir ölçüt çıkması gerekir. Naçizane çocuk edebiyatı kitabı yazarıym ben de. Mesela hiçbir çocuk edebiyatı kitabının ölçütleri birbirini tutmuyor. Birisi şu olmalı diyor, öteki olmamalı diyor. Kimisi yabancı kitaplardan aldıkları referansları gösteriyor. Çocuk kitabında olması gereken özellikler konusunda bir ihtilaf söz konusu kısacası. Dolayısıyla hâlihazırda burada bulunan seçilmiş insanların, değerli üstatların buna çare bulacağı kanaatindeyim. Burada en azından bir ölçütler de belirlenebilir ama listenin çıkarılması gerekir. Bundan sonra en azından öğretmenlerimiz bir kitap okuduklarında neye göre önermeliyiz, neye göre bakmalıyız diye referans alabilirler.

Aziz katılımcılar, burada ideoloji meselesi de tartışılıyor. Tabii ki ideolojiye göre kitap seçilmez, olursa o zaman edebiyatı inkâr etmiş oluruz. Ama şu da bir gerçek bizim ülkemizin baştan beri yanlış giden bir eğitim felsefesi var. Eğitim felsefesi yok desek daha doğru olur ama yokluk da bir felsefe nihayetinde. O yüzden biz mutlaka çocuklarımızı bir eğitimci sorumluluğuyla geleceğe taşımak için ahlak temelli, kültür temelli bir iş ortaya koymalıyız. Bunu yaparken de buradaki çoğunluğun üzerinde ikna olduğu, ahlakilik ilkesi bakımından da kendi kültürümüzü ve değerlerimize uygun ölçüt belirlememiz gerektiği kanaatindeyim. Bir de kanon meselesi var. Ama isim vermeyelim, kanon olur, şu olur, bu olur. Kanon meselesi şu bana göre. Eğer bir liste yapılırsa ve yanına kimse bir şey koymazsa o zaman kanon olur. Ama her kurum bir liste yaparsa kanon diye bir şey kalmaz. O yüzden hepimizin listesi olması lazım. Türkiye’de belki de bilimsel manada ilk listeyi ben yaptım, Türkçe öğretmenleri için bir okuma listesi. Lise seviyesinde de yine aynı bilimsel yöntemle yaptık. Ama ortaokul üzerine de Gökhan Bey’le beraber neredeyse 10 yıldır çalışıyoruz ama daha bitmedi. Zor bir iş nihayetinde. Hocalarımızdan biri bahsetti, hepsinin altının çizilerek okunması gerekir. Gereke de ortaya konması gerekir. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim, hepimizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

İsmail Güleç

Biz de çok teşekkür ederiz kıtmetli hocam. Kendi adıma bu konuşulardan çok güzel notlar çıkardım. Çalıştaya yayıncı, editör, öğretmen, akademisyen, grafiker davet etmekle ne kadar doğru yaştığımızı görüyorum. Çünkü bize meselenin farklı yönlerine kendi bakış açılarıyla aktardılar ve farkına varmamızı sağladılar.

Konuşulanlarla ilgili bazı hatırlatmalarda bulunmak isterim. Neslihan Hanım'ın oturum başındaki sunumunda verdiği liste bizim, Mehmet Akif İnan Vakfı'nın veya Eğitim-Bir-Sen'in hazırladığı liste değil. Hazırlanmış ve ulaşılabilir mevcut listelerden faydalanarak ülkedeki mevcut durumun resmini çizmeye çalıştık. Arkadaşlar ülkede bu kitaplar okutuluyor, dedik size. Bunu bir kez daha hatırlatayım.

İkinci husus... Senede 17 bin kitap... Bu kitapları okumanın doğal olarak mümkün olamayacağını hepimiz biliyoruz. Böyle bir derdimiz de yok. Bizim düşündüğümüz şey şu... Biz bir milletiz. Millet demek aynı dili konuşan insanların bir araya gelmesi demek. Aynı dili konuşan insanların bir araya gelmesi demek ise o dili, dili oluşturan kelimelerden, kavramlardan haberdar olunması, bilinmesi demek. Ben edebiyat fakültesinde hocalık yapıyorum. Muhababım edebiyat öğrencisi. Benim muhababım edebiyatı oluşturan temel kelimeleri bilmiyor. Şöyle düşünün, matematik bölümüne öğrenci geliyor, dört işlemi bilmiyor. Dört işlemi bilmeyene nasıl matematik fizik öğretilemezse edebiyatın temel kavramlarını ve kitaplarını bilmeyene de edebiyat öğretilmezsiniz. Dolayısıyla biz diyoruz ki bizi millet yapacak, aynı dili konuşuracak metinlerimizden çocuklarımız haberdar olsun. Yoksa yeni yazarların kitaplarının hepsi çok değerli. Tayfur Bey'in söylediği yerellik, öğretmene inisiyatif bırakmak çok kıymetli şeyler. Güncel kitaplar da okunsun tabii, onlarla ilgili bir sıkıntımız yok. Bizim derdimiz, biz millet yapacak yani bir millet olmamız için bilmemiz gereken kelimeleri, kavramları çocuklarımıza öğretecek metinler olması. Batı'da gymnasiumu bitiren bir çocuk kutsal kitabındaki tüm hikayeleri bilir. Yunan mitolojisinden tutun da Ahd-i Atik'teki metinlere varıncaya kadar... Yusuf ile Züleyha'yı Almanya'da lise bitiren bir çocuk bilirken bizim çocuklarımız bilmiyor. TV dizisi de olmasa hepten unutulmuş olacak. Benim kaygım, endişem bu. Bir millet olmak için oluşturmamız gereken bu dili besleyecek temel kitapları okutmalıyız.

Üçüncü husus... Bu, sadece Türkçe öğretmenlere yüklenecek gereken bir yük müdür? Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çocuklara okutması gereken kitap olmayacak mı? Tarihçilerin Türk tarihine dair çocuklara okutacağı kitap yok mu? Türk büyükleri dedik... Oğuz Kağan'dan, Mete'den Atatürk'e varıncaya kadar birçok kahramanımız var. Çocuğun onları anlatan güzel bir tarih kitabı okuması gerekmez mi? Burada kategorilere ayırmak derken bunları kastettim. Bunu 5. sınıfta mı verelim, 8. sınıfta mı? Biri de bu.

Ölçüt meselesine gelince bundan ısrarla kaçınıyorum. Çünkü ölçüt meselesine girmek uzun bir iş. Biz, sizin o ölçütleri kafasında hallettiğini, o ölçütleri oluşturduğunuzu kabul ederek, inanarak ve güvenerek zaten o ölçütlere muhalif ve mugayir bir kitap ismi telaffuz etmeyeceğinizi düşünerek davet ettik. Bu konuda bir endişemiz yok. Dolayısıyla ölçütlerin tercihlere kalanı da var. Kaldı ki karşımızda homojen bir yapı yok. Esenyurt'la Beşiktaş Lisesi de bir değil. Hepimiz yaşıyoruz. Aynı sınıftaki öğrenciler bile bir değil. Dolayısıyla bunun asgarisi önemli bizim için. Bu listelerin amacı asgari zemin oluşturmak. Çünkü önü çok açık. Ahmet Benzer'in çocuğuna okutacağı kitap sayısı başka olur tabii. Anne akademisyen, baba akademisyen... Ama alın sınıf arkadaşını, yanındaki çocuğu... Aynı şey olabilir mi? Onun da bir asgarisi olması lazım. Bizim kaygımız herkesin bilmesi gereken asgari metinler.

Dördüncüsü bunlar ortaokul çocukları, bilgi ağırlıklıdan ziyade değer ve duygu ağırlıklı gidiyor. O zaman değerler eğitimi de önemli. Bir sürü değer var... Aramızda değerler eğitimi konusunda uzmanlaşmış insanlar da var. Estetik değerler var, moral değerler var, moral değerlerin farklılıkları var. Bunların her biri mesela 8 farklı değer olsa önereceğimiz kitapların hepsi aynı değerleri odak almasın. Çevreye dair değerler de var, hayvan sevgisine dair değerler de var. Bunların da olması gerekmez mi, sorusunu soruyoruz.

Listeyi oluşturmak tabii hiç kolay değil. Hiç kimse de hepimizin listesi olsun diye bir dayatmada bulunmuyor. Mesela 8. sınıftaki çocuklar için yazılmış bir siyer kitabımız var mı? Çocuklarımız peygamberimizi öğrenmeli mi, öğrenmemeli mi? Okutulup okutulmaması, ailelerin kabul edip etmemesi, o ayrı bir mevzu. Bazı aileler çocuklarına asla siyer kitabı okutmak istemez. Bunu biliyorum. Çünkü sonsuz örnekleri var. Mesela Marifet Yayınlarından çıkan Yusuf Özarlan'ın Biricik Peygamberimiz serisi vardı, onu okutmuştum ben çocuklarıma. Bakıyorum, okunması lazım, bir siyer kitabının olması lazım. Melike Hanım'ın kitabını tavsiye eder birisi, birisi Tayfur Bey'in kitabını tavsiye

eder, ayrı bir şey. Biri resimli yapar, biri çizgi roman yapar, bunlar tercih için alternatif, gerisi öğretmene kalmış. Biz o yayınevini alın, bu yayınevini almayın diyemeyiz. Bunun ekonomik yönü de var. Bir yayınevi 200 liradan satar, bir yayınevi 50 liradan. Ne yapacak velinin parası yoksa? 50 liralığı alacak. O, ayrı bir şey. Kastettiğimiz o değil. Çocuğumuzun bir siyer kitabı okuması gerektiğine inanıyor muyuz? İnanıyorsak bildiğimiz en iyi siyer kitabı hangisi? Peygamberler tarihi kitabı hangisi? Türk tarihi kitabı hangisi? Bunun yanında tabii şiirler, hikâyeler bunlar zaten başat konumuz.

Sizden istirhamım saat tam 14.00'te burada olup yeniden devam edelim. Öğleden sonra görüşmek üzere...

İKİNCİ OTURUM

İsmail Güleç

Değerli katılımcılar ikinci oturumu açıyoruz. Söz almak isteyen katılımcılarımızı sırayla dinleyebiliriz. Hiç konuşmayanlardan başlayalım. Buyurun.

Nurgül Bahar

Ben eğitim uzmanıyım ve çocuklar için felsefe kitapları ile ilgileniyorum. Bir de kitabım var. Çocuk kitaplarını tavsiye ederken ben şahsi olarak müthiş mesajlar vermesini beklemiyorum. Çocuğu bir kitapla bir filmle başbaşa bırakıp bütün sorumluluğu oraya yüklemek yerine istiyoruz ki çocuk ne okuyorsa sorgulasın, soruştursun peşine düşsün. Peşine düşünce ilk soracağı insanlar annesi babası ya da bir yakını olsun.

Kitabı okuduğunda içeriğini tamamen kabul etmesin istiyoruz. Aslında felsefenin derdi bu. Benim de kişisel derdim bu çocukların manüpilasyonları fark etmesi. Manüpilasyonu farketsin ve manüpile etmesin. Bunun için felsefeye ihtiyacı var. Altına duygusal video eklenmiş her müziğe uygulanmasın. “Beni burda etkileyen ne?” sorusunu sorsun. Soruları çok önemsiyoruz. Şimdi burada bunların hepsine değinmek çok zor ancak kitap tavsiye ederken bunlar mükemmel kitaplardır alın çocuklar okuyun demiyorum. Okuyun tartışalım, diyorum. Ya da çocuk getiriyor öğretmenim bu kitap iyi tartışılabilir diye düşündüm diyor. Neden yapıyor bunu? Demek ki aklına yatmayan bir şey var. Sorgulamak istiyor.

Benim önereceğim şey şu... Evet, eleştirel düşünsünler. Bir kitabı neye göre beğeneceğiz, benim beğenmemle bir başkasının beğenmesi arasında ne gibi bir fark var? Bunlar saatlerce tartışılabilir ama en kestirme yoluyla ben ilk önce çocuklarla kavramları tartışmamız gerektiğini düşünüyorum. Bir çocuğun kavram olarak neyi, nasıl, ne şekilde anladığını bilmemiz gerekiyor. Birbirlerini nasıl anladığını gözlemlememiz gerekiyor. *Bunun Adı Findel* kitabı iyi bir örnek. Güzel bir yolculuğu var kitabın. Biliyorum ki öğretmenlerimiz *Bunun Adı Findel* kitabındaki değerleri çok güzel aktarıyorlar. Orada çok güzel bir ortam var, çok güzel bir yaşamışlık var ama bahsettiğim şey orası değil. Öğretmenlerimizin çalıştığı yer değil benim bahsettiğim yer. Benim bahsettiğim şey kavramlar... Kavramı nasıl kavramsallaştırıyoruz aslında. Bu böyle biraz şey oldu... Bunu da çocuklar yapabilir mi, diye düşünebilirsiniz. Çok güzel yapıyorlar.

İsmail Güleç

Siz, ortaokul öğrencilerinin felsefe kitapları okuması konusunda ne düşünüyorsunuz? “Çocuklara felsefeyi öğreten kitaplar da olmalı” cümlesini kurar mısınız?

Ahmet Benzer

Felsefeyi öğreten değil belki ama felsefeyle tanıştıran...

Nurgül Bahar

Çıtır Çıtır Felsefe'den mi söz ediyorsunuz?

Ahmet Benzer

Evet, mesela o set...

Nurgül Bahar

Tabii, neden olmasın? Okusunlar, tartışalım. Bir yayınevi benden bir kitap yazmamı istedi. Yemekte ondan bahsetmiştim. Kitabı yazarken...13 yaşında

da bir oğlum var. Kitabı ona okuttum. Orada bir kavram tartışması var. Çocuklar özgürlük ve sorumluluğu tartışıyorlar. Dedi ki: “Anne, bence şurada bir sorun var.” Çok da eleştirel bir çocuk. Dikkate de alıyorum söylediklerini. Eleştirdi kitabımı daha çıkmadan. Bu benim hoşuma gitti. Belki siz çocuğunuzun eleştirdiği yeri değiştirdiğimi düşünebilirsiniz ama hayır, değiştirmedim. Tamam, çok güzel, dedim. O zaman bu, derste daha iyi işler. Kitap, beynimizdeki tüm frekanslarla eşleşiyorsa iyi kitap değildir. O çarkları döndürebiliyorsa bizim için iyi kitap demektir. Evet, bu kitap iyi işliyor, bu kitabı alalım, tartışalım, tartışalım dediğimiz yer orası oluyor benim açımdan. Sana öğretmen arkadaşlarımızla “ayrıldığımız” demeyeyim de “dallandığımız” yer burası oluyor.

İsmail Güleç

Peki... Ortaokul öğrencileri için felsefeyi tanıtan, okuduğunuz, bildiğiniz, bunu çocuklara önerebilirim, diyebileceğiniz kitapların listesini sizden bekleriz. Teşekkür ederiz. Buyurun Melike Hanım.

Melike Günyüz

Teşekkür ederim. Bir kitap listesi elbette size ulaştıracağım. Kişisel olarak kitap listesi hazırlıyorum fakat kurumsal kitap listelerine son derece karşıyım. Bunu zaten daha önce de söylemişim. Çünkü kurumsal olan demek neredeyse kanun hükmünde kararname oluyor. Dolayısıyla bizim bir kitap listesi oluşturma özgürlüğümüz var, sizin de var, bizim bunları paylaşma özgürlüğümüz de var. Sivil olarak bunu yapabiliriz. Bunda hiçbir sakınca görmüyorum. Sakınca, bunun resmîleşmesidir. Bunun önüne geçmeliyiz. Eğer bu resmîleşecekse altına imzama atmam ama bir sivil toplum örgütü çalışması olacaksa buna katkı sunmak benim görevim.

İkinci mesele siz bu çalışmanın başında bazı makaleler olacağını söylemişsiniz. Burada en önemli makale aslında kitabın işlevi ve bir edebiyat metninin sınıfta nasıl uygulanabileceği ve işleneceği. Öğretmenlerin rehberliğe ihtiyacı var. İstedikimiz kadar kitap koyalım. Findel kitabını da koyalım ama Findel kitabında “dil” dediğimiz şeyin nasıl ortaya çıktığına dair öğretmene bir kılavuz

verirsek bu kitap aslında okuruna ve okuma ortamına bir fayda sağlayacaktır. Biz istediğimiz kadar moral değerler üzerine kitap verelim. Bu, tabii ki bir ahlaki dönüşüm yaşatmayacak ama kavramsal dönüşüm olarak tartışmaya açmamız gerekiyor. Dolayısıyla ben, bunu teklif ediyorum. Lütfen, ya ayrı bir çalıştay konusu yapalım ve ayrı bir program olarak bunu yapalım yahut mutlaka "okuma kültürü" dediğimiz, sınıflarda okuma etkinliklerinin nasıl yapılması gerektiğine dair de çalışma yapalım. Gönül ister ki biz bir liste yaparsak o listedeki kitapları tek tek temelde hangi kavramları tartışabileceğine dair önerileri de buraya koyabiliriz.

Üçüncü söylemek istediğim şey... Evet, bir kitap listesi oluşturalım ama beş yıl benim için çok uzun bir süre. Beş yılda ülkemizde ve dünyada o kadar çok şey değişiyor ki... Biz asgari iki yılda, üç yılda bir güncelleyelim. Her yıl yeni 100 veya 500 kitap belirleyelim. Bu, yapılabilir. Burada kıymetli bir vakıf var. Bir komisyon kurulur, arkadaşlara görev verilir, yayınevleriyle iş birliğine girilir. Yapılabilir bir şey bu. Bunun güncellenmesini çok önemsiyorum.

Benim bakanlıkta bir müsteşarlık görevim vardı. Orada okul kütüphaneleri ve okuma kültürü benim çalışma alanımdı. Bu vesileyle dünyada İngilizce konuşan ülkelerdeki kütüphane öğretmenliği yüksek lisans programlarını inceleme şansım oldu. Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerindeki bütün kütüphaneci öğretmen yüksek lisans programlarını tek tek inceledim. Orada şunu fark ettim ki kütüphane öğretmenliği meselesi okulların can damarı. Kütüphaneci öğretmen, bir okulda o sene bütün derslerde hangi öğretmenin hangi konuyu hangi kazanımları işleyeceğine göre kitaplarla destek oluyor.

İsmail Güleç

Kütüphaneci öğretmen dediğiniz görevli, okuldaki mevcut öğretmenlerden biri mi yoksa müstakil bir kadro mu?

Melike Günyüz

Kütüphane öğretmenliği yüksek lisans programından eğitim almış, kadrolu olarak bu görevi yapıyor. Hem öğretmenlik hem de kütüphanecilik sertifikala-

sı var. Dolayısıyla bu kütüphaneci öğretmen, okul kütüphanesini bir yaşam alanı, okulun kalbi olarak işleten kişi. Bu sene fen bilgisinde robotik kodlama mı işlenecek? Kütüphaneci öğretmen, öğretmene bir kitap listesi oluşturma, okul kütüphanesinden o konuda kitap alma ve okul kütüphanesinden kitap alan tüm çocukların tek tek gelişim süreçlerini takip edip çocukta kitap okuma farkındalığı oluşturma görevlerini yerine getiriyor. Okuma etkinlikleri de dahil...

Şimdi konuşulacak o kadar çok konu var ki... Yazar olarak bir okula gidiyorum. Bazı okul müdürleri beni kapıda karşılıyor. Bazı okullarda ise gideceğim sınıfı kendim buluyorum. Anlıyorum, o okulun okumaya, kitaba, yazara verdiği değeri çok iyi anlıyorum. Aşmamız gereken çok mesele var ama okul kütüphanelerini çok önemsiyorum. Okul kütüphanelerinde ve sınıf kitaplıklarında zengin kitaplar bulundurmaya çok önemsiyorum. Çünkü herkes biyografi okumayı sevmez, herkes tarihten hoşlanmaz. Şiirden hoşlanan çocuk için alternatif şiir kitaplarını okul kütüphanesinde bulundurmalıyız. Dolayısıyla okul kütüphaneciliği meselesi de bizim ayrı bir çalışma alanımız olmalı diye düşünüyorum.

Bir başka önemli konu... Kıymetli hocalarım burada, üniversitede çocuk edebiyatı dersleri veriyorsunuz. Seçmeli ders mi veriyorsunuz, zorunlu ders mi veriyorsunuz? Bir dönem mi veriyorsunuz, iki dönem mi veriyorsunuz? Çocuk gelişimindeki çocuk edebiyatı derslerinin içeriği ile Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde verilen derslerin içeriği aynı mı? Bizim her bölüme ayrı bir çocuk edebiyatı dersi içeriği oluşturma mecburiyetimiz var. Bakın ne konuşuyoruz? Çocuklara rehberlik edelim, bunu öğretmen kullanacak... Bizim bunu öğretmen adaylarına daha üniversitedeyken yapma zorunluluğumuz var. Öğretmenin bir üniversiteden mezun olduğu andan itibaren edebiyatın, kelimenin, sözün, şiirin çocuk için ne anlam ifade edeceği konusunda farkındalığı olmak zorunda. Mezun olduktan sonra da kendi okuma programını ve kendi okuma listesini yöresine göre, şivesine göre, ihtiyacına göre hazırlamak zorunda. Bu ülkede bağımlılıkla mücadele eden okullarımız var, mezunlarını Avrupa'ya gönderen okullarımız da var. Bu çeşitlilikte biz tek bir okuma listesi üzerinden gidemeyiz. Dolayısıyla ben bir başka çalıştay konumuzun da kesinlikle bizim üniversitelerimizdeki çocuk edebiyatı derslerinin sayısının artırılması ve içeriklerinin çeşitlendirilmesi ve yarım dönemlik seçmeli ders olmaktan kurtularak zorunlu ders haline getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunu da lütfen

programa alalım. Şimdilik bu kadar. Teşekkür ediyorum. Kitap öneri listemi size ulaştıracağım.

İsmail Güleç

Siz söyleyince aklıma geldi... Bugün kendinizi kitap listesi konusunda çok mecbur hissetmeyin. Çünkü biz size konuşmalarınızı deşifre edip göndereceğiz. Bugünü mutlak ve son tarih olarak düşünmeyin. Tekrar sizlerle paylaşarak ve görüşlerinizi alarak liste oluşturacağız. Şimdi, nereden devam edelim? Buyurun Gizem Hanım.

Emine Gizem Bulut

Ben Gizem Bulut. Çalıştayı hazırlayan herkese teşekkür ediyorum. Melike Hoca'yı tamamlayacak bir iki şey söylemek isterim. Lisans ve lisansüstü düzeyde çocuk edebiyatı derslerinin düzenlenmesi gerektiğini ben de düşünüyorum. Ben çok şanslıydım ki lisans derslerim nitelikli geçti ve sonrasında bu derslerden öğrendiklerimin üzerine koyarak ilerleyebildim.

Melike Hoca'mız kütüphaneci öğretmenlerden bahsetti. Bu konuda somut örnekler vermek istiyorum. İsveç'ten bir kütüphaneci öğretmenle görüştük, bize neler yaptığını anlattı İsveç kültürü konulu bir söyleşide. Orada çocuklara "çocuk" konusunu geçmişten günümüze gelene dek değişen biçimiyle anlatıyorlar ve ortaokuldaki çocuklarla bunu tartışabiliyorlar. Bu zemini oluşturabilmek için öğrencilerin sahip olması gereken donanım çok önemli. Çocuğun günümüzden geçmişe doğru bir yolculuk yapması gerekiyor. Çünkü çocuk şu anı tanıyor, kendisini tanıyor. Günümüzü değerlendirebileceği, güncel kitaplar okuduktan sonra bence halk edebiyatına, kök metinlere doğru bir yolculuk yapması gerekiyor. Önce günümüzün yazarlarını okuyup sonra geçmişe doğru eleştirel bir yolculuk yapabilir.

İsmail Güleç

Bunu İsveçli kütüphaneci mi söyledi?

Emine Gizem Bulut

Bunu, ben, onun yaptıklarından uyarladım ama onun yaptığı da bu. Günümüzden geçmişe yolculuk yaparak o kitaplardaki çocuğa bakışı değerlendirmiş. Çocuk kimdir, çocuk nedir, sorusunu sormuş öğrencilere.

Başka bir somut örnek vereyim. Ben öğretmenlik mezunuyum ama öğretmen değilim. Adana’da yaşıyorum. Dördüncü sınıflara öğretmenlik yapan bir arkadaşıma dışarıdan destek verdim. Bir liste oluşturduk kendisiyle. Bu kitap listesinde buradaki liste içinden *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah* vardı, Şermin Yaşar’ın *LO’su* vardı, velilerin tepkisinden endişe ettiğimiz için *Harry Potter*’ı almamıştık, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın *Bitkiler Okulu* vardı. Ben öncesinde dahil olmamıştım. Öğretmenler birlikte kitapları tartıştılar. Bunu yaptıktan sonra ben yaratıcı okuma etkinliklerinde devriye girdim. Genellikle çocukların, özellikle ortaokul çocuklarının şiire karşı ön yargıları vardır, hoşlanmazlar şiirden ama *Bitkiler Okulu* o kadar güzel tartışıldı ki... İçinde matematik de var, geometri de var, kimya da var... Biz çocukların bu konulardaki bilgi zeminleri oturmadığı halde bunları tartışabildik. Mesela *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah...* Çocukların çoğu metni sıkıcı buldu. Neden? Çünkü sadeleştirilmiş metin tercih etmişler. Öğretmen yayınevi seçemedi, yalnızca kitap adı yazabildi listeye. Veliler de ekonomik sebeplerden dolayı en ucuzu neyse onu almışlar ve sadeleştirilmiş kitapları seçmişler. Çocuklar çok sıkıldılar. Şermin Yaşar’ın *LO’su* çocuklar için mükemmeldi. Hiç kitap kapağı açmamış çocuklar bile rahatlıkla o kitabı okuyup tartışabildi ve derin yapısını ortaya çıkarabildi. Bu açıdan çocuklara günümüzden geçmişe doğru bir yolculuk yapmaları bu yüzden önemli.

Bir de Harry Potter konusu... Ben dışardan olduğum, kurum özel okul olduğu ve arkadaşım sınıf öğretmeni olduğu için inisiyatif alabildi ve Harry Potter konusunda da çalışmalar yaptık. İlk oturumda Yücel Hoca’mız “Kimse Harry Potter okuyunca büyücü olmuyor.” demişti. Eğer öyle bir şey olsaydı buradaki en büyük büyücü ben olurum herhalde. Çünkü ben çocukluğumdan beri Harry Potter okuyorum ve yüksek lisans tezimde Harry Potter çalıştım. Çocuğa okuma kültürü kazandırıp belli değerleri sunduktan sonra onun karşılaştığı kitaplar aslında onu geliştiriyor ve kitapları eleştirebilir hale getirebiliyor. Çok ünlü bir manga: *Death Note, Ölüm Notu*. Ben de bunu okudum ortaokul yıllarımda fakat kendimi öldürmedim veya katil olmadım. Toparlayacak olursam oluşturacak listenin çocuğu geçmişten günümüze tüm eserlerle buluşturabilecek bir liste olması gerekiyor.

İsmail Güleç

Teşekkür ederim Gizem Hanım. Buyurun Hatice Hanım.

Hatice Işılak Durmuş

Edam Yayıncılık'tan Hatice Işılak Durmuş. Sabahki oturumda aldığım bir iki notla İsmail Hoca'mın sorusunu birleştirerek birkaç kelam edeyim ben de.

Öncelikle ideolojiden bahsedildi. Çocuklara kitap tavsiye ederken ideolojik yaklaşmayalım, her türlü görüşe yer verelim, belli bir ideolojiye yönelmeye çalışmayalım, dendi. Fakat kitap tavsiye ediyorsak bir fikri yansıtmamak mümkün değil çünkü seçtiğimiz her kitabın temsil ettiği bir fikir var. Bunun illa çok açık olması da gerekmiyor. Bir kitap bahsettikleriyle olduğu kadar bahsetmediği şeylerle de bir fikri yansıtır. Dolayısıyla bundan kaçış yolumuz yok. Kaçamayacağımıza göre tercihte bulunmak zorundayız. Bu noktada da çok tabii olarak benimsediğimiz, gelecek nesillere aktarmak istediğimiz kültürü göz önünde bulundurmamak durumundayız. Mesela çocuğa vücudunu tanıtan bir kitap şöyle başlıyor: "Bu vücut benim." Bu cümlede bir ideoloji var. "Bu vücut bana emanet." dersiniz başka bir ideoloji olur. Peki biz bunlardan hangisini seçeceğiz? Bu iki yaklaşımı temsil eden iki kitaptan hangisini tercih edeceğiz? Bu soruyu sormak zorundayız. Seçtiğimiz kimi kitaplar bir ideolojiyi, kimileri de ötekini barındırsın; çocuk hepsiyle de karşılaşsın mı diyeceğiz? Bu, basitçe geçiştiremeyeceğimiz bir konu. Üzerinde uzun uzun tartışıp bu konuda ortak bir fikre varabilirsek işte ancak o zaman mutabık kalabileceğimiz bir okuma listesi hazırlamamız mümkün olabilir.

Bir diğer konu da şu: Çocuk kitabı nedir? Bir kitaba çocuk kitabı diyebilmemiz için bir kriter var mı? Yahut hangi kitabın hangi yaş grubuna önerileceğine nasıl karar vereceğiz? "5., 6., 7. sınıflar için ayrı kitap listeleri hazırlayacağız." diyoruz da bu tasnifi hangi ölçüte göre yapacağız? Yayınevi kitabın üstüne bir yaş yazmışsa o bunu neye göre söylüyor? Yayınevinin beyanını olduğu gibi alıp kabul edecek miyiz? İşin aslı, kitabın üzerine hangi yaşa uygun olduğunu yazan yayınevlerinin yahut öğrencilerine yaşlarına göre kitap tavsiye eden öğretmenlerin dayandıkları sağlam kriterler yok. Bu tespitler tamamen subjektif ölçütlerle yapılıyor. Bu konuda veri sağlamak için yeterli akademik çalışmanın bulunmaması bir yana aslında işin doğası da bunu gerektiriyor.

Zira her çocuk birbirinden farklı. Dolayısıyla genel geçer kriterler değil çocuğa göre değişen kriterler var. Oysa bizim yapacağımız listeler çok genel olacak ve çoğu çocuğa uymayacak. PDR'cilerden oluşan bir gruba çocuk edebiyatıyla ilgili verdiğim bir seminerde kendi yayınlarımızdan birini dağıttım. Belki bilenleriniz vardır, *Uçan Mermi* adında bir kitap. Adı bile ürktüyor söylerken birçok kişiyi. "Bu kitabı kaç yaş için uygun bulursunuz?" diye sordum. 5 yaş ve üzerine tavsiye edenler oldu, 10 yaşın altına uygun görmeyenler oldu. "Çocuklara asla önermem." diyenler de çıktı. Görüşlerdeki bu farklılığın arkasındaki düşünceyi çözmeye çalıştık hep birlikte. Üstelik hepsi PDR'ciydi, hepsinin dayanabileceği ortak bir referans kaynağı vardı. Biraz irdelediğimizde herkesin aslında kendi çevresindeki çocukların ortalamasını dikkate alarak tamamen sübjektif kriterlerle bir fikir beyan ettiğini gördük. Dolayısıyla bir kitap tavsiye listesi oluşturma niyetiyle bir araya gelmiş olan bizler de bundan azade değiliz. Her birimiz kendi çevremizdeki çocuklara göre bir şeyler söyleyeceğiz fakat hiç tanımadığımız çocuklar için yayımlayacağız bu listeyi. Liste yayımlamanın böyle bir handikabı olduğunun farkında olmamız gerekiyor.

Gelelim, diğer sorumuza: Hangi alanlardan kitap seçelim? Bilim, sanat yahut daha özelleştirirsek hayvanlar âlemi, iklim sorunları vs. başlıklar belirleyip "Listemiz, bu başlıkların her birine uygun kitapları barındırmalı." şeklindeki bir yaklaşımı çok da anlamlı bulmuyorum ama çeşitliliği hedeflememiz gerektiğini düşünüyorum. Çünkü her çocuk kendi ilgisine göre neye ilgisi varsa ona göre seçim yapacaktır. Bu çalışmada maksadımız okuma alışkanlığını güçlendirmekse, ki sanki birinci sıradaki amaç o gibi görünüyor, çocukların seveceği, ilgi duyacağı kitaplarla buluşmalarını sağlamamız lazım. Bunun için de konu çeşitliliği çok önemli. Kurgudan hoşlanan çocuk, evet daha çoğunluktadır ama bilime meraklı olan, el becerilerine meraklı olan, bunlarla ilgili kitap görmek isteyen de çok çocuk var. Bu nedenle sınırlılık yerine çeşitlilik diyelim. Teşekkür ederim.

İsmail Güleç

Çok teşekkür ederim. Gerçekten bize çok farklı bir pencere açtınız sözlerinizde. Verdiğiniz örnekler çok çarpıcı idi. Buyurun Ahmet Bey.

Ahmet Benzer

Herkese merhabalar,

Mustafa Kutlu'nun bir sözü var çok hoşuma gidiyor: "Okumadığınız kitabı çocuğa tavsiye etmek en basit tanımıyla cinayettir." Tavsiye edeceğim şey şu... Metin türleri, kitap türleri oturumu için. Hep listelerine baktığımızda aynı kitaplar çıkıyor. Benim bir kütüphanem var. Okuma derslerinde üniversite öğrencilerine okutuyorum o kitapları. Kitaplarım tema tema ayrılmış halde. Türkçe, fen, matematik gibi temalar altında kitaplarım. Çok sevdiğim bir kitap var, Albie Bright'ın *Sayısız Dünyası*. Ortaokul 8. sınıf çocuklarının okuyacağı bir kitap. Çok ilginç, kitabı güzel yapan kısım ne biliyor musunuz? Quantum fiziğini anlatıyor.

Kitap türü noktasında belki dini kitaplar, hikâye kitapları gibi matematiği anlatıyor eğlenceli halde, bilimi anlatıyor. Deney kitapları kullanıyorum. Hani okuduğumuzu anlama problemimiz var ya... Türkçe okuduğumuzu anlamıyorsak feni de matematiği de anlamayız. Çıkış noktam hep aynı. Belki bu toplantıda veya başka toplantıda da olabilir. Felsefe, matematik, fen diye gruplasak altına 3-4 tane kitap yazsak. Mesela az önce İsmail Hoca'm hocamıza sordu felsefe için. Felsefe konuşulabilecek 7-8 tane çok güzel kitap var ortaokul için. Hep aklımıza *Çıtır Çıtır Felsefe* geliyor ama başka kitaplar da var, Türk yazarların yazdığı kitaplar da var. Bana kalırsa kitap listemizde böyle bir çeşitlilik olmasında fayda olabilir. Teşekkür ederim.

İsmail Güleç

Evet, çeşitlilik, dediniz. "Tematik"ten daha güzel bir ifade. Kulağa hoş geliyor, daha iyi ifade ediyor. Söylediklerim tartışmayı başlatmak içindi. Yoksa mutlaka başka... Belki de çalıştayın sonunda öyle bir noktaya geleceğiz ki bir liste çıkmayacak ortaya. O da olabilir. Biz birlikte anlamaya ve bir sonuca ulaşmaya çalışıyoruz.

Ahmet Benzer

Sanki bir kitap listesi çıkmasa daha verimli bir sonuç çıkacak.

İsmail Güleç

İsimlerin olduğu fakat listenin olmadığı bir şey çıkacak belki de. Söylediğiniz gibi kök değerlere ulaşmada güncel kitapların okunması gibi şeylerin konuşulması da önemli bir sonuç.

Emine Gizem Bulut

Belki önce Harry Potter okuyacak fakat sonrasında Dede Korkut'a ulaşacak.

Kevser Yılmaz

Metinler arası göndermeleri olan, kadim metinlere göndermelerde bulunan ve merak da uyandıran kitaplar var çocuk edebiyatımızda. Bu da kıymetli bir dönüş sağlıyor zaten. Bu da evet, güzel bir bakış açısı. Masal okusun çocuk, masalın çocuk edebiyatına uyarlanmış şekliyle başlayıp okuyabilir ama masal okusun, okuyabileceği en erken yaşta okusun, diyorum.

Volkan Arslan

Aslında söz hakkı tekrar bana gelene kadar İsmail Hoca'm ve diğer hocalarım söyleyeceklerimin bir kısmını söylediler. Meselenin derinliği gerçekten çalışmaya yansdı ve sınırlar içinde kalamadık. Kalamayız çünkü problem bizim gündeme getirdiğimizden çok daha büyük. Bunun zaten farkındaydık ama asgari bir liste oluşturabilir miyiz diye İsmail Hoca'mla dertleniyorduk. Onun sonucu olarak bir araya gelmiştik. İstanbul Medeniyet Üniversitesinde Sezanur Sezgin Hocamla birlikte çocuk edebiyatı üzerine bir dizi eğitim programı uygulamıştık. Orada da benzer meseleleri tartışmıştık ama belki de çocuk kavramını yeniden masaya yatırmamız gerekiyor. Çocuk kimdir? Çocukluk nedir? Çocukluk ne zamandan beri var, hangi paradigmalarda ne gibi değişimlere maruz kaldı? Çocuğu bugün nasıl tanımlıyoruz? Melike Hoca'm bizim kadim dostumuz, velimizdi de. Kendisinden çokça istifade ettik. Erdem Yayınlarında çocuk edebiyatı alanında teorik kitaplar çıkarıyorlar. Bunlar çok kıymetli kitaplar. Yine de şunu ifade etmeliyim ki maalesef çocuk edebiyatı konusun-

da birçok kilitlenme var. Mesela çocuk kitabı başka, çocuk edebiyatı başka bir şey... Buradan yola çıkarsak mesela çocuklar tümüyle edebî metinler mi okumalıdır; kesinlikle hayır. Hocalarımın biraz önce söylediklerine katılıyorum ama bütün çocuklarımız acaba ilgilerini gerçekten keşfettiler mi? Erken yaşta ilgilerini keşfeden çocuklarımız vardır elbette. Fakat bazıları çok geç yaşlarda ancak keşfedebiliyor ilgilerini. Henüz neye ilgi duyduğunu bilmeyen birçok çocuk da bulunuyor... Bu yüzden oluşturulacak listede tematik çeşitliliğin sağlanmasını elzem görüyorum.

Kevser Yılmaz

İşte o yüzden seçenek çok olsun. 100 kitap olmasın 300 kitap olsun ki çocuklar menüden istediklerini seçebilsinler. Böylece kitap sevmeyen çocuk değil de istediği, sevdiği, keyif aldığı kitapla buluşmamış çocuk diyelim.

Volkan Arslan

Kesinlikle. Ben de oraya gelmek istiyorum. Bakınız; Bendeniz ortaokulda yaklaşık 8 yıl derse girdim. Daha sonra edebiyatta yüksek lisansımı tamamladım ve lisede edebiyat derslerine girmeye başladım. 8 yıldır da oradayım. 16 yıldır öğretmenlik yapıyorum ve geniş bir yaş grubuyla çalışma şansım oldu. Lisedeki öğrencilerimizin bile kendilerini çözemediklerine, henüz ilgilerini keşfedemediklerine tanık oldum. Bu açıdan baktığımızda şöyle bir sıkıntımız var. Ne yaparsak yapalım mükemmel bir liste sunamayacağımız, bu kesin. Fakat yaptığımız iş de yanlış bir şey değil. Neticede biz, bir yasak kitaplar listesi de oluşturmuyoruz. Aman şu kitaplar okunmasın, demiyoruz. Bu listede yer almayan çok güzel kitaplar da olabilir. Onlar da okunabilir. Belki de bunu yayımlayacağımız kitapta da belirtmemiz lazım. Açıkçası ben tek ve sabit bir listeden ziyade menü niteliği taşıyan ve böylece birçok alternatif listenin oluşturulmasına imkân tanıyan seçenekli bir listenin oluşturulmasından yanayım. Tema, tür ve kazanımlar... Mesela biyografik eserler diye bir üst başlık açmamız lazım. Bu başlık altında Türk tarihinden, İslam tarihinden, yakın dönem düşünce tarihinden birçok ismi çocuklarımıza tanıtacak, onlarla buluşturacak belki 30 tane 40 tane kitap listelememiz gerekiyor.

Bir yönüyle çocuk edebiyatının eğitimle ilişkisi yetişkin edebiyatına göre çok daha fazla. Çocuklar henüz yetişmemiş, bizlerce yetiştirilen varlıklar olarak algılanıyor. Sosyolojik açıdan eğitim de yetişmekte olan nesle o birikimi aktarmak, hocamın dikkat çektiği millî değerlere yönelik, yine alt temalar oluşturarak her değere ilişkin kitap seçmemiz lazım.

Başka bir konu da yerlilik mevzusu. Aslında hiç aklımda yoktu, Tayfur Hoca'm konuşurken canlandı zihnimde. Bahsettiğim menü özelliği gösteren bir liste oluşturabilirsek yerel ihtiyaçları da karşılayan listeler oluşturulabilir. Her öğretmen ya da veli yahut da çocuğun kendisi, kitabın ulaşılabilirliğini, çocuğun ya da bölgenin ihtiyaçlarını vs. dikkate alarak alternatif listeler oluşturabilir. Mesela bir öğretmen olarak ben 15 kitaptan oluşan bir liste oluşturmak istediğimde, baksam; evrensel değerlerin işlendiği 30 tane kitap sıralanmış, bunlardan ulaşabileceğim 3 tanesini alsam; 20 adet biyografik eser içinden öğrencimin ihtiyacına göre 2 tanesini seçsem; çevreyle ilgili eserler içinden çocuğun kendi yaşadığı çevreyi keşfetmesine imkan sağlayacak 2 kitap daha seçsem ve listemi bu şekilde oluştursam...

Son olarak Ahmet Hocama katıldığımı belirtmek isterim. Biz gözümüzü kapasak da edebiyatta zor konular adı altında tartışılan meseleler var. Mesela göçmen problemi ya da taciz gibi konular... Bunlar zaten hepimizin gündeminde olan meseleler. Çocuk gerçekliğini ıskalamamak kaydıyla bunlardan da bir alt tema oluşturabiliriz diye düşünüyorum. Özetle söylemek istediğim; menü şeklinde alternatif listeler oluşturma imkanı sağlayan bir yapı kurgulasak ve her öğretmen ulaşabileceği kitapları dikkate alarak ve öğrencilerin ihtiyaçlarını gözetenek listesini oluşturabilse ne güzel olur.

Yasin Mahmut Yakar

Tekrar merhabalar... Burada ben bir kere İsmail Hoca'mın bahsettiği yol haritasından farklı bir şey olacak ama şahsen hocalarıma katılıyorum. Bizim her şeyden önce belli sayıda kitap önermek yerine bir kitap havuzu oluşturmamız lazım. Ben burada açıkçası sınıf ayırımına da çok katılmıyorum. Bana göre çocukların okuma yaşlarıyla takvim yaşları birbirinden farklı. Belki çocuk 10 yaşında olabilir ama meraklıdır, annesinin, babasının, öğretmenin yönlendirmesi, belki bir gün yolu kütüphaneye düşmüştür, bir kitap görmüştür, oradan yola çıkarak başka kitaplara ulaşmıştır. Belki ondan beklediğimiz yaştan çok

önce okumuştur. O açıdan bana göre ismi daha genel tutup bir havuz oluşturmak çok daha doğru.

Bir diğeri belki burada görüşüme katılmayanlar olacak ama ister Türkçe dersi için ister bu oturumun temelinde yer alan, farklı disiplinlerden bahsettik, müfredatı da bizim göz önünde bulundurmamız lazım. Ortaokuldaki Türkçe dersi ve diğer derslerin müfredatını göz önüne alıp buna göre orada yer alan temaları dikkate alarak bakmamız gerekiyor. Bir de özellikle kurmaca kitaplar üzerinden gidiyoruz ama gerçekçi, bilgiye dayalı, biyografi olsun, bilimsel meselelerle ilgili yazılmış kitaplar var. Bence burada bir havuz oluşturmayı düşünüyorsak bunları da işin içine katmamız gerekecek. Ayrıca dikkatimi çeken şey, başlangıçta kız ve erkek çocukların ilgisi aynı ama ilerleyen yaşlarda erkek çocuklarda yoğunlaşıyor. Macera kitaplarına yoğun bir ilgi var. Olayların akışı, serüven duygusu çocukların çok ilgisini çekiyor. Belki bu konunun da burada incelenmesi lazım.

Zor konular veya sorun odaklı edebiyat dediğimiz konuların da bulunduğu kitapların da önermeyi düşündüğümüz kitapların arasında yer alması gerektiğini düşünüyorum.

İsmail Güleç

Bu tartışmalar sonrasında benim kafamdaki şey evrilmeye ve değişmeye başladı. Bizim liste dayatmak gibi bir derdimiz de yok amacımız da. Piyasada böyle listeler var zaten. Şu ana kadar dinlediklerimden anladığım şu: 21. yüzyılda, 2023 Türkiye'sinde kitap listesi oluşturmak çok da mantıklı ve gerçekçi değil. Onun yerine çeşitliliği esas alarak öğretmeni, aileyi, çevreyi merkeze koyarak kitap tavsiye etmek daha doğru olacak. Belki 50 değil 200 tane olacak ama yeni çıkan kitaplarla çoğalarak, güncellenerek devam edecek. Durum, bu noktaya doğru gidiyor.

Söze girmişken bir soru sormak istiyorum: Hakikaten ortaokul düzeyinde kök metinlere hiç girmemek mantıklı olur mu? Lisede mi girilmeli? Bu konuda öğretmen arkadaşlarımızın fikirlerini merak ediyorum.

Emine Gizem Bulut

Ömer Ünal, Türk mitolojisiyle ilgilenen bir yazar. Aynı zamanda Türkçe öğretmeni. Onun Mecaz Çocuk'tan çıkan bir kitabı var Yunus Emre'yle alakalı. Adı *Kayıp Mısranın Peşinde. Evliyalarla Yolculuk* olmalı serinin adı da. Çocuklara Yunus Emre'yi okutmak belki sıkıcı olabilir ama çocuk Yunus Emre'yi bu seriyle tanıyabilir. Dede Korkut'u okurken sıkılabilir ama Dede Korkut'taki Tepegöz karakterini başka bir uyarlamaya ekleyerek Dede Korkut'u çocuklara tanıtabiliriz. Burada uyarlama metinler oluşturan günümüz yazarlarına büyük iş düşüyor.

Oğuzhan Yılmaz

Sorunuza cevap olması açısından benim bu konudaki düşüncem kaynaklardan yararlanmak olur. Ama ben doğrudan doğruya çocuklar için kaleme alınmamış bir metnin çocuklarla karşılaştırılması fikrinden yana değilim. Evet çocuklar masallar okuyabilir, Dede Korkut okuyabilir ama sanki bir alıştırma süreci gerekiyor. Benim kanaatim bu noktada bu.

Ben gelmeden önce bu konuda yazılan makalelere baktım. Bizim bir sistematığe ihtiyacımız var. Bir ifade kullandı: Ön sansür. Şuna göre bir kitap önerisinin bence uygun olmaması lazım. Ben bu kitabı okudum, sevdim, çocukluğumda bu kitap değerliydi, şimdiki çocuklar da bunu okusun şeklinde bir şey sunmak, önermek çok doğru değil gibi geliyor. Deminden beri diğer hocalarımızın da söylediği gibi bir referans noktasına ihtiyacımız var. Sanki sonrasındaki süreçte de bu durumu, bu toplantıyı daha iyi ifade etmek için ve belki de anlatmak için bizim bu yapmış olduğumuz seçimi bir yere dayandırmamız gerekiyor. Bu da Türkçe Dersi Öğretim Programı gibi geliyor. Programa bakarak çeşitlik ifadesi için "diverse" diyorlar, bir çeşitlilik yaratabiliriz diye düşünüyorum. Nasıl olabilir? En azından kitap seçimlerimizde sonraki önerilerimizde, bu benim bakış açım, bunlara eklemeler, çıkarmalar yapılabilir ama sanki türler üzerinden ki program bunu zaten vermiş. Sınıf düzeylerine göre hangi türlerin çocuklara verileceğini belirtmiş. Dolayısıyla biz bir şiir, bir fabl, hikâyeler, masallar ama modern masallar, Eflatun Cem Güney, Pertev Naili Boratav değil... Bunun dışında çocuklar çok fazla mizah içerikli kitaplar okuyorlar. Çok satanlara baktığımızda mizah içerikli kitapları görüyoruz. Böyle bir alt kategorimiz olabilir.

Biz beğensek de beğenmesek de- *Saftirik* serisi, bizdeki yansıması *Cemcan...* Böyle trend olan kitaplar da var. Arkadaşıma sordum. Onun çocuğu var. Kitaplarının isimlerini söyledi. *Minecraft Yolculuk* diye bir kitap okuyormuş. Biz böylesi kitapları tavsiye edelim demiyorum ama çocukların ne okuduğunu anlamak açısından bunlara önem verelim. Belki bunlar kapaklarına baktığınızda bile sizi ürküten kitaplar ama çocukların ellerinde gidip geliyor. Onları da görmek, düşüncesini, görüşünü yansıtmak açısından bunlar değerli olabilir. En azından tadımlık da olsa biz okuyup değerlendirdikten sonra bu listede yer verilebilir diye düşünüyorum.

Biyografi de özellikle 7 ve 8. sınıflarda yer verilmiş. Bazı konular da var. Ölüm-den boşanmaya... Sosyal mesela olarak bizde 5 milyona yakın göçmen var. Bunların günlük hayatta da bir karşılığı var. Dolayısıyla göçmenlikle ilgili kitaplar olabilir. Engellilikle ilgili kitaplar olabilir. Bunun yanında çevre problemleri var. Teknoloji revaçta. Bununla ilgili makalemiz vardı. Bizim çocuk kitaplarında maalesef teknoloji olumsuz olarak gösterilir. Hep eleştiriyoruz ama sonuçta bunu kullanmak zorundayız. Bir cadı avına çıkmaya, bunu kötü göstermeye de gerek yok. Acaba teknolojiyi de olumlayan birtakım kitaplar olabilir mi? Bir münazara konusu mudur kitaplar ve teknoloji arasında bir seçim yapmak? Bu tarz konuları ele alan kitaplar önemli.

Tarihi roman bir alt başlık olabilir. Gelmeden önce de baktım. Birçok yayınevi var. Tabii ben halen Yavuz Bahadıroğlu'nda kalmışım. Onu buraya yazdım ama çocuklara önereceğimiz için başka bir gözle yeniden okumamız lazım. En azından bu başlık altında bakılabilir.

Değerler eğitimi var. Benim doktora tezim değerler eğitimi üzerine. İyi bir şey mi yaptım kötü bir şey mi yaptım bilmiyorum. Çok tüketildiğini düşünüyorum ben bu konunun. Sürekli olarak değerler eğitimi, değerler eğitimi... Zaten edebiyat başlı başına bir değer. Bir değeri böyle çok yoğurmak, gözün içine sokmak... Değerler eğitimi setleri var. Kitapların üzerinde "adalet", "doğruluk", "dürüstlük" yazıyor...

Yasin Hoca'mla beraber biz yazın Belçika'da çocuk edebiyatı yaz okulu diye bir programa katıldık. 20'den fazla ülkeden birçok araştırmacı katılmıştı. Non-fiction dedikleri kurgu dışı eserler çok fazla gündeme geldi. Bizde de Tarrık Uslu'nun *Şu Acayip Şeyler* dizisi var buradaki yayıncılarımız daha iyi bilirler, kendi yayınevlerinden çıkmış eserler de olabilir ama kurgu dışı metinlere de yer verilebilir.

Çizgi romanlara da yer vermek gerekiyor. Macerayı hocam söyledi. Bir de kaynaklardan yararlanma fikri. Mesela Neşet Ertaş'ın türkülerinden seçmelere verilmişti. "Hapishanelere güneş doğmuyor" diye başlayan "aç kapıyı gardiyan" diye devam eden bir metni mesela 100 Temel Eser seçkisi içinde vardı. Kastım bu değil ama böyle türkülerden, masallardan, Keloğlanlar... Hatta bir yayınevinde vardı Dede Korkut'la ilgili. Mesela Bamsı Beyrek'i günümüzde bir kahraman olduğu. Günümüzle geçmişi bağlayan köklü kitaplara da yer verilmesi. Gezi yazıları belki. İlham verici birtakım kitaplara yer verilebilir. Bunların hepsi birer kategori olarak düşünülebilir. İş sistemli hale getirir. Çeşitlilik bağlamında başlıkları ne kadar çoğaltabilirsek sonrasında seçme kriterlerimiz de biraz daha kolay olabilir. Teşekkür ederim.

Ali Fuat Arıcı

Kitapları liste veya tematik olarak ortaya koyarsak bunu ne için yaptığımızı anlatmamız lazım. Dolayısıyla burada bana göre iki şey ortaya çıkıyor. Birincisi temel eserleri belirlemek. Tabii, bunların neye karşılık geldiğini, hangi amaçla ortaya konduğunu, hangi boşluğu dolduracağını da ortaya koymak gerekir. Mesela 2004 yılında 100 Temel Eser ortaya konarken şu söylenmişti: "Gençlerin, çocukların aynı eserleri okuyarak aynı duyguya, aynı düşünceye, aynı hayallere sahip olmasının altı çizilerek bunun önemli olduğu" gibi bir fikir ortaya konmuştu ki bu önemli bir şey. Aslında toplumun hem bunlara ihtiyacı var, muhatabımız bizim aileler ve öğretmenler olacak. Dolayısıyla böyle bir listenin olması bence önemli. Temel eser veya kök metinler şeklinde. Öte yandan bir de havuz dediğimiz türe göre eserlerin olması önemli. Belki her ikisine de bir çıkış noktası, siz karşı çıksanız da ben ölçüt meselesinin önemli olduğunu ifade etmek istiyorum.

İsmail Güleç

Yok, ben karşı çıkmıyorum. Ölçüt olmalı kanaatimce de.

Ali Fuat Arıcı

Şunun için... Şimdi öğretmen arkadaşlarımıza, genelde bunu ben soru olarak da kullanıyorum birtakım mecralarda, öğrencilerinize kitap önerirken neye dikkat ediyorsunuz, ölçütünüz nedir? dediğimiz zaman buna kimse cevap veremiyor. Şu an Türkiye’de buna kimse cevap veremez. Neden? Çünkü resmi bir dayanağı yok bunun. Cevap veren olsa da çocuk edebiyatı kitaplarından birini seçerek falanca kitaba göre diyecek. Ancak başka bir kitapta farklı bir şey bulacak. Dolayısıyla bizim bir ölçütümüz yok. Bana göre burada ölçüt ortaya koymamızın böyle bir önemi var. Öte yandan buradan hareketle insanların, anne babaların, öğretmenlerin “İyi kitap nasıl olmalı?” sorusuna cevap verebilmelerinde fayda var.

Diğer bir husus değerler konusu. Millî Eğitim Bakanlığı şu an yeni bir program yapıyor ve kök değerler denilen kavramların değişme ihtimali var. Bana göre değişmesi gerekiyor zaten. Mesela o değerler, neye göre kök değer, kimin kök değeri? Bunun sorgulanması lazım. Evrensel değer var mıdır? Bunun da tartışılması gerekir. Bizim millî değerlerimizin mutlaka hesaba katılması gerekir. Bu sorulara vereceğimiz cevaplar aslında çocuğa kitabı öneren aile veya derste bunu işleyip bir şekilde o kitabı okumasını sağlayan, iç veya dış motivasyonunu sağlayacak olan öğretmen veya ailenin onu iyi tanıyan biri olması ve ona göre öneride bulunması gerekiyor. Yani bizim belirleyeceğimiz liste veya havuz ne ilk ne de son olacak. Olma şansı yok. Bunu çok abartmamıza gerek yok. Bunu yapınca sanki bütün Türkiye bunu okuyacakmış gibi bir şey de yok. Ama ne var? Sonuçta bu konuda bir eser ortaya koymuş, bu konuyu tartışmış insanlar olarak bir iş yaptığımızı söyleyebiliriz. Ama çocuğa bunları sunarken de nihai kararı yine biz vermiş olmayacağız. O seçkiden veya seçkilerden çocukla muhatap olan asıl kişi sorumlu olacak. Dolayısıyla o kitabı da okuması gerekir. Okumadan yanlış bir şey oluşur. Biz oraya dünyanın en iyi kitaplarını da koysak belki kaş yaparken göz çıkarmış olabiliriz.

İsmail Güleç

Sizin söylediklerinizden havuz oluştururken 15-20 tane de olsa kök değerlerden bir seçki koymamız gerektiği anlaşılıyor. Evet, buyurun.

Gökhan Güneş

Merhaba, Gökhan Güneş. Ali Fuat Hocamla ortaokul öğrencilerine yönelik öneri kitap listesi hazırlamak adına yaklaşık beş yıldır çalışmaktayız. Daha önce bu süreci yaşamış biri olarak bu süreç ile ilgili birkaç şey söylemek isterim. Hocamın öneri kitap listesi ile alakalı hem üniversite hem de lise öğrencilerine yönelik bir çalışması var ama mesele ortaokul öğrencilerine gelince durum daha karmaşık bir hâl almaktadır. Özellikle 9-10 yaşındaki beşinci sınıf öğrencileri ilkokuldan ses temelli bir okuma yazma sistemi ile ortaokula başlamaktadır. Dolayısıyla bu durum bilhassa beşinci sınıfta öğrencilerin manadan ziyade lafzi bir okuma yapmalarına neden oluyor. Yani şekilsel bir okuma yapıyor, anlama odaklanamıyor, okuma motivasyonunu da sağlayamıyorlar. İstisnalar elbette var ama genel durum böyle. Hâl böyle iken 5. sınıftan 8. sınıfa giden süreçte eğer bir okuma yapılandırması yaparsak bu sürecin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum. Sahada karşılaştığım bu durumun dolaylı yansımalarından biri 5. sınıfta çocukların en çok okuma ilgisine ve okuma motivasyonuna ihtiyaç duymaları. Özellikle 5. ve 6.sınıflarda okuma ilgisini, motivasyonunu artıracak eserlere yer vermek bu minvalde olumlu neticeler veriyor. Somut örnek vermek gerekirse 5.sınıflarda Levent serisi çocuklarda ilgi uyandırıyor. Az önceki yöntemden hocam bahsetmişti. Buradan şayet geriye doğru gidersek yani kronolojik olarak yakından uzağa hareket ettiğimizde Levent serisinden Evliya Çelebi'ye gidebiliriz. Evliya Çelebi'den Levent'e gelmek çok zor olabiliyor ama Levent'ten Evliya Çelebi'ye gitmek ortaokul öğrencileri için daha verimli bir okuma süreci sağlayabiliyor. Kitap listesini bir bütün halinde 5.sınıftan 8.sınıfa çeşitli başlıklar altında yapılandırmak bir diğer önemli husus. Tabii bu yapılandırmayı okuma ilgisi altında, tarih bilinci, çevre bilinci, millî değerler, kültüre dayalı eserler gibi çeşitli farklı kategoriler altında toplamak çok daha faydalı olur.

İncelediğim bazı bilimsel çalışmalarda yetişkinlerin en çok ortaokul çağında kitap okuduğu tespit edilmiş. Dolayısıyla ortaokul çağı okuma alışkanlığı bağlamında ciddi önem arz ediyor. Kitapları belirlerken ortaokul çağındaki çocukların öyküye dayalı metinlere daha fazla ilgi duyduğu göz ardı edilmemeli. Örnek vermek gerekirse Maris Wicks'in insan vücudunun anatomisini hikâyeleştirerek anlattığı bir kitabı var. Okuma yazma bilmeyen bir çocuğa dahi okunduğunda ilgisini çekmekte.

İsmail Güleç

Ben böyle kitapları çok önemsiyorum. Çocuğun algılaması, hayal dünyası bakımından... Çeşitlilik derken kastettiğim kitaplardan bir tür bu aslında.

Kevser Yılmaz

Kitabın tam adı nedir hocam?

Gökhan Güneş

Kitabın tam adı *İnsan Vücudu Tiyatrosu*. Kitap bilgilendirici olmasına rağmen yöntemi çok iyi. Biz burada bir eserin üzerinde ya da belirli bazı eserlerin üzerinde yoğunlaşırsak ortaya ortak bir liste çıkarmak zor olacak ama yöntemimize karar verirsek çok daha doğru bir bakış açısıyla alt metinleri belirleyebiliriz diye düşünüyorum. Bu eserleri belirlerken de tartışılması gereken bir başka husus yayınevleri. Kitapları belirlerken yayınevlerinden ziyade eserin içerik, estetik ve edebi değerlerine odaklanılmalı eğer şu yayınevinden böyle eserler çıkar, bu yayınevinden böyle eserler çıkar gibi tartışmalara girilirse geniş bir bakış açısı yakalamak mümkün olmayabilir. Dolayısıyla biz burada değer odaklı hareket etmeliyiz yani tarih bilinci A yayınevinden çıkıyorsa A yayınevinden, B yayınevinden çıkıyorsa B yayınevinden kitabı belirleyebiliriz. Bizim odak noktamız içerik, estetik ve edebi değer olmalı. Eserleri bunun gibi hususlara dikkat ederek belirlersek çok daha iyi olur. Benim şimdilik söyleyebileceğim şeyler bunlar. Teşekkür ediyorum.

İsmail Güleç

Evet, çok değerli ve önemli şeylerdi söyledikleriniz, teşekkür ederiz. İsterseniz sırayla devam edelim.

Halil Bekaroğlu

Alanın içinden gelen biri olarak ben şunları söyleyebilirim. Yaklaşık 20 senedir kitap okutmaya çalışıyorum çocuklara. Son yıllarda gördüğümüz problemlerden birisi, aslında bazı konuşmacılar ifade ettiler, dediler ki çocukları serbest bıraktığımızda tamamen salıverdiğimizde *Saftirik*, *Sessiz Sakin*, *Harry Potter* gibi eserleri okumak meykindeler. Dolayısıyla bize düşen çocukları daha iyiye daha güzel sevk edecek eserlere onları yönlendirmek. Biz de bunun için okulda, kendi aramızda şöyle bir yöntem uyguladık. Dedik ki biz çocuklara 10 kadar eser belirleyelim. Usulü de kısaca anlatmış olayım. Bir yarışma düzenliyoruz. Her sınıf için ayrı bir yarışmamız oluyor. Çocukların hepsi sene içinde bu kitapları okuyorlar. Okudukları kitaplardan da bir yarışmaya dahil oluyorlar. Neticesinde ciddi bir ödül de koyuyoruz. Hem onları buraya kanalize etmeye çalışıyoruz. Hem de içeriği de şu şekilde belirledik. Biz inanç eserleri de koyalım, dedik. Özkan Öze'yi tercih ettik bu alanda. *Allah'ı Merak Ediyorum*, *Peygamberimi Merak Ediyorum* gibi kitaplarla sınıf sınıf aşamalandırarak... İlk aşamada *Allah'ı Merak Ediyorum*, ikinci aşamada *Peygamberimi Merak Ediyorum* gibi bir sınıflamaya gittik. Osmanlı tarihiyle ilgili kitap okutalım, dedik. Zehra Ayyüz'ü tercih ettik. *Osmanlı Tarihi 1-2*'yi tercih ettik. Aşama aşama ilerledi. Edebi eserlerden tercihlerimiz oldu, Mustafa Kutlu mesela. Kurgu eserlerde de özellikle 5. sınıf öğrencilerine okumayı sevmeleri gerektiği için orada daha çok macera eserleri okuttuk. Mesela *Macera Geçidi* serisi burada çok daha etkili oldu bizim için. Çocuklar o serinin birini okudukları zaman diğerlerini de okuyorlar zaten. Fen alanından da Tarık Uslu'nun *Şu Acayip* serisini aldık. Bunlar üzerinden bir kitap serisi oluşturduk ve okutuyoruz. Yani bizim de burada bunları geliştirerek sunabileceğimiz bir kitaplar serisi olabilir. Belirli alanlar olur ama bunları 2-3 gibi sınırlamayız, genişletiriz, sayıyı çoğaltırız.

İsmail Güleç

Gerekli olduğunu düşündükten sonra 3-5 ile sınırlamaya, sayıya gerek yok.

Yusuf Dursun

Arkadaşlar, çocuklara vereceğimiz kitaplarda çeşitlilik konusunda hemfikiriz, öyle anlaşılıyor. Kitapların farklı konularda yazılması iyi olur, diye düşünüyoruz, olmalı. Diyelim ki engellilerle ilgili bir kitap yazmayı düşünürsek bunun müstakil bir kitap olması da gerekemeyebilir. Tarihi bir metin içerisinde kahramanlardan bir tanesini engelli yapabiliriz. Böylece ikisini birleştirmiş olabiliriz. Dolayısıyla değerler eğitimi sözünün ticari olduğu ifade edildi, doğru. Dürüstlük, erdem, yalan söylememek gibi başlıklar altında vereceğiz ama bizim asgari olarak vermemiz gereken konular var. Bunlar bizim inancımızla, milletimizle, vatanımızla ilgili konular. Bunlar bizim dış dünyaya açılan penceremizle ilgili konular.

Geçen günlerde Türk dünyasının önde gelen şahsiyetlerinden Azerbaycan milletvekili Ganire Paşeyava vefat etti. Kendisini yakından tanıma imkânımız oldu çünkü gencecik yaşına pek çok şey sığdırmıştı ama tüm bunları da kitapla yapmıştı. Konumuzla bağlantısı da yok değil. Bizi, bir grup şairi, Azerbaycan'a davet ettiren kişiydi kendisi. Orada programlar yaptıran kişiydi. Bakınız nereden nereye geliyoruz. Değerler dedik ya... Türk dünyasının önemli şahsiyetler üzerine yazılmış eserler de olmalı. Keza biz böyle bir çalışma yaptık daha önce. Ben Cengiz Aytmatov'un romanlarını araştırdım ve *Bozkırın Bilgesi* diye onu anlatan bir kitap yazdım ama ne yazık ki bir baskıdan öteye geçemiyor...Konuyu dağıtmak istemiyorum.

Biz Türk tarihinden, İslam tarihinden, siyerden, denemeden, şiirden, bilimden, bilim kurgudan bahseden eserler yazmalıyız ama birçok kitabı niye okur? Günümüzün internet bağımlısı çocuğuna biz kitabı nasıl okutacağız? Eline bir kitap alacak, bunun büyüüne kapılıp alacak. Dış görünüşü ayrı bir konu da. Aldıktan sonra ilk sayfada ya da birkaç sayfada çocuk o kitaba vurulmalı. İşte burada dil ve üslup devreye giriyor. Günümüzün çocukları benden çok daha iyi internet biliyorlar. Benim torunlarım bana öğretiyorlar. Öyleyse bizim eserlerimizde de bundan izler olmalı. Bizim eserimizde de çocuk kendisinden daha iyi internet bilen bir kahraman görmeli. Artık bir hayvan mı olur, bir bitki mi olur, fark etmez. Şunu demek istiyorum. Çağın gereği neyse bir yazar onlardan uzak durmamalı. Onlarda esere bir şekilde girmeli. Ancak o zaman çocuk bir iki sayfasını okuduktan sonra esere devam edebilir. Şu örneği biz çok duyduk. Hocam ben hiçbir zaman kitap okumazdım ama şu kitabı okuduktan sonra okumaya doyamıyorum artık, diyenleri çok duyduk. Bu eserlere baktığı-

nız zaman üslupta, kurguda işin ciddiye alındığını görüyorum ben. Yaptığımız işi yazar olarak, akademisyen olarak, yayıncı olarak ciddiye alacağız.

İdeoloji konusuna değineyim kısaca. İlk oturumda bahsettiğim kırmızı çizgiler, bir manada ideolojinin değişik bir ifadesi. Herkesin bir ideolojisi var. İdeolojisiz eser de olmaz. Ben de o kanaattayım. Ama biz orada bir şeker vereceksek bu şekeri elmanın içindeki tat olarak verebilmeliyiz. Bir kitap çıktı karşımıza diyelim. Oğlum, şunu şunu yapmazsan cehenneme gidersin. Dediği doğru bile olsa eserde böyle bir şey yok. Siz onu bir kahramanın, bir olayın içinde uygun şekilde ve dozunu da ayarlayarak vereceksiniz. Ancak o zaman edebi bir üslup ortaya koymuş olursunuz. Yoksa didaktik bir metinden ileriye gitmez. Sadece belli grupların mecburen okuduğu bir eser konumuna düşer. Hasılı işimiz çok da kolay değil. İşimizi aşkla, şevkle yapalım. O zaman daha iyi noktalara varacağız kanaatindeyim. Teşekkür ediyorum.

Tayfur Esen

Ben de son dönemlerde yayınevinde arkadaşlarımıza daha çok ortaokul yaş grubuna hitap eden roman türü dosyalarının öne çıkarılması talimatını verdim. Çünkü bizim camianın maalesef en büyük boşluk alanı burası. Okul öncesi ve ilkökul döneminde o kadar çok materyal var ki... Eleştirebilirsiniz ama mevcutların içinden doğruları bulma imkân ve ihtimaliniz artıyor ancak bahsettiğim yaş grubunda çeviri ağırlıklı bir pazar söz konusu ve kendi çocuklarımız kendi tarihimizi, kültürümüzü, edebiyatımızı tanıma, sevme, ilgi duyma noktasında kaynak eksikliğine sahip. Çok sınırlı yazarımız var ve onlar da “onlar bir ümmetti, geldi, geçti” diyebileceğimiz kendi çağını ifade edebilmiş, kendi dönemini yakalayabilmiş yazarlarımız; Allah onlara rahmet eylesin. Çınarlarımız olmakla beraber çınar adayları da çok fazla fidanlarımız var. Onların eserlerinin de bir şekilde çocuklarımıza ulaşması gerektiği kanaatindeyim.

Aslında kitap listeleri oluşturulurken fiiliyatta onun kaygısını yaşamış ve adım atmış sahada çok fazla öğretmenimiz de var. Ben İstanbul'dayken tanıştığımız sonradan başka şehre tayini çıkan bir Süleyman Öğretmen vardı. Ben diyordum ki her şehirde bir Süleyman Öğretmenimiz olsa bu ülke 10 yılda daha değişik bir ülke olur. Dolayısıyla aslında bu tür öğretmenlerimizi sanki bir çalıştayda bir araya getirip tecrübe paylaşımı yapılırsa daha iyi olabilir. Öyle ya sadakiler olarak onlar ne tür listeler oluşturdu ve ne tür çalışmalarla ki-

tap okumalarını zenginleştirdiler? Yazar etkinlikleri, yerinde okumalar vb. ne yaptılar? Yusuf Dursun Hoca'mızı arayıp dediler ki: 20 öğrencimizi İstanbul'a getiriyoruz. *Bir İncidir İstanbul* kitabınızı okuyan bu çocuklarla sizi buluştursak ve siz de İstanbul'da bazı mekanları gezdirip anlatsanız mümkün olur mu? Yani ziyarete geldiği veya yaşadığı şehri tanımak, bilmek, bir yazarla tanışmak hem kitaba ilgiyi artırıyor hem kendi değerleriyle daha yakından tanışmasını sağlıyor olabilir. Bu tür bir çalışma için ortaokul, lise, ilkokul hiç fark etmez, kendi listesini oluşturup çalışma yapan öğretmenleri keşfederek onlardan istifade etmek de bir yöntem olabilir.

Son olarak burada akademisyen hocalarımız var. Sürekli sahadalar. Aslında çocuk yayıncılarına ulaşmak çok kolay. Keşke bu tür ziyaretleri, gidiş gelişleri sonrası yayıncılara ya oluşturacakları bir platform üzerinden ya da özel mailleri üzerinden duygu, düşünce ve gözlemlerini aktarsalar. Bakın 2020 yılı sonunda Uluslararası Çocuk Yayıncılığı Derneği gibi bir dernek kuruldu Türkiye'de. Şu anda Türkiye'deki çoğu çocuk edebiyatı yayıncısının kitapları yurt dışına çevriliyor. Çünkü yumuşak güç çocuk edebiyatı. Aynı şey Türkçeye çevrilen kitaplar için de söz konusu. Ben bir yayıncı olarak 30-40 sayfalık bir resimli kitabı elime aldığımda 3 dakika içinde bu eser bana uygun mu değil mi karar verebiliyorum. Resimlerine bakıyorum, metin, ana tema, verdiği mesaj... Bu, bana uygundur, diyorum. Yayıncısına teklifi orada bile verebiliyorum. Ama bu bir roman olduğunda okumam gerekecek, okutmam gerekecek, bir ön elemeden geçirmem gerekecek. O, çok daha zaman alabiliyor. Kültür ve Turizm Bakanlığımızın destekleriyle yurtdışı çevirileri ciddi bir gelişme kaydetti. Dolayısıyla sahada olan, geleceğin okurlarını yetiştirecek çocuk edebiyatçıları sürekli olarak bir şeyler yapıyor, akademisyenlerimizin onlara getirecekleri teklif, tavsiye, ne olursa bunlara da açıklar. Şu an için 37 üyemiz var Uluslararası Çocuk Yayıncılığı Derneğinde. Üyelerimizin yayınları okullarda çok fazla tavsiye edilen, listelere giren, online satış sitelerinde satılan kitaplar. Bugün burada tavsiye edilen yayınevlerinden çoğunun üye olduğu derneğimiz, çocuk edebiyatı alanında yapılacak etkinliklerde masaya davet edilir, fikri alınırsa ayrıca memnun oluruz. Teşekkür ediyorum.

Ömer Başkara

Ömer Başkara, Çekmeköy Mimar Sinan İmam Hatip Ortaokulunda Türkçe öğretmeni. Volkan Hoca'm beni davet ettiğinde şöyle düşünmüştüm. Çalışmaya nasıl başlamalıyız? Bence Hz. Ali'nin şu sözüyle başlamalıyız: "Çocuklarınızı kendi çağınıza göre değil onların çağına göre yetiştiriniz." 2004'te yayımlanan 100 Temel Eser seçkisi bundan biraz uzaktı. Dolayısıyla 14 yıl sonra da kaldırıldı zaten.

Bizim kitap listemizde neler olmalı, sabahtan beri konuşuyoruz. Bir iki tespitle başlayayım. İlkokulda çocuklar çok sayıda kitap okuyor. Bunun birinci sebebi kitapların ince olması. İkincisi sınav kaygıları yok ilkokulda. Çocuk sürekli okuyor, öğretmen de onun okuma becerisini geliştirmeye çalışıyor. Ortaokula çocuğu alıyoruz, büyük bir iştahı var. 4000'in üzerinde kitap var bizim okul kütüphanemizde. 5'ler çok ciddi kullanıyorlar bu kütüphaneyi. Sonra 6'ya geçiyorlar, 7, 8'e geldiklerinde kütüphaneye giden çocuk bulamıyoruz. 8'lere beşer kitap yazsak, "Hocam üç olsa olmaz mı, sınav var" diyorlar.

Çocukların ne tür kitaplar okuduğuna bakıyoruz. Resimli, bol resimli, 'Manga' gibi. Neredeyse hiç yazı olmayan kitaplar. Bu talebe liste hazırlarken dikkat etmemiz gerekiyor. İnsanlar filmi, çizgi filmi veya başka bir görseli olan kitapları daha çok tercih ediyorlar. Aşk-ı Memnu'ydu galiba dizisi yayındayken "Bunun kitabı da çıkmış." diye meşhur bir laf vardı. Bu tür çalışmalara dikkat etmek lazım.

İskender Pala 15 yıl kadar önce: "10 yıl sonra bizim kitap yazmamıza gerek kalmayacak, okuyacak insan bulamayacağız" demişti. Burada haklı çıktı fakat eksik olan nokta insanlar eskisinden daha iyi okuyorlar. Yeter ki kendine hitap edebilen eserler bulsun. Bizim önereceğimiz eserler de okuyucunun kendisini bulabildiği eserler olmalı, günümüz çocukları için de buna dikkat etmeli...

Kütüphaneci öğretmenler konusu... Bir okula gitmiştim. Bir öğretmen arkadaşım ziyarete. Ne yapıyorsun, dedim. Ben kütüphaneciyim, dedi. Sen sosyal bilgiler öğretmenisin, dedim. Yok, benim bu okuldaki görevim kitap okumak, başka bir şey yok, öğrencilere tavsiye ediyorum, dedi. (Devlet okulu değildi.)

Benim mezun olduğum lisede (öğretmen lisesi) iki tane kütüphane görevlisi vardı. Birinin ömrü kitap okumakla geçmiş. Ne sorsak buluyor, getiriyor, içeriği hakkında bilgi veriyor, çok faydalanıyorduk kendisinden.

Okul kütüphanelerinde şiir kitabı bulamıyoruz. Dün çocuklara kitap çıkarayım, dedim. 5'ler yeni geldiler. O kadar kitap içinden bir tane nitelikli şiir kitabı bulamadım. Şiir kitaplarına da yer vermeliyiz. Şiir kitapları, çocuğun neden yaşıyorum, sorusuna cevap bulabileceği kitaplar.

İlgi çekmesi açısından fantastik kitaplara yer verilmesi lazım. Popüler insanların hayatları çocukların ilgisini çekiyor. Okumaya giriş kitapları oluyor belki bunlar. Messi'nin, Ronaldo'nun hayatını okuyor çocuk. Oradan en azından yazılmış bir kitabı bitirebileceğine inanıyor. Hoca demişti ki kitap okuyacaksınız, 5. sınıf öğrencisiydim. "Kitap okunur mu? Ben bir kitabı nasıl bitireceğim?" diye kendi kendime soruyorum. Kütüphaneye gittim, en ince kitabı aldım, 40 sayfa. O kitabı sırf bitsin diye aldım. Kitap çok ilgimi çekti, Batı Trakya Türklerini anlatan küçük bir tiyatro metniydi. O sayede ilk defa bir kitabı bitirmiş oldum. İkinci bir kitaba başlamama sebep oldu. Biz, Messi'nin hayatını bilip de ne yapacak, diyoruz ama Messi'nin hayatını öğrenip öğrenmemesi önemli değil; bir kitabı bitirmiş olması önemli. Oradan bir adım atmış olacak.

İçerik konusunda... Birsen Ekim Özen'in veya Ahmet Hoca'mın (Benzer) derslere takviye niteliğinde eserleri var. Bu tür kitapları çocuk okuduğu zaman, "Ne işime yarayacak?" sorusuna cevap bulabilir. Hem okul dersine yarayacak hem de edebiyat zevkiyle büyümesine katkı sağlayacak bir kitap okumuş olacak.

Sözlerimi şöyle bitireyim. "Kitap öneri listesi oluşturulmalı mı?" diye bir soru geçti aklınızdan. Bence mutlaka oluşturulmalı. Bunun bir sebebi de şu. Bugün burada yapılan toplantı elbette basına bir şekilde ulaşacaktır. Bu ulaştığı zaman insanların gündemine kitap girecek. Olumlu ya da olumsuz bir liste oluşturduğunuz zaman insanlar gündemlerine kitabı almış olacak. Bu yüzden liste oluşturulması kesinlikle iyidir.

Teşekkür ediyorum.

Betül Çağlar

Merhaba, Betül Çağlar ben. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde yüksek lisansımı tamamladım, doktora başladım. Yüksek lisans konum çocuk edebiyatında sorun odaklı yaklaşımdı ve orada bizim yapmak is-

tediğimiz ama yapamadığımız şey şuydu... Tabii çeşitli engeller olduğu için... Çocuklarla birebir mültecilik, boşanma, ölüm konusunu okutmak, ana okulu seviyesinde, ilkokul seviyesinde bazen ve onlarda nasıl bir yankı uyandırdığını görmeyi ama bunu yapamadık. Bu oturumu da çok önemsiyorum. Çünkü hem disiplinler arası hem de öğretmenlerin, akademisyenlerin bir arada olması bana çok şey kattı fakat şunu düşündüm, ortaokul öğrencileri Messi'yi Ronaldo'yu okumak istiyor. Arkada belki başka şeyler de var... Çocuklar neden okumak istemiyorlar? Çocuklarla yapılan anketler, yapılması gereken daha doğrusu, bu dönem çocuklarına hitap edecek kitaplar beni bu alanda doktora yapmaya yöneltiyor. Çok az sayıda kitap var, daha çok çeviri ağırlıklı. Resimli kitaplar çok fazla gerçekten ama... Çocuklar neden az kitap okuyor? Belki çocuklara anket yaparak, onlarla birebir görüşerek araştırmalıyız.

Elif Konar Özkan

Elif Konar Özkan, Üsküdar Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümünde öğretim görevlisiyim. Aynı zamanda editörüm. 2007'den 2019'a kadar Erdem Yayınlarında görev yaptım. *Taş Masalları* bizim için kök metinlerin günümüze bir uyarlamasıydı. Eşimle yazdığımız bir masal serisi. Çocuk edebiyatı her yaştan okura hitap edebilmeli, düşüncesindeyiz ve çok şükür niyetimiz yerini buldu. Biz *Taş Masalları* ile okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve annelere etkinlik yaptık. Daha sonra "Bu Bir Masal mı?" kitabımızla da kök metinlerden günümüze ulaşmaktı bizim derdimiz. Bunu da nispeten başardığımızı görüyoruz. Günümüzden geçmişe gitmek önemli bir husustu. Çocuk 5 yaşındaysa 5 senelik bir ömrü var, tecrübesi var. 10 yaşındaysa 10 senelik bir tecrübesi var. Dolayısıyla bildiklerinden yola çıkarsak daha kolaylaşıyor işimiz. Merak ettirdiğimizde de gerçekten kök metinlere bir şekilde ulaşabiliyoruz. Orada biz Dede Korkut'tan bir motif kullandığımızda ya da diğer inanç unsurlarımızdan ya da çocuğu düşündürmeye çalıştığımız motifleri kullanarak bugünün çocuğunun okuyabileceği bir dil ve üslup tutturduğumuzda hedefimize ulaşabiliyoruz. Bunu gördük çok şükür. Bu önemli diye düşünüyoruz.

Çeşitlilik önemli bir kavram bence de. Ben hikâyenin ilahi bir metot olduğuna inandığım için hikâye anlatıcılığı atölyelerinde de hikâye ve masala özellikle vurgu yapıyorum. Aynı zamanda nörobilim açısından da örnekler vererek

neden bunların işe yaradığını açıklamaya çalışıyorum bu atölyelerde. Burada çok ayrıntılı okumaya girmeyeceğim ama evet, hikâye ve masal önemli fakat aynı düzeyde fen bilimleri, biyografi, çevre, ekoloji tüm bu çocuğun ufkunu genişletecek farklı düşünme becerileri, problem çözme becerileri, yaratıcılık, yaratıcı düşünme noktasında geliştirecek en önemli unsur dağarcık. İnsan denen kavramlarla düşünen bir varlık ve ne kadar eklime hazineniz genişse o kadar geniş ufuklu insanlar oluyoruz. Bu da yurtdışında pek çok akademik çalışmayla tescillenmiş durumda. Yeniden aynı şeyleri tescillememiz gerekmiyor, biliyoruz artık bunu. Dağarcığı ne kadar artırırsak anlam dünyası o kadar genişliyor, kendini o kadar kolay ifade edebiliyor. Günlük hayattaki problemler, evdeki, işteki problemleri rahat çözebilir hale geliyor. Dolayısıyla tüm alanlarda hem çocuğun dağarcığını artırabileceğimiz hem de anlam dünyasını geliştirebileceğimiz eser çeşitliliği önemli. Ben de önceliğin havuzdan yana olmasını önemsiyorum ama bir yandan da elde bir acil durum listesi olsun, biz millet olarak aspirini çok seven ve tüketen bir milletiz her yaşta. Dolayısıyla bu hap bilgi de önemseniyor. Hem olmazsa olmazlar gibi bir ön okuma listesi ama bir yandan da türlere göre çeşitliliğe göre bir havuz.

Değerler eğitimi yerine artık kazanım mı desek? Herkese daha kolay mı hitap etsek? Evet, Değerler Eğitimi Genelgesinden sonra çok kullanıldı ve Tayfur Bey doğru söyledi o bir aslında satış pazarlama politikasıydı. Çünkü öyle olunca maalesef şu cümleyi kurmak zorundayım, ebeveyn eğitimleri de yapan birisi olarak... Pandemi sürecinde biz en çok anne babalardan “ya biz bu çocuklarla ne yapacağız?” sorusunu duyduk. “Ne okutacağız?”ı geçin... Yani bu varlıklarla ne yapılıyordu? Öncelikle bunu hatırlamaya çalıştılar. Biz hep birlikte evdeyiz, kapandık ama şimdi ne olacak? Bu en büyük soruydu bize ulaşan. Bu noktada aslında onların bağ kurmaları gerektiği, oyun oynayabilecekleri... Böyle çok temel şeyleri örneklendirmek zorunda kaldık biz pandemi sürecinde. Bütün bu alanlarda hap bilgilere ihtiyaçları var, bunları dikkate almak önemli.

İsim listesi zaten yazılı olarak paylaşıyoruz. Çünkü hem çocuklarla hem de yetişkinlerle... Önce 9 senelik çocuk edebiyatı okuma atölyemiz oldu farklı branşlarda yetişkinlerle yaptığımız. Şimdi de 3 senedir yine yetişkinlerle tematik okuma atölyesi yapıyoruz ve her türden, her düşünceden kitaba yer vermeye çalışıyoruz ki hem çocuklar ne okuyor ne düşünüyor anlamaya çalışalım hem de farklı alanlarda bize sorulduğunda o kitabı biliyor olalım, bu önemli. Bana, çocuğumuza hangi kitabı okutalım, diye sorduklarında benim temel kriterim,

çocuğunuz daha önce hangi kitabı okudu ve çok sevdi... Oradan yola çıkarak onu geliştireceğini düşündüğüm farklı kitap isimleri önerebiliyorum. Benim temel kriterim bu. Çocuğu tanımak önemli diye düşünüyorum kitap tavsiye ederken.

Öğretmenin de çocuğu tanınması gerekiyor, anne babanın da. En temel sorunlarımızdan biri bu. Bu noktada şunu da göz ardı ederek belki listelerde dikkat etmemiz gerekir. Bizde yaşla ilişkili olarak 5. sınıf öğrencisi, eğer kitapla erken tanışmışsa sorun olmaz. Ben ilkokulda kendi okuduğum kitapları düşünüyorum şu anda üniversite öğrencilerinin okuyabileceğini düşünmüyorum. Yani dönem farklılığı çok önemli, bizim o dönemde kitaba aç oluşumuz, kitabın bizim için kıymetli oluşu çok önemli. Dağarcığımızı böylece çok genişletmiş olmamız bizim hayata bakışımızı da etkiledi, sonraki çalışmalarımızı da etkiledi tabii ki. Ama bizim şöyle bazı basmakalıplarımız da var. Bununla ilgili bir kitap tanıtım yazısı da yazmıştım. Yaşla sayfa sayısını eşleştiriyoruz ve küçük yaşta az sayılı kitap olmalı gibi bir algıyla yaklaşıyoruz. *Sekoyana'nın Kapıları* diye bir kitap var. Kitabın sayfa sayısı 184. Ekolojiyle ilgili bir kitap ama 8 yaşında bir çocuk çok severek okumuş. İlgi alanıysa o kitap uzun gelmeyebiliyor çocuğa. Burada gerçekten çocuğu içine çekip evet yani okul dönemi ve serüven çağı çocuğu, bu bildiğimiz kriterler var zaten. Bunları da dikkate alarak ama çocuğun sevmesini baz alırsak zaten okuması gereken kitapları yaşı geldiğinde vakti geldiğinde zaten okuyabiliyor severse. Bütün bunları dikkate alırsak güzel bir çalışma çıkacağına inanıyorum. Öncelikle İsmail Hoca'ya sonra da davetimizi dikkate alarak buraya gelen tüm hocalarımıza ve alandaki bu konuda dertli olanlara teşekkür ediyorum.

Hatice Işlak Durmuş

Türkiye'de değerler eğitimi kavramını ilk defa gündeme getiren kurumun temsilcisi olarak buradayım. Genel olarak bilindiği üzere Türkiye'de değerler eğitimi ilk kez 2010 yılında dönemin Millî Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu tarafından yayımlanan bir genelge ile okullarda uygulanmaya başlandı. Fakat EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi, bundan çok daha önce 2002-2003 öğretim yılından itibaren danışmanlık yaptığı okullarda değerler eğitimi çalışmaları yürütmeye ve bu konuda materyal üretmeye başlamıştı. Yine 2003 yılında Ensar Vakfı, EDAM'ın danışmanlığında Değerler Eğitimi

Merkezini kurmuş ve *Değerler Eğitimi Dergisi*'ni yayımlamaya başlamıştı. O dönemde bu kavramlar o kadar yeniydi ki biz EDAM olarak “karakter eğitimi” ibaresinin marka tescilini almıştık, Ensar Vakfı da “değerler eğitimi”nin. Oysa çok genel bir kavram olduğu için kimseye marka tescilinin verilmemesi gerekirdi. O dönemde o kadar bilinmeyen kavramlar yani. 28 Şubat'ın etkilerinin yoğun yaşandığı o zamanlarda belirli konularda konuşmayı, kalem oynamayı çok mümkün kılmayan bir süreçten geçiliyordu. Dönemin şartları çocuklara İslami eğitim verilmesine imkân tanımıyordu. İşte bu ortamda Kur'an-ı Kerim'in “Aramızda ortak olan söze gelin.” çağrısı uyarınca kimsenin itiraz etmeyeceği, toplumun tüm kesimlerince ortak kabul görebilecek, evrensel sayılabilecek bir yerden çocuklarımızın ahlaki gelişimini koruyacak bir yol bulalım düşüncesiyle ortaya atılmış, kullanılmaya başlanmış bir kavram değerler eğitimi. Bizde olduğu gibi Batı'da ortaya çıkışı da Hristiyan dindarların işe sahip çıkışıyla olmuş. Aradan geçen zaman içinde çok ticarileşti Tayfun Bey'in dediği gibi. Fazlasıyla kullanılmış, tüketilmiş, yıpratılmış bir kavram olduğu için artık miadını doldurduğunu düşünüyorum ben de.

Son olarak bir de şunu söylemek isterim: Burada kitap konusu ekseninde bir araya geldik fakat kitap kavramının ardında daha önemli bir kavram var, okuma kavramı. Kitabın ötesine geçip okuma üzerinde daha çok konuşmamız gerektiğini düşünüyorum. Kitap aslında modern döneme ait bir araç. Matbaanın icadından önce kitap okuyan çocuklar var mıydı? Kitap, el yazmaları ile ancak ilim taliplerinin kullandığı bir araçtı. Kitlelere yayılmış bir şekilde kitap okumak son birkaç yüzyılın meselesi. Tüm insanlık tarihi düşünüldüğünde son derece dönemsel bir mesele yani. Geçmiş çok uzun olmadığı gibi geleceğinin ne kadar süreceğini de bilmiyoruz. Bir gün kitap denen şey ortadan kalkabilir ama okuma kavramı kalkmayacak. Dolayısıyla kitap okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik yaptığımız çalışmalar faydalı olabilir, tamam, bunları yapmaya devam edelim, listeler oluşturalım, kitaplar tavsiye edelim vs. Ama asıl önemli kitabın ötesine geçerek okuma kavramını çocuklarda nasıl geliştirebiliriz? Bir filmi seyretmek mi yoksa onun mesajlarını anlamak mı? Sosyal medyaya maruz kalmak mı sosyal medyayı eleştirel biçimde okuyabilmek mi? Bunları alışkanlık hâline getirmeyi başarabilirsek, çocuklara “oku”mayı öğretebilirsek bir gün artık çocuklar kitap okumuyor dediğimizde “Evet ama okuyorlar.” diyebiliriz. Değişmeyecek kavrama sıkı tutunup değişecek olanı araç olarak görmemiz gerekiyor. Teşekkür ederim.

Ahsen Duruş

Ben öğrencilerimle bir TÜBİTAK projesinde yer almıştım. Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerine bir anket uyguladık. Bu anketin sonucunu özetlemek isterim. Öncelikle yaş grubuna göre bir ayrışma olduğunu gördüm hocamızın da söylediği gibi. 5.sınıf somut kavramlara daha alışık olduğu için genelde masal gibi metin türlerini ya da macera gibi konuları tercih ettiler. Üst gruptakiler ise roman türünü tercih ettiler. Ben kitap okuma saatleri de yapıyorum, bunun yansımalarını da görüyorum. 5'ten 8'e her sınıf düzeyinde derse giriyorum. Bu yaptığımız kitap okuma saatlerinde şunu gözlemledik. Genellikle çocuklar biz o saatte okuttuğumuzda, kitaplığımızda her türden ve her konudan metin var ama çocuk bana o okuma saati dışında, verilen kitaplar dışında güncel kitaplarla geliyor. Artık klasikler çocukların ilgisini çekmiyor. Yeni kitapların tanıtılması ve gündeme getirilmesi gerekiyor. Ayrıca 5 ile 8'i bir tutmamak gerekiyor. Mesela *Benim Adım Findel* kitabı biraz daha somutlaştıran bir üsluba sahip, eğlenceli ve masalsi. Bu kitabı 8. Sınıflara verdiğimizde ilgilerini çekmedi. *Pal Sokağı Çocukları* da 5. sınıfların anlayamayacağı bir düzeydeydi.

Değerler eğitimi konusunda bir şeyler söyleyeceğim. Dediğiniz gibi değerler eğitimi artık bir etiket haline geldi. Okullarda pano hazırlıyoruz bununla ilgili. Konuşuyor, anlatıyoruz ama bakıyoruz çocuklar gene teneffüste engelli arkadaşıyla dalga geçiyor. Yardımlaşmadan bahsediyoruz, arkadaşı kalemını izinsiz aldı diye şiddet uyguluyor. Akran zorbalığını çok görüyoruz mesela. O yüzden değerlerin doğrudan değil metinler aracılığıyla verilmesinden yanayım. Biz derste ders kitaplarındaki metinlerle yapıyoruz. Ayrıca kitaplarla da yapılması taraftarıyım. Çünkü öğrenciye, arkadaşına vurma, yapma dediğimizde çok etkisi olmuyor ama bir karakter üzerinden verdiğimiz zaman çocuk o karakterle özdeşim kuruyor ve gerçek hayatında da uygulamaya çalışıyor. Bu yüzden metinlerde türe de bağlayacak olursam çeşitlilikten bahsettiğimiz için söylüyorum, özellikle akran zorbalığına odaklanan metin türlerine, kitaplara yer verilmesi gerektiği taraftarıyım. Akran zorbalığı maalesef bizim okullarda yaşadığımız en büyük sorun. Bu anlamda *Pal Sokağı Çocukları*'ni kesinlikle tavsiye ediyorum.

Akran zorbalığı dışında engelliğe değinilmesi taraftarıyım. Geçenlerde bizim engelli öğrencimizle dalga geçtiler bahçede, korkutmaya kalktılar. Bu da önemli sorunlarımızdan biri. Bunun dışında hayvanlara zarar verilmesi me-

sela. Hayvan sevgisini aşıl原因an metinler olması taraftarıyım. Belki bir kitapla verseydik hayvan sevgisini çok daha hızlı pekişirdi çocuklarda ve bunu bir öğreti olarak değil de sezdirerek versek daha faydalı olurdu diye düşünüyorum. Herkese teşekkür ederim.

Ayşe Saliha Emon

Yazarım. Bir süredir yazıyorum. Benim şöyle bir fikrim var. Çocukların internette, YouTube’da bulabileceği bilgilerin aktarımı konusunda, bilgi değil de Evliya Çelebi’nin hayatı değil de ona bir şeyler katma, gerekirse serüven, pek çok yazar bunu üslubunca yorumlayacaktır.

Okumayan Çocuk Odağımız Olmalı. İster yetişkin, ister çocuk olsun “Kitap okumak” fiiliyatının; belli bir görüş, yaşayış, kavrayış sonucunda gelişmiş bir disiplin olduğunu düşünüyorum. Bu disiplini edinmiş çocuklar zaten kitaba bir çeşit iştah geliştirmiş kişiler olarak yetişiyorlar.

Fakat kitapların dahil edilmediği bir aile ve sosyal yaşantıya sahip çocukların kitapla haşır neşir olma oranlarının oldukça düşük olduğu söyleniyor. Çocuk eğer ilkokul sıralarında okur-yazar olmuş fakat okuma zevkini tadamamışsa; ortaokula geldiğinde okuyabilen ama okumayan biri olarak karşımıza çıkıyor. Hatta bunu zihninde bir seviye daha ileriye taşıyıp, kitap okumaya karşı negatif bir direnç geliştirebiliyor.

Hayat değiştiren kitaplar var. Mevzubahis yaşlardaki çocukların karşısına, tabiri caizse “Bir kitap okudum hayatım değişti” cümlesini söyletebilme potansiyeli yüksek yazınların çıkarılması gerekiyor. (Pek çok kişinin hatta yazarların dahi okuma serüvenlerini dinlediğimizde, ortaokul yaşlarına tekabül eden dönemlerinde bu denli dönüm noktaları olduğunu görüyoruz.)

“Okuma Listesi” başlığı altında toplanmış eserlerin bu potansiyeli ne kadar karşılayabildiği düşünülmeli ki eğitimcilerimizin fikirlerine baktığımızda beklentinin karşılanmadığını anlayabiliyoruz.

Seçmeli kitap listelerine gelince Öğrencilerin zorunlu tutulduğu düz listelerden ziyade, pek çok türde esere temas edebilecekleri, tıpkı seçmeli ders gibi, bir sınıf içerisinde birkaç farklı türün kapıştığı, pozitif rekabet oluşturabilecek, alternatifli listeler sunmanın ilgi çekici olabileceğini düşünüyorum.

Kitapla bağ kurmak da önemli. Klasikler Okunmalıdır ezberinin bazı öğrencilerin okuma serüvenine darbe indirebileceği zaten pek çok eğitimci ve araştırmacının kanaati. Bu hem okuyucunun hem de eserin talihsizliği olarak nitelendiriliyor.

Eğitim üzerine kafa yoran pek çok mütefekkirin söylediği de okutulan eserlerin günümüzden geriye doğru bir kronolojiye sahip olması gerektiği. Buna ‘günü anlamak, dünü anlamak’ penceresinden bakabileceğimiz gibi; yeni bir okur olan çocuğun, çağdaşı kalemlerin bakış açısından yazılmış eserle daha kolay bağ kurabilmesi olarak bakabiliriz.

Hatta bu anlamda listelerde yerli yazarlara mevcut durumdakinden daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşünenlerdenim. Bunun da internet vasıtasıyla, küresel dünyanın pırlıltı bombardımanı altında kalan çocuğa “Hey bak biz buradayız, seninle aynı yerde!” demek olduğu fikrine sahibim.

Okuyucu çocuğun içinde bulunduğu kültürden enstantaneler taşıyan; duyması gerektiği ama duyamadığı halk hikayelerini, masalları, deyişleri barındıran yazınları; bağ kurdurma açısından değerli bulduğumu da söylemeliyim.

Negatif yönelimin pozitif evrilmesi meselesi de var. Alternatif kitap listeleri ortaya koyarken, ortaokul döneminin son çeyreğinde, bilhassa kız çocuklarının yöneldiği watpad furyasını da göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Çocuğun, ucuz bir dil ve üslupla sunulan, hatta yer yer marazlı konuların işlendiği bu yayınların etrafında dolanmasının sebebini düşünmek gerekiyor sanırım. Elbette popülere rağbet nazarından bakılabilir fakat altında yatan ruhsal, duygusal ihtiyaçların varlığı; bir çeşit mizah, romantizm ya da polisiye arayışının olduğu da göz ardı edilemez herhalde.

Çiğdem Akdağ

Ben de kısa konuşacağım. Türler konusunda kazanımlara göre yapılırsa çok iyi olur. 5. ve 6’da söyleşi, biyografi, otobiyografi gibi türler var. O yüzden kategorilendireceksek Türkçe kazanımlarına da bakılarak yapılabilir. Aslında bence en büyük iş Türkçe öğretmenlerine düşüyor. Çünkü bizler etkileşimli okuma ve eleştirel okuma konusunda yetersiz kalıyoruz. Bence bu konuda tüm öğretmenlere artık seminer mi verilir, çalıştay mı yapılır bilmiyorum ama

ben kendi adıma bir şiir çocuğa nasıl aktarılır, nasıl eleştirilir çocuklarla konuşulur bunu bilmiyorum.

Bir de Ahmet Hoca'mın dediği cinsellik konusu. Çocuklar bu manga okumaya başladıktan sonra -öğretmen arkadaşlarımla da konuştum, onlarda da aynı problemler yaşıyormuş- okullarda karşı cinse değil kendi cinslerine ilgi duymaya başladıklarını gözlemliyoruz. Biz zorlanmaya başladık.

Erkek çocuklar bu futbolcu kitaplarını o kadar çok okuyorlar ki o kadar hızlı okuyorlar ki... Geçen sene oğlum 2.sınıftı. Aldı Messi kitabını bir günde bitirdi ama başka bir kitabı verdiğimde 10 sayfa 10 sayfa okumayı tercih ediyor. Bu konuda da bizlere çok büyük iş düşüyor. Eğer dediğim gibi sesimizi duyurabilirsek biz gerçekten etkileşimli ve eleştirel okuma konusunda bir şey yapmalıyız.

Yusuf Dursun

Araya az bir şey ekleyeyim. Ben de küçükken Tommiks, Teksas okurdum. Hatta kitabı alamazdık. Sinemanın önünde kiraya verirlerdi. 5 kuruş verirdik o zaman onları alırdık. Okurdum, resimlerini zihnimde canlandırırdım. Zararı yok.

Çiğdem Akdağ

Bu konuda endişeli değilim, okusunlar, ben mutlu oluyorum. Etkileşimli okumada sınav konusunda kendimi geliştirdim. Dedim ki çocukları sınav yapıyorum çocuklar bu sefer heyecanlanıyor. Bana da deseniz, Çiğdem Hoca'm bu kitabı okuyun sizi sınav yapacağım, ben de heyecanlanır, kitaptan soğurum. Bu yüzden 6 senedir düşünce eğitimi gibi 30 çocuğum varsa çocuklarla ben iki ders saatinde her şeyini konuşuyorum. Konuşmayan çocuğa da söz hakkı verip sorular soruyorum. Bu şekilde bir sistem ilerletiyorum. Hepimizin yoğurt yiyişi farklı ama doğru yolu hepimizin bulması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Emine Gizem Bulut

Ben hem Çiğdem Hoca'mın etkileşimli okumayla ilgili söylediklerine katkıda bulunmak istiyorum hem de fantastik tür üzerine bir şeyler söylemek istiyorum. Benim yüksek lisans tezim *Çocuk Edebiyatında Fantastik Kurgu İncelemeleri: Harry Potter Örneği*'ydi. Harry Potter üzerine yapılan akademik çalışmaları inceledim hem de Türkiye'de yerli fantastik çocuk kitaplarını inceledim. İtalya'da 5. sınıf öğrencileriyle bir çalışma yapılıyor. Önce ötekileştirme, göçmelerle ilgili bir tutum anketi dolduruyorlar. Daha sonra 5. sınıfa giden bu 30 öğrenciye Harry Potter üzerinden bir müfredat geliştiriyorlar ve 6 hafta boyunca bu müfredatı takip ederek sorular sorulup tartışma alanları açılıyor. Kendilerini Harry Potter karakteriyle özdeşleştiren çocukların artık göçmenlere karşı tutumlarının değiştiği, empatik davranabildikleri gözlemleniyor. Başka bir çalışma daha var. Nöroloji alanında yapılıyor. Yetişkinlerle yapılıyor, yaşları 19-31 arasında değişen. Harry Potter'dan belli başlı pasajlar okunuyor. Uçmak gibi ya da sihirlerin olduğu gibi fantastik anlatıların bölümler okunuyor. Yürümek, yemek gibi günlük anlatıların olduğu pasajlar da okunuyor aynı kişilere. MR cihazıyla beyin dalgaları inceleniyor. Fantastik kısımlar okunduğunda aktivite, daha fazla etkileşim tespit ediliyor. Bu da şunu gösteriyor. Fantastik anlatılar olumlu duyguları açığa çıkarıyor, daha fazla seviliyor ve bu durum beyin gelişimini etkiliyor. Bundan yola çıkarak fantastik türe karşı, Harry Potter'a karşı ya da benzer kitaplara karşı olan ön yargılarınızı değiştirmek gerekebilir.

Bir iki kitap önerisinde bulunmak istiyorum. Ahmet Büke'nin *Gökçe'nin Yolu* adlı bir kitabı var. Burada da fantastik bir kurgu var. Hacı Bektaş Veli menkıbeleriyle Umay Ana figürünü eserine uyarlamış. Bu çok önemli bir şey. Çocukları tanıştırebiliriz bununla. Ömer Ünal'dan bahsetmiştim, *Yeşim Taşı Efsaneleri*. Göktuğ Canbaba'nın *Arayış Ormanı* serisi var. Bir de Gökçe Özder'in *Elişi Kenti'nden Jules Verne Adası*'na adında bir kitabı var. Postmodern bir etki. Fantastik etkiler de var. Çocuklar Jules Verne'i tanıyorsa bu kitabı daha ilgili okuyacaktır. *Elişi Kenti* var ve bu bizler için Anadolu motifinde de vardır, önemlidir, buna gönderme yapıyor. Yani kültürel kodlarımız da var, Jules Verne de var. Bu açıdan Gökçe'nin kitabını da öneri listesine ekleyebiliriz.

Sezanur Sezgin

Merhaba, ismim Sezanur Sezgin. Kalem Okulları, Kalem Vakfı Yayınları ve Kalem Akademi mensubuyum; editörlük ve metin yazarlığı yapıyorum. Aynı zamanda Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde edebiyat alanında doktora öğrencisiyim. Bahsedilen tüm başlıklar çok değerliydi. Başta Volkan Hoca'ya teşekkür ederim davet ettiği için. İsmail Hoca'ya ve ekibine emeklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Kök metinlerden, klasik metinlerden söz edildi. Fakat klasik metnin ne olduğu tanımını belki biraz değiştirebiliriz. "Masterpiece" kelimesi üzerinden yani bir başyapıt, şaheser üzerinden de gidebiliriz. Böylelikle "klasik" tanımını güncelin de içine almış oluruz. Bir metni klasik yapan şey nedir? Siyer başlığı altında bir yazarın farklı yaş grupları için yazdığı bir siyer örneği vermek istiyorum. Bir hadis-i şerif profesörü olan Yaşar Kandemir Hoca'nın farklı yaş grupları üzerinden (okul öncesi, ilkökul, ortaokul, lise ve yetişkinler için) yazmış olduğu pek çok siyer örneği var. Dolayısıyla örneğin tek bir yazarın kalemiyle oluşturulmuş söz konusu eserler masterpiece örnekleri arasına dahil edilebilir kanaatimdeyim. Ezcümle bir siyer okutulacaksa aynı zamanda "çocuğa görelilik" veya "çocuk edebiyatı" kavramını bu izlek üzerinden ele alabiliriz. Tek bir yazarın farklı yaş grupları için hazırladığı; editörler, çizerler ve yayınevlerinin katkılarıyla farklı illüstrasyonlar, farklı kitap boyutları üzerinden oluşturulan bu kitap serileri örneğinden hareketle çocuğa göreliliği ve çocuk edebiyatına dair klasik metinlerinin masterpiece kategorisinin oluşturulabileceğini düşünüyorum. Aynı zamanda Yaşar Hoca'nın yine çocuklar için yazmış olduğu şiirde tahkiye türünü de ihtiva eden "Benim Dinim" serisi var. Ortaokula geldiğimizde gençler için Peygamberimizin Hayatı eserini tavsiye edebilirim. Konuyla ilgili başka örnekler vardır muhakkak bilmediğim. Dolayısıyla paylaşımda bulunup örnekleri çoğaltılabiliriz. Evet, kitap çok değerli ama bunu nasıl okuyacağımız, nasıl kategorize edeceğimiz, sistemleştireceğimiz de çok değerli. Örneğin illüstrasyonları nasıl okumalıyız? Benzeri sorular etrafında meseleyi çeşitli veçhelerden de ele alabiliriz. Yeniden emekleriniz için tekrar çok teşekkür ederim. Bu çalışmalar benim umudumu artırıyor.

Kevser Yılmaz

Birkaç not aldım ama sadece başlık açma niyetindeyim çünkü yazarak kendimi ifade etmeyi seviyorum. O yüzden bunları kısa sekmeler olarak düşünebilirsiniz. Öncelikle ortaokul grubunu konuşuyoruz diye hiç resimli kitaplara

değınmedık ama ben bir resimli kitap tutkunu olarak burada sözünü etmek istiyorum. Özellikle P4C eğitmeni arkadaşlarımız çok fazla yer veriyor çalışmalarında resimli kitaplara. Büyük meseleleri çocuk nezdinden, çocuk penceresinden anlatmak, onların dünyasına yöneltmek resimli kitaplarla çok mümkün oluyor. Çünkü sembolizmin dili, metaforun en etken şekilde bir dil olarak kendini gösterdiği alan resimli kitaplar. Onların dünyasına doğru yöneltmek resimli kitaplarla ifade arası olarak kendini gösterdiği alan resimli kitaplar. Sanaşsal uyarınların resimli kitaplar.

Biz bugün çok sayıda kitap konuştuk. Buradan ayrıldıktan sonra da bazı listeler oluşturacağız. Muhtemelen kendi listelerimizi iletacağız. Aralarında resimli kitap olmayacağını hissediyorum. Şahsım adına ben resimli kitaplar da eklemeyi düşünüyorum. Mesela Kobi Yamada kitapları yaşsız kitaplar. Biz onları P4C etkinliklerinde - ben aynı zamanda etkileşimli okuma rehberiyim, bir kütüphane gönüllüsüyüm yıllardır- YEKDER'de bir çalışma yürüttük Elif Hoca'mla beraber. Bir materyal atölyesi yürüttük birkaç yıl boyunca süren. Bu atölye sonucunda da iki ciltlik bir kitap yayımlandı. Biz bir kılavuzluk sağlamayı amaçlamıştık. Ebeveynlerin bu aspirin ihtiyacına cevaben iki ciltlik bir kılavuz kitabı yayımladık. Aile içi etkinlik rehberi dediğimiz bu iki ciltlik eserin bir tanesi değerler temalıydı aslında. Değerlerden bahsederken Mac Barnett'in *Sihirli İplik* kitabı infak meselesini anlatmak için örneklerden mesela. Doğrudan dini içerikli kitaplar olduğu gibi hiçbir şekilde dini içerikli olmayan -ama ben bir Müslümanım ve hayata bakış açım da Müslümanca. Dolayısıyla sembollerini okuma yöntemim de bu eğer metinler arası başka bir ilişki yoksa- ben bunu infak konusunu konuşmak için değerlendirebiliyorum. Büyük meseleleri resimli kitaplar aracılığıyla aslında biz çocukların yaşamına sokabiliyoruz. Etkileşimli okuma derslerinde, görsel okuma...

Ben de bir resimli çocuk kitabı yazarıyım. Geçenlerde bir grup öğrenciyle bir araya geldik ve her yaş grubundan çocuk vardı. Hepsine hitap ettiğini ve yeni pencereler açtığını da gördüm. Tabii burada karşılaştığımız çocukların okuma kültürüyle ilgili zeminleri, sizin nasıl filizleneceğinizi, o membain bereketi ortaya çıkan şeyi de etkiliyor. O atölyeden ben başkalaşarak ayrılabilirsem, çocuk da başkalaşarak ayrılabilirse eğer... Zemin de çok önemli, her çocuk aynı değil.

Üç tane kitabı hemen anayım. Göç teması diyoruz sık sık, akran zorbalığı diyoruz. İkiisi için hemen bir öneri olarak *Öteki Gizli Topluluk* kitabını özellikle akran zorbalığı, farklılıklar için gündeme getirmekte yarar var. Ortaokul grubu için

tavsiye edilebilecek bir kitap. *Arka Sıradaki Çocuk*, İngiltere’de yaşayan bir Suriyeli çocuğun, İngiltere ki aslında göç meselesinde mülteci kabulünde listenin en sonlarında Türkiye’nin aksine- kitap. Bir diğeri de Güzin Öztürk’ün *Kuş Olsam Yuvama Uçsam*. Yerli bir kitap örneği olarak anmış olayım. Çok kitap var elbette. Ruhun Irkı Yok’un da olduğu seriyi de komple tavsiye edebilirim.

Tayfur Esen

Bizim yayımladığımız Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler, bir doktora çalışmasından. Türkiye’de en çok okunan 10 Batı klasiğine dair temel bir incelemedir. Bazı kök metinlere ışık tutan bir çalışma.

İsmail Güleç

Sevgili arkadaşlar öncelikle çok teşekkür ederim. En başta söylemiştim, içinizde bu konuları en az bilen benim. Sadece meraklısı ve ilgisi olarak buradayım. Çocuk edebiyatçısı değilim ama seviyorum. Çocukları olduktan sonra çocuklara kitap okumak üzerine ilgilenmiş, okuduğum birçok kitabın Türkçelerinin berbat olduğunu gördükten sonra bunun ciddi bir sorun olduğunu düşünmeye başlamış, bu vesileyle işe girmiş biriyim.

Ben anladıklarımın yola çıkarak bundan sonrasında neler yapabileceğimizi söyleyeyim. Her şeyden önce statik bir listeden bahsetmek çok güç. Böyle bir şeyin anlamsız ve kullanışsız olduğu çok açık. Dolayısıyla böyle bir liste hazırlamayacağız. Ancak bununla birlikte Batı klasiği, Türk klasiği dediğimiz kitaplardan da çocukların haberdar olması gerekiyor. Biz bu çeşitlenme için de değişen kitaplar ve değişmeyen kitaplar diye iki farklı liste oluşturmak, değişmeyen kitapların sayısını olabildiğince az tutmak, değişen kitapların da burada yıllara, bölgeye, kişilere, öğretmenlere, okul gruplarına göre değişebileceğini gördük. Bunun da bize yol göstereceğini düşünenlerdenim. Sizlerle süreci beraber yürüteceğiz. Bu ses kayıtlarını deşifre ettikten sonra sizlere göndereceğiz. Konuşmalar size ulaştıktan sonra muhtemelen başka şeyler de ilave edeceksiniz. Onları da gönderirken size bir yolla kitap önerilerinizi de soracağız. Hangisi kolay olursa o yolu takip ederiz.

Göç meselesi, engellilik, cinsiyetsizlik, akran zorbalığı gibi konular bizim için çok önemli. Bunlar çocuklarımızın karşılaştığı ve karşılaşacağı durumlar. Bun-

ları çocuklardan saklayarak bir yere varamayız. Bunlar da güncel konular. Belki 10 sene sonra başka konuları konuşuyor olacağız. Bir de değişmeyen şeyler var, dediğim gibi.

Burada bir yayınevi yöneticisinin, yazar öğretmenlerin olması, öğretmenlerin, akademisyenlerin katkısı farklı farklı bakış açıları getirdi ve orta yolda buluştuk. Sizden gelen öneriler ve yönlendirmelerle havuzu tamamlayacağız.

Ben bugün bir şey daha öğrendim. Levent'ten yola çıkarak Evliya Çelebi'nin tanınabilecek olması, bu benim için yeni bir şey oldu. Hiç düşünmemiştim daha önce. Yeni yeni çalışma konuları da ortaya çıkmış oldu. Bu çalıştayın bir sonucu da belki akademisyenlere çalışacak yeni konular bulmak oldu.

Ben böyle bir çalıştaya katılmaktan kendi adıma çok memnun oldum. Burada birkaç çalıştay konusu da çıktı. Gündemi değiştirmemek için kaçıyoruz onlardan. Neden olmasın? Bu çalıştayın altından kalktıktan sonra neden olmasın? Hıdır Bey'e kapanışı yapması için mikrofonu veriyorum.

Hıdır Yıldırım

Değerli hocalarım, teşekkür ediyorum. Ben de çok yararlandım. Ben liselerde edebiyat öğretmenliği yaptım. Doğrusu bu konulara da hiç kafa yormadım. Kendi çocuklarımla ilgili de kısa yoldan İş Bankası Yayınlarının klasiklerini aldım, verdim, okudular. İşimizi gördü ama olması gereken bu muydu, değildi. Benim kolayıma geldi. Bizim bir sorumluluğumuz var. Bu sorumluluğumuz çerçevesinde olması gereken her neyse imkanlarımızı, yaygınlığımızı sizlere ve sizin gibi buna katkı sunacak hocalarımıza ulaşabilirliğimizi de işin içine katarak bu milletin çocuklarına daha faydalı olabilmek için bu çalışmayı gerçekleştirdik. İsmail Hoca'ma, bizi burada misafir eden Eğitimciler Birliği Sendikası'nın İstanbul 2 Nolu Şube yöneticilerine teşekkür ediyorum.

İsmail Güleç

Değerli katılımcılar, çalıştayımız burada sona erdi. Değerli vaktinizi ve görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Var olunuz.

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

30 Eylül 2023 Cumartesi günü Cankurtaran Öğretmenevi'nde yapılan Ortaokul Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı'nda yapılan müzakereler sonucunda aşağıda sıralanan sonuçlar çıkmıştır.

Genel ilkeler

1. Millet olabilmenin ve kalabilmenin gereği ortak kültür ve konuşma dili oluşturulmalıdır. Bunun yolu da müşterek değerlerin tüm nesillere aktarılması ile mümkündür.
2. Sabit kitap okuma listesi yerine her yıl güncellenen ve devamlı gözden geçirilip yenilenen listeler hazırlanmalıdır. Ancak bu yenilenme listenin tamamında olmamalıdır.
3. Türkiye'de yılda yaklaşık 20 bin çocuk kitabı yayımlanmaktadır. Bu kadar kitap arasından kitap seçip liste yapmak bir kişinin altından kalkacağı bir iş değildir. Dolayısıyla yeni çıkan kitapların okunup değerlendirildiği bir sistem kurulmalıdır. İnternet tabanlı bir program üzerinden kurulacak bir site bu konuda sorunumuzu çözecektir.
4. Öğretmenlerimiz, kendi okumadıkları kitapları öğrencilerine asla okutmamalıdır.
5. Kitap okutmak sadece Türkçe öğretmenlerinin görevi değildir. Diğer derslerde de okutulacak birçok kitap olduğu unutulmamalıdır.
6. Okul idarecilerine okuma kültürünün gelişmesinde, öğrenci-yazar buluşmasında çok önemli görevler düşmektedir.

7. Öğretmenler idareciler tarafından korunmalıdır. Öğretmenler, en küçük bir veli şikayetinde soruşturma geçirme tehlikesi ile baş başa kalacağını düşünmemelidir.
8. Çocuk kitaplarında içerik kadar o içeriğin nasıl sunulduğu da önemlidir. Kapak, baskı, kâğıt, cilt, tasarım ve editoryal süreçler ile birlikte yazardan bağımsız büyük bir iş yükü vardır. Yazar kadar yayınevinin görev ve sorumlulukları da çok önemlidir.
9. Birkaç kategoride yılın çocuk kitabı ödülü ihdas edilmeli, baskı-cilt, tasarım, resimlendirme-çizgi, güncel konu vs gibi konularda ödüller verilmelidir.
10. Kütüphaneler kitapların saklandığı depolar değildir, eğitimin bir parçasıdır.
11. “Kütüphaneci öğretmen” kavramı MEB sistemi içinde mutlaka değerlendirilmelidir.
12. Özellikle Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde çocuk edebiyatı dersleri neredeyse hiç verilmemektedir. Öğretmen adayları mutlaka çocuk ve gençlik edebiyatı dersleri almalıdır.
13. 9-13 yaş grubu her ne kadar ortaokul denilse de çocukların gösterdiği gelişim ve değişim bakımından en zor yıllardır. Bu yaş gruplarının her bir yaşını ayrı ayrı düşünmek gerekir. Çünkü çocukların bu yaşları en çok değişim gösterdikleri yaşlarıdır.
14. Sorun odaklı kitapların velilere de önerilmesi çocuklarına olan bakışı değiştirebilir ve onları daha iyi anlamalarını sağlayabilir. Çocuk kitaplarının bir yüzü çocuksa bir yüzü de o çocuğun anne babasına ileti olduğu unutulmamalıdır.

Kitap seçimi

15. Kitap seçiminde iki temel kriter vardır. İlki Türkçenin güzel ve doğru kullanılmasıdır. İkincisi ise millî ve evrensel değerlerle çelişmemesidir.
16. Okullarda liste hazırlamak konusunda ideal olan sınıfı ve okulu herkesten iyi bilen öğretmenler tarafından hazırlanmasıdır.
17. Listeler oluşturulurken çocukların istekleri ve düşünceleri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

18. MEB, okullarda tavsiye edilecek kitaplar için birtakım standartlar getirmelidir. Bu standart dili ve baskısına dair olmalıdır. Tercümesi kötü, dili berbat, baskısı yetersiz kitaplar okullara sokulmamalıdır.
19. Okullar ve öğrenciler arasındaki farklar göz önünde bulundurulduğunda tüm öğrencilere ortak liste dayatılmasının zorluğu ortadır. Her okul ve bölge kendi öğrenci kitlesini ve önceliğini göz önünde bulundurarak hazırlamalıdır.
20. Okunacak kitaplarda bir çeşitlilik olmalıdır. Sadece hikâye ve roman değil, siyer, peygamberler tarihi, matematik, fizik, doğa, hayvanlar, bilim, felsefe, tarih konularında da kitaplar okutulmalıdır.
21. Okullar, bunu yapamayacak ise ilçe millî eğitim müdürlüklerinde tavsiye edilmesi düşünülen kitapları okuyacak, değerlendirecek birkaç öğretmen görevlendirilebilir.
22. Kitap seçerken yayınevi ve kitap baskısına, özet olup olmamasına dikkat edilmelidir.
23. Kitap seçiminde katı ideolojik ölçütler olmamalıdır.
24. Bu yaş grubundaki çocuklar duygu aşamasında oldukları için daha çok onların duygu dünyasına hitap edecek kitaplar tercih edilmeli, bilgi veren ve ideolojik yönlendirme yapan kitaplar tercih edilmemelidir.
25. Okul dışında çocukların muhatap oldukları bambaşka bir dünya daha var. O dünya, derslerle ilgili olmadığı bahanesiyle görmezden gelinmemelidir.
26. Çocuklar çizgi romanlara karşı çok ilgi duymaktalar. Dolayısıyla listelerde çizgi kitaplar da yer alabilir.
27. Bir kitabın resimli olması onun ciddi olmadığı anlamına gelmez.
28. Çeviri kitaplarda mutlaka çevirmenin adı olmalıdır. Çevirmen adı yazılmayan kitaplar okutulmamalıdır. Çevirmenin adının olması sorumluluk göstergesidir.
29. Okutulması düşünülen kitapların türleri ve konusu ders kitapları ile koşut olmalıdır.

Etkinlikler

30. Öğretmenlere okuma eğitimi konusunda mutlaka yönlendirici seminerler verilmelidir.
31. Yazarlar okullarda çocuklarla buluşturulmalıdır.
32. Okula gelen yazarların ve konukların ağırılanması konusunda idareciler daha hassas olmalıdır.
33. Öğretmen çocuklara kitap okuma konusunda rehberlik etmeli, okunan kitapları mutlaka tartışarak kitap üzerine düşüncelerini sağlamalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAVSİYE KİTAP

LİSTESİ

TAVSİYE KİTAP LİSTESİ

Bu liste çalıştaya katılan bir grup çocuk edebiyatı yazarı, editörü, tasarımcısı, yayıncısı, öğretmen ve akademisyenin tavsiyelerinden yola çıkarak hazırlanmıştır.

Yayınevi adı muhtelif endişelerden dolayı özellikle verilmemiştir.

Bu liste binlerce kitap arasından seçilerek oluşturulmuştur. Nihayetinde bir tercih söz konusudur. Dolayısıyla mutlak değildir ve en doğrusu gibi bir iddia taşımamaktadır.

Bir çocuktan listedeki tüm kitapları okuması beklenmemelidir. Üçte birini okuması dahi onun okuma serüveninin başlaması için yeterli olacaktır.

Bu liste yayımlandıktan sonra aynı konuda çok güzel bir kitap daha yayımlanmış olabilir.

O yüzden her dönem konularına göre yeni çıkan kitaplar gözden geçirilmelidir.

Çocuklara kitap tavsiyesinde en önemli ölçüt, kitabın tavsiyen eden tarafından mutlaka okunmuş olmasıdır. Okumadığınız bir kitabı çocuğa okutmanız -ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaması durumunda- onun kitap okumaya karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olabilir.

Bir sınıfta olsa bile her öğrenciyi aynı kitapları okutmaya çalışmayınız. İlgisine göre kitap tavsiye ediniz.

Bir çocuk yaş grubunun üstünde ve altındaki kitapları da okuyabilir. Her ne kadar yaş tasnifi yapmış olsak da her zaman öncelikle çocuğun durumuna dikkat edilmesi gerekir.

Türkçe dışındaki derslerde de kitap okutulmaya gayret edilmelidir.

Nasreddin Hoca, Mesnevi, Safahat, Dede Korkut gibi birden fazla baskısı olan yayınları mutlaka inceleyiniz ve sonra karar veriniz.

Tercüme eserlerin özetini okutmayınız. Her zaman tam tercüme olan baskısını tercih ediniz.

İyi olduğunu düşündüğünüz kitap öğrenciler tarafından beğenilip okunmayabilir. Bu durumda kitapta ısrar etmek yerine başka bir kitabı okutmaya çalışmalısınız.

Fen derslerinde TÜBİTAK'ın gençler için yayımladığı kitaplar taranıp derse ve konulara göre seçilip tavsiye edilmelidir.

Öncelikli olarak kitabın hazırlık süreçlerindeki titizliğine, diline, Türkçesine ve baskı kalitesine özen gösteren yayınevlerinin kitaplarını tercih edilmelidir.

Mutlaka okutulması gereken kitaplar

Yazarı ve yayınevinden bağımsız olarak mutlaka okutulması gereken kitaplar ve konular bulunmaktadır.

Şu kitaplar okutulmaya çalışılmalıdır:

Bozkurt Destanı, Ergenekon Destanı, Oğuz Kaan Destanı, Orhun/Göktürk Yazıtları, Bostan ve Gülistan, Kelile ve Dimne, Binbir Gece Masalları, Mantıku't-Tayr, Mesnevi, Mevlid, Nasreddin Hoca Fıkraları, Karagöz ve Hacivat, Leyla ile Mecnun, Yusuf ile Züleyha, Aslı ile Kerem, Ferhat ile Şirin, Hz. Ali Cenkenameleri. Mümkün olduğunda Türk ve İslam dünyası yazarlarının çocuklar için yazdığı eserler de okutulmaya çalışılmalıdır.

Şu isimleri tanıtan eserler de mutlaka okutulmaya çalışılmalıdır:

Hz. Peygamber ve yakın arkadaşları, Kuran'da adı geçen peygamberler, ünlü Türk büyükleri, Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Hacı Bektaş Veli,

Şu konularda yazılan eserler de mutlaka okutulmaya çalışılmalıdır:

Genel Türk tarihi ve Osmanlı tarihi, Türk büyüklerinin biyografileri, Hz. Peygamber'in ve diğer peygamberlerin hayatı, Dört halife ve önde gelen sahabelerin biyografileri (Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlarına bakılabilir)

Okul Öncesi Dönem

Çalıştay her ne kadar ortaokul öğrencileri için düzenlenmiş olsa dahi katılımcılar, muhtelif nedenlerden dolayı ilkokul ve okul öncesi için de tavsiye kitap listesinin hazırlanmasının faydalı olacağı konusunda görüş birliğine varınca görelilik olarak sınırlı bir liste hazırlandı. Resimli kitapların zaman zaman çok

derin iletileri bulunması ve özellikle felsefe çalışmalarında resimli kitaplardan istifade edilmesi nedenlerden bazılarıdır. Bunun yanında her zaman okuma güçlüğü çeken yedi yaş üzerine çocuklar da olabilmektedir. Sınıfta kalan, okuma alışkanlığı hiç olmayan veya ortaokulda olmasına rağmen düzeyi yeterli olan çocuklar da olabilmekte. Tüm bu nedenler aşağıda verilen listelerin hazırlanma sebebidir. Ayrıca nitelikli kitapların okurunda yaş aranmayacağı gerçeğini de dikkate aldığımızı ifade etmeliyiz.

Okul öncesi ve ilkokul kitaplarının sayısının az olması fikir vermek amacıyla hazırlanmış olmasından dolayıdır. Çalıştay konusu ortaokul kitapları olduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM

3 yaş ve üstü resimli kitaplar

1	Doğum Günü Hediyesi	Behiç Ak
2	Koca Roni	Catherine Rayner
3	Tütü Düştü	Corey Tabor
4	Kafası Karışık Bukalemun	Eric Carle
5	Aç Tırtıl	Eric Carle
6	Elmer	David McKee
7	Nohutçuk	Davide Cali
8	Kırmızı Fili Gördünüz mü?	Ferit Avcı
9	Neden Çiçek Açmıyorsun?	Katerina Macurova
10	Süt Kutusundaki İnek	Sophie Adriansen
11	Süper Patates Serisi	Sue Hendra
12	Leyla Fonten'den Öyküler	Tülin Kozikoğlu
13	Dombili Serisi	Judith Kerr
14	Tombik Ayı Serisi	Karma Wilson
15	Küçük Bir Tohumdan Ormana	Sertan Çağlar
16	Meraklı Bahçe	Peter Brown
17	Alfons, Tavana Çamur Sıçramış!	Daisy Hirst
18	Alfons, Bu Yaptığın Hiç Doğru Değil!	Daisy Hirst
19	Kitapları Hiç Sevmiyorum Artık!	Daisy Hirst
20	Taş Devri Modası	Rebecca Lisle
21	Soso'nun Kompost Kitabı	Sima Özkan
22	Hayvan Dostlarımız için İlyardım Rehberi	Gökçe Coşkun
23	Kimin Yuvası?	Rebecca Cobb
24	Bir Daha!	Emily Gravett
25	Anton Serisi	Ole Könnecke
26	Toko	Naz Elkorek
27	Komik Hayvan İsimleri Bakanlığı	Kes Gray
28	Katie Serisi	James Mayhew
29	Müzedede Bir Gün	Ezgi Berk
30	Müze	Susan Verde
31	İyi Yürekli Dev Memo	Julia Donaldson
32	Uçan Süpürge, İyi Yürekli Cadı ve 4 Kafadar	Julia Donaldson
33	Yayazula	Julia Donaldson
34	Kimse Bakmadığında Duygular Ne Yapar?	Tina Oziewicz
35	Suyu Sevmeyen Krokodil	Gemma Merino
36	Seni Çok Seviyorum Kokuşuk Surat	Lisa McCourt
37	Çorbamda Zürafa Var	Ross Burach
38	Ben Sandalye Değilim	Ross Burach

39	Üzüntü için Bir Sığınak	Anne Booth
40	Arkadaşım Korku	Francesca Sanna
41	Babamın Battaniyesi	Sara Şahinkanat
42	Bulutunu Arayan Su Damlası	Tülin Kozikoğlu
43	Kayakçı Tavşan	Claudia Rueda
44	Kısa Çoraplı Zürafa	Güliz Dülgeroğlu Küpçü
45	Öfke	Blandino Franco
46	Özür Dilerim	Stefan Boonen
47	Dikkat! Yer Sincabı Çıkabilir	Helga Bansch
48	Belki de Tersten Bakmalısın	Emine Gizem Bulut

Anahtar kelimeler

- ağaç, 15
aile içi iletişim, 17, 18, 19,
aile, 41
anne-çocuk ilişkisi, 36
arkadaşlık, 1, 14, 31, 32, 44, 47
baba-çocuk ilişkisi 41
bahçe, 16
bakış açısı, 48
beslenme, 5
bireysel farklılıklar, 2, 4, 6, 7, 12, 26,
35
çevre 16
çocuk gerçekliği, 10, 23, 24, 25,
çocukluk, 48
dışlanma, 47
doğa, 15, 16, 21
doğal yaşam 3
dostluk, 2
duygular 12, 34, 39, 40, 45
ekoloji 15, 16, 21, 42
etkileşimli okuma 43
farklılıklar, 47
felsefe, 4, 23
fidan, 15
giyim, 20
gizem,16
günlük yaşam 13, 18, 25
hayal gücü, 28, 29, 30,
hayvanlar alemi 3, 14, 22, 27, 37, 38,
44
hediyeleşme, 1
ilginç hayvanlar, 27
ilkyardım, 22
iş birliği, 2
iyilik, 31, 32
kabalık, 46
kardeşlik, 17, 18, 19, 35
kavram öğretimi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,
10, 11, 26, 31, 32, 34, 39, 40, 42, 48
hayvanlar alemi-kelebeğin yaşam
döngüsü 5
kendini kabul, 12
kendini sevme, 2, 4, 6, 7, 26
kitap okuma 19
kitap-mekan, 9, 24
çevre-kompost, 21
koşulsuz sevgi, 36
merak 16, 17, 33
metinlerarasılık 24
mevsimler, 42
meyveler, 5
mizah 11, 13, 25, 27, 29, 37, 38
mizah, 37, 38

- müze, 29, 30
öfke kontrolü, 45
orman, 15
oyun, 41, 48
özür dilemek 46
paylaşma 44
problem çözme 8, 9, 20, 23, 33, 43,
44
resim-ressam, 28, 30
sağlıklı beslenme, 5, 11
sanat akımları 28
sanat eğitimi 1, 10
sanat, 28, 29, 30
sebzeler, 5
şehir yaşamı, 16, 17
sessiz kitap, 1
solucan, 21
somutlaştırma, 34, 39, 40
sözcük öğretimi 37-38
sürdürülebilirlik, 21
suyun dönüşümü, 42
tarih, 20
taş devri, 20
tohum,15
uyum, 47
yaratıcı düşünme, 8, 9, 20, 23, 28, 33,
36, 43, 44
yaratıcılık, 3
yaşam döngüsü, 15
zorbalık, 47

4-5 yaş ve üstü resimli kitaplar

49	Sümüklerin Gizli Hayatı	Adriana Humanes
50	Virüslerin Gizli Hayatı	Adriana Humanes
51	Yaraların Gizli Hayatı	Adriana Humanes
52	Şehirdeki Son Ağaç	Peter Carnavas
53	Karahindibanın Uçuşan Öyküsü	Barbara Chotiner
54	Şanslıyım! Şanssızım!	Eva Eriksson
55	Bu Kitabın Ortasında Duvar Var	John Agee
56	Kitap Nasıl Okunur?	Daniel Fehr
57	Farklı ama Aynı	Feridun Oral
58	Okuldaki Hayalci Serisi	Davide Cali
59	Mumuk Harfleri Öğreniyor	Selçuk Demirel
60	Vanessa'nın Yanındayım	Kreascoet
61	Hepi Topu Bir Tekir	Brendan Wenzel
62	Kırmızı Balon Ünlü Ressamları Tanıyor	Elif Gül Aydın
63	Çıkagelen Semender	Antje Damn
64	Misafir	Antje Damn
65	Ayaklarımın Altındaki Dünya	Charlette Guillain
66	Gürültülü Boya Kutusu	Barb Rosenstock
67	İnsan Vücudu Tiyatrosu	Maris Wicks
68	Nehir gibi Konuşurum	Jordan Scott
69	Dönme Dolap	Tülin Kozikoğlu
70	Angelman	Didier Levy
71	Neden?	Tracey Corderoy
72	Ressam Masalı	Can Göknil
73	Ördek Ölüm ve Lale	Wolf Erlbruch
74	Elveda Bay Muffin	Anna Clara Tidholm
75	Benim Adım Mülteci Değil	Kate Milner
76	Annem Her Yerde	Pimm Van Hest
77	Eviden Uzakta - Mülteci	Pimm Van Hest
78	Dedemin Adası	Benji Davies
79	Ağlamak Güzeldir	Glenn Ringtved
80	Gakgukların Maceraları Serisi	Melike Günyüz, Reza Hammatirad
81	Kırpıntı	Julia Friese
82	Şimdi	Kevser Yılmaz
83	Kuzi	Anastasia Qaranawari
84	Rengarenk Bir Bahçe	Betül Duran
85	Savaş Neleri Sevmez	Ximo Abadia
86	Düşman: Barış için Bir Kitap	Davide Cali
87	Yolculuk	Francesca Sanna

88	Savaşın Başladığı Gün	Nicola Davies
89	Kimsenin Bilmediği Dil	Hilal Gürsu
90	Charlie McButton'ın Elektrikleri Kesilince	Suzanne Collins
91	Babamı Beklerken	Joanne Schwartz
92	Yeşil Şahmeran Masalı	Handan Belivermiş
93	Karanlık	Lemony Snickett
94	Adil'in Renkli Kuşları	Fatıma Şerafettin
95	Fati Teyze'nin Yıldızı	Brigitte Weninger
96	Çınar ile Sincap	Elif Esra Erdil-Recep Erdil
97	Bir Tohum Masalı	Elif Esra Erdil-Recep Erdil
98	Renklerin Kara Kitabı	Menena Cottin, Rossana Faria
99	80 Bulmacayla Dünya Gezisi	Ruth Symons
100	Bir Balina Bir Bavula Nasıl Sığar	Guridi

Anahtar kelimeler

açgözlülük, 89

adalet 69

aile içi iletişim, 71, 80

aile 95

akran zorbalığı, 60

aldanış 92

Angelman sendromu, 70

arkadaşlık, 60, 64

ayrılık korkusu, 91

ayrılma, 79, 83, 84

bakış açısı 54, 61

barış 86

bireysel farklılıklar 57

biyografi, 66

burun akıntısı, 49

cesaret 82

coğrafya 65

çevre, 52, 53

çocuk gerçekliği 58

çocukluk, 71

dijital bağımlılık, 81, 90

dil problemleri, 68

doğa, 52, 53, 97

dostluk, 70

duygular 76, 93, 95, 96, 100

duygular, 76

duygusal problemler 68

eğlence, 99

ekoloji, 97

empati 70, 88, 98, 100

endişeler, 82

engellilik, 57, 94

erteleme hastalığı, 82

eşitlik, 69

evcil hayvan kaybı, 83

farklı çocukluklar, 69

farklı dil ve kültürler, 89 emperyalizm, 89

farklılıklar 63, 75, 86, 89

felsefe 60, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79

göç 100

göç, 60 63, 69, 75, 77, 87, 100

görsel okuma, 60

harf farkındalığı 59

hayal gücü, 78

ifade özgürlüğü, 89

- ihmkar anne baba, 81
iletişim, 64
insan vücudu 67,
işitme engeli, 94
iyileşme-sağlık 51
jeoloji, 65
Kandinsky, 66
kapitalizm, 92
karanlık korkusu, 93
kavram öğretimi, 53
kaygı, 82, 91, 96
kekemelik, 68
kimlik arayışı, 80
kitap-mekan, 55
kolaj tekniği, 63, 64
korku, 82
labirent bulmaca, 99
maden işçiliği ve işçilerin hayatı, 91
merak, sorular, 71
metinlerarasılık, 56
mizah, 58, 80
mültecilik, 63, 69, 75, 77, 88, 89
müze, 62
okul gezisi, 62
okuryazarlık 83, 84
origami, 94
oyun 99
ölüm-anne kaybı, 76
ölüm-dede kaybı, 78
ölüm-evcil hayvan kaybı, 84
ölüm, 73, 74, 76, 78, 79, 91, 93, 95
önyargı, 55, 70
öz bakım becerileri 49
özel eğitim 94
özgüven, 82
paylaşmak, 64
problem çözme 52, 55, 56, 57, 60
psikoloji 64
resim-ressam, 62, 72
resim-soyut, 66
ruhsal olgunlaşma 97
sağlık bilgisi, 49, 50, 51, 67
sanat eğitimi 62, 63, 64, 66, 72
satın alma motivasyonu, 92
savaş 77, 85, 86, 87, 88
somutlaştırma, 73
sosyal fobi, 64
şans, 54
şehir yaşamı, 52
tabiat 81
taşınma, 60
tüketim kültürü 89, 92
umut 96
uyum, farklılıklar, 68
ülkeler, 99
virüs-sağlık 50
yalnızlık, 64, 96
yara-bere 51
yaratıcı düşünme 55, 58, 61
yardımlaşma 88, 95
yas 79, 96
yaşam 74
yaşam döngüsü, 53, 97
yaşam sevinci, 96
yaşlılık, 95
yeraltı, 65
yerküre, 65
yeryüzü, 65

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN TAVSİYE EDİLEN KİTAPLARIN LİSTESİ

Altı yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

101	Artık Kendim Okuyabilirim Serisi	Fatih Erdoğan
102	Franklin Serisi	Paulette Bourgeois
103	İş Kültür - İlk Okuma Kitaplarım Serisi	Çeşitli yazarlar
104	Benim Bir Karışım	Behiç Ak
105	Ben Ne Zaman Doğdum?	Behiç Ak
106	Bitlerimi Geri Verin!	Pierre Elie Ferrier
107	Bizon Raymon	Lou Beachesne
108	Osman Hamdi Bey'in Hazinesi	Lider Hepgenç
109	Miş Miş Serisi	Lider Hepgenç
110	Kendini Aslan Sanan Şola	Bernardo Atxaga

Türlerine göre kitaplar

Çocuk romanı 110,
Hikaye 101, 104, 105, 106, 109
Resimli kitap 108
Çocuk romanı 107

Anahtar kelimeler

aile 101
araştırma-sorgulama 104, 105,
arkadaşlık 102
arkeoloji, 108
büyüme 107
felsefe 104, 105, 110
görsel sanatlar 108
günlük yaşam, 101, 102, 103, 108
hayvanlar alemi 103
ihmkar anne baba 106
kendini tanıma, 110
kitap okuma alışkanlığı, 107
kütüphane, 107
masallar 103
Matematik, 104

mizah, 106
müzede eğitim, 108
Osman Hamdi Bey, 108
oyun, 102
ölçü, 104
problem çözme 108
resim-ressam 108
sanat eğitimi 108
tarih, 108
yalnızlık, 106
yaşama uyum, 110
zaman, 105

Yedi yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

111	Ayı Olmayan Ayı	Frank Tashlin
112	Yüzünde Güller Açan Keselisıçan	Frank Tashlin
113	Gümbür Gümbür	David Ouimet
114	Suspuz	David Ouimet
115	Mavi'nin Mutluluğu	Simla Sunay
116	İlk Çizgi Romanım Serisi	Mathieu Grousseau
117	Kanatlı Kediler Masalı Serisi	Ursula K. Le Guin
118	Küçüğüm	Germano Zullo Albertine
119	Gözlük Takan Yıldızlar	Bestami Yazgan
120	İbni Batuta	Fatima Şerafeddin
121	İbni Sina	Fatima Şerafeddin
122	İbni Haldun	Fatima Şerafeddin
123	İbni Rüşd	Fatima Şerafeddin
124	Muniba'nın Kelimeleri	Gamze Karaca
125	Üç Soru	Jon J. Muth
126	En Büyük Tutkum Matematik	Miguel Tanco
127	Mario ve Gökyüzündeki Delik	Elizabeth Rusch
128	Merhaba Sayılar! Saymanın Ötesinde Bir Macera	Edmund Harriss Houston Hughes

Derslere göre kitaplar

Felsefe 111, 112, 113, 114, 118, 125
 Fen bilgisi 127
 Görsel sanatlar 115, 116
 Hayat bilgisi 116, 120, 121, 122, 123, 127
 Matematik 126, 128
 Sosyal Bilgiler 111, 112
 Türkçe 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119,
 120, 121, 122, 123, 124, 125,

Türlerine göre kitaplar

Biyografi 120, 121, 122, 123
 Çizgi roman 115, 116,
 Hikaye 111, 112, 117, 127, 128
 Masal 119
 Resimli kitap 113, 114, 118, 124, 125,
 126

Anahtar kelimeler

adım atma gücü, 113
 araştırma, 122, 123
 arayış, 125
 arkadaşlık, 116
 Bedri Rahmi Eyüpođlu, 115
 benlik algısı, 114
 bilgelik 125
 bilgin 121, 122, 123
 bilim, 127
 büyüme, 118
 cesaret, 113, 114
 çevre duyarlılığı, 111
 değişen roller, 118
 düşünme, 125
 ebeveyn çocuk ilişkisi 118
 eğlence, 128

- eleştirel, 111, 112
etiketler 112
fantastik, 119
farklı diller, 124
geometrik şekiller 128
gizem 117
gökyüzü 119
hayal gücü, 119
İbni Batuta, 120
İbni Haldun, 122
İbni Rüşd, 123
İbni Sina, 121
ilgi ve ihtiyaçlar 126
ırkçılık, 124
kapitalizm eleştirisi, 111
kaybolmuşluk hissi, 114
kediler, 117
keşfetme, 113
kimlik arayışı 113, 114
kimlikler, 112
kimya, 127
macera, 116, 117, 127
matematik, 128
merak, 117
mizahi, 111, 112
modernizm eleştirisi, 112
mültecilik, 124
okul yaşamı, 116
ölüm, 118
öz güven 114
özgürlükler 112
ozon tabakası 127
Resim-ressam 115
sağlıklı yaşam 116
sanat eğitimi, 115
sanayi,111
sayılar, 128
sayyah, 120
seyahatname 120
tarih, 122
ticari gelişmeler 111
tıp, 121, 123
Tolstoy, 125
uyum, 124
Yaşam döngüsü, 118
yaşam hakkı ve farklılıklar, 112
zorbalık 124

Sekiz yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

129	Uçurtmam Bulut Şimdi	Sevim Ak
130	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Ak
131	Alaaddin'in Geveze Su Boruları	Behiç Ak
132	Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	Behiç Ak
133	Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	Behiç Ak
134	Altı Kırk Dört Dalgası	Behiç Ak
135	Çatıdaki Gezegen	Behiç Ak
136	Eve Giden Küçük Tren	Behiç Ak
137	Galata'nın Tembel Martısı	Behiç Ak
138	Geçmişe Tırmanan Merdiven	Behiç Ak
139	Havada Asılı Kalan Top	Behiç Ak
140	Havva ile Kaplumbağa	Behiç Ak
141	Postayla Gelen Denizkabuğu	Behiç Ak
142	Tavşan Dışlı Bir Gözlemcinin Notları	Behiç Ak
143	Vapurları Seven Çocuk	Behiç Ak
144	Melo	Sevim Ak
145	Dalgalar Dedikoduyu Sever	Sevim Ak
146	Vanilya Kokulu Mektuplar	Sevim Ak
147	Domates Saçlı Kız	Sevim Ak
148	Horoz Adam ve Korsan	Sevim Ak
149	Yeşil Bayır	Sulhi Dölek
150	Kedi Çocuk Çizgi Roman Kulübü	Dav Pilkey
151	Gülümse	Raina Telgemeier
152	Kardeşim ve Ben	Raina Telgemeier
153	Haydi Biraz Cesaret	Raina Telgemeier
154	Sen de Gülümse	Raina Telgemeier
155	Çizgi Romanın Görünmez Kahramanları: Yazar ve Çizer	Gönül Öztopuz
156	Telefona Dönüşen Kız	Fatih Erdoğan
157	Aylaklar Kumsalı	Alex Nogues
158	Mıstık, Seni Anlamıyoruz!	Tülin Kozikoğlu
159	Masal Krallığı Seti	Didem Demirel
160	Levent Türkiye'yi Geziyorum Serisi	Mustafa Orakçı
161	Şirin İstanbul'u Geziyor Serisi	Birsen Ekim Özen
162	Patlak Zeka CemCan Serisi	Birsen Ekim Özen
163	İki Gözüm Üzümüm	Necdet Neydim
164	Buz Çetesi Serisi	Yücel Öztürk
165	Yasemin ve Lavanta Serisi	Sevgi Saygı
166	Louis Braille: Görmezlerin Kitap Okumasını Sağlayan Çocuk	Margaret Davidson

167	La Fontaine'den Masallar	Nazım Hikmet
168	Penceredeki Kuş	Süleyman Bulut
169	Gülmek İçimizde	Petra Fietzek
170	Yanlış Masalcı Bay Yanlış	Doğukan İşler
171	Dünyaya Gülen Adam	Mustafa Ruhi Şirin
172	Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan	Mustafa Ruhi Şirin
173	Harflerin Kardeşliği	Mustafa Ruhi Şirin
174	Gökyüzü Çiçekleri	Mustafa Ruhi Şirin
175	Eşek Nasıl Kral Oldu?	Mustafa Ruhi Şirin
176	Deyim mi Demeyim mi	Melek Çe
177	Sürmeli Kedi'nin Arayışı	Beyza Akyüz
178	Bahçede Ters Giden Bir Şey Var	Beyza Akyüz
179	Beyaz Sakal'ın Hazinesi	Eda Albayrak
180	Ben Buradayım	Nahed Al-Shawa
181	Kudüs'ün Renkleri	Jenny Molendyk
182	Açık Hava Etkinlikleri	Alice James, Emily Bone
183	Beynimiz Nasıl Çalışır?	Betina Ip
184	Biyotaklit – Doğadan İlham Alan Mucitler	Kristen Nordstrom
185	Tersine Masallar	Sümevra Turanalp
186	Bir İnşallah Masalı	Sümevra Turanalp
187	Rahmet Peygamberim	Meryem Nuriye Yavuz
188	Sergüzeşt-i Sincap Sosi	Ergün Tanlak

Derslere göre kitaplar

Beden Eğitimi 182

Din Kültürü 185, 186, 187

Felsefe 157

Fen bilgisi 159, 182, 183, 184

Görsel sanatlar 150, 151, 152, 153, 154, 155

Hayat bilgisi 148, 156, 159, 160, 161, 164, 180, 182, 183, 184

Matematik 179

Sosyal Bilgiler 148, 149, 156, 159, 160, 161, 164, 180

Özel eğitim 166

Tarih 181

Türkçe 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 157, 158, 162,

163, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 188

Türlerine göre kitaplar

Araştırma-inceleme 183, 184

Biyografi 159, 166

Biyografik hikâye 187

Çocuk romanı 130-144, 146-149, 156, 157, 164, 169, 178, 179, 186

Çizgi roman 150-155,

Fabl 167

Fıkra 171

Gezi 160, 161

Hikâye 129, 145, 158-162, 168, 169,176, 188

Masal 145, 176, 177, 185

Matematik 179

Öykü 165
Resimli kitap 181
Şiir 163, 172-174,
Şiir masal 175
Tarih 160, 161, 181

Anahtar kelimeler

aile ilişkileri, 152
aile, 157
akıllı telefon, 156
anne ve baba kaybı, 169
arkadaşlık, 149, 157, 162, 164, 165, 177
bağımlılık 156
barış, 165
beyin, 182
bilim 182
bilim insanları 159
Braille alfabesi, 166
büyümek, 157
cesaret 153
coğrafya, 160, 181
çevre bilinci 164
çizerlik, 155
çizgi roman yazmak, 155
çocukluk dönemi, 129-143, 157
çocukluk, 163, 180
deyim hikâyeleri 176
deyimler, 176
diş teli, 151
doğa, 157, 177, 184
doğal yaşam, 181
duygular 144, 147, 163, 172-175
eğitim eleştirisi, 157
eğitim, 169
eleştiri, 156
empati, 148
engelli yaşamı, 148

ergenlik, 151
fantastik masal 176
farklılıklar 180
Filistin, 180, 181
gelecek kaygısı, 157
gezegeni paylaşma, 144
gizem, 147, 164, 165, 168
göller, 181
görme engeli 166
gözlem 181, 188
güçlüklerle mücadele 169
günlük yaşam, 129-143, 145-147, 162, 186
hayal gücü, 144, 145, 147, 154, 155, 170, 176, 177, 185
hayvanlar 145, 167, 175, 177, 184
Hz. Muhammed 187
icat, 183
iletişim, 147, 148
ilham 184
inanç 186
insan ilişkileri 148
İstanbul, 161
kardeşlik 152
kaygı, 153
kedi 176
kendini tanıma, 144
kentleşme 149
kentten köye göç, 157
keşif, 159, 181
kimlik, 180
korku, 153
Kudüs, 181
kültür, 160, 161
macera 164, 165, 185, 186.
merak, 147, 159, 163, 164, 168
meslek tanıtımı, 155

- metinlerarasılık 185
mitoloji, 165
mizah 129-143, 150-152, 154, 156, 158,
162, 171, 185, 186, 188.
mizah, 150
mucit, 183
Nasrettin Hoca, 171
nehirler 181
noktalama işaretleri, 158
okul yaşamı, 151, 162
ormanlar 181,
öğretiler 167
ölüm, 169
parodi, 185
resim çizme 150
sorular 163
sözcük öğretimi 129-143
taşınma 168
Türkiye, 160
yaratıcılık 154, 155, 178
yardımlaşma, 149
yaşam, 188
yazarlık, 154, 155, 158

Dokuz yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

189	Robotlar Gerçekten Akıllı mıdır?	Federico Taddia
190	Son Oyuncak Mağarası	Aykut Ertuğrul
191	Kuş Resimli Kazak	Gökhan Akçiçek
192	Türkü Çocuk	Feyza Hepçilingirler
193	Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun	Mustafa Ruhi Şirin
194	Dünya Kardeş, Sobe!	Mustafa Ruhi Şirin
195	Her Çocuğun Bir Yıldızı Var	Mustafa Ruhi Şirin
196	Masal Mektuplar	Mustafa Ruhi Şirin
197	Az Gittik, Uz Gittik Dere Tepe Düz Gittik	Tarık Dursun K.
198	Cumhuriyet'in İlk Sabahı	Şermin Yaşar İlber Ortaylı
199	Islık Çalabilir misin Johanna	Ulf Stark
200	Kuğuları Çağırın Anne	Gökhan Akçiçek
201	Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	Luis Sepulveda
202	Portakal Yıldızı	Cahit Ökmen
203	Atla Bart	Susanna Tamaro
204	Küçükken Dinlemediğim Masallar	Mevlana İdris Zengin
205	Masal Alan Adam	Mevlana İdris Zengin
206	Kafamın İçinden Masallar	Mevlana İdris Zengin
207	Ütüsüz Ayakkabılar	Mevlana İdris Zengin
208	Dondurmalı Matematik	Mevlana İdris Zengin
209	Bilge Kutad Anlatıyor Serisi	Gülşen Ünüvar
210	Küçük Kara Balık	Samed Behrengi
211	Bir Şeftali Bin Şeftali	Samed Behrengi
212	Nasrettin Hoca Hikâyeleri	Orhan Veli
213	Çok Kolay Dikiş - Çocuklara Özel	Rosa M. Curto
214	Çok Kolay Örgü - Çocuklara Özel	Bernadette Cuxart
215	İstanbul Kulübü Serisi	Yasemin Kahrıman
216	Tatlı mı Tatlı Duam Kanatlı	Yusuf Dursun
217	Mutlu Günlerim Mübarek Gecelerim	Yusuf Dursun
218	Sultandım Fatih Oldum	Yusuf Dursun
219	İnteroğlan Serisi	Mehmet Esen
220	Osmanlı Tarihi Serisi	Zehra Aygöl
221	Tebessüm Öğretmen	Duran Çetin
222	Çılgın Okul	Duran Çetin
223	Bilge ile Hikmet Düşündüren Muhabbetler Serisi	Mehmet Altıparmak
224	Masal Denizi	Bestami Yazgan
225	Başımın Tacı Aile Ağacı	Bestami Yazgan
226	Uçarım Dualarla Gökyüzüne	Bestami Yazgan
227	Ceren'in Maceraları Serisi	Bestami Yazgan

228	Afacan Beşler Serisi	Enid Blyton
229	Bilmecelerle Topkapı Sarayı	Esat Zorkişçi
230	İbrahim ile Kartopu	Gülsüm Sezgin
231	Göçmenlerin Gizli Dostu	Diane Carmel Leger
232	Elleriyle Gören Çocuk	Tomasz Matkowski
233	Gecen Gündüzüm Olsa	Andreas Steinhöfel

Derslere göre kitaplar

Din Kültürü 216, 217, 226
 Felsefe 199, 223
 Fen bilgisi 213
 Görsel sanatlar 213, 214,
 Sanat Eğitimi 229
 Sosyal Bilgiler 218, 220, 198, 215, 229
 Tarih 220
 Türkçe 190-197, 200-212, 219, 221,
 222, 224, 225, 227-230-233,

Türlerine göre kitaplar

Anlatı 198
 Araştırma inceleme 189, 216, 220,
 Bilmece 229
 Çocuk romanı, 190, 912, 201, 203, 215,
 219, 221, 222, 225, 227, 228, 232, 233,
 Deneme 193
 Efsane 209
 Etkinlik kitabı 213, 214, 224
 Fantastik, 197, 209, 204-207
 Felsefe, 223
 Fıkra 212
 Günlük 217
 Hikâye 195, 199, 210, 211, 230, 231,
 Masal 197, 204-207, 209, 224
 Mektup 194, 196
 Sohbet 223
 Şiir 191, 200, 202, 208, 224, 226
 Tarihi roman 218
 Tarih 220

Anahtar kelimeler

aile bağları, 225
 aile büyükleri, 233
 aile içi iletişim, 196
 aile, 199, 227
 akrabalık 225
 Alzheimer, 233
 anne-baba çocuk ilişkisi 193
 arayış, 210
 arkadaş grubu 215, 228
 arkadaşlık 199, 210, 221, 222, 227, 233
 Atatürk ve silah arkadaşları, 198,
 bilim, 189
 bunama, 233
 büyüme, 196
 cesaret 203
 çevre kirliliği, 201
 çocukluk, 191, 196, 198, 225, 227
 Cumhuriyet, 198,
 dayanışma 201, 233
 doğa, 202, 224, 226
 dostluk, 201
 dua etmek, 216
 düşünme 223
 duygular 200, 202, 208, 224
 eğlenceli dikiş, 213
 eğlenceli örgü, 214
 eğlenceli tarih 229
 el becerisi, 213, 214
 engellilik, 232
 erdemler 190

- erdemler, 227
 evren 226
 gizem, 190, 228
 göç, 230
 göçmenlik, 231
 görme engeli 232
 günlük tutmak, 192
 günlük yaşam 191, 193-195, 200, 208
 halk edebiyatı, 209
 hayal gücü, 197, 204-207, 209
 hayvanlar 224
 hazır cevaplılık, 212
 hüznün, 211
 huzur, 216
 huzurevi 233
 ibadet 216, 217
 İhmalkâr anne-baba 203
 İslamiyet, 217
 İstanbul'un fethi, 218
 İstanbul'un tarihi yerleri, 215
 kahramanlık 218, 210
 köy yaşamı, 192
 Kurtuluş Savaşı, 198,
 macera, 190, 215, 228
 merak 192, 203, 219, 228, 229
 millî mücadele 198,
 mizah, 212, 221, 222
 mübarek günler, 217
 mücadele, 210
 mültecilik 230
 müze eğitimi 229
 okul yaşamı 221, 222, 227
 ölüm, 199, 211
 önyargı 231
 Osmanlı Devleti 220
 savaş, 198,
 sevgi, 233
 soru sorma, 223
 sözünde durmak, 201
 teknoloji bağımlılığı 203
 teknoloji, 189
 türküler 192
 vatan sevgisi, 198,
 yalnızlık 203
 yapay zeka 189
 yaratıcılık 213, 214
 yaşam döngüsü, 211
 yaşam, 202
 yaşlılık, 233
 zamanda yolculuk, 219
 macera, 21

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN TAVSİYE EDİLEN KİTAPLARIN LİSTESİ

On yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

234	Ağaçkakanlar	Cahit Zarifoğlu
235	Albie Bright'ın Sayısız Dünyası	Christopher Edge
236	Altın Papağan	Tacettin Şimşek
237	Anadolu Efsaneleri	Hasan Latif Sarıyüce
238	Anadolu Masalları	Hasan Latif Sarıyüce
239	Anadolu Masalları Serisi	Yücel Feyzioğlu
240	Arif Nihat Asya'dan Seçmeler	Yay. Haz.: Saadettin Yıldız
241	Arka Sıradaki Çocuk	Onjalı Q. Rauf
242	Arkadaşım Cami	Mustafa Ökkeş Evren
243	Arkadaşım Nasreddin Hoca	Süleyman Bulut
244	AşırıOrman	İrem Uşar
245	Atasözleri ve Hikâyeleri	Selcen Yüksel Arvas
246	Atlantis'in Çocukları	Bilgin Adalı
247	Aya Yolculuk	Jules Verne
248	Aynalı Baba ve Raci	Abdullah Harmancı
249	Ayşegül'e Ne Oldu?	Fatih Erdoğan
250	Babaannemin İçine Uzaylı Kaçtı	Sevgi Saygı
251	Babam Bir Çallığa Dönüştüğünde	Joke van Leeuwen
252	Balık	Laura S. Matthews
253	Batuta ile Şeylerin Tarihine Yolculuk	Fulya İbanoğlu, Hümevra Kılıç
254	Batuta ve Seyit Onbaşı	Turan Dertli
255	Ben'in Gemisi	Pieter Koolwijk
256	Benim İnancım	Edisyon
257	Benim Okulum	Penny Smith
258	Berber Pire, Tellal Deve	Gülsevin Kıral
259	Beyaz Yele	Rene Guillot
260	Bezelye Çorbası Dedektiflik Takımı	Rieke Patwardhan
261	Bi' Keresinde	Fatih Turanalp
262	Hazine Dedektifleri	Bilgin Adalı
263	Birdirbir Dergisi	Hatice Işlak Durmuş (ed.)
264	Bitkiler Okulu	Fazıl Hüsnü Dağlarca
265	Bizim Sokağın Çocukları	Necati Zekeriya
266	Böyle de Kitap mı Olur?	Fatih Erdoğan
267	Böyle de Ödev mi Olur?	Fatih Erdoğan
268	Bu Bir Masal mı?	Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan
269	Bu Vatan Bizim -Millî Şiirler-	Bestami Yazgan

270	Bunun Adı Fındel	Andrew Clements
271	Masallar ve Efsaneler	Cengiz Aytmatov
272	Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler	Süleyman Bulut
273	Cesur Balıkçı Kız	Tagrid En-Neccar
274	Cin ile Cincik	Fazıl Hüsnü Dağlarca
275	Kalemler	Yaşar Kemal
276	Çabuksığınlar	Jean-Claude Grumberg, Ronan Bedel
277	Çanakkale'de Destan Yazanlar Serisi	İsmail Bilgin
278	Çılgın Kaşifler	Yusuf Asal
279	Çılgın Tarih	Yusuf Asal
280	Çocuk Kalbi	Edmondo De Amicis
281	Çocuk ve Namaz	Melek Çe
282	Çocuk, Köstebek, Tilki ve At	Charlie Mackesy
283	Çorap Kral	Melih Tuğtağ
284	Çöp Plaza	Miyase Sertbarut
285	Daha da Küçükler için Allah'ı Merak Ediyorum	Özkan Öze
286	Daldaki Kedinin Kırmızı Masalları- Yağmur Yağdıran Kedi	Marcel Ayme
287	Daldaki Kedinin Mavi Masalları - Kuğuların Türküsü	Marcel Ayme
288	Dede Korkut Hikâyeleri	Yay. Haz. Ayşegül Kıraç
289	Dede Korkut ile Değerler Eğitimi Serisi	Ufuk Tufan
290	Dedem Bir Kiraz Ağacı	Angela Nanetti
291	Dedemin Bakkalı	Şermin Yaşar
292	Dev Şeftali	Roald Dahl
293	Devekuşları Plan Yapmaz	Salih Zengin
294	Deyimler ve Hikâyeleri	Selcen Yüksel Arvas
295	Doğa Dedektifleri Serisi	Koray Avcı Çakman
296	Dolunay Dedektifleri Serisi	Mavisel Yener
297	Dört Halife Serisi	Abdullah Kara, Hilal Kara
298	Dünyanın Merkezine Yolculuk	Jules Verne
299	Dünyaya Bilimi Öğreten İslam Âlimleri	Anne Blanchard
300	Düşlerin Peşindeki Çocuk	Koray Avcı Çakman
301	Efsane Komutan Tarık bin Ziyad	Ahmet Yılmaz Boyunağa
302	Evrendeki Son Hazine	Figen Yaman Coşar
303	Eyvah Gölgele Değişiyor	Melek Özlem Sezer
304	Filozofya Duvarın Ardında Bir Dünya	Nurgül Bahar
305	Gazete Okuyan Tavuk	Mehmet Ali Başaran
306	Gazoz Kapağı	Salih Zengin
307	Geçit Vermez Çanakkale	Metin Özdamarlar
308	Genç Adam ve Allah	Özkan Öze

309	Gölge Oyunları: Hacivat ve Karagöz'ün Peşinde	Meva A. Önyurt- Tuğba Karabey
310	Görklü Kelimeler Ormanı	H. İbrahim İzgi
311	Görünmez Uli	Astrid Frank
312	Gülücük	Cahit Zarifoğlu
313	Hachiko - Sahibini Bekleyen Köpek	Luis Prats Martinez
314	Haritada Kaybolmak	Viladimir Tumanov
315	Hava Nedir?	Fraser Ralston, Judith Ralston
316	Hay: Issız Adada Bir Çocuk	Mustafa Uluçay
317	Hayaletler	Raina Telgemeier
318	Her Söze Güvenilir mi?	Özge Özdemir
319	Her Şakaya Gülünür mü?	Özge Özdemir
320	Hikâye Anahtarcısı Serisi	Ayşe Sevim
321	Hikâyelerle Çocuklara Kırk Hadis	Yaşar Kandemir
322	Hoflipuf	Koray Avcı Çakman
323	Huzursuz Kâşifler 1/ Zamanlar Arası Geçiş	Suhube Göker
324	İki Dirhem Bir Çekirdek	İskender Pala
325	İki Yıl Okul Tatili	Jules Verne
326	İstanbulu Çalışıyorlar	Gülsevin Kırıl
327	Kafadan Yumurta Serisi	Yusuf Asal
328	Kahraman Türk Denizcileri Serisi	İsmail Bilgin
329	Kam Anadan Türk Dünyası Masalları Serisi	Hilal Koçyiğit
330	Karanfilli Dev Amca	Ahmethan Yılmaz
331	Kaygıdan Kaçılır mı?	Özge Özdemir
332	Kayıp Bilgeler Krallığı	Neşe Karakaya
333	Kayıp İsimler Krallığı Serisi	Figen Yaman Coşar
334	Kedinin Kanadı Olsa	Filiz Özdem
335	Kekeme Hamlet	Doğukan İşler
336	Keremcan Serisi	Hasan Karahisar
337	Kitabımı Öğreniyorum	Osman Özbağçe
338	Korsan Kitap Çetesi	Fatih Erdoğan
339	Kraliçeyi Kurtarmak	Viladimir Tumanov
340	Kumsalın Çizgili Dünyası	Hanzade Servi
341	Kurda Kuşa Aşa	Şiirsel Taş
342	Kurnaz Tilki	Johann Wolfgang Goethe
343	Kurtuluşun Kahramanları Serisi	İsmail Bilgin
344	Kuş Olsam Evime Uçsam	Güzin Öztürk
345	Kuşlar Bize Ne Söyler	Filiz Özdem
346	Kuşların Dili	Cahit Zarifoğlu
347	Kütü'l Amare Kayıtlara Geçen Son Zafer	Metin Özdamarlar
348	Küçük Kayılar Serisi	Enis Temizel
349	Küçük Ok Serisi	Şafak Tavkul
350	Küçük Şehzade	Cahit Zarifoğlu

351	LO	Şermin Yaşar
352	Malazgirtin Üç Atlısı	Ahmet Yılmaz Boyunağa
352	Maceralı Roman Serisi	Melek Çe
353	Martı	Jonathan Livingston
354	Masal Kaçkını	Nehir Aydın Gökdoğan
355	Masal Rüzgarı	Koray Avcı Çakman
356	Masalistanbul Serisi	Figen Yaman Coşar
357	Matilda	Roald Dahl
358	Mehmet Âkif Ersoy Özgürlük Peşinde	Recep Şükrü Apuhan
359	Mesneviden Hayvan Hikâyeleri	Yay. Haz. İsmail Güleç
360	Volkanik Patlamalar ve Taşan Okyanuslar	Jesse Goossens
361	Motorlukuş	Cahit Zarifoğlu
362	Nutuk, Mustafa Kemal Atatürk	Yay. Haz. Senem Kale
363	Mutlu Prens	Oscar Wilde
364	Ne Güzel Dedemsin Sen Nasreddin Hoca	Melek Özlem Sezer
365	Neden Formda Kalmalıyım?	Kate Knighton, Susan Meredith
366	Neredesin Janinka	David Cırcı
367	Neşeli Günlük Serisi	Selcen Yüksel Arvas
368	Nur Dağındaki Çocuk	Hasan Nail Canat
369	Off, Dilim!	Feyza Hepçilingirler
370	Orhan Yazıtları	Yücel Öztürk
371	Ö.T.E.K.İ Gizli Topluluk	Pedro Manas
372	Öfkelenmemek Elde mi?	Özge Özdemir
373	Ölümsüz Aile	Natalia Babbitt
374	Ömer'in Çocukluğu	Muallim Naci
375	Öteki Çocuklar	Ursula Wölfel
376	Pes Etmezler Takımı Serisi	Neslihan Saltaş
377	Peygamberimizden 101 Hatıra	Yaşar Kandemir
378	Peygamberimizin Dilinden Kissalar Serisi	Yaşar Kandemir
379	Polisiye Roman Serisi	Melek Çe
380	Profesör Binbilir'in Maceraları	Melek Çe
381	Sadako ve Kağıttan Bin Turna Kuşu	Eleanor Coerr
382	Sakinler Serisi	Elif Akardaş
383	Sen Çanakkale'nin Hangi Kahramanısın?	Volkan Arslan
384	Sen Hiç Kebikeç Gördün mü	Melek Özlem Sezer
385	Sessiz Sakin Serisi	Melih Tuğtaş
386	Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar	Miyase Sertbarut
387	Sivrisinek	Ömer Seyfettin
388	Sokakta Tek Başına	Ayhan Bozırat
389	Sözcü Koyunların Sözcük Oyunları	Şiirsel Taş
390	Sözler Can Acıtır mı?	Özge Özdemir
391	Süper Gazeteciler	Aytül Akal

392	Süper Selim Serisi	Süleyman Ezber
393	Şaşkın Cengaver	İsmet Bertan
394	Şu Acayip Şeyler Dizisi	Tarık Uslu
395	Talihsiz İsimler Serisi	Neslihan Saltaş
396	Taş Masalları	Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan
397	Türkçenin Muhafızları Serisi	Özgür Aras Tüfek
398	Bir Problem Bin Çözüm	Nehir Yazar
399	Uçan Halı Serisi	Melek Çe
400	Umut Sokağı Çocukları	Gülsevin Kıral
401	Uyuyan Topaç	Koray Avcı Çakman
402	Uzak	Shaun Tan
403	Ünsüz Youtuberın Günlüğü	Miyase Sertbarut
404	Yaralı Serçe	Hasan Nail Canat
405	Yeşil Gözlü Kardan Adam	Tacettin Şimşek
406	Yıldız Tozu	Mustafa Kutlu
407	Yılkı Atı	Abbas Sayar
408	Yunus Emre'yle Bir Gün	Mustafa Orakçı
409	Yürek Dede ile Padişah	Cahit Zarifoğlu
410	Zaman Bisikleti Serisi	Bilgin Adalı
411	Zehra'nın Günlüğü - İnancım, İbadetlerim	Ahmet Mercan, Neriman Karatekin

Derslere göre kitaplar

Beden Eğitimi 365

Bilişim teknolojileri 394, 403

Coğrafya 256, 257, 314.

Din Kültürü 256, 263, 281, 285, 408,297, 302, 308, 316, 321, 337, 377, 378, 411.

Felsefe 282, 304, 311, 318, 319, 331, 353, 372, 373, 390, 402,

Fen bilgisi 235, 278, 299, 315, 334, 345, 365, 381, 394.

Görsel sanatlar 317

Matematik 339, 398

Sağlık Bilgisi 365

Sanat Eğitimi 262

Sosyal Bilgiler 241, 244, 251, 253, 254, 272, 276, 277, 284, 290, 307, 314, 326, 328, 343, 344, 347, 348,

352, 360, 362, 366, 375, 383, 392, 395, 400, 402.

Psikoloji 340

Tarih 237, 261, 262, 279, 301, 306, 307, 326, 328, 343, 347, 348, 352, 362, 383.

Türkçe 234, 236, 238-240, 242, 243, 245-250, 252, 255, 258-260, 264-271, 273, 274, 275, 280, 283, 286-289, 291, 292-294, 295, 296, 298, 300, 303, 305, 309, 310, 312, 313, 320, 322-325, 327, 329, 330, 332, 333, 335, 336, 338, 341, 342, 346, 349-351, 352, 354-359, 361, 363, 364, 367-371, 374, 376, 379, 381, 382, 384-389, 391, 393, 396-399, 401, 404-407, 409, 410,

Türlerine göre kitaplar

Anı 374, 377
 Anlatı 334, 345, 271
 Araştırma-inceleme 256, 257, 278,
 279, 281, 285, 299, 394, 297, 307,
 308, 315, 337, 347, 360, 365,
 Biyografi 358, 397
 Roman-biyografik 273, 301, 328, 381,
 Hikâye-biyografik 310, 316
 Çizgi roman 317, 362
 Çocuk roman 246, 371, 235, 241, 242,
 244, 248-255, 260, 262, 265-267,
 270, 276, 284, 289-292, 295, 296,
 300, 302, 304, 309, 311, 314, 320,
 323, 326, 332, 333, 335, 336, 338,
 339, 344, 349, 351, 352, 356, 357,
 366, 369, 370, 373, 376, 379,379,
 385, 386, 388, 391, 392, 398-401,
 403, 410.
 Deneme 261, 306
 Dergi 263
 Efsane 237
 Fıkra 243, 364
 Gençlik romanı 340
 Günlük 280, 411
 Hikâye 234, 245, 272, 275, 277, 282,
 286-288, 294, 303, 305, 318, 319, 321,
 322, 324, 327, 330, 331, 343, 346,
 348, 350, 353, 354, 359, 361, 367,
 372, 375, 378, 382, 383, 384, 387,
 389, 390, 395, 406, 408, 409, 405,
 Şiir 240, 258, 264, 269, 274, 310, 312,
 405
 Masal 236, 238, 239, 268, 283, 293,
 329, 341, 342, 355, 363, 393, 396,
 Tiyatro 236
 Roman 247, 259, 298, 313, 325, 358,

368, 404,
 Sessiz kitap 402
 Tarihi roman 352

Anahtar kelimeler

1. Dünya Savaşı, 347
 adalet, 350, 409
 Ahmet Yesevi, 397, 398
 Afet yönetimi 360
 aile 280, 336
 aile bağları, 255
 aile içi iletişim, 255, 266, 267, 290,
 309, 335, 388, 398
 aile ilişkileri, 250, 317, 327
 aile, 234, 313, 374
 akıl yürütme 398
 akran zorbalığı, 371
 Ali Şir Nevai 397
 Amak-ı Hayal, 248
 anı, 272
 anne kaybı 235, 309
 anne-baba kaybı, 292
 anne-baba tutumları, 357
 araştırma 295, 326, 385, 392
 arı Türkçe, 408
 arkadaş grubu 352, 376, 382
 arkadaşlık 242, 249, 250, 260, 262,
 265-267, 270, 282, 295, 296, 311, 313,
 335, 336, 338, 339, 360, 367, 374,
 391, 400,
 atasözleri 245, 324
 Atatürk, 272
 bayrak 240, 269
 bencillik, 363
 bilgelik, 332
 bilgisayar bağımlılığı 401
 bilim 235, 278, 315, 380, 394

- bilim insanları 299
bilim kurgu, 247
bilim tarihi, 299
bilmece, 314, 329
bireysel farklılıklar 311, 353, 386
Biruni 332
biyografi, 408
buluşlar, 299
Cabir Bin Hayyan, 323
çağlar-tarih 279
Çaka Bey, 328
cami, 242
Çanakkale Savaşı 254, 277, 307, 383
kahramanlık, 277, 348
cesaret, 304, 350
çevre bilinci, 327
çiftçilik, 407
çiraklık, 291
çocuk hakları, 388
çocuk işçiliği, 351
çocuk yetiştirme, 234
çocuk-yetişkin çatışması, 291
çocukluk, 265, 280
çocukluk, 280, 291, 310, 336, 349, 374, 385
coğrafya, 278, 314
dayanışma 244
Dede Korkut, 288
dede-torun ilişkisi, 309
dedektiflik 250, 260, 296, 326
depresyon 360
destanlar 395
deyimler, 245, 294, 324
dijital yaşam, 403
dil gelişimi, 270,
dili etkili kullanmak, 369
dinî bayramlar 256
doğa 290, 239, 244, 327
doğal afetler 360
doğayı koruma, 246, 295
doğru iletişim, 318, 331, 372, 390
dolanıklık teorisi, 235
dünya çocukları, 256, 257
dürüstlük, 275, 409
düşünme, 316, 373
duygular 240, 276, 340, 353 375, 406
Edip Ahmet Yükeki, 398
eğitim sistemi eleştirisi, 357
eğitim sistemi, 257
eğitim, 270, 386
eğlence 242, 243, 305
eğlenceli tarih, 279, 307, 328, 343, 347, 348
eleştirel düşünme 318, 331, 372, 390
eleştiri, 386
empati 255, 276, 304, 340, 400
erdemler 271, 272, 275, 333, 363, 346, 359, 361 , 409
Ertuğrul Gazi, 348
eski Türk gelenekleri, 395
espri, 319
estetik zevk, 264, 274
etimoloji, 270,
evcil hayvan, 313, 366
evren, 316
fabllar 345
fantastik 236-238, 239, 244, 248, 268, 271, 283, 289, 292, 320, 322, 329, 333, 355, 356, 363, 393, 396, 399
farklılıklar 244, 270, 342
farklılıklara saygı, 371
felsefe, 304

- felsefi bir yolculuk, 282
 Filistin 273
 fıkra 258
 fırsat eşitsizliği, 386
 gazetecilik 391
 Gazze, 273
 genel kültür, 256, 257
 gerilim, 379
 gizem 246, 244, 249, 250, 253, 254,
 260, 262, 296, 300, 302, 304, 309,
 320, 322, 326, 338, 352, 356, 360,
 376, 392, 401, 410
 göç, 241, 276, 344, 400, 402
 göçebe yaşam, 349
 göçmenlik, 175
 gölge oyunu, 303, 384
 güç, 318
 günlük yaşam 261, 265-267, 275306,
 312, 327, 336, 367, 374, 382, 385, 387,
 405
 arkadaşlık, 327
 mahalle yaşamı, 327
 Hacivat-Karagöz, 303, 384
 hadisler, 321,
 hakaret, 390
 halifeler, 297
 halk edebiyatı, 329
 hastalık, 381
 hava durumu, 315
 hayal gücü 234, 236-238, 239, 243,
 246-248, 250, 271, 292, 293, 329,
 298, 305, 320, 322, 325, 341, 355,
 399, 410
 hayvan-insan bağı 407
 hayvanlar 286, 287, 341, 342, 359
 hazırcevaplık, 364
 hikmet 288
 Hiroşima 381
 hüznün, 381 , 406
 Hz. Muhammed, 302, 377, İslamiyet
 285, 297, 308, 337, 377
 ibadet, 242, 263, 281, 411
 İbn Tufeyl, 316
 iklim, 315
 iletişim hataları 369
 iltica, 241, 344
 inanç 256, 285, 308, 316
 insan-hayvan dostluğu, 259, 300
 İslamiyet, 263, 281, 321, 378, 411
 İstanbul, 356, 392
 İstanbul'un fethi, 262, 279
 İstanbul tarihi, 326
 iyilik-kötülük, 363
 iyilik, 350, 354, 361, 409
 kahramanlık 289, 301, 328, 333, 343,
 368, 383, 393
 kara mizah 251
 Karagöz-Hacivat, 309
 kararlılık 314
 kardeşlik, 286, 287, 314, 317, 406
 karikatür, 307, 347
 Kariye müzesi
 karşıtlıklar 354, 373
 Kaşgarlı Mahmut, 397, 398
 kaşifler, 278, 323
 kavimler göçü, 279
 kaybolmak, 282, 366
 kaygı, 331
 Kayı Boyu, 348
 kediler hakkında bilgi 334
 kekemelik, 335
 kendini tanıma 353
 kent yaşamı, 290
 keşifler, 278, 394

- kimlik arayışı, 282
 kişiler arası çatışma 342
 kişilik özellikleri, 342
 kitap 338
 kızgınlık, 372
 komşuluk, 367
 kopuz, 288
 kötülük, 350, 354, 361
 köy yaşamı, 300, 407
 kuantum fiziği, 235
 Kur'an-ı Kerim 337
 kuş hikâyeleri, 345
 kuş türleri, 345
 kuşlar hakkında bilgi, 345
 kütüphane, 332
 macera 246, 247, 249, 253, 254, 260, 262, 268, 271, 289, 295, 296, 298, 300, 302, 304, 309, 314, 317, 320, 322, 323, 325, 333, 338, 339, 343, 349, 352, 356, 360, 376, 379, 380, 381, 392, 393, 395, 396,, 399, 401, 410
 mahalle kültürü, 382
 Malazgirt Savaşı, 352
 masal, 258,, 268, 322, 354, 355, 393, 396
 matematik, 339
 Mehmet Âkif Ersoy, 358 erdemler 358
 mektup arkadaşlığı, 265
 merak 244, 247, 250, 253, 254, 271, 283, 285, 293, 293, 298, 304, 308, 320, 325, 326, 333, 352, 376, 379, 380, 385, 394, 399, 401
 merhamet 350
 Mesnevi 359
 metinlerarasılık, 248
 mevsimlik işçiler, 351
 milli değerler, 240
 mizah 243, 245, 250, 258, 266- 269, 283 , 289, 291, 292, 294, 303, 305, 319, 327, 336, 349, 351, 357, 364, 370, 376, 382, 384, 385, 395
 mücadele, 277, 301, 348, 368
 mucitler, 299
 mültecilik 241, 276,344, 402, 400
 Mustafa Kemal Atatürk, 362 milli mücadele 362
 namaz, 281
 Nasreddin Hoca 364
 ödev, 266, 267
 öfke, 372
 öğretmen, 270
 OKB, 340
 okul arkadaşlığı, 336
 okul gezisi, 262
 okul hayatı 280, 371
 okul, 257, 270, 385
 okul, aile ilişkileri, 391
 olay hikâyesi, 387
 ölüm, 251, 255, 290, 366
 Orhun Yazıtları, 370
 orman, 244
 Orta Asya, 349
 Oruç Reis 328
 otorite, 318
 oyunlar 365
 özgür yaşam 259
 özveri, 317
 paylaşma, 295
 Piri Reis, 328
 polisiye 379
 problem çözme, 286, 287, 296, 339, 398

- roman 262
sağlıklı olmak, 365
sahabeler 297
savaş 252, 241, 251, 273, 344, 366
sel 360
Selçuklular 352
sevgi, 317
şiir 408
sınav stresi, 367
sosyal medya 403
sosyal sınıf farklılıkları, 284
sözcük öğretimi 389, 264, 274
sözcükler 310
sözlü saldırı, 390
sözlük, 270,
spor, 365
suça itilen çocuklar, 388
sürdürülebilirlik 315
şehir yaşamı 327
tabiat, 316
tarihi eser, 249
tarihi yerler, 392
taş devri, 279
taşınma, 311 , 401
tekerleme 329, 389
teknoloji 278, 303, 394
temel dini bilgiler 263
tiyatro, 335
toplum dışında tutulma, 375
umut 277, 284, 343
üstün zekalı çocuk 357
uyum, 241, 344, 371
vatan sevgisi, 269
vefa 313
yabancılaşma, 375
yalan 275
yaratıcı düşünme 296
yaratıcılık, 250
yardımlaşma 282, 284, 368
yas süreci, 255
yaşam bilgisi 264, 274
yaşamın dengesi, 373
yazım ve noktalama hataları, 369,
370
yoksulluk, 284, 275
yolculuk, 302, 346
Yunus Emre, 310, 408
Yusuf Has Hacip, 397, 398
zaman yönetimi, 360
zamanda yolculuk 246, 253, 254,
323, 410
zenginlik, 284
zorbalık, 311

On bir yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

Bu yaş grubunda kitap sayısı az olmasının nedeni 10 ile 12 yaş grubuna çok yakın olmasıdır. Dolayısıyla hem 10 hem de 12 yaş gurubu öğrencileri için tavsiye edilen kitaplar da okutulabilir.

412	Ekşilina'nın Hayret Verici Maceraları Serisi	Finn-Ole Heinrich, Ran Flygenring
413	İnci	John Steinbeck
414	Al Midilli	John Steinbeck
415	Âkif Dede	Vehbi Vakkasoğlu
416	Küçük Prens	Antoine De Saint Exupery
417	Hz. Muhammed'in Yaşam Öyküsü	Fatih Okumuş
418	Uzun Hikâye	Mustafa Kutlu
419	Mavi Kuş	Mustafa Kutlu
420	Hayat Güzeldir	Mustafa Kutlu
421	Adada Macera	Enid Blyton
422	Çizgi Bilim - Aziz Sançar	T. Sarıgül, A. Okatan, N. Baykal,

Derslere göre kitaplar

Din Kültürü 417
Felsefe 416
Fen bilgisi 422
Türkçe 412-415, 418-421

Türlere göre kitaplar

Çocuk romanı 412, 421
Roman 413, 414, 416
Biyografik roman 417
Biyografik çizgi roman 422
Hikaye 418-420
Biyografi 415

Anahtar kelimeler

aile 418
aile ilişkileri, 412
arkadaş grubu, 421
büyümek, 416
çocukluk, 416
doğa sevgisi, 414
doğa, 419
dünya klasiği, 413, 414

duygular, 412
erdemler, 413, 414
evlilik, 418
fantastik, 416
gizem, 421
günlük yaşam, 418, 419, 420
hayal gücü 416
hayvan sevgisi, 414
hüzün, 418
Hz. Muhammed, 417
İslamiyet, 417
köy yaşamı, 419
macera, 421
Mehmet Âkif Ersoy, 415
merak 421
millî şair, 415
problem çözme, 412
sınıfsal ayırım, 413
sorgulamak, 416
umut, 413, 420
yaratıcı düşünme 412
yoksulluk, 418

On iki yaş ve üstü için tavsiye edilen kitaplar

423	Acayip İşler Takımı Serisi	Salih Uyan
424	Aliya - Özgürlük ve Adalet Savaşçısı	Meryem Uçar
425	Ateş Yakmak	Jack London
426	Bahadır Sirius'un Seçimi	Esra Bahadır Cesar
427	Beyaz Diş	Jack London
428	Bitmeyecek Öykü	Michael Ende
429	Bu Bizim Anlaşmamız	Ryan Andrews
430	Buhara Yanıyor	Yavuz Bahadıroğlu
431	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Christine Nöstlinger
432	Çaylak ile Filozof	Özkan Öze
433	Cennete Otostop Hidayet Öyküleri	Adem Özköse
434	Çizgili Pijamalı Çocuk	John Boyne
435	Daralan	Mine Soysal
436	Dr. Bugalu ve Kahkahasını Kaybeden Kız	Lisa Nicol
437	Eğitici Dersler Rasulullah'ın Hayatından	Abdulhamid Bilali
438	Elektron Terbiyecileri	Feyza Şahin
439	Elveda Buhara	Yavuz Bahadıroğlu
440	Emanetdar Ayasofya Dehlizlerinde	Esra Bahadır Cesar
441	Eşref Saati	Şevket Rado
442	Feo ve Kurt	Katherine Rundell
443	Filanca Operasyon	Feyza Şahin
444	Gazali ile Ateş ve Pamuk Arasında	Özkan Öze
445	Gizli Bahçe	F. Hodgson Burnnet
446	Gülü İncitme Gönül	Bestami Yazgan
447	Güneşe Yolculuk	Ayşe Sevim
448	Harita Koruyucuları Serisi	Esra Bahadır Cesar
449	Hayalet Gişe	Norton Juster
450	Hayali	F.Harrold
451	Hayalperest	Pam Munoz Ryan, Peter Sis
452	Hayata Koşmak	S. E. Durrant
453	İbn Sina ile Uçan Adamın Peşinde	Özkan Öze
454	İbn Tufeyl ile Akıl Adasında Bir Başına	Özkan Öze
455	İçimdeki Müzik	Sharon M. Draper
456	Juju Beni Unutma	Çiğdem Sezer
457	Kahramanın El Kitabı	Eda Albayrak
458	Karakoncolos	Tacetin Şimşek
459	Kimsin Sen?	Miyase Sertbarut
460	Kiraz Ağacı ile Aramızdaki Mesafe	Paola Peretti
461	Kudüs'ün İkinci Fatihî Selahaddin Eyyûbî	Meryem Uçar
462	L Çizen Adam	Abdullah Harmancı

463	Limon Kütüphanesi	Joe Cottetiril
464	Mavi Gezegenin Hikâyesi	Andri Snaer Magnason
465	Mehmet Âkif ve İstiklal Marşı	Mustafa Özçelik
466	Meksika'ya Yolculuk	Gülten Dayıoğlu
467	Merhaba Söğüt	Yavuz Bahadıroğlu
468	Momo	Michael Ende
469	Mucize	R.J. Palacio
470	Osmanlı Hikâyeleri Serisi	Zehra Aydın
471	Pal Sokağı Çocukları	Ferenc Molnar
472	Peygamberin Genç Arkadaşları	Özkan Öze
473	Peygamberleri Öğrenelim	Yaşar Kandemir
474	Romancı Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım
475	Şair Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım
476	Sarıkamış Buz Kesiyor	İbrahim Ünsal
477	Savaş Atı	Michael Morpurgo
478	Sekoyana'nın Kapıları	Şiirsel Taş
479	Sen Bir Taze Haber Gibi	Merve Kahraman Öztürk
480	Siber Kahramanlar	Feyza Şahin
481	Şifa'nın Aynası	Şule Kala
482	Siyah Lale	Alexandre Dumas
483	Sol Ayağım	Christy Brown
484	Sunguroğlu Serisi	Yavuz Bahadıroğlu
485	Tarihimizden Yaşanmış Öyküler	Yavuz Bahadıroğlu
486	Temsili Kahraman	Feyza Şahin
487	Uçuk Ailemle Kaçık Maceralar Serisi	Salih Uyan
488	Umacı	Hanzade Servi
489	Umutlu Öyküler Gezegeni Serisi	Şehri Madan
490	Yalınayak Gen Serisi	Keiji Nakazawa
491	Yazar Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım
492	Yıldızlar Saçıldığında	Victoria Jamieson Omar Mohamed
493	Yusuf'un Üç Gömleği	Abdullah Yıldız
494	Zaman Sandığı	Andri Snaer Magnason
495	Genç Olmak 1-2 80 Yazardan Öykü	Nursel Duruer
496	Türk İkipleri	Cahit Uçuk
497	Perg Efsaneleri Serisi	Barış Müstecapoğlu
498	Gökçe'nin Yolu	Ahmet Büke
499	Sınıfın Yenisi	Behçet Çelik
500	Dede Korkut'tan Öyküler	Adnan Binyazar

Derslere göre kitaplar

Beden Eğitimi 452
 Bilişim teknolojileri 480
 Din Kültürü 432, 433, 437, 444, 446, 447, 462, 472, 473, 479, 493
 Felsefe 432, 444, 453, 454, 455, 462, 468,
 Fen bilgisi 498
 Müzik 436
 Sosyal Bilgiler 434, 435, 440, 456, 465, 466, 477, 490, 492
 Tarih 430, 439, 467, 470, 476, 484, 485, 424, 461, 496, 498
 Türkçe 423, 427-429, 431, 434-436, 438, 440-442, 443, 445, 448, 449-451, 455-460, 463, 465, 466, 468, 471, 474, 475, 477, 478, 481-483, 486-489, 491, 494, 452, 462, 480, 490, 492, 495, 497, 499, 500

Türlere göre kitaplar

Antoloji-öykü 431, 495
 Araştırma-inceleme 437, 465, 470, 472-475, 491
 Bilim kurgu, 438, 443, 486
 Biyografi 424, 479, 492
 Biyografik hikaye 444, 453, 454, 493
 Biyografik roman 447, 455,
 Büyülü gerçeklik, 451
 Çizgi roman 429, 490,
 Çocuk romanı 423, 426, 428, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 443, 445, 448-452, 457, 460, 463, 468, 469, 471, 478, 480, 486-488, 492, 494, 498
 Efsane, 458, 497
 Fantastik edebiyat 431, 497

Gençlik romanı 459, 481, 477, 499
 Gezi 466
 Hikaye 432, 433, 456, 458, 462, 485, 495, 500
 Otobiyografik roman 483
 Radyo konuşması 441
 Roman 425, 427, 482, 489, 496
 Şiir 446, 465
 Tarihi roman 424, 430, 439, 461, 467, 476, 484

Anahtar kelimeler

Adalet Ağaoğlu 491
 aile içi iletişim, 481, 487, 488
 aile ilişkileri, 431, 436, 452,
 aile bağları 496
 aile, 435, 436, 440, 455, 460
 ailenin ihmali, 436
 akıl, 444, 454
 Aliya İzzetbegović, 424
 anne baba tutumları, 431, 488, 498, 499
 anne kaybı, 463
 arkadaş grubu 438, 486
 arkadaşlık 429, 434-436, 445, 448, 450,455, 460, 463, 468, 471, 499
 arkadaşlık ilişkileri, 423
 atom bombası, 490
 azim, 452, 455
 beyin felci, 455
 bilişim 480
 Bosna-Hersek 424
 Buhara, 430
 Cahit Zarifoğlu 475
 Celalettin Harzemşah, 439
 Cengiz Han, 430
 cesaret, 455

- çocukluk, 434, 474, 475, 491
Covid-19, 481
dayanışma, 435, 471
dede kaybı, 452
Dede Korkut, 458, 500
dede-torun bağı, 452
deneyim, 494
doğa, 478, 498
doğu klasikleri, 462
dostluk, 436, 442, 477
düşünceler, 441
düşünmek, 444, 454, 454
duygular 425, 427, 446, 460
eğlenceli tarih 470
eleştiri 468
empati, 427, 460
engellilik 469, 435, 483, 492
erdemler, 437, 447, 493
ergenlik, 459, 499
Ertuğrul Gazi, 467
etik değerler, 443
fakirlik, 436
fantastik 428, 429, 449, 450
fitrat, 442
Gazali, 444
gelecek hedefi, 489
geleneklerimiz 496, 500
genç sahabeler, 472
gizem, 428, 445, 448, 449, 457, 458, 496
göç, 456
görme kaybı, 460
güçlüklerle yüzleşme 494
günlük tutma 481
günlük yaşam 495
hastalık, 455, 460, 489
hatırlama, 450
hayal gücü, 428, 444, 448, 449, 451, 454, 455, 497
hayatı anlamak, 441
hayvan şiddeti, 427
hikâye içinde hikâye, 443
Hilmi Yavuz, 475
hüzün, 460
Hz. Muhammed, 437, 472, 447, 479
Hz. Yusuf, 493
I. Dünya Savaşı Doğu Cephesi, 476
İbn Sina, 454
İbn Tufeyl, 454
ilişkiler, 436
inanç, 433, 437, 493
insan olma, 443
insan ve hayvan tabiatı, 442
insan-hayvan bağı 477
internet 498
İslam felsefesi 432, 444, 454, 454
İslamiyet 437, 473, 493
işsizlik, 435
İstiklal Marşı, 465
iyilik, 442, 450
Japonya 490
kahramanlık 439, 438, 482, 457, 484, 485, 486
kapitalizm, 464
karar verme, 471
kardeşlik 431, 435, 496
Kayı Boyu, 467
Kemalettin Tuğcu, 491
keşfetme, 429, 497
kimlik arayışı, 459
kitap okuma alışkanlığı 463
kitaplar, 450
komşuluk, 435
korku, 458

- koşmak 452
 kötülük 442, 450
 Köy yaşamı, 496, 498
 Kudüs 461
 kültürel aktarım, 462
 kütüphaneler, 450
 macera 426, 440, 482, 428, 429, 438, 443, 445, 448, 457, 480, 486, 497
 Medine 472
 Mehmet Âkif Ersoy, 465
 Mehmet Âkif İnan, 475
 Meksika 466
 merak, 438, 449, 457, 480, 486, 496
 merakın peşinde koşma, 429
 metinlerarasılık, 462
 mistik 429
 mizah, 423, 432, 487, 488
 Mücadele 430
 mücadele 471
 mücadele 484, 485, 424, 439, 482
 mültecilik 456, 492
 Müslüman olma 433
 müziğin iyileştiriciliği, 436
 müzikal enstrümanlar, 436
 nükleer silahlanma, 490
 okul yaşamı, 423
 okula uyum 499
 otorite 431
 ölüm 451
 ölüm, 429
 ölüm, 463
 ölüm, 489
 Orhan Kemal, 491
 orman, 478
 örnek hayalât 473
 örnek şahsiyet 479
 Osmanlı Tarihi, 470
 öz yaşam öyküsü 483
 özgürlük, 424
 paylaşma, 464
 peygamber kıssaları, 473
 problem çözme 478
 robotlar, 443
 Sarıkamış, 476
 Savaş 434, 456, 476, 477, 490, 492
 Selahaddin Eyyûbî, 461
 seyahat, 423, 487
 siber güvenlik, 480
 şiddet, 435
 sınav kaygısı 499
 sohbet 441
 sokak hayatı 436
 sorumluluk, 471
 sorun odaklı edebiyat 459
 sosyal medya, 459
 şövalye, 482
 tarih, 440
 tasavvuf 446
 taşınma, 426, 499
 tekinsizlik 458
 teknoloji 423
 tevekkül, 447
 toplama kampı, 434
 tüketim kültürü eleştirisi, 464
 Türk öykü yazarları 495
 Türk kültürü 500
 türküler 435
 Ülkü Tamer, 475
 umacı 488
 umut, 489
 ünlü şairler, 475
 ünlü yazarlar, 474, 491
 vahşi yaşam, 442

- evcilleştirmenin sorgulanması, 442
yapay zeka, 443
yardımlaşma 464
yaşam sevinci 489
yaşam, 429
yaşama azmi, 425
yazılım, 480
yerel kültürler, 442
yoksulluk, 435
yolculuk, 426
zaman yönetimi, 468
zamanda yolculuk, 448
zamanın değeri, 494
zenginlik, 436
zorbalık 499

TAVSİYE EDİLEN KİTAPLARIN ALFABETİK LİSTESİ

3 yaş için 48 (1-48) 4-5 yaş için 52 (49-100)i 6 yaş için 10 (101-110) 7 yaş için 28 (111- 128), 8 yaş için 59 (129- 188) 9 yaş için 144 (189- 233) 10 yaş 177 (234-411), 11 yaş 11 (412-422) ve 12 yaş için 78 (423-500) kitap bulunmaktadır.

Kıtap adı	Yazar adı	Yaş	Sıra
80 Bulmacayla Dünya Gezisi	Ruth Symons	4+	99
Acayip İşler Takımı Serisi	Salih Uyan	12+	423
Aç Tırtıl	Eric Carle	3+	5
Açık Hava Etkinlikleri	Alice James, Emily Bone	8+	182
Adada Macera	Enid Blyton	11+	421
Adil'in Renkli Kuşları	Fatıma Şerafettin	4+	94
Afacan Beşler Serisi	Enid Blyton	9+	228
Ağaçkakanlar	Cahit Zarifoğlu	10+	234
Ağlamak Güzeldir	Glenn Ringtved	4+	79
Âkif Dede	Vehbi Vakkasoğlu	11+	415
Al Midilli	John Steinbeck	11+	414
Alaaddin'in Geveze Su Boruları	Behiç Ak	8+	131
Albie Bright'in Sayısız Dünyası	Christopher Edge	10+	235
Alfons, Bu Yaptığın Hiç Doğru Değil!	Daisy Hirst	3+	18
Alfons, Tavana Çamur Sıçramış!	Daisy Hirst	3+	17
Aliya - Özgürlük ve Adalet Savaşçısı	Meryem Uçar	12+	424
Altı Kırk Dört Dalgası	Behiç Ak	8+	134
Altın Papağan	Tacetin Şimşek	10+	236
Anadolu Efsaneleri	Hasan Latif Sarıyüce	10+	237
Anadolu Masalları	Hasan Latif Sarıyüce	10+	238
Anadolu Masalları Serisi	Yücel Feyzioğlu	10+	239
Angelman	Didier Levy	4+	70
Annem Her Yerde	Pimm Van Hest	4+	76
Anton Serisi	Ole Könnecke	3+	25
Arif Nihat Asya'dan Seçmeler	Yay. Haz.: Saadettin Yıldız	10+	240
Arka Sıradaki Çocuk	Onjalı Q. Rauf	10+	241
Arkadaşım Cami	Mustafa Ökkeş Evren	10+	242
Arkadaşım Korku	Francesca Sanna	3+	40
Arkadaşım Nasreddin Hoca	Süleyman Bulut	10+	243
Artık Kendim Okuyabilirim Serisi	Fatih Erdoğan	6+	101
Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun	Mustafa Ruhi Şirin	9+	193
AşrıOrman	İrem Uşar	10+	244
Atasözleri ve Hikâyeleri	Selcen Yüksel Arvas	10+	245
Ateş Yakmak	Jack London	12+	425
Atlantis'in Çocukları	Bilgin Adalı	10+	246

Aya Yolculuk	Jules Verne	10+	247
Ayaklarımın Altındaki Dünya	Charlette Guillain	4+	65
Ayı Olmayan Ayı	Frank Tashlin	7+	111
Aylaklar Kumsalı	Alex Nogues	8+	157
Aynalı Baba ve Raci	Abdullah Harmancı	10+	248
Ayşegül'e Ne Oldu?	Fatih Erdoğan	10+	249
Az Gittik, Uz Gittik Dere Tepe Düz Gittik	Tarık Dursun K.	9+	197
Babaannemin İçine Uzaylı Kaçtı	Sevgi Saygı	10+	250
Babam Bir Çalılığa Dönüştüğünde	Joke van Leeuwen	10+	251
Babamı Beklerken	Joanne Schwartz	4+	91
Babamın Battaniyesi	Sara Şahinkanat	3+	41
Bahadır Sirius'un Seçimi	Esra Bahadır Cesar	12+	426
Bahçede Ters Giden Bir Şey Var	Beyza Akyüz	8+	178
Balık	Laura S. Matthews	10+	252
Başımın Tacı Aile Ağacı	Bestami Yazgan	9+	225
Batuta ile Şeylerin Tarihine Yolculuk	Fulya İbanoğlu, Hümeysra Kılıç	10+	253
Batuta ve Seyit Onbaşı	Turan Dertli	10+	254
Belki de Tersten Bakmalısın	Emine Gizem Bulut	3+	48
Ben Buradayım	Nahed Al-Shawa	8+	180
Ben Ne Zaman Doğdum?	Behiç Ak	6+	105
Ben Sandalye Değilim	Ross Burach	3+	38
Ben'in Gemisi	Pieter Koolwijk	10+	255
Benim Adım Mülteci Değil	Kate Milner	4+	75
Benim Bir Karışım	Behiç Ak	6+	104
Benim İnancım	Edisyon	10+	256
Benim Okulum	Penny Smith	10+	257
Berber Pire, Tellal Deve	Gülsevin Kırıl	10+	258
Beyaz Dış	Jack London	12+	427
Beyaz Sakal'ın Hazinesi	Eda Albayrak	8+	179
Beyaz Yele	Rene Guillot	10+	259
Beynimiz Nasıl Çalışır?	Betina Ip	8+	183
Bezelye Çorbası Dedektiflik Takımı	Rieke Patwardhan	10+	260
Bi' Keresinde	Fatih Turanalp	10+	261
Bilge ile Hikmet Düşündüren Muhabbetler Serisi	Mehmet Altıparmak	9+	223
Bilge Kutad Anlatıyor Serisi	Gülşen Ünüvar	9+	209
Bilmecelerle Topkapı Sarayı	Esat Zorkirişçi	9+	229
Bir Balina Bir Bavula Nasıl Sığar	Guridi	4+	100
Bir Daha!	Emily Gravett	3+	24
Bir İnşallah Masalı	Sümeyra Turanalp	8+	186
Bir Şeftali Bin Şeftali	Samed Behrengi	9+	211

Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan	Mustafa Ruhi Şirin	8+	172
Bir Tohum Masalı	Elif Esra Erdil-Recep Erdil	4+	97
Birdirbir Dergisi	Hatice Işlak Durmuş (ed.)	10+	263
Bitkiler Okulu	Fazıl Hüsnü Dağlarca	10+	264
Bitlerimi Geri Verin!	Pierre Elie Ferrier	6+	106
Bitmeyecek Öykü	Michael Ende	12+	428
Biyotaklit - Doğadan İlham Alan Mucitler	Kristen Nordstrom	8+	184
Bizim Sokağın Çocukları	Necati Zekeriya	10+	265
Bizon Raymon	Lou Beachesne	6+	107
Böyle de Kitap mı Olur?	Fatih Erdoğan	10+	266
Böyle de Ödev mi Olur?	Fatih Erdoğan	10+	267
Bu Bir Masal mı?	Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan	10+	268
Bu Bizim Anlaşmamız	Ryan Andrews	12+	429
Bu Kitabın Ortasında Duvar Var	John Agee	4+	55
Bu Vatan Bizim -Millî Şiirler-	Bestami Yazgan	10+	269
Buhara Yanıyor	Yavuz Bahadıroğlu	12+	430
Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	Behiç Ak	8+	132
Bulutunu Arayan Su Damlası	Tülin Kozikoğlu	3+	42
Bunun Adı Findel	Andrew Clements	10+	270
Buz Çetesi Serisi	Yücel Öztürk	8+	164
Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler	Süleyman Bulut	10+	272
Cennete Otostop Hidayet Öyküleri	Adem Özköse	12+	433
Ceren'in Maceraları Serisi	Bestami Yazgan	9+	227
Cesur Balıkçı Kız	Tagrid En-Neccar	10+	273
Charlie McButton'ın Elektrikleri Kesilince	Suzanne Collins	4+	90
Cin ile Cincik	Fazıl Hüsnü Dağlarca	10+	274
Cumhuriyet'in İlk Sabahı	Şermin Yaşar İlber Ortaylı	9+	198
Çabuksığınlar	Jean-Claude Grumberg, Ronan Bedel	10+	276
Çanakkale'de Destan Yazanlar Serisi	İsmail Bilgin	10+	277
Çatıdaki Gezegen	Behiç Ak	8+	135
Çaylak ile Filozof	Özkan Öze	12+	432
Çıkagelen Semender	Antje Damn	4+	63
Çılgın Kaşifler	Yusuf Asal	10+	278
Çılgın Okul	Duran Çetin	9+	222
Çılgın Tarih	Yusuf Asal	10+	279
Çınar ile Sincap	Elif Esra Erdil-Recep Erdil	4+	96
Çizgi Bilim - Aziz Sancar	Nurulhude Baykal,Tuba Sarıgül, Ayşenur Okatan	11+	422

Çizgi Romanın Görünmez Kahramanları: Yazar ve Çizer	Gönül Öztopuz	8+	155
Çizgili Pijamalı Çocuk	John Boyne	12+	434
Çocuk Kalbi	Edmondo De Amicis	10+	280
Çocuk ve Namaz	Melek Çe	10+	281
Çocuk, Köstebek, Tilki ve At	Charlie Mackesy	10+	282
Çok Kolay Dikiş - Çocuklara Özel	Rosa M. Curto	9+	213
Çok Kolay Örgü - Çocuklara Özel	Bernadette Cuxart	9+	214
Çorap Kral	Melih Tuğtaş	10+	283
Çorbamda Zürafa Var	Ross Burach	3+	37
Çöp Plaza	Miyase Sertbarut	10+	284
Daha da Küçükler için Allah'ı Merak Ediyorum	Özkan Öze	10+	285
Daldaki Kedinin Kırmızı Masalları- Yağmur Yağdıran Kedi	Marcel Ayme	10+	286
Daldaki Kedinin Mavi Masalları - Kuğuların Türküsü	Marcel Ayme	10+	287
Dalgalar Dedikoduyu Sever	Sevim Ak	8+	145
Daralan	Mine Soysal	12+	435
Dede Korkut Hikâyeleri	Yay. Haz. Ayşegül Kırac	10+	288
Dede Korkut ile Değerler Eğitimi Serisi	Ufuk Tufan	10+	289
Dede Korkut'tan Öyküler	Adnan Binyazar	12+	500
Dedem Bir Kiraz Ağacı	Angela Nanetti	10+	290
Dedemin Adası	Benji Davies	4+	78
Dedemin Bakkalı	Şermin Yaşar	10+	291
Dev Şeftali	Roald Dahl	10+	292
Devekuşları Plan Yapmaz	Salih Zengin	10+	293
Deyim mi Demeyim mi	Melek Çe	8+	176
Deyimler ve Hikâyeleri	Selcen Yüksel Arvas	10+	294
Dikkat! Yer Sincabı Çıkabilir	Helga Bansch	3+	47
Doğa Dedektifleri Serisi	Koray Avcı Çakman	10+	295
Doğum Günü Hediyesi	Behiç Ak	3+	1
Dolunay Dedektifleri Serisi	Mavisel Yener	10+	296
Domates Saçlı Kız	Sevim Ak	8+	147
Dombili Serisi	Judith Kerr	3+	13
Dondurmalı Matematik	Mevlana İdris Zengin	9+	208
Dönme Dolap	Tülin Kozikoğlu	4+	69
Dört Halife Serisi	Abdullah Kara, Hilal Kara	10+	297
Dr. Bugalu ve Kahkahasını Kaybeden Kız	Lisa Nicol	12+	436
Dünya Kardeş, Sobe!	Mustafa Ruhi Şirin	9+	194
Dünyanın Merkezine Yolculuk	Jules Verne	10+	298
Dünyaya Bilimi Öğreten İslam Âlimleri	Anne Blanchard	10+	299
Dünyaya Gülen Adam	Mustafa Ruhi Şirin	8+	171

Düşlerin Peşindeki Çocuk	Koray Avcı Çakman	10+	300
Düşman: Barış için Bir Kitap	Davide Cali	4+	86
Efsane Komutan Tarık bin Ziyad	Ahmet Yılmaz Boyunağa	10+	301
Eğitici Dersler Rasulullah'ın Hayatından	Abdulhamid Bilali	12+	437
Ekşilina'nın Hayret Verici Maceraları Serisi	Finn-Ole Heinrich, Ran Flygenring	11+	412
Elektron Terbiyecileri	Feyza Şahin	12+	438
Elleriyle Gören Çocuk	Tomasz Matkowski	9+	232
Elmer	David McKee	3+	6
Elveda Bay Muffin	Anna Clara Tidholm	4+	74
Elveda Buhara	Yavuz Bahadıroğlu	12+	439
Emanetdar Ayasofya Dehlizlerinde	Esra Bahadır Cesar	12+	440
En Büyük Tutkum Matematik	Miguel Tanco	7+	126
Eşek Nasıl Kral Oldu?	Mustafa Ruhi Şirin	8+	175
Eşref Saati	Şevket Rado	12+	441
Eve Giden Küçük Tren	Behiç Ak	8+	136
Eviden Uzakta - Mülteci	Pimm Van Hest	4+	77
Evrendeki Son Hazine	Figen Yaman Coşar	10+	302
Eyvah Gölgele Değişiyor	Melek Özlem Sezer	10+	303
Farklı ama Aynı	Feridun Oral	4+	57
Fati Teyze'nin Yıldızı	Brigitte Weninger	4+	95
Feo ve Kurt	Katherine Rundell	12+	442
Filanca Operasyon	Feyza Şahin	12+	443
Filozofya Duvarın Ardında Bir Dünya	Nurgül Bahar	10+	304
Franklin Serisi	Paulette Bourgeois	6+	102
Gakgukların Maceraları Serisi	Melike Günyüz, Reza Hammatirad	4+	80
Galata'nın Tembel Martısı	Behiç Ak	8+	137
Gazali ile Ateş ve Pamuk Arasında	Özkan Öze	12+	444
Gazete Okuyan Tavuk	Mehmet Ali Başaran	10+	305
Gazoz Kapağı	Salih Zengin	10+	306
Gecen Gündüzüm Olsa	Andreas Steinhöfel	9+	233
Geçit Vermez Çanakale	Metin Özdamarlar	10+	307
Geçmişe Tırmanan Merdiven	Behiç Ak	8+	138
Genç Adam ve Allah	Özkan Öze	10+	308
Genç Olmak 1-2 80 Yazardan Öykü	Nursel Duruer	12+	495
Gizli Bahçe	F. Hodgson Burnnet	12+	445
Göçmenlerin Gizli Dostu	Diane Carmel Leger	9+	231
Gökçe'nin Yolu	Ahmet Büke	12+	498
Gökyüzü Çiçekleri	Mustafa Ruhi Şirin	8+	174
Gölge Oyunları: Hacivat ve Karagöz'ün Peşinde	Meva A. Önyurt- Tuğba Karabey	10+	309
Görklü Kelimeler Ormanı	H. İbrahim İzgi	10+	310

Görünmez Uli	Astrid Frank	10+	311
Gözlük Takan Yıldızlar	Bestami Yazgan	7+	119
Gülmek İçimizde	Petra Fietzek	8+	169
Gülü İncitme Gönül	Bestami Yazgan	12+	446
Gülüçük	Cahit Zarifoğlu	10+	312
Gülümse	Raina Telgemeier	8+	151
Gümbür Gümbür	David Ouimet	7+	113
Güneşe Yolculuk	Ayşe Sevim	12+	447
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Ak	8+	130
Gürültülü Boya Kutusu	Barb Rosenstock	4+	66
Hachiko - Sahibini Bekleyen Köpek	Luis Prats Martinez	10+	313
Harflerin Kardeşliği	Mustafa Ruhi Şirin	8+	173
Harita Koruyucuları Serisi	Esra Bahadır Cesar	12+	448
Haritada Kaybolmak	Viladimir Tumanov	10+	314
Hava Nedir?	Fraser Ralston, Judith Ralston	10+	315
Havada Asılı Kalan Top	Behiç Ak	8+	139
Havva ile Kaplumbağa	Behiç Ak	8+	140
Hay: İssiz Adada Bir Çocuk	Mustafa Uluçay	10+	316
Hayalet Gişe	Norton Juster	12+	449
Hayaletler	Raina Telgemeier	10+	317
Hayali	F.Harrold	12+	450
Hayalperest	Pam Munoz Ryan, Peter Sis	12+	451
Hayat Güzeldir	Mustafa Kutlu	11+	420
Hayata Koşmak	S. E. Durrant	12+	452
Haydi Biraz Cesaret	Raina Telgemeier	8+	153
Hayvan Dostlarımız için İlyardım Rehberi	Gökçe Coşkun	3+	22
Hazine Dedektifleri	Bilgin Adalı	10+	262
Hepi Topu Bir Tekir	Brendan Wenzel	4+	61
Her Çocuğun Bir Yıldızı Var	Mustafa Ruhi Şirin	9+	195
Her Söze Güvenilir mi?	Özge Özdemir	10+	318
Her Şakaya Gülünür mü?	Özge Özdemir	10+	319
Hikâye Anahtarcısı Serisi	Ayşe Sevim	10+	320
Hikâyelerle Çocuklara Kırk Hadis	Yaşar Kandemir	10+	321
Hoflipuf	Koray Avcı Çakman	10+	322
Horoz Adam ve Korsan	Sevim Ak	8+	148
Huzursuz Kâşifler 1/ Zamanlar Arası Geçiş	Suhube Göker	10+	323
Hz. Muhammed'in Yaşam Öyküsü	Fatih Okumuş	11+	417
Islık Çalabilir misin Johanna	Ulf Stark	9+	199
İbn Sina ile Uçan Adamın Peşinde	Özkan Öze	12+	453
İbn Tufeyl ile Akıl Adasında Bir Başına	Özkan Öze	12+	454

İbni Batuta	Fatima Şerafeddin	7+	120
İbni Haldun	Fatima Şerafeddin	7+	122
İbni Rüşd	Fatima Şerafeddin	7+	123
İbni Sina	Fatima Şerafeddin	7+	121
İbrahim ile Kartopu	Gülsüm Sezgin	9+	230
İçimdeki Müzik	Sharon M. Draper	12+	455
İki Dirhem Bir Çekirdek	İskender Pala	10+	324
İki Gözüm Üzümüm	Necdet Neydim	8+	163
İki Yıl Okul Tatili	Jules Verne	10+	325
İlk Çizgi Romanım Serisi	Mathieu Grousson	7+	116
İnci	John Steinbeck	11+	413
İnsan Vücudu Tiyatrosu	Maris Wicks	4+	67
İnteroğlan Serisi	Mehmet Esen	9+	219
İstanbul Kulübü Serisi	Yasemin Kahrıman	9+	215
İstanbulu Çalıyorlar	Gülsevin Kırıl	10+	326
İş Kültür - İlk Okuma Kitaplarım Serisi	Çeşitli yazarlar	6+	103
İyi Yürekli Dev Memo	Julia Donaldson	3+	31
Juju Beni Unutma	Çiğdem Sezer	12+	456
Kafadan Yumurta Serisi	Yusuf Asal	10+	327
Atla Bart!	Susanna Tamaro	9+	203
Kafamın İçinden Masallar	Mevlana İdris Zengin	9+	206
Kafası Karışık Bukalemun	Eric Carle	3+	4
Kahraman Türk Denizcileri Serisi	İsmail Bilgin	10+	328
Kahramanın El Kitabı	Eda Albayrak	12+	457
Kalemler	Yaşar Kemal	10+	275
Kam Anadan Türk Dünyası Masalları Serisi	Hilal Koçyiğit	10+	329
Kanatlı Kediler Masalı Serisi	Ursula K. Le Guin	7+	117
Karahindibanın Uçuşan Öyküsü	Barbara Chotiner	4+	53
Karakoncolos	Tacettin Şimşek	12+	458
Karanfilli Dev Amca	Ahmethan Yılmaz	10+	330
Karanlık	Lemony Snickett	4+	93
Kardeşim ve Ben	Raina Telgemeier	8+	152
Katie Serisi	James Mayhew	3+	28
Kayakçı Tavşan	Claudia Rueda	3+	43
Kaygıdan Kaçılır mı?	Özge Özdemir	10+	331
Kayıp Bilgeler Krallığı	Neşe Karakaya	10+	332
Kayıp İsimler Krallığı Serisi	Figen Yaman Coşar	10+	333
Kedi Çocuk Çizgi Roman Kulübü	Dav Pilkey	8+	150
Kedinin Kanadı Olsa	Filiz Özdem	10+	334
Kekeme Hamlet	Doğukan İşler	10+	335
Kendini Aslan Sanan Şola	Bernardo Atxaga	6+	110
Keremcan Serisi	Hasan Karahisar	10+	336

Kırmızı Balon Ünlü Ressamları Tanıyor	Elif Gül Aydın	4+	62
Kırmızı Fili Gördünüz mü?	Ferit Avcı	3+	8
Kırpıntı	Julia Friese	4+	81
Kısa Çoraplı Zürafa	Güliz Dülgeroğlu Küpçü	3+	44
Kim Takar Salatalık Kral'ı	Christine Nöstlinger	12+	431
Kimin Yuvası?	Rebecca Cobb	3+	23
Kimse Bakmadığında Duygular Ne Yapar?	Tina Oziewicz	3+	34
Kimsenin Bilmediği Dil	Hilal Gürsu	4+	89
Kimsin Sen?	Miyase Sertbarut	12+	459
Kiraz Ağacı ile Aramızdaki Mesafe	Paola Peretti	12+	460
Kitabımı Öğreniyorum	Osman Özbağçe	10+	337
Kitap Nasıl Okunur?	Daniel Fehr	4+	56
Kitapları Hiç Sevmiyorum Artık!	Daisy Hirst	3+	19
Koca Roni	Catherine Rayner	3+	2
Komik Hayvan İsimleri Bakanlığı	Kes Gray	3+	27
Korsan Kitap Çetesi	Fatih Erdoğan	10+	338
Kraliçeyi Kurtarmak	Viladimir Tumanov	10+	339
Kudüs'ün İkinci Fatihi Selahaddin Eyyûbî	Meryem Uçar	12+	461
Kudüs'ün Renkleri	Jenny Molendyk	8+	181
Kuğuları Çağırın Anne	Gökhan Akçiçek	9+	200
Kumsalın Çizgili Dünyası	Hanzade Servi	10+	340
Kurda Kuşa Aşa	Şiirsel Taş	10+	341
Kurnaz Tilki	Johann Wolfgang Goethe	10+	342
Kurtuluşun Kahramanları Serisi	İsmail Bilgin	10+	343
Kuş Olsam Evime Uçsam	Güzin Öztürk	10+	344
Kuş Resimli Kazak	Gökhan Akçiçek	9+	191
Kuşlar Bize Ne Söyler	Filiz Özdem	10+	345
Kuşların Dili	Cahit Zarifoğlu	10+	346
Kütü'l Amare Kayıtlara Geçen Son Zafer	Metin Özdamarlar	10+	347
Kuzi	Anastasia Qaranawari	4+	83
Küçüğüm	Germano Zullo Albertine	7+	118
Küçük Bir Tohumdan Ormana	Sertan Çağlar	3+	15
Küçük Kara Balık	Samed Behrengi	9+	210
Küçük Kayılar Serisi	Enis Temizel	10+	348
Küçük Ok Serisi	Şafak Tavkul	10+	349
Küçük Prens	Antoine De Saint Exupery	11+	416
Küçük Şehzade	Cahit Zarifoğlu	10+	350
Küçükken Dinlemediğim Masallar	Mevlana İdris Zengin	9+	204
L Çizen Adam	Abdullah Harmancı	12+	462
La Fontaine'den Masallar	Nazım Hikmet	8+	167

Levent Türkiye'yi Geziyorum Serisi	Mustafa Orakçı	8+	160
Leyla Fonten'den Öyküler	Tülin Kozikoğlu	3+	12
Limon Kütüphanesi	Joe Cottetрил	12+	463
LO	Şermin Yaşar	10+	351
Louis Braille: Görmezlerin Kitap Okumasını Sağlayan Çocuk	Margaret Davidson	8+	166
Maceralı Roman Serisi	Melek Çe	10+	352
Malazgirtin Üç Atlısı	Ahmet Yılmaz Boyunağa	10+	352
Mario ve Gökyüzündeki Delik	Elizabeth Rusch	7+	127
Martı	Jonathan Livingston	10+	353
Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	Luis Sepulveda	9+	201
Masal Alan Adam	Mevlana İdris Zengin	9+	205
Masal Denizi	Bestami Yazgan	9+	224
Masal Kaçkını	Nehir Aydın Gökdoğan	10+	354
Masal Krallığı Seti	Didem Demirel	8+	159
Masal Mektuplar	Mustafa Ruhi Şirin	9+	196
Masal Rüzgarı	Koray Avcı Çakman	10+	355
Masalistanbul Serisi	Figen Yaman Coşar	10+	356
Matilda	Roald Dahl	10+	357
Mavi Gezegenin Hikâyesi	Andri Snaer Magnason	12+	464
Mavi Kuş	Mustafa Kutlu	11+	419
Mavi'nin Mutluluğu	Simla Sunay	7+	115
Mehmet Âkif Ersoy Özgürlük Peşinde	Recep Şükrü Apuhan	10+	358
Mehmet Âkif ve İstiklal Marşı	Mustafa Özçelik	12+	465
Meksika'ya Yolculuk	Gülten Dayıoğlu	12+	466
Melo	Sevim Ak	8+	144
Meraklı Bahçe	Peter Brown	3+	16
Merhaba Sayılar! Saymanın Ötesinde Bir Macera	Edmund Harriss, Houston Hughes	7+	128
Merhaba Söğüt	Yavuz Bahadıroğlu	12+	467
Mesneviden Hayvan Hikâyeleri	Yay. Haz. İsmail Güleç	10+	359
Mıstık, Seni Anlamıyoruz!	Tülin Kozikoğlu	8+	158
Misafir	Antje Damn	4+	64
Miş Miş Serisi	Lider Hepgenç	6+	109
Momo	Michael Ende	12+	468
Motorlukuş	Cahit Zarifoğlu	10+	361
Mucize	R.J. Palacio	12+	469
Mumuk Harfleri Öğreniyor	Selçuk Demirel	4+	59
Muniba'nın Kelimeleri	Gamze Karaca	7+	124
Mutlu Günlerim Mübarek Gecelerim	Yusuf Dursun	9+	217
Mutlu Prens	Oscar Wilde	10+	363
Müze	Susan Verde	3+	30
Müzedede Bir Gün	Ezgi Berk	3+	29

Nasrettin Hoca Hikâyeleri	Orhan Veli	9+	212
Ne Güzel Dedemsin Sen Nasreddin Hoca	Melek Özlem Sezer	10+	364
Neden Çiçek Açmıyorsun?	Katerina Macurova	3+	9
Neden Formda Kalmalıyım?	Kate Knighton, Susan Meredith	10+	365
Neden?	Tracey Corderoy	4+	71
Nehir gibi Konuşurum	Jordan Scott	4+	68
Neredesin Janinka	David Cırcı	10+	366
Neşeli Günlük Serisi	Selcen Yüksel Arvas	10+	367
Nohutçuk	Davide Cali	3+	7
Nur Dağındaki Çocuk	Hasan Nail Canat	10+	368
Nutuk, Mustafa Kemal Atatürk	Yay. Haz. Senem Kale	10+	362
Off, Dilim!	Feyza Hepçilingirler	10+	369
Okuldaki Hayalci Serisi	Davide Cali	4+	58
Orhan Yazıtları	Yücel Öztürk	10+	370
Osman Hamdi Bey'in Hazinesi	Lider Hepgenç	6+	108
Osmanlı Hikâyeleri Serisi	Zehra Aydüz	12+	470
Osmanlı Tarihi Serisi	Zehra Aygül	9+	220
Ö.T.E.K.İ Gizli Topluluk	Pedro Manas	10+	371
Öfke	Blandino Franco	3+	45
Öfkelenmemek Elde mi?	Özge Özdemir	10+	372
Ölümsüz Aile	Natalia Babbitt	10+	373
Ömer'in Çocukluğu	Muallim Naci	10+	374
Ördek Ölüm ve Lale	Wolf Erlbruch	4+	73
Öteki Çocuklar	Ursula Wölfel	10+	375
Özür Dilerim	Stefan Boonen	3+	46
Pal Sokağı Çocukları	Ferenc Molnar	12+	471
Patlak Zeka CemCan Serisi	Birsen Ekim Özen	8+	162
Penceredeki Kuş	Süleyman Bulut	8+	168
Perg Efsaneleri Serisi	Barış Müstecapoğlu	12+	497
Pes Etmezler Takımı Serisi	Neslihan Saltaş	10+	376
Peygamberimizden 101 Hatıra	Yaşar Kandemir	10+	377
Peygamberimizin Dilinden Kıssalar Serisi	Yaşar Kandemir	10+	378
Peygamberin Genç Arkadaşları	Özkan Öze	12+	472
Peygamberleri Öğrenelim	Yaşar Kandemir	12+	473
Polisiye Roman Serisi	Melek Çe	10+	379
Portakal Yıldızı	Cahit Ökmen	9+	202
Postayla Gelen Denizkabağu	Behiç Ak	8+	141
Profesör Binbilir'in Maceraları	Melek Çe	10+	380
Rahmet Peygamberim	Meryem Nuriye Yavuz	8+	187
Rengarenk Bir Bahçe	Betül Duran	4+	84

Renklerin Kara Kitabı	Menena Cottin, Rossana Faria	4+	98
Ressam Masalı	Can Göknil	4+	72
Robotlar Gerçekten Akıllı mıdır?	Federico Taddia	9+	189
Romancı Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım	12+	474
Sadako ve Kağıttan Bin Turna Kuşu	Eleanor Coerr	10+	381
Sakinler Serisi	Elif Akardaş	10+	382
Sarıkamış Buz Kesiyor	İbrahim Ünsal	12+	476
Savaş Atı	Michael Morpurgo	12+	477
Savaş Neleri Sevmez	Ximo Abadia	4+	85
Savaşın Başladığı Gün	Nicola Davies	4+	88
Sekoyana'nın Kapıları	Şiirsel Taş	12+	478
Sen Bir Taze Haber Gibi	Merve Kahraman Öztürk	12+	479
Sen Çanakkale'nin Hangi Kahramanısın?	Volkan Arslan	10+	383
Sen de Gülümse	Raina Telgemeier	8+	154
Sen Hiç Kebikeç Gördün mü	Melek Özlem Sezer	10+	384
Seni Çok Seviyorum Kokuşuk Surat	Lisa McCourt	3+	36
Sergüzeşt-i Sincap Sosi	Ergün Tanlak	8+	188
Sessiz Sakin Serisi	Melih Tuğtağ	10+	385
Sınıfın Yenisi	Behçet Çelik	12+	499
Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar	Miyase Sertbarut	10+	386
Siber Kahramanlar	Feyza Şahin	12+	480
Sivrisinek	Ömer Seyfettin	10+	387
Siyah Lale	Alexandre Dumas	12+	482
Sokakta Tek Başına	Ayhan Bozırat	10+	388
Sol Ayağım	Christy Brown	12+	483
Son Oyuncak Mağarası	Aykut Ertuğrul	9+	190
Soso'nun Kompost Kitabı	Sima Özkan	3+	21
Sözcü Koyunların Sözcük Oyunları	Şiirsel Taş	10+	389
Sözler Can Acıtır mı?	Özge Özdemir	10+	390
Sultandım Fatih Oldum	Yusuf Dursun	9+	218
Sunguroğlu Serisi	Yavuz Bahadıroğlu	12+	484
Suspuz	David Ouimet	7+	114
Suyu Sevmeyen Krokodil	Gemma Merino	3+	35
Sümüklerin Gizli Hayatı	Adriana Humanes	4+	49
Süper Gazeteciler	Aytül Akal	10+	391
Süper Patates Serisi	Sue Hendra	3+	11
Süper Selim Serisi	Süleyman Ezber	10+	392
Sürmeli Kedi'nin Arayışı	Beyza Akyüz	8+	177
Süt Kutusundaki İnek	Sophie Adriansen	3+	10
Şair Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım	12+	475
Şanslıyım! Şanssızım!	Eva Eriksson	4+	54

Şaşkın Cengaver	İsmet Bertan	10+	393
Şehirdeki Son Ağaç	Peter Carnavas	4+	52
Şifa'nın Aynası	Şule Kala	12+	481
Şimdi	Kevser Yılmaz	4+	82
Şirin İstanbul'u Geziyor Serisi	Birsen Ekim Özen	8+	161
Şu Acayip Şeyler Dizisi	Tarık Uslu	10+	394
Talihsiz İsimler Serisi	Neslihan Saltaş	10+	395
Tarihimizden Yaşanmış Öyküler	Yavuz Bahadıroğlu	12+	485
Taş Devri Modası	Rebecca Lisle	3+	20
Taş Masalları	Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan	10+	396
Tatlı mı Tatlı Duam Kanatlı	Yusuf Dursun	9+	216
Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları	Behiç Ak	8+	142
Tebessüm Öğretmen	Duran Çetin	9+	221
Telefona Dönüşen Kız	Fatih Erdoğan	8+	156
Temsili Kahraman	Feyza Şahin	12+	486
Tersine Masallar	Sümeyra Turanalp	8+	185
Toko	Naz Elkorek	3+	26
Tombik Ayı Serisi	Karma Wilson	3+	14
Türk İkizleri	Cahit Uçuk	12+	496
Türkçenin Muhafızları Serisi	Özgür Aras Tüfek	10+	397
Bir Problem Bin Çözüm	Nehir Yazar	10+	398
Türkü Çocuk	Feyza Hepçilingirler	9+	192
Tütü Düştü	Corey Tabor	3+	3
Uçan Halı Serisi	Melek Çe	10+	399
Uçan Süpürge, İyi Yürekli Cadı ve 4 Kafadar	Julia Donaldson	3+	32
Uçarım Dualarla Gökyüzüne	Bestami Yazgan	9+	226
Uçuk Ailemle Kaçık Maceralar Serisi	Salih Uyan	12+	487
Uçurtmam Bulut Şimdi	Sevim Ak	8+	129
Umacı	Hanzade Servi	12+	488
Umut Sokağı Çocukları	Gülsevin Kırıl	10+	400
Umutlu Öyküler Gezegeni Serisi	Şehri Madan	12+	489
Uyuyan Topaç	Koray Avcı Çakman	10+	401
Uzak	Shaun Tan	10+	402
Uzun Hikâye	Mustafa Kutlu	11+	418
Üç Soru	Jon J. Muth	7+	125
Ünsüz Youtuberin Günlüğü	Miyase Sertbarut	10+	403
Ütüsüz Ayakkabılar	Mevlana İdris Zengin	9+	207
Üzüntü İçin Bir Sığınak	Anne Booth	3+	39
Vanessa'nın Yanındayım	Kreascoet	4+	60
Vanilya Kokulu Mektuplar	Sevim Ak	8+	146
Vapurları Seven Çocuk	Behiç Ak	8+	143

Virüslerin Gizli Hayatı	Adriana Humanes	4+	50
Volkanik Patlamalar ve Taşan Okyanuslar	Jesse Goossens	10+	360
Yalınayak Gen Serisi	Keiji Nakazawa	12+	490
Yanlış Masalcı Bay Yanlış	Doğukan İşler	8+	170
Yaraların Gizli Hayatı	Adriana Humanes	4+	51
Yaralı Serçe	Hasan Nail Canat	10+	404
Yasemin ve Lavanta Serisi	Sevgi Saygı	8+	165
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	Behiç Ak	8+	133
Yayazula	Julia Donaldson	3+	33
Yazar Olacak Çocuklar	Mehmet Nuri Yardım	12+	491
Yeşil Bayır	Sulhi Dölek	8+	149
Yeşil Gözlü Kardan Adam	Tacettin Şimşek	10+	405
Yeşil Şahmeran Masalı	Handan Belivermiş	4+	92
Yıldız Tozu	Mustafa Kutlu	10+	406
Yıldızlar Saçıldığında	Victoria Jamieson Omar Mohamed	12+	492
Yılıkı Atı	Abbas Sayar	10+	407
Yolculuk	Francesca Sanna	4+	87
Yunus Emre'yle Bir Gün	Mustafa Orakçı	10+	408
Yusuf'un Üç Gömleği	Abdullah Yıldız	12+	493
Yürek Dede ile Padişah	Cahit Zarifoğlu	10+	409
Yüzünde Güller Açan Keselisiçan	Frank Tashlin	7+	112
Zaman Bisikleti Serisi	Bilgin Adalı	10+	410
Zaman Sandığı	Andri Snaer Magnason	12+	494
Zehra'nın Günlüğü - İnancım, İbadetlerim	Ahmet Mercan, Neriman Karatekin	10+	411

TAVSİYE EDİLEN KİTAPLARIN YAZARLARININ ALFABETİK LİSTESİ

Yazar adı	Kitap adı	Yaş	Sıra
Abbas Sayar	Yılkı Atı	10+	407
Abdulhamid Bilali	Eğitici Dersler Rasulullah'ın Hayatından	12+	437
Abdullah Harmancı	Aynalı Baba ve Raci	10+	248
Abdullah Harmancı	L Çizen Adam	12+	462
Abdullah Kara, Hilal Kara	Dört Halife Serisi	10+	297
Abdullah Yıldız	Yusuf'un Üç Gömleği	12+	493
Adem Özköse	Cennete Otostop Hidayet Öyküleri	12+	433
Adnan Binyazar	Dede Korkut'tan Öyküler	12+	500
Adriana Humanes	Sümüklerin Gizli Hayatı	4+	49
Adriana Humanes	Virüslerin Gizli Hayatı	4+	50
Adriana Humanes	Yaraların Gizli Hayatı	4+	51
Ahmet Büke	Gökçe'nin Yolu	12+	498
Ahmet Mercan, Neriman Karatekin	Zehra'nın Günlüğü - İnancım, İbadetlerim	10+	411
Ahmet Yılmaz Boyunağa	Efsane Komutan Tarık bin Ziyad	10+	301
Ahmet Yılmaz Boyunağa	Malazgirtin Üç Atlısı	10+	352
Ahmethan Yılmaz	Karanfilli Dev Amca	10+	330
Alex Nagues	Aylaklar Kumsalı	8+	157
Alexandre Dumas	Siyah Lale	12+	482
Alice James, Emily Bone	Açık Hava Etkinlikleri	8+	182
Anastasia Qaranawari	Kuzi	4+	83
Andreas Steinhöfel	Gecen Gündüzüm Olsa	9+	233
Andrew Clements	Bunun Adı Findel	10+	270
Cengiz Aytmatov	Masallar ve Efsaneler	10+	271
Andri Snaer Magnason	Mavi Gezegenin Hikâyesi	12+	464
Andri Snaer Magnason	Zaman Sandığı	12+	494
Angela Nanetti	Dedem Bir Kiraz Ağacı	10+	290
Anna Clara Tidholm	Elveda Bay Muffin	4+	74
Anne Blanchard	Dünyaya Bilimi Öğreten İslam Âlimleri	10+	299
Anne Booth	Üzüntü İçin Bir Sığınak	3+	39
Antje Damn	Çıkagelen Semender	4+	63
Antje Damn	Misafir	4+	64
Antoine De Saint Exupery	Küçük Prens	11+	416
Astrid Frank	Görünmez Uli	10+	311
Ayhan Bozırat	Sokakta Tek Başına	10+	388
Aykut Ertuğrul	Son Oyuncak Mağarası	9+	190
Ayşe Sevim	Güneşe Yolculuk	12+	447
Ayşe Sevim	Hikâye Anahtarcısı Serisi	10+	320
Aytül Akal	Süper Gazeteciler	10+	391

Barb Rosenstock	Gürültülü Boya Kutusu	4+	66
Barbara Chotiner	Karahindibanın Uçuşan Öyküsü	4+	53
Bariş Müstecapoğlu	Perg Efsaneleri Serisi	12+	497
Behçet Çelik	Sınıfın Yenisi	12+	499
Behiç Ak	Alaaddin'in Geveze Su Boruları	8+	131
Behiç Ak	Altı Kırk Dört Dalgası	8+	134
Behiç Ak	Ben Ne Zaman Doğdum?	6+	105
Behiç Ak	Benim Bir Karışım	6+	104
Behiç Ak	Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	8+	132
Behiç Ak	Çatıdaki Gezegen	8+	135
Behiç Ak	Doğum Günü Hediyesi	3+	1
Behiç Ak	Eve Giden Küçük Tren	8+	136
Behiç Ak	Galata'nın Tembel Martısı	8+	137
Behiç Ak	Geçmişe Tırmanan Merdiven	8+	138
Behiç Ak	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	8+	130
Behiç Ak	Havada Asılı Kalan Top	8+	139
Behiç Ak	Havva ile Kaplumbağa	8+	140
Behiç Ak	Postayla Gelen Denizkabağı	8+	141
Behiç Ak	Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları	8+	142
Behiç Ak	Vapurları Seven Çocuk	8+	143
Behiç Ak	Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	8+	133
Benji Davies	Dedemin Adası	4+	78
Bernadette Cuxart	Çok Kolay Örgü - Çocuklara Özel	9+	214
Bernardo Atxaga	Kendini Aslan Sanan Şola	6+	110
Bestami Yazgan	Başımın Tacı Aile Ağacı	9+	225
Bestami Yazgan	Bu Vatan Bizim -Milli Şiirler-	10+	269
Bestami Yazgan	Ceren'in Maceraları Serisi	9+	227
Bestami Yazgan	Gözlük Takan Yıldızlar	7+	119
Bestami Yazgan	Gülü İncitme Gönül	12+	446
Bestami Yazgan	Masal Denizi	9+	224
Bestami Yazgan	Uçarım Dualarla Gökyüzüne	9+	226
Betina Ip	Beynimiz Nasıl Çalışır?	8+	183
Betül Duran	Rengarenk Bir Bahçe	4+	84
Beyza Akyüz	Bahçede Ters Giden Bir Şey Var	8+	178
Beyza Akyüz	Sürmeli Kedi'nin Arayışı	8+	177
Bilgin Adalı	Atlantis'in Çocukları	10+	246
Bilgin Adalı	Hazine Dedektifleri	10+	262
Bilgin Adalı	Zaman Bisikleti Serisi	10+	410
Birsen Ekim Özen	Patlak Zeka CemCan Serisi	8+	162
Birsen Ekim Özen	Şirin İstanbul'u Geziyor Serisi	8+	161
Blandino Franco	Öfke	3+	45
Brendan Wenzel	Hepi Topu Bir Tekir	4+	61

Brigitte Weninger	Fati Teyze'nin Yıldızı	4+	95
Cahit Ökmen	Portakal Yıldızı	9+	202
Cahit Uçuk	Türk İkiizleri	12+	496
Cahit Zarifoğlu	Ağaçkakanlar	10+	234
Cahit Zarifoğlu	Gülücük	10+	312
Cahit Zarifoğlu	Kuşların Dili	10+	346
Cahit Zarifoğlu	Küçük Şehzade	10+	350
Cahit Zarifoğlu	Motorlukuş	10+	361
Cahit Zarifoğlu	Yürek Dede ile Padişah	10+	409
Can Göknül	Ressam Masalı	4+	72
Catherine Rayner	Koca Roni	3+	2
Charlette Guillain	Ayaklarımın Altındaki Dünya	4+	65
Charlie Mackesy	Çocuk, Köstebek, Tilki ve At	10+	282
Christine Nöstlinger	Kim Takar Salatalık Kral'ı	12+	431
Christopher Edge	Albie Bright'ın Sayısız Dünyası	10+	235
Christy Brown	Sol Ayağım	12+	483
Claudia Rueda	Kayakçı Tavşan	3+	43
Corey Tabor	Tütü Düştü	3+	3
Çeşitli yazarlar	İş Kültür - İlk Okuma Kitaplarım Serisi	6+	103
Çiğdem Sezer	Juju Beni Unutma	12+	456
Daisy Hirst	Alfons, Bu Yaptığın Hiç Doğru Değil!	3+	18
Daisy Hirst	Alfons, Tavana Çamur Sıçramış!	3+	17
Daisy Hirst	Kitapları Hiç Sevmiyorum Artık!	3+	19
Daniel Fehr	Kitap Nasıl Okunur?	4+	56
Dav Pilkey	Kedi Çocuk Çizgi Roman Kulübü	8+	150
David Cırcı	Neredesin Janinka	10+	366
David McKee	Elmer	3+	6
David Quimet	Gümbür Gümbür	7+	113
David Quimet	Suspus	7+	114
Davide Cali	Düşman: Barış için Bir Kitap	4+	86
Davide Cali	Nohutçuk	3+	7
Davide Cali	Okuldaki Hayalci Serisi	4+	58
Diane Carmel Leger	Göçmenlerin Gizli Dostu	9+	231
Didem Demirel	Masal Krallığı Seti	8+	159
Didier Levy	Angelman	4+	70
Doğukan İşler	Kekeme Hamlet	10+	335
Doğukan İşler	Yanlış Masalcı Bay Yanlış	8+	170
Duran Çetin	Çılgın Okul	9+	222
Duran Çetin	Tebessüm Öğretmen	9+	221
Eda Albayrak	Beyaz Sakal'ın Hazinesi	8+	179
Eda Albayrak	Kahramanın El Kitabı	12+	457
Edisyon	Benim İnançım	10+	256

Edmondo De Amicis	Çocuk Kalbi	10+	280
Edmund Harriss, Houston Hughes	Merhaba Sayılar! Saymanın Ötesinde Bir Macera	7+	128
Eleanor Coerr	Sadako ve Kağıttan Bin Turna Kuşu	10+	381
Elif Akardaş	Sakinler Serisi	10+	382
Elif Esra Erdil-Recep Erdil	Bir Tohum Masalı	4+	97
Elif Esra Erdil-Recep Erdil	Çınar ile Sincap	4+	96
Elif Gül Aydın	Kırmızı Balon Ünlü Ressamları Tanıyor	4+	62
Elizabeth Rusch	Mario ve Gökyüzündeki Delik	7+	127
Emily Gravett	Bir Daha!	3+	24
Emine Gizem Bulut	Belki de Tersten Bakmalısın	3+	48
Enid Blyton	Adada Macera	11+	421
Enid Blyton	Afacan Beşler Serisi	9+	228
Enis Temizel	Küçük Kayılar Serisi	10+	348
Ergün Tanlak	Sergüzeşt-i Sincap Sosi	8+	188
Eric Carle	Aç Tırtıl	3+	5
Eric Carle	Kafası Karışık Bukalemun	3+	4
Esat Zorkirişçi	Bilmecelerle Topkapı Sarayı	9+	229
Esra Bahadır Cesar	Bahadır Sirius'un Seçimi	12+	426
Esra Bahadır Cesar	Emanetdar Ayasofya Dehlizlerinde	12+	440
Esra Bahadır Cesar	Harita Koruyucuları Serisi	12+	448
Eva Eriksson	Şanslıyım! Şanssızım!	4+	54
Ezgi Berk	Müzedede Bir Gün	3+	29
F. Hodgson Burnnet	Gizli Bahçe	12+	445
F.Harrold	Hayali	12+	450
Fatıma Şerafettin	Adil'in Renkli Kuşları	4+	94
Fatih Erdoğan	Artık Kendim Okuyabilirim Serisi	6+	101
Fatih Erdoğan	Ayşegül'e Ne Oldu?	10+	249
Fatih Erdoğan	Böyle de Kitap mı Olur?	10+	266
Fatih Erdoğan	Böyle de Ödev mi Olur?	10+	267
Fatih Erdoğan	Korsan Kitap Çetesi	10+	338
Fatih Erdoğan	Telefona Dönüşen Kız	8+	156
Fatih Okumuş	Hz. Muhammed'in Yaşam Öyküsü	11+	417
Fatih Turanalp	Bi' Keresinde	10+	261
Fatima Şerafeddin	İbni Batuta	7+	120
Fatima Şerafeddin	İbni Haldun	7+	122
Fatima Şerafeddin	İbni Rüşd	7+	123
Fatima Şerafeddin	İbni Sina	7+	121
Fazıl Hüsnü Dağlarca	Bitkiler Okulu	10+	264
Fazıl Hüsnü Dağlarca	Cin ile Cincik	10+	274
Federico Taddia	Robotlar Gerçekten Akıllı mıdır?	9+	189
Ferenc Molnar	Pal Sokağı Çocukları	12+	471
Feridun Oral	Farklı ama Aynı	4+	57

Ferit Avcı	Kırmızı Fili Gördünüz mü?	3+	8
Feyza Hepçilingirler	Off, Dilim!	10+	369
Feyza Hepçilingirler	Türkü Çocuk	9+	192
Feyza Şahin	Elektron Terbiyecileri	12+	438
Feyza Şahin	Filanca Operasyon	12+	443
Feyza Şahin	Siber Kahramanlar	12+	480
Feyza Şahin	Temsili Kahraman	12+	486
Figen Yaman Coşar	Evrendeki Son Hazine	10+	302
Figen Yaman Coşar	Kayıp İsimler Krallığı Serisi	10+	333
Figen Yaman Coşar	Masalistanbul Serisi	10+	356
Filiz Özdem	Kedinin Kanadı Olsa	10+	334
Filiz Özdem	Kuşlar Bize Ne Söyler	10+	345
Finn-Ole Heinrich, Ran Flygenring	Ekşilina'nın Hayret Verici Maceraları Serisi	11+	412
Francesca Sanna	Arkadaşım Korku	3+	40
Francesca Sanna	Yolculuk	4+	87
Frank Tashlin	Ayı Olmayan Ayı	7+	111
Frank Tashlin	Yüzünde Güller Açan Keselisiçan	7+	112
Fraser Ralston, Judith Ralston	Hava Nedir?	10+	315
Fulya İbanoğlu, Hümeysra Kılıç	Batuta ile Şeylerin Tarihine Yolculuk	10+	253
Gamze Karaca	Muniba'nın Kelimeleri	7+	124
Gemma Merino	Suyu Sevmeyen Krokodil	3+	35
Germano Zullo Albertine	Küçüğüm	7+	118
Glenn Ringtved	Ağlamak Güzeldir	4+	79
Gökçe Coşkun	Hayvan Dostlarımız için İlk Yardım Rehberi	3+	22
Gökhan Akçiçek	Kuğuları Çağırın Anne	9+	200
Gökhan Akçiçek	Kuş Resimli Kazak	9+	191
Gönül Öztopuz	Çizgi Romanın Görünmez Kahramanları: Yazar ve Çizer	8+	155
Guridi	Bir Balina Bir Bavula Nasıl Sığar	4+	100
Güliz Dülgeroğlu Küpçü	Kısa Çoraplı Zürafa	3+	44
Gülsevin Kıral	Berber Pire, Tellal Deve	10+	258
Gülsevin Kıral	İstanbulu Çalıyorlar	10+	326
Gülsevin Kıral	Umut Sokağı Çocukları	10+	400
Gülsüm Sezgin	İbrahim ile Kartopu	9+	230
Gülşen Ünüvar	Bilge Kutad Anlatıyor Serisi	9+	209
Gülten Dayıoğlu	Meksika'ya Yolculuk	12+	466
Güzin Öztürk	Kuş Olsam Evime Uçsam	10+	344
H. İbrahim İzgi	Görklü Kelimeler Ormanı	10+	310
Handan Belivermiş	Yeşil Şahmeran Masalı	4+	92
Hanzade Servi	Kumsalın Çizgili Dünyası	10+	340

Hanzade Servi	Umacı	12+	488
Hasan Karahisar	Keremcan Serisi	10+	336
Hasan Latif Sarıyüce	Anadolu Efsaneleri	10+	237
Hasan Latif Sarıyüce	Anadolu Masalları	10+	238
Hasan Nail Canat	Nur Dağındaki Çocuk	10+	368
Hasan Nail Canat	Yaralı Serçe	10+	404
Hatice Işılak Durmuş (ed.)	Birdirbir Dergisi	10+	263
Helga Bansch	Dikkat! Yer Sincabı Çıkabilir	3+	47
Hilal Gürsu	Kimse Bilmediği Dil	4+	89
Hilal Koçyiğit	Kam Anadan Türk Dünyası Masalları Serisi	10+	329
İbrahim Ünsal	Sarıkamış Buz Kesiyor	12+	476
İrem Uşar	AşırıOrman	10+	244
İskender Pala	İki Dirhem Bir Çekirdek	10+	324
İsmail Bilgin	Çanakkale'de Destan Yazanlar Serisi	10+	277
İsmail Bilgin	Kahraman Türk Denizcileri Serisi	10+	328
İsmail Bilgin	Kurtuluşun Kahramanları Serisi	10+	343
İsmet Bertan	Şaşkın Cengaver	10+	393
Jack London	Ateş Yakmak	12+	425
Jack London	Beyaz Diş	12+	427
James Mayhew	Katie Serisi	3+	28
Yaşar Kemal	Kalemler	10+	275
Jean-Claude Grumberg, Ronan Bedel	Çabukşığınlar	10+	276
Jenny Molendyk	Kudüs'ün Renkleri	8+	181
Joanne Schwartz	Babamı Beklerken	4+	91
Joe Cottettil	Limon Kütüphanesi	12+	463
Johann Wolfgang Goethe	Kurnaz Tilki	10+	342
John Agee	Bu Kitabın Ortasında Duvar Var	4+	55
John Boyne	Çizgili Pijamalı Çocuk	12+	434
John Steinbeck	Al Midilli	11+	414
John Steinbeck	İnci	11+	413
Joke van Leeuwen	Babam Bir Çalılığa Dönüştüğünde	10+	251
Jon J. Muth	Üç Soru	7+	125
Jonathan Livingston	Martı	10+	353
Jordan Scott	Nehir gibi Konuşurum	4+	68
Judith Kerr	Dombili Serisi	3+	13
Jules Verne	Aya Yolculuk	10+	247
Jules Verne	Dünyanın Merkezine Yolculuk	10+	298
Jules Verne	İki Yıl Okul Tatili	10+	325
Julia Donaldson	İyi Yürekli Dev Memo	3+	31
Julia Donaldson	Uçan Süpürge, İyi Yürekli Cadı ve 4 Kafadar	3+	32

Julia Donaldson	Yayazula	3+	33
Julia Friese	Kırpıntı	4+	81
Karma Wilson	Tombik Ayı Serisi	3+	14
Kate Knighton, Susan Meredith	Neden Formda Kalmalıyım?	10+	365
Kate Milner	Benim Adım Mülteci Değil	4+	75
Katerina Macurova	Neden Çiçek Açmıyorsun?	3+	9
Katherine Rundell	Feo ve Kurt	12+	442
Keiji Nakazawa	Yalınayak Gen Serisi	12+	490
Kes Gray	Komik Hayvan İsimleri Bakanlığı	3+	27
Kevser Yılmaz	Şimdi	4+	82
Koray Avcı Çakman	Doğa Dedektifleri Serisi	10+	295
Koray Avcı Çakman	Düşlerin Peşindeki Çocuk	10+	300
Koray Avcı Çakman	Hoflipuf	10+	322
Koray Avcı Çakman	Masal Rüzgarı	10+	355
Koray Avcı Çakman	Uyuyan Topaç	10+	401
Kreascoet	Vanessa'nın Yanındayım	4+	60
Kristen Nordstrom	Biyotaklit - Doğadan İlham Alan Mucitler	8+	184
Laura S. Matthews	Balık	10+	252
Lemony Snickett	Karanlık	4+	93
Lider Hepgenç	Miş Miş Serisi	6+	109
Lider Hepgenç	Osman Hamdi Bey'in Hazinesi	6+	108
Lisa McCourt	Seni Çok Seviyorum Kokuşuk Surat	3+	36
Lisa Nicol	Dr. Bugalu ve Kahkahasını Kaybeden Kız	12+	436
Lou Beachesne	Bizon Raymon	6+	107
Luis Prats Martinez	Hachiko - Sahibini Bekleyen Köpek	10+	313
Luis Sepulveda	Martıya Uçmayı Öğreten Kedi	9+	201
Marcel Ayme	Daldaki Kedinin Kırmızı Masalları- Yağmur Yağdıran Kedi	10+	286
Marcel Ayme	Daldaki Kedinin Mavi Masalları - Kuğuların Türküsü	10+	287
Margaret Davidson	Louis Braille: Görmezlerin Kitap Okumasını Sağlayan Çocuk	8+	166
Maris Wicks	İnsan Vücutu Tiyatrosu	4+	67
Mathieu Grousson	İlk Çizgi Romanım Serisi	7+	116
Mavisel Yener	Dolunay Dedektifleri Serisi	10+	296
Mehmet Ali Başaran	Gazete Okuyan Tavuk	10+	305
Mehmet Altıparmak	Bilge ile Hikmet Düşündüren Muhabbetler Serisi	9+	223
Mehmet Esen	İnteroğlan Serisi	9+	219
Mehmet Nuri Yardım	Romancı Olacak Çocuklar	12+	474
Mehmet Nuri Yardım	Şair Olacak Çocuklar	12+	475

Mehmet Nuri Yardım	Yazar Olacak Çocuklar	12+	491
Melek Çe	Çocuk ve Namaz	10+	281
Melek Çe	Deyim mi Demeyim mi	8+	176
Melek Çe	Maceralı Roman Serisi	10+	352
Melek Çe	Polisiye Roman Serisi	10+	379
Melek Çe	Profesör Binbilir'in Maceraları	10+	380
Melek Çe	Uçan Halı Serisi	10+	399
Melek Özlem Sezer	Eyvah Gölgeler Değişiyor	10+	303
Melek Özlem Sezer	Ne Güzel Dedemsin Sen Nasreddin Hoca	10+	364
Melek Özlem Sezer	Sen Hiç Kebikeç Gördün mü	10+	384
Melih Tuğtağ	Çorap Kral	10+	283
Melih Tuğtağ	Sessiz Sakin Serisi	10+	385
Melike Günyüz, Reza Hammatirad	Gakgukların Maceraları Serisi	4+	80
Menena Cottin, Rossana Faria	Renklerin Kara Kitabı	4+	98
Merve Kahraman Öztürk	Sen Bir Taze Haber Gibi	12+	479
Meryem Nuriye Yavuz	Rahmet Peygamberim	8+	187
Meryem Uçar	Aliya - Özgürlük ve Adalet Savaşçısı	12+	424
Meryem Uçar	Kudüs'ün İkinci Fatihi Selahaddin Eyyübi	12+	461
Metin Özdamarlar	Geçit Vermez Çanakkale	10+	307
Metin Özdamarlar	Kütü'l Amare Kayıtlara Geçen Son Zafer	10+	347
Meva A. Önyurt- Tuğba Karabey	Gölge Oyunları: Hacivat ve Karagöz'ün Peşinde	10+	309
Mevlana İdris Zengin	Dondurmalı Matematik	9+	208
Susanna Tamaro	Atla Bart	9+	203
Mevlana İdris Zengin	Kafamın İçinden Masallar	9+	206
Mevlana İdris Zengin	Küçükken Dinlemediğim Masallar	9+	204
Mevlana İdris Zengin	Masal Alan Adam	9+	205
Mevlana İdris Zengin	Ütüsüz Ayakkabılar	9+	207
Michael Ende	Bitmeyecek Öykü	12+	428
Jesse Goossens	Volkanik Patlamalar ve Taşan Okyanuslar	10+	360
Michael Ende	Momo	12+	468
Michael Morpurgo	Savaş Atı	12+	477
Miguel Tanco	En Büyük Tutkum Matematik	7+	126
Mine Soysal	Daralan	12+	435
Miyase Sertbarut	Çöp Plaza	10+	284
Miyase Sertbarut	Kimsin Sen?	12+	459
Miyase Sertbarut	Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar	10+	386
Miyase Sertbarut	Ünsüz Youtuberın Günlüğü	10+	403

Muallim Naci	Ömer'in Çocukluğu	10+	374
Mustafa Kutlu	Hayat Güzeldir	11+	420
Mustafa Kutlu	Mavi Kuş	11+	419
Mustafa Kutlu	Uzun Hikâye	11+	418
Mustafa Kutlu	Yıldız Tozu	10+	406
Mustafa Orakçı	Levent Türkiye'yi Geziyorum Serisi	8+	160
Mustafa Orakçı	Yunus Emre'yle Bir Gün	10+	408
Mustafa Ökkeş Evren	Arkadaşım Cami	10+	242
Mustafa Özçelik	Mehmet Âkif ve İstiklal Marşı	12+	465
Mustafa Ruhi Şirin	Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun	9+	193
Mustafa Ruhi Şirin	Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan	8+	172
Mustafa Ruhi Şirin	Dünya Kardeş, Sobe!	9+	194
Mustafa Ruhi Şirin	Dünyaya Gülen Adam	8+	171
Mustafa Ruhi Şirin	Eşek Nasıl Kral Oldu?	8+	175
Mustafa Ruhi Şirin	Gökyüzü Çiçekleri	8+	174
Mustafa Ruhi Şirin	Harflerin Kardeşliği	8+	173
Mustafa Ruhi Şirin	Her Çocuğun Bir Yıldızı Var	9+	195
Mustafa Ruhi Şirin	Masal Mektuplar	9+	196
Mustafa Uluçay	Hay: Issız Adada Bir Çocuk	10+	316
Nahed Al-Shawa	Ben Buradayım	8+	180
Natalia Babbitt	Ölümsüz Aile	10+	373
Naz Elkorek	Toko	3+	26
Nazım Hikmet	La Fontaine'den Masallar	8+	167
Necati Zekeriya	Bizim Sokağın Çocukları	10+	265
Necdet Neydim	İki Gözüm Üzümüm	8+	163
Nehir Aydın Gökdoğan	Masal Kaçkını	10+	354
Neslihan Saltaş	Pes Etmezler Takımı Serisi	10+	376
Neslihan Saltaş	Talihsiz İsimler Serisi	10+	395
Neşe Karakaya	Kayıp Bilgeler Krallığı	10+	332
Nicola Davies	Savaşın Başladığı Gün	4+	88
Norton Juster	Hayalet Gişe	12+	449
Nurgül Bahar	Filozofya Duvarın Ardında Bir Dünya	10+	304
Nursel Duruer	Genç Olmak 1-2 80 Yazardan Öykü	12+	495
Nurulhude Baykal,Tuba Sarigül, Ayşenur Okatan	Çizgi Bilim - Aziz Sançar	11+	422
Ole Könnecke	Anton Serisi	3+	25
Onjali Q. Rauf	Arka Sıradaki Çocuk	10+	241
Orhan Veli	Nasrettin Hoca Hikâyeleri	9+	212
Oscar Wilde	Mutlu Prens	10+	363
Osman Özbağçe	Kitabımı Öğreniyorum	10+	337
Ömer Seyfettin	Sivrisinek	10+	387
Özge Özdemir	Her Söze Güvenilir mi?	10+	318
Özge Özdemir	Her Şakaya Gülünür mü?	10+	319

Özge Özdemir	Kayıdan Kaçılır mı?	10+	331
Özge Özdemir	Öfkelenmemek Elde mi?	10+	372
Özge Özdemir	Sözler Can Acıtır mı?	10+	390
Özgür Aras Tüfek	Türkçenin Muhafızları Serisi	10+	397
Nehir Yazar	Bir Problem Bin Çözüm	10+	398
Özkan Öze	Çaylak ile Filozof	12+	432
Özkan Öze	Daha da Küçükler için Allah'ı Merak Ediyorum	10+	285
Özkan Öze	Gazali ile Ateş ve Pamuk Arasında	12+	444
Özkan Öze	Genç Adam ve Allah	10+	308
Özkan Öze	İbn Sina ile Uçan Adamın Peşinde	12+	453
Özkan Öze	İbn Tufeyl ile Akıl Adasında Bir Başına	12+	454
Özkan Öze	Peygamberin Genç Arkadaşları	12+	472
Pam Munoz Ryan, Peter Sis	Hayalperest	12+	451
Paola Peretti	Kiraz Ağacı ile Aramızdaki Mesafe	12+	460
Paulette Bourgeois	Franklin Serisi	6+	102
Pedro Manas	Ö.T.E.K.İ Gizli Topluluk	10+	371
Penny Smith	Benim Okulum	10+	257
Peter Brown	Meraklı Bahçe	3+	16
Peter Carnavas	Şehirdeki Son Ağaç	4+	52
Petra Fietzek	Gülmek İçimizde	8+	169
Pierre Elie Ferrier	Bitlerimi Geri Verin!	6+	106
Pieter Koolwijk	Ben'in Gemisi	10+	255
Pimm Van Hest	Annem Her Yerde	4+	76
Pimm Van Hest	Evinden Uzakta - Mülteci	4+	77
R.J. Palacio	Mucize	12+	469
Raina Telgemeier	Gülümse	8+	151
Raina Telgemeier	Hayaletler	10+	317
Raina Telgemeier	Haydi Biraz Cesaret	8+	153
Raina Telgemeier	Kardeşim ve Ben	8+	152
Raina Telgemeier	Sen de Gülümse	8+	154
Rebecca Cobb	Kimin Yuvası?	3+	23
Rebecca Lisle	Taş Devri Modası	3+	20
Recep Şükrü Apuhan	Mehmet Âkif Ersoy Özgürlük Peşinde	10+	358
Rene Guillot	Beyaz Yele	10+	259
Rieke Patwardhan	Bezelye Çorbası Dedektiflik Takımı	10+	260
Roald Dahl	Dev Şeftali	10+	292
Roald Dahl	Matilda	10+	357
Rosa M. Curto	Çok Kolay Dikiş - Çocuklara Özel	9+	213
Ross Burach	Ben Sandalye Değilim	3+	38
Ross Burach	Çorbamda Zürafa Var	3+	37
Ruth Symons	80 Bulmacayla Dünya Gezisi	4+	99
Ryan Andrews	Bu Bizim Anlaşmamız	12+	429

S. E. Durrant	Hayata Koşmak	12+	452
Salih Uyan	Acayip İşler Takımı Serisi	12+	423
Salih Uyan	Uçuk Ailemle Kaçık Maceralar Serisi	12+	487
Salih Zengin	Devekuşları Plan Yapmaz	10+	293
Salih Zengin	Gazoz Kapağı	10+	306
Samed Behrengi	Bir Şeftali Bin Şeftali	9+	211
Samed Behrengi	Küçük Kara Balık	9+	210
Sara Şahinkanat	Babamın Battaniyesi	3+	41
Selcen Yüksel Arvas	Atasözleri ve Hikâyeleri	10+	245
Selcen Yüksel Arvas	Deyimler ve Hikâyeleri	10+	294
Selcen Yüksel Arvas	Neşeli Günlük Serisi	10+	367
Selçuk Demirel	Mumuk Harfleri Öğreniyor	4+	59
Sertan Çağlar	Küçük Bir Tohumdan Ormana	3+	15
Sevgi Saygı	Babaannemin İçine Uzaylı Kaçtı	10+	250
Sevgi Saygı	Yasemin ve Lavanta Serisi	8+	165
Sevim Ak	Dalgalar Dedikoduyu Sever	8+	145
Sevim Ak	Domates Saçlı Kız	8+	147
Sevim Ak	Horoz Adam ve Korsan	8+	148
Sevim Ak	Melo	8+	144
Sevim Ak	Uçurtmam Bulut Şimdi	8+	129
Sevim Ak	Vanilya Kokulu Mektuplar	8+	146
Sharon M. Draper	İçimdeki Müzik	12+	455
Shaun Tan	Uzak	10+	402
Sima Özkan	Soso'nun Kompost Kitabı	3+	21
Simla Sunay	Mavi'nin Mutluluğu	7+	115
Sophie Adriansen	Süt Kutusundaki İnek	3+	10
Stefan Boonen	Özür Dilerim	3+	46
Sue Hendra	Süper Patates Serisi	3+	11
Suhube Göker	Huzursuz Kâşifler 1/ Zamanlar Arası Geçiş	10+	323
Sulhi Dölek	Yeşil Bayır	8+	149
Susan Verde	Müze	3+	30
Suzanne Collins	Charlie McButton'ın Elektrikleri Kesilince	4+	90
Süleyman Bulut	Arkadaşım Nasreddin Hoca	10+	243
Süleyman Bulut	Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler	10+	272
Süleyman Bulut	Penceredeki Kuş	8+	168
Süleyman Ezber	Süper Selim Serisi	10+	392
Sümeyra Turanalp	Bir İnşallah Masalı	8+	186
Sümeyra Turanalp	Tersine Masallar	8+	185
Şafak Tavkul	Küçük Ok Serisi	10+	349
Şehri Madan	Umutlu Öyküler Gezegeni Serisi	12+	489

Şermin Yaşar İlber Ortaylı	Cumhuriyet'in İlk Sabahı	9+	198
Şermin Yaşar	Dedemin Bakkalı	10+	291
Şermin Yaşar	LO	10+	351
Şevket Rado	Eşref Saati	12+	441
Şiirsel Taş	Kurda Kuşa Aşa	10+	341
Şiirsel Taş	Sekoyana'nın Kapıları	12+	478
Şiirsel Taş	Sözcü Koyunların Sözcük Oyunları	10+	389
Şule Kala	Şifa'nın Aynası	12+	481
Tacettin Şimşek	Altın Papağan	10+	236
Tacettin Şimşek	Karakoncolos	12+	458
Tacettin Şimşek	Yeşil Gözlü Kardan Adam	10+	405
Tagrid En-Neccar	Cesur Balıkçı Kız	10+	273
Tarık Dursun K.	Az Gittik, Uz Gittik Dere Tepe Düz Gittik	9+	197
Tarık Uslu	Şu Acayip Şeyler Dizisi	10+	394
Tina Oziewicz	Kimse Bakmadığında Duygular Ne Yapar?	3+	34
Tomasz Matkowski	Elleriyle Gören Çocuk	9+	232
Tracey Corderoy	Neden?	4+	71
Turan Dertli	Batuta ve Seyit Onbaşı	10+	254
Tülin Kozikoğlu	Bulutunu Arayan Su Damlası	3+	42
Tülin Kozikoğlu	Dönme Dolap	4+	69
Tülin Kozikoğlu	Leyla Fonten'den Öyküler	3+	12
Tülin Kozikoğlu	Mıstık, Seni Anlamıyoruz!	8+	158
Ufuk Tufan	Dede Korkut ile Değerler Eğitimi Serisi	10+	289
Ulf Stark	Islık Çalabilir misin Johanna	9+	199
Ursula K. Le Guin	Kanatlı Kediler Masalı Serisi	7+	117
Ursula Wölfel	Öteki Çocuklar	10+	375
Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan	Bu Bir Masal mı?	10+	268
Ümit Yaşar Özkan-Elif Konar Özkan	Taş Masalları	10+	396
Vehbi Vakkasoğlu	Âkif Dede	11+	415
Victoria Jamieson Omar Mohamed	Yıldızlar Saçıldığında	12+	492
Viladimir Tumanov	Haritada Kaybolmak	10+	314
Viladimir Tumanov	Kraliçeyi Kurtarmak	10+	339
Volkan Arslan	Sen Çanakkale'nin Hangi Kahramanısın?	10+	383
Wolf Erlbruch	Ördek Ölüm ve Lale	4+	73
Ximo Abadia	Savaş Neleri Sevmez	4+	85
Yasemin Kahrıman	İstanbul Kulübü Serisi	9+	215
Yaşar Kandemir	Hikâyelerle Çocuklara Kırk Hadis	10+	321

Yaşar Kandemir	Peygamberimizden 101 Hatıra	10+	377
Yaşar Kandemir	Peygamberimizin Dilinden Kissalar Serisi	10+	378
Yaşar Kandemir	Peygamberleri Öğrenelim	12+	473
Yavuz Bahadıroğlu	Buhara Yanıyor	12+	430
Yavuz Bahadıroğlu	Elveda Buhara	12+	439
Yavuz Bahadıroğlu	Merhaba Söğüt	12+	467
Yavuz Bahadıroğlu	Sunguroğlu Serisi	12+	484
Yavuz Bahadıroğlu	Tarihimizden Yaşanmış Öyküler	12+	485
Yay. Haz. Ayşegül Kıracı	Dede Korkut Hikâyeleri	10+	288
Yay. Haz. İsmail Güleç	Mesneviden Hayvan Hikâyeleri	10+	359
Yay. Haz. Senem Kale	Nutuk, Mustafa Kemal Atatürk	10+	362
Yay. Haz.: Saadettin Yıldız	Arif Nihat Asya'dan Seçmeler	10+	240
Yusuf Asal	Çılgın Kaşifler	10+	278
Yusuf Asal	Çılgın Tarih	10+	279
Yusuf Asal	Kafadan Yumurta Serisi	10+	327
Yusuf Dursun	Mutlu Günlerim Mübarek Gecelerim	9+	217
Yusuf Dursun	Sultandım Fatih Oldum	9+	218
Yusuf Dursun	Tatlı mı Tatlı Duam Kanatlı	9+	216
Yücel Feyzioğlu	Anadolu Masalları Serisi	10+	239
Yücel Öztürk	Buz Çetesi Serisi	8+	164
Yücel Öztürk	Orhan Yazıtları	10+	370
Zehra Ayduz	Osmanlı Hikâyeleri Serisi	12+	470
Zehra Ayyül	Osmanlı Tarihi Serisi	9+	220

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FOTOĞRAFLAR

“ Bireyin, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini etkileyebilen ve aynı zamanda okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini destekleyen önemli faktörlerden birisi de gerekli ölçütler çerçevesinde hazırlanmış çocuk kitaplarıdır. Çünkü okuma alışkanlığı, bireyin, çocukluktan yetişkinliğe daha sağlıklı biçimde geçmesi için erken yaşlarda doğru biçimde edinmesi gereken davranışlardan birisini oluşturmaktadır.

”

Hacettepe Mahallesi Hamamönü Sokak No: 28 Altındağ/ANKARA
Tel: 0312 324 25 45 Faks: 0312 324 25 46
www.maiv.org.tr | maiv@maiv.org.tr